Geneviève Duboscq

LA REVEDERE, GENEVIÈVE!

LA REVEDERE, GENEVIÈVE!

GENEVIÈVE DUBOSCQ

LA REVEDERE, GENEVIÈVE!

Traducere din limba franceză
de ANGELA CISMAȘ

EDITURA MILITARĂ, BUCUREȘTI, 1981

Coperta : AL. IULIAN

GENEVIÈVE DUBOSCQ

BYE BYE, GENEVIÈVE !

EDITIONS ROBERT LAFFONT,
Paris, 1978

Dedic această carte
tuturor veteranilor din armatele aliate
şi mai cu seamă paraşutiştilor
din Diviziile 82 şi 101 Aeropurtate,
lui Philippe Jutras, veteran din Utah Beach,
conservatorul muzeului din Sainte-Mère-Eglise,
lui Robert,
tuturor copiilor mei,
şi, bineînţeles, lui papa Maurice şi dragei mele măicuţe!

Cinci kilometri despart cantonul 104, înconjurat de necuprinse terenuri joase şi mlăştinoase, de satul Sainte-Mère-Eglise : cinci kilometri pe care noi, copiii, trebuia să-i străbatem, mergînd pe jos, de două ori pe zi : ca să ne ducem şi ca să ne-ntoarcem de la şcoală. Prima parte a drumului, cînd făceam cale-ntoarsă, era plăcută : trei kilometri şi jumătate de şosea şi de drumeaguri prin peisajul de ţară nu ne înspăimîntau. Restul, dimpotrivă, nu ne încînta defel. De cum dădeam de calea ferată, trebuia, pentru a ajunge la cantonul 104, să mergem de-a lungul ei unul după altul, pe o distanţă de o mie cinci sute de metri, urmînd poteca ce mărginea şina. Îngustimea potecii, de abia cincizeci de centimetri, vîntul care adesea sufla în rafale pe porţiunea aceasta dezgolită, trenurile ce treceau des, scînteile aprinse azvîrlite de locomotivele cu aburi, jetul aburilor chiar — erau tot atîtea primejdii pe care trebuia să le înfruntăm zi de zi. Dar, la capătul acelei mărşăluiri nocturne şi pline de capcane, se afla cantonul 104, casa noastră. Într-un fel, era şi răsplata noastră.

Aşa cum îl arată şi numele, cantonul 104 era, pe parcursul căii ferate Paris-Cherbourg, al o sută patrulea canton dinspre Paris. Pe această cale ferată, dreaptă ca o riglă, inaugurată de către împăratul Napoleon al III-lea, Societatea Naţională a Căilor Ferate Franceze construise căsuţe drăguţe, puse la dispoziţia familiilor care aveau în grijă supravegherea barierelor şi a liniei. Păstrez despre casa noastră o amintire precisă şi luminoasă. Cum aş putea să nu mi-o amintesc? Văruită cu regularitate prin grija S.N.C.F.-ului, cufundată sub bogăţia plantelor agăţătoare puse de mama, avea o înfăţişare cît se poate de mîndră. Puţini oameni, la fel de săraci cum erau pe-atunci părinţii mei, se puteau lăuda că locuiesc într-o casă atît de arătoasă. Avea patru odăi: bucătăria şi camera părinţilor la parter, un pod şi o cameră la etajul întîi. Nostim etaj! Inginerul sucit sau neglijent care alcătuise planul cantonului 104 ne silea, pentru a ajunge în camera copiilor, să trecem prin pod. Spaţios şi bine aerisit, podul dădea spre bălţi. Nu era vorba de-o încăpere neterminată, ci chiar de-un pod, care nu slujea la nimic. În schimb, culmea absurdului, camera copiilor, minusculă, dădea spre linia ferată. Dormeam aşadar, fratele meu şi cu mine, hurducăiţi în patul nostru de trepidaţia trenurilor care ne treceau pe sub fereastră, zgîlţîiţi cu regularitate de adevărate cutremure în miniatură. Dar clătinatul ăsta continuu făcea parte de ani de zile din existenţa noastră. Niciodată nu ne-a tulburat somnul.

Aveam bucuria să fim proprietari ai încă unei căsuţe, aşezată de astă dată în mijlocul unei păşuni, de paisprezece hectare, pe loc înalt. Casa era o fostă stînă. Îi spuneam deci simplu: Stîna. Îşi merita cu

prisosință numele. Partea de clădire hărăzită odinioară oilor ar fi putut adăposti sute de animale. Cît despre oameni, aceștia se mulțumeau în totul cu o bucătărie la parter, care slujea drept sală comună și unde dormeau părinții, și cu o cămăruță la etaj.

Nu aveam o preferință anume pentru una dintre cele două case, țineam mult la amîndouă. Deși viața la Stînă era ceva mai aspră decît la cantonul 104. Ca toate cantoanele, și cantonul 104 avea o pompă și o cisternă. Cînd se întîmpla să fie secetă mare, luam apă din Merderet, un pîrîiaș ce străbătea balta, secată pe timp de vară. La Stînă, dimpotrivă, apa lipsea adesea. Așa că trebuia să ne slujim de adăpătoare, dimpreună cu vitele, cai și boi, pe care părinții mei le aveau în grijă. După cum le-o cereau obligațiile profesionale, părinții locuiau rînd pe rînd la una sau la alta din cele două case. În afară de muncile la Stînă, aveau în grijă întreținerea și supravegherea căii ferate pe porțiunea care desparte contonul 104 de 103. Vreme de ani de zile, ne-am oferit astfel luxul unor modeste croaziere cu barca prin mlaștini, la vremea cînd erau pline de apă, însoțiți de tot calabalîcul. Nu era vorba nici de vînt, nici de pînze, iar căpitanul, tatăl meu, se numea papa Maurice.

3 septembrie 1939

În ziua cînd s-a declarat războiul, clopotnița de la Sainte-Mère-Eglise a dat de veste cea dintîi. Totdeauna am să-mi reamintesc. Numaidecît mi-am dat seama că dangătul venea dintr-acolo. Dealtfel, clopotnița se putea vedea de la mine din cameră. Se afla chiar în dreptul Stînei.

Cea din Amfreville i-a răspuns pe loc, urmată, la numai cîteva secunde, de clopotnițele din Fresville, din Neuville-au-Plain și din Chef-du-Pont. Niciodată nu mai auzisem clopotele bătînd astfel. Era o melodie stranie și foarte tărăgănată, mai tristă decît anumite seri de toamnă, la vremea înserării. De obicei, clopotele sînt vesele. Desigur, clopotele bat și pentru mort, dar felul în care bat e cunoscut. Nu, nu de moartea cuiva era vorba. Ci scoteau un sunet nou și amenințător, o melopee lugubră, plină de furtună și de deznădejde, care se așternea greoi pe cuprinsul pășunilor și-al bălților. De ce ? Ce se întîmplase ?

În ziua aceea, mama mi-l dăduse în grijă mie, fetiței mari de șase ani și jumătate, pe drăgălașul bebeluș de un an care, pentru moment, dormea la el în leagăn. Biata mama ! În clipa cînd clopotele începură să bată, mă uitam la ea pe fereastră. Se căznea să taie cu coasa tufele de mărăcini care cresc la voia întîmplării pe fînețe, ca buruienile prin grădini. Boilor care le mănîncă li se sfîșie stomacul. „*La burgrane*" i se spune în dicționar. Prin

părţile noastre, noi numim soiul acesta de ciulini cu flori „trandafirii-boului".

Mama se îngrijea singură de paza unei turme mari de boi ca şi de întreţinerea unei păşuni de paisprezece hectare. Nu ducea lipsă de lucru. De copii tot ea avea grijă. Tata, înhăitat cu fel de fel de puşlamale, căzuse cu totul în patima băuturii, cheltuind pe cidru şi pe calvados tot ce cîştiga. Mama lucra aşadar, ca de obicei. Lucru obişnuit, ca într-o zi obişnuită, care nu se deosebea prin nimic de celelalte. De papa Maurice — nici urmă. Deşi ştiam prea bine ce făcea : bea ca întotdeauna.

Ca în fiecare zi, mama se sculase dis-de-dimineaţă. Înainte de a se îndrepta spre ferma stăpînului Jean Leroux, unde se ocupa, împreună cu o altă femeie, de mulsul a douăzeci de vaci, îl pusese alături de mine, în aşternut, pe copilaşul adormit. Rămăsesem culcată, fără să mă mişc, abia îndrăznind să respir, de teamă să nu-l trezesc.

Claude era toată bucuria mea. Era în acelaşi timp fratele şi protejatul meu, refugiul meu, singura fiinţă de pe lume, în afară de mama, alături de care mă simţeam la largul meu. Mă uitam la el cum doarme, atentă să-i aud răsuflarea, temîndu-mă, dar şi nerăbdătoare să-l văd deschizînd ochii, ca să mă bucur de primul lui zîmbet, de primul lui gîngurit.

După ce terminase cu mulsul, mama se întorsese acasă, pe la ora nouă. Urcînd scăriţa aproape dreaptă, de lemn, care ducea spre camera mea, venise să ia copilul. În timp ce îi dădea să sugă, am aprins focul în soba mare, de lut, de la parter. Era ora micului dejun. Cît de simplă era hrana noastră de la micul dejun ! Două felii uriaşe, tăiate dintr-o pîine care cîntărea şase livre, rumenite în vatră şi muiate în lapte fierbinte. Apoi, fiecare cu treaba ei : pentru mine grija casei, pentru mama grija păşunilor necuprinse, ce se întindeau jur împrejurul Stînei. Denise şi Francis, sora şi fratele meu, mai mari decît mine, îşi petreceau vacanţa în casa stăpînului Jean, unde se îndeletniceau cu fel de fel de treburi mărunte.

Da, era o zi obişnuită. Afară nimic nu se clintea. La stînga mea, de-a lungul gardului care ascundea drumul, ulmii cei mari aproape că nu aveau umbră. Era douăsprezece. La dreapta, dincolo de copacii care însemnau

sfîrşitul fîneţelor, începeau bălţile, străbătute de la un capăt la altul de calea ferată. Încă nu erau pline cu apă iarna era încă departe. Alţi cai, alţi boi păşteau pe fundul lor. Poate că, la urma urmei, papa Maurice, sprijinindu-se în bariera de lemn a cantonului 104, o barieră veche ce semăna cu toate barierele de ţară, îi păzea, tăindu-le drumul dacă cumva vor fi voit să treacă peste calea ferată în clipa cînd se vesteau trenurile. Sau poate umbla la nesfîrşit de-a lungul potecii, inspectînd şinele, ca să le semnaleze pe cele pe care căldura le dilatase ?

Imagine de pace, de seninătate. Nu, nimic nu ni se putea întîmpla. Viaţa era aspră, grea, dar era a noastră. De ce să se schimbe ? Şi cine ar fi putut-o schimba ?

Clopotele băteau întruna. De ce ? De ce băteau aşa ? Trebuia să aflu. Aruncînd o privire spre pruncul adormit, liniştită în privinţa lui, am ieşit din casă şi-am alergat spre mama. Ea, poate ea ştia. Auzindu-mă venind, mama s-a îndreptat din şale şi, plîngînd, m-a strîns la piept. Cu faţa în pieptul ei, am întrebat-o de ce bat clopotele aşa.

— E clopotul de alarmă. Cumplit lucru. Bate ca să anunţe începerea războiului.

— A războiului ?

— Oamenii au să se ucidă între ei, Geneviève. Asta înseamnă războiul.

Ştiam prea bine. Dar măcelurile acelea vor avea fără îndoială loc departe de casa noastră, în vreun colţ al Franţei unde nici ea, nici eu n-o să ne ducem vreodată. Şi-atunci, ce-avea să se schimbe pentru noi ?

— O să ai destulă vreme ca să-ţi dai seama. O să ajungem din ce în ce mai nevoiaşi, din ce în ce mai nefericiţi.

Se prea poate. Dar oare eram chiar atît de nefericiţi ? Eu nu eram un copil alintat, crescut în puf şi ferit de orice, cum sînt copiii de la oraş. Aveam şi eu grijile mele, îi ajutam pe cei mari. Cum se spune, văzusem destule. Şi-atunci, ce motiv aveam să deznădăjduim ?

Mama plîngea, trebuia s-o liniştesc. M-am străduit din răsputeri.

— Hai, zîmbește-mi și lasă lucrul o clipă. Ai să vezi. O să fie bine. Vino pînă acasă, să-ți dau o ceașcă de cafea.

— Nu se poate, Geneviève. Nu pot să mă opresc acum. Mai am încă garduri de controlat, înainte de lăsatul serii. Boii au rupt mai multe fire de sîrmă ghimpată, trebuie să le înlocuiesc.

— Păcat, ai fi văzut ce frumos e bebelușul nostru!

Gîndul la micuțul ei Claude aduse un zîmbet blînd pe fața mamei. Cuminte, mă urmă pînă acasă. Cu oarecare diplomație, îi oferisem cîteva clipe de tihnă. În timp ce își bea cafeaua, m-am așezat pe genunchii ei. Luînd-o pe după gît, i-am spus:

— Nu fi tristă. Mai bine învață-mă un cîntec nou.

De cînd mă știu, cîntecul a fost pasiunea mea. Ai crede că am cîntat mai înainte de-a ajunge să vorbesc. Cunoscîndu-mi pasiunea, pe care, la rîndu-i o împărtășea, mama mă învăța în fiece zi un cîntec nou sau, uneori, dacă nu avea timp, cîteva versuri adăugate celor din ajun. Și ea avea o voce foarte frumoasă. Îndeletnicirea aceasta nevinovată ne făcea o plăcere de fiecare dată reîmprospătată. Apoi, exersam: cîntam de dimineață pînă seara în casa rămasă goală după plecarea tatei, pe ogoare, pe drum, în timp ce mă duceam împreună cu mama după cumpărături sau în timp ce-i ieșeam înainte surorii mele mai mari, Denise, pe cînd se întorcea de la școală. Mai tîrziu, în timpul orelor, la școală, mi s-a întîmplat să mă pomenesc fredonînd, fără să-mi dau seama.

Cîntecul era luxul nostru, un lux care nu făcea rău nimănui. Dar în ziua aceea nu părea potrivit. Mama era atît de tristă. Mă întrebă totuși:

— Chiar vrei să te învăț un cîntec? Chiar dacă a început războiul?

Tocmai de aceea. Mama îmi povestise că unul din regii Franței, Ludovic al XIII-lea, pusese țara pe vremuri sub proteguirea Fecioarei Maria. În caz de primejdie, pe ea trebuia s-o rugăm. Iar Fecioara nu-și putea întoarce privirea de la Franța. Era un cîntec frumos care pomenea despre asta.

— Învață-mă cîntecul, te rog.

— Dacă vrei ! Dar fii atentă la cuvinte. N-am să le cînt decît o dată. Apoi mă duc să lucrez.

Şi începu să cînte încetişor, rostind bine silabele. Repetam după ea :

Fecioară, tu ne eşti speranţa
Asupră-ne braţul întinde
Salvează, salvează Franţa,
N-o-ndepărta de la tine
N-o-ndepărta de la tine.

Unele amintiri îţi rămîn întipărite în minte pentru totdeauna. Nimic nu le poate şterge. Nimic nu va putea şterge amintirea primei zile de război şi a cîntecului acela naiv, ale cărui cuvinte erau însă atît de pline de-nţeles. Era o rugăciune, o rugăciune adevărată. Mama zîmbi, bătîndu-mă uşor peste obraz. Apoi se întoarse la treabă. Am rămas singură în casă, în tovărăşia micuţului meu frate, Claude. Dar nu pentru multă vreme.

Tata se întoarse mai repede ca de obicei. Cu şapca strîmbă, cu ochii sticlind, cu o înfăţişare încă şi mai cruntă, trecu pragul casei clătinîndu-se. Neînstare să-şi menţină echilibrul, se prinse de uşă. Ştiam ce înseamnă asta. Am început să mă strecor încetişor spre scara de lemn care ducea la etaj. N-am avut cînd să ajung mai departe. Papa Maurice m-a zărit şi strigă :

— Te ascunzi ? Vino-ncoa !

Nu-mi rămînea decît să ascult. Nu-mi făceam nici o iluzie asupra celor ce-aveau să urmeze. Nimeni nu m-ar fi putut scăpa. Mama se întorsese. Dar ce-i sta ei în putere ? Înaltă de un metru cincizeci şi cinci, cîntărind patruzeci şi cinci de kilograme, nu însemna mare lucru pe lîngă bruta ei de bărbat.

— Vino-ncoa, spuse tata din nou.

Resemnată, m-am apropiat de el. Ridică mîna. Prima palmă m-a lovit drept în faţă. O dată mai mult, laba lui lată, mai grea ca un mai de bătut rufele, m-a izbit. Sîngele începu să-mi curgă de pe buze.

O palmă mi-era de-ajuns. La a doua, am fost mai sprintenă decît papa Maurice. În chiar clipa cînd se pre-

gătea să mă lovească din nou, mi-am aplecat capul. Pornită cu toată puterea, mîna „bătrînului“ se opri într-un colț al dulapului din stejar masiv de care mă sprijinisem cu o clipă mai înainte.

Papa Maurice urlă. Apoi se prăbuși pe un scaun și, vorbind cu poticneli, încercă să ne explice că războiul e ceva groaznic, care n-ar fi trebuit să existe. Liniștea n-avea să țină mult. Binișor, m-am îndreptat spre camera de sus, urcînd pe scăriță. Acolo mă știam în siguranță. Tatei îi era groază de scărița aceea. Pînă și în clipele lui cele mai rele, era conștient de primejdia pe care o reprezenta urcușul celor treisprezece trepte din lemn. Și-ar fi frînt gîtul. Niciodată, din fericire pentru mine, nu și-a luat inima-n dinți s-o facă. Așadar eram la adăpost pînă a doua zi.

Ceva mai tîrziu, mama mi-a adus bebelușul. Apoi s-a îndreptat spre ferma stăpînului Jean Leroux, pentru mulsul de seară. Primea în schimb doi litri de lapte proaspăt. Se însera.

Clopotul ce bătea alarma, o femeie care plîngea, un copil mic dormind, tatăl care s-a întors beat acasă. Așa s-a petrecut, departe de tot și toate, prima noastră zi din cel de-al doilea război mondial. Încă nu știam ce tribut vom plăti pentru a ne redobîndi libertatea. Aveam șase ani și cinci luni.

Septembrie 1939 — iunie 1944

Stăpînul Jean Leroux şi nevasta lui, coana Marguerite, o cunoscuseră pe mama cu mult înainte de măritiş. Niciodată n-au lăsat-o fără lucru. Aşa a putut să facă faţă greutăţilor familiei. Zilele şi anii s-au scurs, petrecuţi cu felurite ocupaţii. Supravieţuind unui ev mediu îndepărtat, corvada mai exista încă, pe-atunci, în satul La Fière. Ceva mai uşurată, fireşte, dar tot voluntară, corvada bătutului de grîne era cea mai curioasă. Înarmaţi cu cîte un îmblăci, bărbaţi şi femei loveau în cadenţă snopii, aşezaţi într-un anume fel, pe pardoseala pietruită a curţii. Îmblăciul era alcătuit din două bucăţi de lemn, semănînd cu nişte mînere de unealtă, una mai scurtă, alta mai lungă, legate între ele prin fîşii din piele de vreo zece centimetri, care le slujeau drept articulaţie şi făceau posibilă mînuirea îmblăciului. Era o muncă aspră, trudnică, o adevărată încercare.

Adesea o însoţeam pe mama la Pămînturile-Negre, ferma stăpînilor Leroux. Încîntată, vizitam clădirile, staulele, hambarele. Întreaga fermă alcătuia un mare dreptunghi în care pătrundeai printr-o boltă arcuită, înghesuită între un hambar şi un staul. La dreapta, de cum intrai, dădeai peste hambare şi magazii. În fund, se înălţa locuinţa stăpînilor, numită şi „corp de fermă". Casa n-avea decît un etaj, dar mărimea ei era impunătoare. Cîte camere să fi avut ? Zece, douăsprezece ? Trebuia să fie tare plăcut să locuieşti într-o asemenea casă.

Din nefericire, stăpînul Jean și coana Marguerite aveau și ei, pe vremea aceea, de ispășit o mare durere. Cei doi băieți ai lor, Jean și Hubert, erau cam de-o seamă cu mine. Ni se întîmpla să ne jucăm împreună. Într-o zi, Jean a pus la cale o nouă joacă : cine străbătea, în goana mare, cel mai iute curtea fermei cîștiga. Eu am alergat din răsputeri. Jean venea după mine, fără să mă poată prinde. De cum ajunse, se prăbuși lîngă ușa casei. Gîfîia, se făcuse vînăt. Apoi fața și mîinile îi deveniră pămîntii. Abia dacă mai răsufla.

Înnebunit, Hubert și-a strigat mama. Seara, în timp ce ne-a pus să ne facem rugăciunea, pe Claude și pe mine, mama mi-a spus doar atît : „E tare bolnav". Am întrebat-o care-i numele bolii. Mi-a răspuns : „I se spune boala neagră".

Întîmplarea asta m-a răscolit. M-am pomenit gîndindu-mă, înainte de-a adormi : „Măcar Jean n-o să mai sufere". Dar mă-nșelam. „Micuțul Jean", cum îi spuneam, a suferit multă vreme. A murit abia în 1945, la sfîrșitul războiului.

Și anii trecură mai departe. Ca și cum ar fi voit să mă pregătească pentru cele ce m-așteptau, Providența luă asupră-i sarcina să-mi pună rezistența la-ncercare. Întîi și-ntîi erau, bineînțeles, loviturile lui papa Maurice, frigul, oboseala, munca. Apoi au fost și accidentele.

Soba de la Stînă era construită în așa fel încît putusem pune, în stînga ei, sub horn, o bancă mică din lemn, pe care frățiorul meu, Claude, și cu mine ne petreceam serile de iarnă. Partea din dreapta era rezervată pentru puii ieșiți din ou toamna, tîrziu, deoarece creșteam păsări și iepuri. Fixat în partea din fund a sobei, un cîrlig slujea drept suport unei oale uriașe, în care mama fierbea supa de legume. Într-o seară de iarnă, abia întoarsă de la școală, am venit și m-am așezat pe locul meu obișnuit, lîngă foc, așa cum făceam în fiecare zi. Mă lua cu frig de peste tot : drumul lung, în plină noapte, mă înghețase de-a binelea. Abia începusem să mă încălzesc. Deodată, cîrligul care ținea suportul se rupse. Suportul căzu, trăgînd după sine și oala plină cu supă clocotită.

Am țipat ca din gură de șarpe. Arsurile au fost atît de mari, încît a trebuit să stau toată iarna în pat. O iarnă întreagă să-mi petrec zilele singură în casă, numai cu Claude. Ca timpul să mi se pară mai scurt, mama mi-a dăruit o păpușă drăguță. A fost prima și singura mea jucărie.

Doctorul venea de două ori pe săptămînă, ca să-mi schimbe pansamentele. Operație care nu-mi prea era pe plac. Sătul să mă tot audă plîngînd, doctorul m-a amenințat :

— Dacă mai plîngi, am să-ți iau păpușa.

Nimerise bine. Aveam o jucărie, o jucărie adevărată, o păpușă așa cum mîngîie toate fetițele din lume. Nu, n-avea să mi-o ia.

Aplecîndu-se deasupra mea, începu să-mi desfacă pansamentul. Cu ochii închiși, am strîns din dinți. Nici un sunet nu mi-a scăpat.

Păpușa însemna visul, durerea însemna viața. Ca să-l dobîndești pe unul, trebuia s-o înduri pe cealaltă.

Ne obișnuisem de bine de rău cu prezența nemților pe pămîntul Franței. Oamenii nu mai isprăveau tot măcelărindu-se. Din războiul acela, la noi nu ajungeau decît ecouri, purtate din om în om, noi valuri, zvonuri. Și-apoi era un război între oameni mari, treabă serioasă. În fața copiilor, cei mari tăceau. Dar copiii n-aveau ochii cusuți. Își dădeau seama că tot ce se întîmpla era groaznic de complicat. De pildă, francezi, compatrioți de-ai noștri, purtînd mîndru o banderolă cu zvastică pe mînă, controlau calea ferată și circulau pe ea fără-ntrerupere. Știam prea bine că lucrau pentru nemți. Aveau un accent caraghios, ascuțit. Fără rușine, se pofteau singuri la masă și se-nfruptau din bucățile cele mai bune. Lucru firesc, după părerea lor, de vreme ce-i aduceau sub pază pe bărbații din partea locului, mobilizați pentru supravegherea podurilor și-a drumului de fier.

Pe francezii care continuau să se bată pentru eliberarea noastră nu-i cunoșteam. Nici măcar nu știam dacă există. Rezistența ? Necunoscută copiilor. Cei care rezistau cu-adevărat nu se arătau. E adevărat că exista un anume de Gaulle, un general care vorbea la radio. Oamenii mari îi rosteau uneori numele cu glas scăzut.

Dar noi, noi nu aveam radio. Și chiar de-am fi avut, la ce ne-ar fi slujit? Nici la cantonul 104, nici la Stînă nu exista lumină electrică. Radioul nostru era rugăciunea. Ne rugam în toate serile pentru aviatorii care se duceau să bombardeze Germania, pentru acel de Gaulle, pentru toți soldații care mureau în lumea mare pentru victorie.

În așteptarea victoriei, trebuia să supraviețuim. Se spune că lipsurile te fac ingenios. Am putut verifica prin proprie experiență adevărul acestei zicale. În fiecare seară, în timp ce mă întorceam de la școală, mă duceam pe pămînturile stăpînului Jean și adunam două coșuri mari de lăptuci, ca să avem ce le da de mîncare, a doua zi, iepurilor. Pe lîngă ei, mai creșteam o mulțime de curci și găini. După ce strîngea bucatele, stăpînul Jean ne dădea voie să adunăm ce rămăsese pe pămînturile lui. Încît izbuteam să strîngem îndeajuns de multe boabe, pentru tot păsăretul, pe timp de iarnă. Cînd era vreme bună, păsările se hrăneau singure, ciugulind prin fînețele de pe lîngă Stînă.

Rațiile alimentare date de guvern erau atît de mizere, încît era neapărată nevoie să ne descurcăm, ca să ne îmbunătățim traiul zilnic. Ideea să fac braconaj mi-a venit într-o frumoasă zi de vară. Micuțul Claude crescuse. În timpul vacanței, cum aveam o clipă liberă, porneam amîndoi, ținîndu-ne de mînă, să explorăm împrejurimile satului La Fière. La Fière... Pretențios nume pentru un cătun de cîteva case, pe care le scăldau apele bălților! Tradiția susține că numele de „La Fière“ [1] vine de la un cuvînt german sau saxon, care înseamnă „bac“ sau „trecere joasă“. Originea cuvîntului ar urca pînă la pirații normanzi. În registrele fiefurilor din Normandia se poate citi că Gautier de Sainte-Mère-Eglise și Thomas de la Fière aveau fiecare cîte un fief de cavaler care depindea de onoarea lui Lithaire. E multă vreme de cînd meleagurile astea nu mai amintesc întru nimic de pirații sălbatici ori de cavalerii certăreți și belicoși. Dimpotrivă, calmul, păsările, liniștea peisajului fac din

[1] În traducere literală: mîndră (fr.).

satul La Fière un colț de paradis. În 1943, era locul nostru favorit de evadare. De-acolo porneam în peregrinare spre cătunele învecinate. În ziua aceea, plimbarea ne-a dus lîngă cursul unei ape aproape secate. Curioasă apă : o adevărată mină de aur, căci colcăia de țipari. Iar țiparii sînt tare buni. Îi mănînci „cu toate sosurile" : fripți pe plită, afumați în horn (în acest caz îi înghiți cu pieliță cu tot), sărați. Mi-a lăsat gura apă, încît am hotărît imediat să aibă loc acasă un festin neașteptat. Barca tatei se afla pe rîu, foarte aproape de cursul cel mic de apă. Papa Maurice lăsa totdeauna pe fundul bărcii o găleată veche, de care se slujea să dea apa afară, după zilele cînd plouase. Găleata aceea ne-a slujit drept recipient. Într-o clipă, s-a umplut de țipari fremătători.

Dar treaba nu era ușoară. Găleata era grea, malul înalt și abrupt. Cu fiece pas ne afundam pînă la mijloc în mocirla din preajma apei. Aveam nevoie de ajutor. Nici vorbă nu putea fi însă să lăsăm prada din mînă. O salcie care creștea la mal ne-a împrumutat o creangă plină de compătimire, îngăduindu-ne să ieșim din glodul în care ne bălăceam în chip jalnic. Cît despre găleată, în ciuda tuturor strădaniilor noastre, a rămas în șanț, unde o urcasem cu mare caznă. Cu neputință s-o ducem pînă la Stînă. Am acoperit-o cu frunzele mari și late ale unei plante sălbatice care crește pe marginea șanțurilor și-al cărei suc tămăduiește miraculos înțepăturile de urzică. Astfel protejați, țiparii n-aveau să sufere de căldură.

Am alergat spre Stînă prinși din creștet pînă-n tălpi într-o carapace de noroi uscat, cu miros grețos. Văzîndu-ne sosind cu sufletul la gură și urît mirositori, mama a început să țipe. Apoi ne-a spălat, ne-a pieptănat și ne-a schimbat hainele, în timp ce eu îi povesteam despre descoperirea noastră. N-a crezut o iotă : pescuitul acela i se părea prea miraculos pentru a fi și cinstit. Dar, la insistențele noastre, a primit să ne însoțească. A văzut și s-a convins. A scos găleata ținută ostatecă de noroiul din șanț, a dus-o fără greutate acasă, unde și-a petrecut după-amiaza curățind, scoțînd măruntaiele, prăjind ori sărînd mana aceea venită de pe fundul apei.

Cînd provizia de țipari s-a sfîrșit, m-am dus iar prin vecinătatea rîului și-am explorat cursurile de apă din preajmă. Vai ! Minunile nu au loc decît o singură dată. Nu mai era nici urmă de țipari.

Părăsiseră pentru restul verii cursurile de apă secătuite. Rămîneau peștii. Stînd în barca lui papa Maurice, am cugetat asupra mijlocului prin care să-i fac să aterizeze în tigaia de la Stînă.

M-am dus să cercetez un colț al rîului Merderet, pe care nu-l știam. Mă pricepeam să descui lacătul care ținea prinsă barca lui papa Maurice de rădăcina unei sălcii, și să-l încui la loc, fără ca cineva să bage de seamă. Puteam astfel să umblu pe apă, după pofta inimii, fără să cer voie nimănui. Am pornit așadar. Renunțînd la pescuitul greoi, care presupunea să vîslești ca să deplasezi barca, am pornit de-a lungul malului, agățîndu-mă de ierburile înalte și înaintînd încet împotriva curentului, cu ochii ațintiți pe fața apei, în nădejdea unui miracol. Grea treabă pentru brațele mele subțiratice. În schimb am fost răsplătită. Am descoperit deodată, culcate și ascunse pe fundul apei, nemișcate, împletituri din răchită, puse acolo de vreun braconier doritor să mănînce ceva mai bine.

Unde e pentru unul e și pentru doi, ba chiar pentru cinci. Pe Merderet, puteai vedea la depărtare de kilometri jur împrejur. Nimeni. Rîul era liniștit, soarele strălucea. Nu auzeam decît strigătele păsărilor și clipocitul apei ce se-atingea de pereții bărcii. M-am aplecat, mi-am cufundat brațul în rîu și am scos două vintire pe care le-am golit pe fundul bărcii, ca și cum nu făceam mare lucru. Colcăiau de pești și țipari. În perspectivă, niște prînzuri și cine pe cinste. Am făcut cale-ntoarsă, am lăsat barca la locul ei și am revenit acasă încărcată de pești, pe care i-am deșertat triumfător pe masa din bucătărie.

O întrebare, totuși, nu-mi dădea pace. Dacă vintirele fuseseră puse chiar de papa Maurice ? Dacă mă prindea furîndu-i țiparii „lui“, slujindu-mă de barca „lui“ ? În cazul ăsta, îmi spuneam, m-ar ucide pe loc.

Într-o seară, cînd nu era beat, i-am pus cîteva întrebări simple în legătură cu momelile pentru pește. În serile cînd nu era băut, papa Maurice se purta aproape normal. Era drăguț și îndatoritor cu toată lumea, în afară de mine, bineînțeles ; dar nu mă bătea. A răspuns întrebărilor mele. Am căpătat astfel lămuririle pe care le doream : vintirele nu erau ale lui. Puteam așadar să scot prada din ele cît se poate de liniștit.

Din ziua aceea, mama a putut să gătească de două ori pe săptămînă pește. Devenisem o adevărată braconieră. Măicuța mea n-a bănuit niciodată felul în care îl prindeam și nici nu mi-a pus întrebări indiscrete. Plăcerea de a vedea sosind hrana îi era de ajuns. Cît despre papa Maurice, n-a făcut nici cel mai neînsemnat comentariu. Nici măcar n-a mormăit în mustață. Fără îndoială, credea că nevastă-sa se descurcă.

Jocul acesta a ținut cîteva luni. Din precauție, de fiecare dată nu luam decît conținutul unui singur vintir, din cele trei sau patru cîte erau puse. Braconajul meu avea astfel toate șansele să treacă neobservat. Cu totul și cu totul erau cincisprezece vintire. Unul mai mult sau mai puțin, ce importanță avea ? Braconierul care, fără știrea lui, hrănea și familia noastră, nu era păgubit de mare lucru. De ce mă puteam teme ?

Da, numai că braconierii au ochi buni. Asta le e meseria. Stăpînul vintirelor a văzut din întîmplare, pe fundul bărcii lui papa Maurice, resturi din niște momele care i se părură cunoscute. S-a ascuns în trestii și-a stat la pîndă. Se gîndea că o să dea peste tata, și, cînd colo, m-a prins pe mine. L-am recunoscut : era André Cuquemelle, care locuia cu nevasta și cu cei doi băieți ai lor într-o casă frumoasă, la capătul celălalt al cătunului La Fière. Apoi, mai mult amuzat decît supărat, m-a certat.

— Biata de tine ! Te-ai fi putut îneca de nu știu cîte ori pînă acum !

Mi-a arătat ce primejdie însemnau expedițiile acestea pentru o copilă slăbuță ca mine, neînstare să manevreze prăjina grea de care te slujeai pentru a putea înainta.

Apoi m-a pus să-i făgăduiesc că n-am să mai fac niciodată braconaj, cel puţin pe rîu.

Adio peşti, adio ţipari. Rămîneau iepurii de cîmp. Nu costau nimic, iar carnea lor era la fel de bună ca şi a iepurilor crescuţi de noi. I-am cerut fratelui meu Francis să-mi meşterească nişte laţuri şi să-mi arate cum se pun. De-atunci, în fiecare dimineaţă, devreme, înainte de-a porni spre şcoală, inspectam gardurile vii, unde-mi ascunsesem capcanele. Vai ! Iepurii sînt de-o mie de ori mai isteţi decît ţiparii. Săptămîni întregi, laţurile au rămas goale, spre disperarea mea. În sfîrşit, într-o dimineaţă, am găsit un iepure minunat cu gîtul prins.

Bucuria mi-a fost de scurtă durată. Am luat în braţe iepurele care se gîtuise din pricina mea. Era un animal frumos, cu blana moale şi mătăsoasă, şi era mort. Dintr-o dată, am izbucnit în lacrimi. M-am dus acasă. Hohotind întruna, mi-am pus trofeul pe masa din bucătărie. Mama m-a luat pe genunchii ei şi-a încercat zadarnic să mă liniştească. N-a izbutit. De la înălţimea celor zece ani ai mei, mă socoteam o ucigaşă. Din acele vremuri îndepărtate ale copilăriei, n-am mai putut lua viaţa nici unui animal, fie el iepure sau pasăre de curte. Mi-ar fi cu neputinţă.

Mă duceam cu regularitate la şcoală. Mi-am descoperit o dragoste adîncă pentru limba franceză, limbă pe care n-o ştiam cînd am intrat la şcoală. Şi istoria Franţei îmi plăcea, şi-adesea mă gîndeam la soarta stranie care făcea din mine, din cauza unei mezalianţe, un copil de oameni săraci. Bunicul meu din partea tatei era fiul cel mai mare al unei familii puternice, bogate şi foarte vechi. A avut ghinionul să se îndrăgostească de o fată aflată în slujbă la părinţii lui şi să vrea s-o ia de nevastă. Nici ameninţările familiei, nici mînia tatălui nu i-au schimbat hotărîrea. S-a căsătorit cu aceea pe care-o iubea. Scandalizaţi, părinţii l-au dezmoştenit, lăsîndu-l în voia soartei, nemaivoind niciodată să-l vadă. A ajuns cel mai năpăstuit dintre oameni. Toate uşile i se închideau în nas. Familia lui a rămas neînduplecată. Nevasta a îndurat cu vitejie sărăcia, viaţa ei neschimbîndu-se cu nimic

față de cea pe care o dusese înainte. Lipsurile nu i-au împiedicat pe bunicii mei să aibă o casă de copii. Tata era mezinul. Vai de el : toate resursele familiei se duseseră pe învățătura celor mari. Încît el s-a ales cu nimic. Părinții erau atît de săraci încît nici măcar saboți de lemn n-aveau cu ce să-i cumpere. Niciodată n-a avut cu ce se duce la școală. Nici pînă astăzi nu știe să scrie și să citească. Și totuși, în felul lui, e un soi de geniu. O memorie neobișnuită îi îngăduie să rețină totul cu o ușurință uimitoare. De pildă, a învățat singur să numere și socotește în minte atît de repede, încît bate pe oricine l-ar provoca la întrecere.

Învățătoarea mea se numea domnișoara Burnouf. Era o fată bătrînă, slabă și blîndă, care nu ridica vocea decît în ocazii rare. Afectuoasă și atentă, făcea totul ca să mă readucă pe pămînt în zilele cînd imaginația mea bătea cîmpii, departe de clasă și de tablă.

Mai aveam încă o prietenă, pe nume doamna Mantey, mult mai în vîrstă decît domnișoara Burnouf, dar la fel de binevoitoare. O întîlnisem întîmplător la... cimitir.

Luam cu mine, în fiece dimineață, o gamelă cu hrana pentru prînz. Mîncam în fuga mare, în curtea școlii, de una singură. Ceilalți elevi se întorceau acasă sau mîncau la localnici. Oameni cumsecade puseseră la cale treaba asta, ca să-i scutească pe copiii din cătunele învecinate să se mai întoarcă acasă la vremea prînzului. Distanțele, ca și în cazul meu, erau uneori de cîțiva kilometri. Eu însă refuzasem sistematic soluția asta. Preferam să fiu liberă și singură, în locul confortului oferit de-o bucătărie, oricît de primitoare ar fi fost. Aveam în felul ăsta, în fiecare zi, două ore bune de libertate. Hoinăream pe străzile din Sainte-Mère-Eglise, pustii la ceasul acela. Farmecul discret al tîrgușorului de țară îmi plăcea. Dar, mai presus de orice, îmi plăcea nespus biserica, nu osteneam niciodată admirînd-o. Construită în secolele XII—XIII, străbătuse timpurile și războaiele fără nici o julitură. E și acum pe locul ei.

Într-o zi, pașii m-au purtat pînă la cimitir. Unde am descoperit un mormînt de marmură roz, vegheat de un înger de dimensiuni destul de mari. Era mormîntul unei

fetițe care se numea Geneviève, ca și mine. M-am așezat pe jos, în fața mormîntului, și-am rămas așa, neclintită. Mă gîndeam că fetița aceea fusese foarte norocoasă că murise. Pe ea, barem, nimeni n-o mai putea chinui. Tata avusese mîna grea, cu o seară înainte, iar starea mea sufletească se resimțea de pe urma acestui lucru, ceea ce era neobișnuit.

N-am auzit-o pe bătrîna doamnă apropiindu-se. Mi-a atins umărul. Am tresărit. Doamna nu mi-a pus întrebări. Bănuindu-mi tristețea, s-a așezat alături de mine, vorbindu-mi de tot și de toate. Vorbea blînd, fără grabă. Timpul trecea. Curînd trebuia să fiu la școală. I-am spus bătrînei doamne :

— E timpul să plec.

Mi-a cerut atunci s-o însoțesc pînă dinaintea casei ei. Locuia chiar lîngă școală. Era bătrînă, atît de bătrînă... Obosită de mersul meu rapid, mi s-a sprijinit cu o mînă de umăr. Durerea m-a făcut să țip. Bătrîna doamnă s-a oprit și m-a întrebat :

— Ce ai, micuțo ?

— Nimic, doamnă, o mică rană la umăr. Vă puteți sprijini de partea cealaltă, dacă vreți.

— Ești rănită tare ?

— Nu, o nimica toată.

— Vreau să văd cu ochii mei. Vino pînă la mine acasă.

— Nu pot, începe ora. Dacă întîrzii, domnișoara Burnouf o să mă certe.

— Lasă, vin îndată cu tine și-am să te scuz.

Nu mai aveam ce să răspund. Bătrîna doamnă m-a dus la ea în bucătărie și m-a rugat să-mi scot bluza, tricoul și maiou. Ceea ce-a descoperit a impresionat-o într-atît încît a lăsat-o mută. Da, tata avusese mîna grea. Aveam bustul și coastele brăzdate de lovituri. Vîna de bou a lui papa Maurice lăsase în carnea mea dîre lungi, violete. Două răni deschise, una la umăr, cealaltă la șold, începeau să se infecteze.

Doamna Mantey mi-a curățat rănile și m-a pansat în două locuri. Părea că se pricepe. Mi-a mărturisit că fusese măritată cu un doctor, care murise cu douăzeci și cinci de ani în urmă. Apoi, arătînd spre rănile mele, m-a întrebat :

— Cine ți le-a făcut ?

După oarecare șovăială, i-am mărturisit totul. Cu o seară înainte, venisem tîrziu acasă. Papa Maurice îi ceruse, odată pentru totdeauna, domnișoarei Burnouf să noteze în fiecare seară pe un carnet ora la care plecam de la școală. Îmi lăsa treizeci de minute, nici unul mai mult, ca să ajung acasă. Zăpăceala mea, seara din ajun, mă costase mult. Mi-am dat seama la jumătatea drumului că am uitat să iau pîine de la brutărie. Așa că trebuise să mă întorc. Știam ce mă așteaptă. Cînd treceau cele treizeci de minute, papa Maurice, după cum era de mare întîrzierea, îmi aplica una sau alta din pedepsele inventate de el. De regulă mă silea să stau în genunchi pe două bucăți de cremene colțuroase, să ridic brațele în cruce și să țin în fiecare mînă cîte o cărămidă. Dacă oboseala și greutatea cărămizilor mă făceau să cobor mîinile, ceea ce se întîmpla negreșit, apuca vîna de bou și mă lovea pe spinare, ca pe un ocnaș. Înduram acest supliment de pedeapsă cu spinarea goală, de unde și urmele de lovituri.

Bătrîna doamnă m-a ascultat în tăcere. Apoi și-a ridicat ochii spre mine. Lacrimi mari îi curgeau pe față. Îmi spuse : „Am să te învăț ceva". Și m-a învățat să mă rog într-un fel cu totul aparte. „Metoda" asta avea să-mi fie, mai pe urmă, foarte utilă. Mulțumită acestor rugăciuni, cu totul speciale, pedeapsa nu s-a mai repetat, în afară de cazurile cînd uitam să „mă rog". Și-atunci plăteam scump zăpăceala.

Bătrîna doamnă m-a însoțit pînă la școală. Nu aveam de trecut decît strada. Domnișoara Burnouf a întîmpinat-o pe doamna Mantey pe pragul ușii, iar mie mi-a spus :

— Du-te la locul tău, fără să faci zgomot, colegii tăi lucrează.

Am făcut întocmai. Apoi domnișoara Burnouf a închis ușa după ea. N-am putut auzi ce i-a spus noua mea prietenă. Dar, de la o zi la alta, învățătoarea și-a schimbat purtarea față de mine. A fost și mai răbdătoare, și mai atentă. Am ghicit că doamna Mantey i-a povestit totul despre trista mea viață de familie. Dar niciodată domnișoara n-a adus vorba despre asta. I-am fost recunoscătoare pentru discreția ei. Din ziua aceea, m-a poftit adesea să prînzesc împreună cu ea, dîndu-mi iarna să mă înfrupt

dintr-o farfurie cu supă caldă sau din vreo prăjitură bună, făcută chiar de ea. Nu trebuia să mă roage ca să vin. Duceam lipsă de tot, mai cu seamă de bunătăţi. În sinea mea, lăcomia potolită şi recunoştinţa se amestecau. Progresele la limba franceză au fost cu atît mai mari. Am început să învăţ cu mai mult sîrg, străduindu-mă, în cursul zilei, să uit de păsările pe care visam să le imit şi de copacii în care mă căţăram cu o sprinteneală de veveriţă.

În serile în care tata nu era beat, amînam ora de culcare şi-mi petreceam o mulţime de timp în vîrful unui ulm mare, înalt de treizeci de metri, din care contemplam lumea.

Într-o seară, papa Maurice a trecut pe sub copacul meu. În joacă, i-am strigat :

— Hei, tată, pun prinsoare că eşti prea bătrîn ca să vii pînă aici !

De jos, tata mi-a răspuns :

— Primesc prinsoarea, fato.

Cu o supleţe de care nu l-aş fi crezut niciodată în stare, se urcă în copac şi veni alături de mine, în vîrf. Mă întrebă :

— Ce faci aici singură, pe întuneric ?

— Aştept ivirea stelelor.

Asemenea unor pui de lumină ce-ar fi ieşit din cojile lor de întuneric, stelele mă fascinau. Stăteam bucuroasă ore întregi să le contemplu. Tata mi-a spus :

— Ştii că stelele au nume ?

— Nume ? Spui prostii. N-ai văzut cîte sînt ?

— Totuşi unele dintre ele au nume. Nu toate, bineînţeles.

Cea de colo e Steaua Polară. Şi e de folos marinarilor rătăciţi pe mare. Datorită ei se pot orienta. Iar dincolo e Ursa Mare. Şi uite Carul mic. Vezi, stelele alcătuiesc un fel de căruţ pe cer.

— E vreo stea care să se cheme Geneviève ?

— Nu cred, răspunse papa Maurice cît se poate de serios.

— Păcat, mi-ar fi plăcut să fie.

L-am văzut pe tata zîmbind în întuneric. Şi-a petrecut braţul pe după umerii mei şi m-a tras la pieptul

lui. Capul meu s-a sprijinit pentru o clipă de pieptul lui puternic. Era primul lui gest de duioşie. I-am spus-o cu timiditate. Şi atunci mi-a dat acest răspuns enigmatic :

— Ştii, micuţo, între tine şi mine n-o să fie cu putinţă nimic. Mă aflu lîngă tine numai ca să-ţi îngreuiez povara.

Rostise toate acestea în *franceză*. Era pentru prima oară cînd îl auzeam vorbind în franceză. De obicei vorbeam totdeauna în *patois* [1].

Ce voise să spună ? La ce povară făcea aluzie ? Strania lui mărturisire mă lovea în inimă. Stăteam ghemuiţi unul într-altul, într-un echilibru instabil, în vîrful fragil al ulmului, privind la stele, el, papa Maurice, şi eu, fata lui. Emoţia m-a făcut să mă înfior. Tata s-a înşelat în privinţa cauzei. Crezînd că-mi este frig, m-a silit să cobor. Aş fi rămas bucuroasă acolo, sus, ca să cuget la clipa stranie pe care o trăisem. Dar papa Maurice înţelegea să procedeze altfel.

— Coboară, îmi spuse.

Am coborît.

Convorbirea pe care o avusese doamna Mantey cu învăţătoarea mea a dat repede roade. În fiecare seară, domnişoara Burnouf a început să-mi controleze lista pentru cumpărături şi coşul, ca să vadă dacă n-am uitat nimic. Nu scria ora plecării pe carnet decît după ce făcea această verificare. Drept urmare, n-am mai fost niciodată biciuită fiindcă nu am făcut cumpărăturile aşa cum trebuia sau pentru a mă fi întors tîrziu de la şcoală, ceea ce nu va să însemne, departe de asta, că viaţa mea s-a prefăcut dintr-o dată într-un paradis. Cînd era băut, papa Maurice era plin de imaginaţie. A găsit, bineînţeles, alte pretexte pentru pedepse. Chiar prea multe. Dar, din toată povestea asta, mă alesesem cu două prietene adevărate. Mă simţeam mai puţin singură, mai puţin pierdută.

La cîtva timp, părinţii mei au hotărît să se mute de la Stînă la cantonul 104. Papa Maurice ţinea să fie cît mai aproape de locul lui de muncă. Mutarea s-a făcut, ca de

[1] Graiuri locale, diferind mult de la o provincie la alta în Franţa.

obicei, cu barca. Era soluția cea mai comodă. Mobilate în permanență, cele două case se puteau imediat locui, încît nu trebuia să transportăm decît obiectele de uz curent. Încărcam într-o roabă tot ceea ce voiam să luăm. Cînd roaba era plină, o aduceam pînă la malul rîului Merderet, care curgea pe lîngă Stînă, dincolo de copaci spre nord. Tata ne aștepta la barcă. Mutam lucrurile în barcă și tata urca pe cursul apei cam vreun kilometru. Unul din noi mergea cu el și descărca lucrurile pe malul celălalt, la numai două sute de metri de cantonul 104. Roaba mai venea o dată. Cu asta totul se termina. Cu un pic de organizare, treaba nu dura mai mult de o zi, iar viața își relua cursul normal.

Abia trecuseră cîteva zile de cînd ne instalasem, că am fost vizitați de nemți... Au sosit cu avionul. Frumoasa pasăre de metal s-a așezat foarte aproape de casă. În ziua aceea m-am îndrăgostit nebunește pentru prima oară în viață. M-am îndrăgostit fulgerător de avionul acela minunat. Plimbîndu-mi blînd mîinile pe marginea aripilor, mîngîind fuselajul prelung, mi-am făgăduit ca, într-o bună zi, la bordul unui avion asemănător, să urc pînă în nori.

N-aș mai fi avut de ce să pizmuiesc păsările. Și eu, ca și ele, aș fi zburat sus, pe cer.

Mutilată cumplit de război, oarbă aproape, era o făgăduială pe care n-aveam cum s-o țin... și, totuși, după treizeci și trei de ani de la dragostea aceea la prima vedere, patima mea pentru avioane a rămas la fel de nestinsă. Nimic nu-mi face mai multă plăcere ca atunci cînd prieteni necunoscuți de pe aerodromul Le Havre-Octeville vin să bată din aripi deasupra casei mele din Manéglise... E drept, sînt de-o fidelitate incorigibilă...

Avionul acela nu aterizase la cîteva zeci de metri de cantonul 104 pentru a-i face plăcere unei țărăncuțe. Se afla acolo dintr-un motiv foarte precis, iar nemții mîndri care se iviră din el, superbi în uniformele lor impecabile și atît de fuduli de cizmele bine lustruite, nu păreau prea prietenoși.

Și de ce-ar fi fost ? Ce eram noi pentru oamenii aceia blonzi, cu ochi cenușii, izolați în cocioaba noastră, îndeletnicindu-ne cu cultivatul zarzavaturilor în grădină și cu supravegherea căii ferate, pe care, de-acum înainte, n-aveau să treacă decît trenuri germane, precedate și urmate

de vagoane cu oameni înarmaţi ? Sclavi, şi nimic mai mult, nişte furnici, nişte francezi.

Nu ne rămînea decît să răspundem „da, domnule ofiţer“ la toate întrebările lor şi să ne arătăm politicoşi şi îndatoritori.

Politicos şi îndatoritor, papa Maurice s-a dovedit a fi într-atît de mult, încît a întrecut orice aşteptare. Niciodată nu-l mai văzusem atît de drăguţ, de curtenitor. Cineva care nu l-ar fi cunoscut l-ar fi putut lua, văzîndu-l numai zîmbet şi cum se tot apleacă din şale, drept un fricos şi un laş, gata să treacă de partea nemţilor numai ca să nu aibă necazuri.

Ceea ce ar fi însemnat să nu-l cunoşti bine. Tata era un pungaş fără pereche. Ca să spunem lucrurilor pe şleau, „nu se lăsa dus“. Îi ura pe nemţi. Într-o clipă îşi dăduse seama că trebuie să joace strîns. Nu avea cum să se măsoare de la egal la egal cu cotropitorii aceia dispreţuitori şi aroganţi. S-a hotărît deci să umble cu vicleşuguri. Şi a făcut-o atît de bine, încît nemţii au picat în cursă. Îşi găsiseră naşul.

Unul dintre ofiţeri, la fel de curat şi de lustruit ca şi ceilalţi, se apropie de el şi-i zise arătîndu-i bălţile :

— O să consolidăm aici terenul pentru aviaţie.

Cîmpia aceea necuprinsă şi necultivată avea toate motivele să-i ispitească pe inginerii germani. Papa Maurice o ştia prea bine. Îşi mijí ochii, se prefăcu că găseşte proiectul acela nespus de interesant. Apoi spuse :

— Cunosc bine bălţile, aş putea să vă slujesc drept ghid, dacă vreţi.

Neamţul primi. Şi-atunci, tata începu liniştit, pe îndelete, să le explice ofiţerilor că terenurile erau cu regularitate inundate şase luni din an.

— Catastrofale inundaţiile astea, domnule ofiţer. Şi ce-i mai rău e că nu-i nimic de făcut. Dar ştiţi, nimic şi pace. N-ai cum te lupta cu ele.

Minţea cu un calm uimitor. Îşi risca pielea şi o ştia. Iarna, rîul Merderet se revărsa şi inunda cîmpia. Nimeni n-avea interes să-l împiedice s-o facă. Într-adevăr, apa mării, urcînd împotriva curentului pe Douve, apa în care se vărsa rîul Merderet, aducea pînă la noi aluviuni şi

uneori iarbă de mare. Era un îngrăşămînt minunat, care fertiliza păşunile.

Şi totuşi, remediul de care pomenea papa Maurice exista. Ar fi fost de ajuns, pentru a stăvili inundaţiile, să se adîncească puţin albia rîului, să i se înalţe malurile. Dar nimeni n-avea de ce s-o facă, iar papa Maurice se feri ca de foc să le explice nemţilor asta. Îi călăuzi prin bălţi, aşa cum i-o ceruseră. Făcînd pe prostul, îi duse în părţile cele mai umede ale bălţii, acolo unde apa ţîşnea din pămînt. Cîteva săpături de lopată ici, cîteva colo, şi găurile se umpleau de apă numaidecît. Nemţii voiră să vadă totul, „Balta Mare“ cea dinspre castelul de la Amfreville şi dinspre Fresville, şi „Balta Mică“, cea dinspre cătunul La Fière, şi pămînturile înalte, unde se afla Stîna. Pişicherul de Maurice cunoştea locurile ca pe buzunarul lui. La fel de îndatoritor, îi făcu pe domnii aceia să se bălăcească în locurile cele mai noroioase. Bine văcsuite la sosire, frumoasele cizme din piele ale nemţilor semănau la plecare cu nişte cizme de salahor. Cît despre uniformele lor spilcuite, se noroiseră pînă la umeri. Şi asta pe timp de vară !

Nemţii nu s-au dat bătuţi. O săptămînă întreagă au luat mostre de sol ca să le dea la analiză. La fel de serviabil, papa Maurice se ţinea scai de ei. Fără să pară, îi sabota de-a binelea, mergînd pînă acolo încît să adauge apă în eşantioanele pe care se oferise să le ducă la avion. Îi ajuta pe nemţi cu o bunăvoinţă înduioşătoare.

— Lăsaţi, spunea, e o adevărată plăcere pentru mine.

Şi nemţii îi acceptau serviciile. Tata se abătea uneori pe la cantonul 104. Punea borcanele pline cu pămînt umed pe masa din bucătărie şi-i spunea mamei :

— Mai toarnă puţină apă înăuntru.

Şi mama mai turna apă în eşantioane, iar papa Maurice, veşnic cu zîmbetul pe buze, le ducea în avion.

Jocul acesta a avut rezultatul scontat : nemţii au renunţat la consolidarea terenului lor pentru aviaţie. Dar aceeaşi idee putea să le vină şi altora, şi să se întoarcă împotriva lor. Aşa că trebuia ca bălţile să devină definitiv inutilizabile. Mareşalul Rommel, însărcinat cu apărarea regiunii noastre împotriva unei eventuale debarcări a aliaţilor, despre care se vorbea din ce în ce mai mult, dădu ordin să fie inundate complet şi Balta Mare, şi Balta Mică.

Proprietarii își retraseră în mare grabă vitele, iar soldații nemți închiseră ecluzele care, sub poduri, stăvileau cursul rîului Merderet. Peste podurile acelea trecea calea ferată. De regulă, ecluzele se închideau numai vara, pe timp, de mare secetă. În 1944 așadar, din voința mareșalului Rommel, peisajul din preajma noastră s-a schimbat. În mai puțin de-o săptămînă, inundația a fost completă. Apa, urcînd întruna, s-a oprit la ușa pivniței de la cantonul 104. Eram încercuiți de ape, izolați pe calea ferată care acum străbătea un adevărat lac, cenușiu și liniștit, ca o autostradă abia ridicată deasupra mării.

Schimbarea aceasta anunța altele. La întrebările noastre, la uimirea noastră, nemții care închiseseră ecluzele de la Merderet răspunseră : „Ca să-i împiedice pe aliați să debarce". Așadar se temeau de o debarcare. Prin urmare, aliații aveau să debarce curînd. Era logic și încurajator. Speranța renăștea.

Sosi iarna. Ultima pe care nemții aveau s-o mai petreacă pe pămîntul Franței. Mă duceam regulat la școală, pe potecile care mergeau de-a lungul căii ferate. Directorul nostru, domnul Lèblond, ne punea să facem exerciții de alarmă, în vederea unor eventuale bombardamente. Ne ducea pe cărări, spre cătunul La Fière. La semnalul lui, un fluierat scurt, trebuia să ne azvîrlim în șanțuri. Atenție la urzici ! Înțepau. Filosof de felul lui, domnul Leblond ne explica faptul că e mult mai ușor să te înzdrăvenești de pe urma a nenumărate înțepături de urzică decît de pe urma unei singure răni de război. Încă nu știam cîtă dreptate avea.

Bătrîna mea prietenă, doamna Mantey, nu mai locuia la Sainte-Mère-Eglise. Ținînd seama de vîrsta înaintată și de sănătatea ei șubredă, nu mai putea sta singură. S-a dus să-și sfîrșească zilele în casa copiilor ei, în nordul peninsulei Cotentin. Astfel a dispărut binevoitoarea doamnă care îmi încredințase taine foarte stranii și foarte utile, astfel a dispărut una dintre prietenele mele cele mai credincioase. N-aveam s-o revăd niciodată.

Lunile se scurseră. Iarna s-a sfîrșit și a venit primăvara. La 9 aprilie 1944, mi-am sărbătorit ziua de naștere.

Unsprezece ani... Adio fragedă copilărie. Eram mare acum, aproape domnişoară. Plecarea doamnei Mantey m-a apropiat şi mai mult de micuţa mea mamă, care muncea pe rupte, fără să se plîngă, ca să aibă cu ce hrăni o casă întreagă. Încercam să fiu mai serioasă, mai liniştită, mai puţin zăpăcită.

Ziua primei comuniuni se apropia. Pentru cei de la ţară, însemna un mare eveniment, care ne pecetluia intrarea în lumea celor mari. Eram prea săraci ca să ne permitem luxul unei adolescenţe. Copiii, prin părţile noastre, treceau fără altă tranziţie din lumea copiilor în lumea oamenilor mari. Nici eu nu eram departe de ziua aceea.

Părintele Roulland, preot la Sainte-Mère-Eglise, ne anunţă că prima comuniune va avea loc la 25 iunie. Nu-mi mai rămîneau decît două luni şi jumătate ca să mă pregătesc. Mă străduiam să învăţ catehismul cu toată grija. Micuţa mea mamă mă ajuta. Fără să pară, îmi desăvîrşea educaţia. M-a învăţat să fiu indulgentă cu ceilalţi, severă cu mine însămi, să fiu miloasă. Să nu judeci pe nimeni niciodată, asta era regula mamei. Pînă şi papa Maurice avea drept la înţelegere din partea ei. „Nu lua seama la trăncănelile lumii, îmi spunea ea. Oamenii îşi bat joc de alcoolici, îi arată cu degetul. N-au dreptate. Alcoolicii nu sînt ucigaşi. Ci bolnavi. Nu sînt de condamnat, ci de plîns."

Era greu, dar încercam. Nu-l uram pe papa Maurice. N-am urît niciodată pe nimeni. Dimpotrivă, mă străduiam să înţeleg de ce avea atîta pică pe mine. Şi nu găseam explicaţia. Tata îmi apărea ca un personaj descumpănitor, care acum te îngrozea, acum era vrednic de admiraţie, mai cu seamă atunci cînd îi ducea de nas, cu viclenia ce-l caracteriza, pe oamenii aceia care se credeau atît de puternici. Încă nu-i cunoşteam curajul, dar curînd am avut prilejul să-l văd punîndu-l în practică.

Duminică, 4 iunie 1944, părintele Roulland a poftit familiile care asistau la liturghie să comande lumînări pentru copiii ajunşi la prima comuniune. Lumînările se puteau vedea în vitrină la domnişoara Lepresvost. Cele mari şi frumoase se vedeau cît de colo, săreau în ochi. Dar domnişoara Lepresvost avea de toate felurile şi pentru toate

pungile. Din păcate, pentru mare parte din familii, pînă și luminarea cea mai mică și mai puțin frumoasă era tot foarte scumpă. Cît despre noi, nici nu putea fi vorba să cumpărăm. Niciodată n-am fi putut plăti din buzunarul nostru fie și cea mai modestă lumînare. Trebuia să mergem la cerut, ca de obicei, la „cerutul pentru lumînare".

Obiceiul acesta, practicat în anumite parohii, însemna, pentru copiii săraci, să se ducă pe la casele proprietarilor de pămînturi și să ceară de pomană, ca să aibă cu ce-și cumpăra lumînare. Într-un an de zile aveau de trei ori dreptul să cerșească : de 1 ianuarie ne duceam pe la ferme și făceam urări de Anul nou ; în schimb, fermierii ne dăruiau cîțiva bănuți. De lăsata secului aveam dreptul să umblăm cu „cerutul ouălor". În sfîrșit, „cerutul pentru lumînare". Din toate trei n-a mai rămas prin satele noastre decît „cerutul ouălor". Celelalte două au dispărut și nu-i nici o pagubă. Trebuia deci să întind mîna. Copil de oameni săraci eram, copil de oameni săraci aveam să rămîn. Nu puteam scăpa de sărăcie. Simțeam cum îmi clocotește mînia în suflet. Sărăcia nu se poate ascunde. Cu prilejul acesta trebuia mărturisită, scoasă la lumina zilei, trebuia să te înjosești cerșind cîțiva bănuți ca să cumperi o lumînare, în timp ce copiii de familie înstărită n-aveau decît să treacă pragul prăvăliei și să-și aleagă lumînarea pe care-o voiau. Totuși, Biserica găsea diferențierea aceasta firească. Biserica săracilor, Biserica lui Cristos, accepta să-i vadă pe săraci renunțînd la demnitatea lor, pentru a avea dreptul să-i primească una din binecuvîntări. De fiecare dată gîndul mă făcea să plîng.

Măicuța mă îmbărbăta cum putea.

— Iată prilejul unei bune penitențe pe care s-o aduci în dar îmi spunea ea. Trebuie să înveți să te umilești.

Eu mă gîndeam că, dacă ar fi organizat puțin lucrurile, abatele Roulland ar fi putut evita penitența aceea. În sfîrșit, nu-mi stătea nimic în putere...

Așa că mai bine era să mă gîndesc la altceva. În timp ce mă întorceam alături de mama de la vecernie, în duminecа aceea, am început să cînt cît mă ținea gura. Era un

cîntec învăţat în taină, o melodie nouă care era fredonată cu glas scăzut şi care nu aducea deloc a rugăciune. Rugăciune era, dar o rugăciune profană, o rugăciune adresată englezilor :

Cînd avioanele R.F.A.
Peste rambleuri vor zbura
Din inimi noi vom tresări
Încrezători cînd le-om privi.
Veniţi, ca pasărea în zbor,
Spre noi, seară de seară,
Aici vă aşteptăm cu dor
Speranţa ne-nfioară.

Cîntam din răsputeri. Mama era cît pe ce să-şi smulgă părul din cap.

— Taci, nefericito ! Vrei să ne-mpuşte pe toţi din cauza ta ?

Am început să rîd.

— De ce ? Nu-i nici un pericol, nu se află picior de neamţ prin bălţi. Sîntem foarte liniştiţi prin părţile astea.

— N-are importanţă, nu vreau să te aud cîntînd cîntecul ăsta, zăpăcită ce eşti ! Ai fi în stare să-l cînţi în timp ce te duci la şcoală, cînd treci pe lîngă patrulele nemţeşti !

— Ai făcut bine c-ai adus vorba de şcoală. Mîine n-am să mă pot duce. Era să uit să-ţi spun că mă duc cu cerutul pentru lumînare. Cum să facem ?

— Ia stai, mîine o să am de spălat rufe. După-amiază o să fiu liberă, te-aş putea însoţi. O să plecăm după masa de prînz.

— Unde o să ne ducem ?

— Spre Pont-l'Abbé. Ştiu nişte fermieri înstăriţi într-acolo. Oamenii aceia nici nu-şi doresc altceva decît să ne ajute.

Cu un oftat, adăugă :

— Așa, mîndria ta păcătoasă n-o să fie pusă la încercare, cap sec ce ești. N-o să cerem pe lîngă casa noastră.

Am luat-o de gît și-am sărutat-o pe obraz. De cum am ajuns acasă, mama a început să jumulească o găină bătrînă, prea bătrînă ca să mai ouă. Biata orătanie avea să ne slujească de hrană în zilele următoare. Cel puțin așa credeam.

Găina aceea n-a ajuns niciodată să fie mîncată de noi. Un destin mult mai glorios o aștepta : un destin istoric.

Luni 5 iunie 1944

E frig. Nu plouă, dar nori amenințători cotropesc cerul. Timpul ăsta mohorît ține de cîteva săptămîni. Uneori e atît de rece încît te-ai crede în noiembrie, nu în plină vară. O ajut pe mama la spălatul rufelor. Nu-ți trebuie mult ca să umpli cu apă cele două ciubere mari de spălat. Pompa merge bine.

Ca să fac ceva toată dimineața și ca hrana familiei să fie ceva mai bună, iau hotărîrea să mă duc la pescuit de ouă. Forma aceasta oarecum ciudată de braconaj am inventat-o eu singură. De la începutul războiului, vînatul de baltă, rațe sălbatice, lișițe, cristei, nu mai era împușcat. Nemții și autoritățile au confiscat toate puștile, inclusiv pe cele de vînătoare. Confiscare ce echivala cu o simplă formalitate, bineînțeles. Cîți țărani șireți nu-și ascunseseră grijuliu pușca sub vreo saltea ori îndărătul unei stive de lemne, în așteptarea unor zile mai bune care să le îngăduie din nou să tragă ? Zilele acelea aveau să vină. Dar, pentru moment, nu putea fi vorba să prăpădească alicele pe niște biete zburătoare, riscînd să fie împușcați. Iată de ce păsările căpătaseră deprinderi sedentare. Cînd oamenii se împușcă între ei, ele se odihnesc. Copacii mici, tufișurile mai exact, care mărginesc rambleurile, adăpostesc tot felul de cuiburi. Iar eu mă îndeletnicesc tocmai cu adunatul ouălor din ele.

Dispun de o tehnică specială. Mă îmbrac ușor, numai cu un tricou de baie, în schimb îmi pun niște încălțări

solide, intru în apă și scormonesc prin tufișuri. Deși sînt acoperiți de mai bine de-un metru de apă, mărăcinii cresc în voie și înțeapă. Din fericire, nu așa de rău ca tufele de spini negri. O înțepătură de spin negru provoacă automat un panarițiu sau un abces. Nici nu mai trebuie să spun că mă feresc de ei ca de ciumă.

Văzîndu-mă că iau un paner, măicuța îmi zise :

— Doar nu vrei să te bălăcești prin apă, pe frigul ăsta !

— Iau o haină groasă la mine, ca să mă încălzesc cînd oi ieși.

Mama clatină din cap.

— Nu-mi place să te expui atît de mult la pericol. Într-o bună zi o să faci o congestie și-o să te duci la fund ca o piatră, și-atunci adio, Geneviève...

La rîndul meu, clatin și eu din cap.

— Oricum, Bunul Dumnezeu nu vrea să mă ia la el. Altminteri, de mult aș fi fost moartă.

Măicuța zîmbește și mă trage de cozi.

— Adevărat, dar prea îți primejduiești sănătatea. Și asta-i rău.

— Am să fiu atentă. Făgăduiesc și mă leg cu jurămînt.

— Am să-ți dau un termos cu lapte fierbinte. Să bei din cînd în cînd. Și nu uita să vezi mai întîi dacă ouăle sînt proaspete, și-apoi să le pui în coș. Nu distruge cuibarele degeaba.

Se gîndește la tot, măicuța. Cu o săptămînă în urmă, am adus un paneraș plin de ouă din care jumătate erau clocite. Din unele, puiul era chiar gata să iasă. Omleta, în ziua aceea, a fost cam sărăcăcioasă. Mama mi-a explicat atunci cum trebuie să procedez ; e foarte simplu, dar trebuia să mă fi gîndit ; e de-ajuns ca, din fiecare cuib, să iau cîte un ou, să-l sparg și să văd dacă-i proaspăt. Dacă-i bun, le iau pe toate. Dacă nu, le las în pace. Un ou mai mult ori mai puțin, păsării tot nu-i pasă și-o să le clocească liniștită mai departe.

Ajung să pescuiesc între șaizeci și o sută de ouă de fiecare dată. Și cum fac operația asta de două ori pe săptămînă, totdeauna avem o rezervă de ouă. Vînatul e din belșug, iar ouăle de asemenea. Niciodată însă nu mă îndepărtez de rambeurile căii ferate, unde apa e cel mai

puțin adîncă. Atunci cînd nu mai ating fundul cu picioarele, mă agăț de crengi.

Ciudată zi. Era un frig groaznic. Mama avea dreptate ; apa e rece ca gheața. Îmi cufund pieptul încetul cu încetul, ca să mă obișnuiesc cu răceala, apoi cobor treptat în apă. Am lăsat paltonul și termosul pe potecă. Foarte curînd îmi vor fi tare de folos. În apă e bine. În față, cît vezi cu ochii, se-ntind bălțile. Nici un zgomot. Apa clipocește pe lîngă mine, mă înconjoară din toate părțile. Mă surprind gîndindu-mă că e nemaipomenit să ai o măicuță care se ocupă de toate, chiar și să-ți pregătească lapte cald. Deși cuibarele sînt dese, îmi trebuie cîteva ceasuri pînă să umplu panerul, timp în care cobor în apă de mai multe ori și ies afară, pe pămînt. Ouăle sînt atît de micuțe! Pătrunsă de frig și uimită, asist la ivirea pe lume a puilor păsări-de-baltă. Din ouăle minuscule ies grămăjoare mici de puf negru. Drăgălașele și micuțele vietăți înoată în minutele imediat următoare. Viața continuă ca și cum nimic nu s-ar întîmpla. Aici, nu e nici război, nici nemți, nici aliați, nici neliniște, nici spaimă. Nu e decît viața. Și-n inima mea de copil se înalță o rugăciune prin care cer iertare : „Mulțumescu-ți, Doamne, că n-ai îngăduit să distrug cuibarul ăsta. Și-ți cer îndurare pentru toți puișorii pe care i-am împiedicat să vadă lumina zilei". Dar numaidecît mă corectez și adaug : „Nu-i din vina mea. De n-ar fi fost războiul ăsta care nu se mai sfîrșește, n-am fi atît de înfometați".

Pizmuiam soarta acelor minusculi pui de pasăre. Ei n-aveau să sufere nici de frig, nici de foame. În baltă aveau să găsească toată hrana ce le era de trebuință, iar penele lor etanșe alcătuiesc o îmbrăcăminte moale și confortabilă. Da, puii unor vietăți sînt mai fericiți decît copiii oamenilor. Oare de ce ? Îmi aminteam de spusele lui Isus : „Priviți la păsările cerului..."

Totdeauna am iubit păsările, iar ele mi-au fost recunoscătoare. Sînt chiar încredințată că mă și înțeleg, că pot comunica cu ele.

Într-o zi, mă întorceam de la Stînă cu barca. Mă aflam aproape în mijlocul Bălții Mici, cînd o izbitură puternică, drept în piept, m-a făcut să cad pe spate. Foarte preocupată

să manevrez prăjina greoaie, care-mi slujea să împing barca înainte, nu mai eram atentă la cele ce se petreceau în jurul meu. M-am prăbușit pe grămada de butuci care constituia în mare parte încărcătura bărcii. De bine de rău, am izbutit să mă scol și să mă așez pe marginea bărcii. Durerea din piept era atît de mare încît am început să plîng. Cînd m-am mai liniștit puțin și-am început să respir ceva mai ușor, m-am uitat atent în jurul meu, ca să descopăr ce mă putuse lovi atît de rău.

Am zărit atunci la celălalt capăt al bărcii o rață întinsă cît era de lungă și pe deplin *groggy* [1]. Ea era vinovata. Biata rață. Era moartă, desigur. Am sărit cu greutate peste grămada de lemne și am ridicat biata zburătoare ucisă de violența ciocnirii noastre. Pentru orice eventualitate, i-am frecat pieptul, făcîndu-i un fel de respirație artificială. După o vreme, pasărea s-a însuflețit. Am pus-o deasupra grămezii de lemne și-am cercetat-o în tăcere. „Domnul Rățoi" a făcut același lucru. Aplecîndu-și căpșorul cînd la dreapta, cînd la stînga, părea uimitor de interesat de micuța mea persoană. Era atît de nostim, că i-am zis :

— Vai, Domnule Rățoi, nu ești deloc serios. Navigația aeriană are regulile ei, foarte precise. Știu prea bine, pentru că și eu am să zbor mai tîrziu. Nu ți-e rușine s-o faci pe-o fetiță mare, ca mine, să plîngă ?

Și rața, o splendidă rață sălbatică adultă, - a avut o reacție neașteptată. S-a lăsat să alunece de-a lungul grămezii de lemne, s-a apropiat de mine, mi-a sărit pe genunchi, s-a urcat pe mîinile mele, pe care le țineam întruna strînse la piept, și și-a strecurat ciocul pe lîngă gîtul meu. Îi simțeam penele pe obraz, blînde ca o mîngîiere. Am rămas astfel nemișcate cîteva minute. Mi-a trecut prin minte că trebuie să fi alcătuit un tablou foarte straniu. Balta lucea în bătaia soarelui, norii se destrămau leneș deasupra creștetelor noastre, aerul luminos și blînd vibra în atmosfera călduță a începutului de zi. Cea dintîi dimineață a lumii nu cred să fi fost mai frumoasă. Am simțit deodată o asemenea bucurie, încît așa cum făceam

[1] Cherchelit, amețit *(engl.)*.

de obicei, am început să cînt. Rața nu s-a clintit. Îi simțeam răsuflarea rapidă lîngă inima mea.

După ce-am isprăvit cîntecul, luînd-o în mînă, i-am spus :

— Ai noroc că ești atît de drăguță. În mod normal, ar fi trebuit să sfîrșești în tingirea mamei. Bine, acum trebuie să mă duc, am treabă. Du-te la ai tăi. Dar o să ne mai vedem. Dată viitoare, cînd o să trec prin bălți, am să te strig așa : „Hai, vino, Domnule Rățoi !“ Nădăjduiesc să vii.

Pasărea și-a aplecat căpșorul spre dreapta, apoi spre stînga, ca și cum ar fi înțeles. După ce am mai mîngîiat-o o dată pe penele atît de netede, am pornit-o spre cantonul 104.

Cîteva zile mai tîrziu, refăcînd drumul în sens invers, în joacă, fără să sper prea mult, l-am strigat pe Domnul Rățoi. După cîteva clipe s-a arătat, venind spre mine, dar nu singur. Toată familia îl întovărășea. Rața și puii, înotînd, înconjurară barca. Numai Domnul Rățoi a îndrăznit să se aventureze în barcă. Bietul de el, nu devenise mai îndemînatic față de ultima dată. Și acum a fost cît pe ce să mă dea peste cap. Fără să-l fi poftit, se instală din proprie inițiativă pe genunchii mei și se lăsă mîngîiat cu o mulțumire vădită. N-aș fi putut spune care din noi era mai fericit.

De acum înainte, eram adoptată. Și nu s-a întîmplat să trec vreodată cu barca prin bălți, ca să duc lemne ori alte obiecte trebuitoare de la Stînă la canton, fără să le strig pe păsările „mele“. La început, doar rațele mi-au ieșit în întîmpinare. Apoi au prins curaj și altele. Lișițele, cristeii și alte păsări ciudate, al căror nume nu-l știam, li se alăturară. Îmi alcătuiau o escortă neobișnuită pînă la pămînturile înalte. Am luat obiceiul să-mi umplu buzunarele cu cîțiva pumni de boabe din tainul păsărilor noastre de curte, de la Stînă, și să le împart la fiecare cîte puțin din bunătățile astea neașteptate. Prietenii mei din baltă se înfruptau cu plăcere. Și de fiecare dată simțeam o mare bucurie văzîndu-le venind la chemarea mea.

Și totuși mă simțeam vinovată. Mi-era rușine că le trădez încrederea furîndu-le ouăle din cuiburi. Dar puteam invoca diverse scuze. Noi, oamenii, făceam foamea atît de des ! Pe cînd ele, dragele mele păsări, erau atît de nu-

meroase încît, dacă cloceau de trei-patru ori pe an, se înmulţeau fără nici o greutate. Şi-apoi ele n-aveau niciodată să sufere de foame.

Astea erau gîndurile mele în dimineaţa de 5 iunie 1944, în timp ce trădam din nou încrederea păsărilor mele. Era pentru ultima oară cînd pescuiam ouă, dar nu ştiam.

Mă întorc acasă, iar mama mă fricţionează puternic cu un amestec inventat de ea, jumătate calvados, jumătate apă de colonie, în care a pus la macerat o plantă care seamănă leit cu o urzică. Rezultatul nu se lasă aşteptat : peste cîteva minute mă simt încălzită de-a binelea. Această minunată senzaţie de căldură o să ţină cîteva ore. Îi povestesc micuţului meu frate Claude că am văzut pui ieşind din ouă. El se bucură şi rîde, bate din palme. Azi nu l-am luat cu mine, era tare frig. Dealtfel, Claude s-a împăcat de minune cu gîndul ăsta. A spus :

— E un frig de nu poţi scoate un băieţel micuţ afară. Nici că se afla observaţie mai îndreptăţită.

Prînzim la repezeală şi plecăm numaidecît. Mama a fixat un coş mare pe portbagajul bicicletei ei ; pe drum o să rupem iarbă pentru iepuri. Pentru că nu avem decît o singură bicicletă pentru amîndouă, mergem pe jos, aşa cum facem totdeauna cînd ne ducem împreună la Sainte-Mère-Englise, în zilele de tîrg.

Trecem de cătunul La Fière şi ne îndreptăm spre Pont-l'Abbé-Picauville. Sosim la locul numit *Laba de Gîscă de la Cauquigny*. Mă opresc o clipă şi mă uit spre casa noastră. De aici mi se pare atît de mică ! Pe toată întinderea celor patru kilometri de teren inundat, numai calea ferată şi casa asta pierdută se zăresc. Ceaţa uşoară care pluteşte veşnic pe pînza asta uriaşă de apă dă peisajului un aspect feeric. Îmi place nespus de mult ceaţa. Se potriveşte de minune cu firea mea solitară şi visătoare. Mama mă cheamă cu blîndeţe la ordine.

— Visezi, fetiţo ? Dacă vrei să ne întoarcem devreme, nu trebuie să pierdem vremea pe drum.

Ghicind ce era în sufletul meu, adăugă :

— Hai, nu-i chiar aşa un chin cerutul pentru lumînare. Dacă vrei, am să intru împreună cu tine prin ferme şi-am să vorbesc eu în locul tău.

Îi mulțumesc cu un zîmbet și-mi reiau mersul cu pas sprinten. Am și făcut patru kilometri. Mai avem tot atîta de făcut ca să ajungem la cele dintîi ferme. Apoi va fi întoarcerea. Coșul pentru iarbă, pe măsură ce străbăteam kilometrii, se umplea încetișor. În timp ce eu cobor în șanț ca să smulg o tufă de păpădie, mama scoate un strigăt :

— Geneviève, vino să vezi !

Și-mi arată cu degetul un cablu gros, negru.

— Dacă aș fi cu-adevărat sigură că debarcarea va avea loc curînd, aș tăia numaidecît cablurile astea de telefon. Între Sainte-Mère-Eglise și Pont-l'Abbé, nemții nu vor putea comunica. Și asta-i va încurca rău.

— Chiar crezi că aliații or să sosească ?

Mama se îndreaptă spre mine și mă privește cu o expresie bizară, pe care nu i-am văzut-o niciodată.

— Da, or să sosească. Nu știu de ce, dar *am intuiția că lucrul se va petrece neîntîrziat.*

Ne continuarăm mersul. Măicuța vorbește întruna de debarcare, de faimoasa debarcare, atît de mult așteptată. Imaginația îi lucrează. Cum se vor petrece lucrurile ? Cherbourg e un port mare. Cu siguranță că acolo vor debarca. Numai că la Cherbourg sînt mulți nemți. Bătălia riscă să fie grea, foarte grea...

Sosim la prima fermă. Mama spune cine e, explică despre ce-i vorba, iar fermiera, generoasă, îmi dăruie o monedă mare, care face singură cît o treime din prețul celei mai frumoase lumînări. Înmînîndu-mi banii, îmi spune cu voce tristă :

— Am un băiat mare, prizonier în Germania. În ziua primei comuniuni, în rugăciunile tale, să nu uiți să te rogi și pentru el. Și-atunci o să se-ntoarcă.

Îi făgăduiesc. Îi spun femeii : „Am să mă rog chiar acum". Cu lacrimile-n ochi, îmi mulțumește. Înțeleg că, înainte de toate, războiul e un adevărat calvar pentru mame. În timp ce copiii lor se ucid între ei, ele așteaptă, așteaptă la nesfîrșit.

Cea de-a doua fermă unde mama mă duce e uriașă. Dispoziția anexelor și a corpului de fermă seamănă cu cea de la Pămînturile Negre. În schimb, ferma asta e mai puțin izolată decît cea a stăpînului Jean. Șoseaua care leagă

Sainte-Mère-Eglise de Picauville trece foarte aproape de ea.

Fermiera care ne primeşte o cunoaşte pe mama de mult. Ne pofteşte la o gustare. O ceaşcă mare de cafea fumegîndă, care de fapt e făcută din orz prăjit, o felie uriaşă dintr-o pîine mare, de douăsprezece livre, numită „turtă", şi iată-ne sătule. Tînăra şi frumoasa fată care ne serveşte trebuie să fie nepoata gospodinei.

Încă o fermă, şi avem bani destui ca să cumpărăm, în sfîrşit, lumînarea aceea indispensabilă. Putem chiar s-o cumpărăm pe cea mai frumoasă. Mă simt mai bine, aproape veselă. Mama îmi atrage mucalit atenţia că sînt mai zglobie decît la dus.

Biata măicuţă. Niciodată n-o să înţeleagă timiditatea care mă paralizează în anumite zile. Voi suferi de sentimentul ăsta aproape toată viaţa.

În timp ce mergem, se uită insistent la cablul telefonic instalat de-a lungul drumului. Pe jumătate acoperit de iarbă, dispare în unele locuri, ca apoi să se ivească ceva mai departe. Mama oftează :

— Ce păcat că n-am o unealtă cu care să-l tai. Multă vreme o să-mi pară rău că n-am luat la mine un cleşte.

— Nu-i deloc greu. Intru în cea dintîi casă întîlnită, cer unealta de care ai nevoie, şi-apoi i-o duc îndărăt celui care ne-a dat-o. Vezi ce simplu e ?

— Nu ţi-e teamă, fetiţo ? Am putea fi prinse de nemţi şi ucise pe loc.

— Nu mi-e teamă, mamă. Şi-apoi, o să fim atente. Întotdeauna spui că trebuie să faci aşa cum eşti de părere la început, că aşa e bine. Aşa că ne-am înţeles. Mă duc să caut ceva de tăiat ori un cleşte.

Fără să spună nimic, mama dă din cap. Eu alerg.

Bătrîna doamnă care mă întîmpină în pragul uşii mă întreabă ce vreau. Roşie de ruşine, mă bîlbîi.

— Mi s-au rupt spiţele la bicicletă. N-aveţi cumva un cleşte, vă rog, ca să le pot tăia ? Aşa mi-ar veni mai uşor să pedalez ca să mă-ntorc acasă. Vi-l aduc numaidecît înapoi. Bicicleta e pe drum, nu departe de-aici.

Am debitat toate astea pe nerăsuflate. Bătrîna doamnă mă cercetează atent. Mie îmi vine să intru în pămînt de ruşine. În cele din urmă, îmi spune :

— Nu mai ştiu ce fel de unelte am în casă. Nu mă mai folosesc de ele. Să vedem în pivniţă. Hai să-ţi arăt.

Trebuie să trecem printr-o curte uriaşă, plină cu buruieni. Bătrîna doamnă abia merge.

— Nu eşti de prin părţile astea, îmi zice. Ce faci pe-aici ?

— Trebuie să fac prima comuniune la Sainte-Mère-Eglise, pe 25. Am fost cu cerutul pentru lumînare. Am strîns cît îmi trebuie. Plec de cum tai spiţele rupte de la bicicletă.

— De ce n-ai trecut şi pe la mine, ca să-ţi dau pentru lumînare ? Mi-ar fi făcut plăcere să-ţi dărui cîţiva bănuţi.

— Sînteţi drăguţă, doamnă, dar mama mi-a spus limpede să trec numai pe la fermele cele mari.

— Nici vorbă. Înţeleg. Dar tot mi-ar fi făcut mare plăcere să ceri şi de la mine. Te-aş fi răsplătit aşa cum se cuvine, n-ai fi venit degeaba.

— Tot n-am venit degeaba, de vreme ce-mi daţi posibilitatea să-mi repar bicicleta.

Bătrîna doamnă îmi arătă în pivniţă un set de unelte la fel de străvechi ca şi ea. Un cleşte de tipul celor pentru tăiatul buloanelor stă agăţat pe perete. I-l arăt cu degetul.

— Asta.

— Păi ia-l, fetiţo.

— Vi-l aduc numaidecît.

— Nădăjduiesc.

O părăsesc pe bătrînă alergînd în goana mare. Mersul ei încet şi şchiopătat o împiedică să se ţină după mine. Cu atît mai bine. Mă tem de curiozitatea ei. N-am minţit cînd i-am spus că bicicleta mea are spiţe rupte, după cum n-am minţit nici cînd i-am spus că am nevoie de cleşte ca să le tai. Dar m-am ferit să-i spun că unealta dată de ea va sluji la tăiatul a încă ceva. Adevărul e că nu mă simt la largul meu. Bineînţeles, să tai cablul telefonic nu e o acţiune condamnabilă *a priori*. La urma urmei, nemţii sînt inamicii noştri. Dar ceea ce nu-mi dă pace e că am înşelat-o pe bătrîna doamnă.

Mama mă aşteaptă, stînd pe marginea şanţului. Îmi face semn să vin să m-aşez lîngă ea. Cîteva minute de odihnă, după goana asta, mi se par binevenite. Mama cercetează unealta pe care i-am adus-o, apoi se uită la cablu.

Stăm deasupra lui. E gros cam cît încheietura unei mîini. Într-o clipită, şi aparent fără efort, ceea ce dovedeşte că, în ciuda ruginii, cleştele e încă bun, mama, printr-un pocnet sec, taie cablul cel gros. Apoi se scoală repede şi se aşază cu doi metri mai departe, făcîndu-mi semn să fac la fel. Ascuns între noi două, cleştele intră în acţiune pentru a doua oară. Trag de bucata de cablu ruptă, îl fac ghem şi-l azvîrl îndărătul gardului de mărăcini.

După ce terminăm această primă operaţie, mama ascunde unealta în iarba din coş şi înaintăm, cît se poate de nevinovat, vreo sută de metri. Din nou ne aşezăm pe marginea şanţului şi ne punem liniştite pe treabă. Mama hotărăşte să taie în total vreo zece bucăţi de cablu, cam de doi metri fiecare. Astfel, nemţii nu-l vor putea racorda întinzîndu-l. Ajuns prea scurt, va trebui înlocuit total. Ceea ce le-ar da de lucru cotropitorilor.

Cînd coborîm în şanţ pentru a cincea oară, un iepure minunat, deranjat în timp ce-şi făcea siesta, năvăleşte în picioarele noastre. De surpriză, facem un salt îndărăt. Mama priveşte în jur şi-mi spune :

— Hai mai departe. Iepurele ăsta îşi are vizuina pe-aici. Să nu-l stînjenim.

Are dreptate. Războiul şi sabotajele nu le preocupă pe animale. Aruncăm o privire duioasă spre vizuina în care mişună micuţi iepuraşi cenuşii şi pornim cîţiva metri mai încolo, gata pentru o nouă operaţie.

Cînd mama socoate că am muncit destul, taie spiţele rupte de la bicicletă, ascunde iar cleştele la fundul coşului, aşază spiţele cît mai la vedere, deasupra ierbii, şi-mi spune să pornesc repede, pe bicicletă, să-i înapoiez unealta bătrînei doamne. Între timp ea se îndepărtează grabnic de locul sabotajului.

În ciuda frigului, bătrîna doamnă mă aşteaptă aşezată pe treptele exterioare ale bucătăriei. Pun ostentativ spiţele tăiate pe scara de piatră. Apoi, după ce scot cleştele din fundul coşului, mă duc singură în beci şi-l pun la loc. Cînd mă întorc, bătrîna doamnă îmi întinde un plic şi-mi spune :

— Ţine, micuţo, e pentru tine. Ţi-am pus cîţiva bănuţi înăuntru. Ca să-ţi cumperi bunătăţi în ziua primei comuniuni.

Mă uit la plic, stingherită.

— Nu îndrăznesc să primesc, doamnă. Mama mi-a spus foarte răspicat să nu iau mai mult decît prețul unei lumînări. Dacă primesc, cu siguranță o să mă certe.

— Ia-l, totuși. Dacă mama ta nu-i mulțumită, să vină chiar ea să mi-o spună. Cu banii pe care ți i-am dat o să-ți cumperi iconițe și mătănii, încăpățînată mică ce ești.

Zîmbind cu gura ei știrbă, bătrîna adaugă :

— Nu fi supărată din cauza mea, sînt mai bogată decît par.

Mă trage spre ea și mă sărută.

— Întoarce-te repede acasă, curînd o să plouă. Dacă mai stai, o să te ude toată.

N-aștept să mi-o spună de două ori. Mă urc pe bicicletă și pedalez din răsputeri. Mama trebuie să fi mers repede, sau poate eu am întîrziat mai mult decît socotisem. Fapt e că nu dau de ea decît la podul care trece peste rîu, la intrarea în cătunul La Fière. Cobor de pe bicicletă și-i întind plicul dat de bătrîna doamnă, zicîndu-i că l-am primit împotriva voinței mele. Mama mă privește cu asprime. Timid, încerc să mă dezvinovățesc.

— Te rog să mă crezi că n-am putut face altfel. A ținut cu tot dinadinsul să-mi dea plicul. Mi-a spus că, dacă nu ești mulțumită, să te duci chiar tu să i-o spui.

Mama nu răspunde. Deschide plicul și exclamă îngrozită :

— Oh ! Ce să facem cu tot bănetul ăsta ?

„Bănetul“ e o bancnotă de o sută de franci, cea mai mare valoare care circula pe-atunci. Mînioasă, mama îmi spune :

— Ce ai de gînd să faci cu banii ăștia ? E drept că sîntem săraci, dar nu într-atît încît să cerșim în halul ăsta. Bătrîna nu-i în toate mințile, iar tu ești o proastă că ai primit.

— Doar n-o să ne certăm din cauza banilor ăstora. Am găsit soluția : am să-i dau preotului în ziua primei comuniuni. Și-așa, n-o să mai aducem vorba de ei. Nu merită să ne necăjim pentru atîta lucru.

Era și mai e și acum obiceiul la țară ca aceia care primesc prima împărtășanie să dea preotului un obol,

într-un plic închis. În general, e vorba de-o ofrandă foarte modestă, cîțiva bănuți, nimic altceva. De data asta, abatele Roulland avea să fie dăruit cu generozitate. Cu-atît mai bine pentru el.

Mergeam în tăcere. O cunosc bine pe mama : dacă nu vorbește, înseamnă că e necăjită. Îi iau mîna.

— Spune-mi, de ce ești necăjită ? Nu pricep. Bătrîna aceea a fost drăguță că ne-a împrumutat cleștele. Și a vrut să ne facă o surpriză plăcută dîndu-ne banii. Trebuie să mă crezi. N-avea deloc intenția să ne jignească.

Mama mă privește îndelung. Convinsă de sinceritatea mea, zîmbește. Un zîmbet firav.

— O să înțelegi mai tîrziu. E o chestiune de onoare.

Face cîțiva pași în tăcere, apoi adaugă :

— O chestiune de demnitate.

Încrunt din sprîncene, strîngîndu-i mîna într-a mea.

— Știu, spun foarte serios. Dar și bătrîna doamnă are onoarea și demnitatea ei.

Apoi, fără vreo legătură, încep să țopăi în timp ce merg.

— Ce mutre or să facă nemții cînd or să vadă în ce hal e cablul lor !

De data asta mama zîmbește cu dragă inimă. Apoi, devenind iar severă și gravă :

— Jură-mi că n-o să spui nimic nimănui.

— Nici lui papa Maurice ? Nici lui Claude ? Tata ar fi mîndru de noi.

— Da de unde, ne-ar bate.

— Așa e, nu face să-i dăm ocazie să se-nfurie.

— Îmi făgăduiești ? N-o să spui nimic nimănui, nici măcar micuțului Claude ?

— Făgăduiesc.

Dintr-o dată începe să plouă. Bătrîna doamnă avea dreptate. Stropi deși, mărunți, reci ne biciuiesc fața. Distanța de un kilometru și jumătate, pe care o facem pe potecă, e neplăcută la mers. Tremurăm. Apa verzuie a bălții clipocește la marginea rambleelor. Mama se uită la suprafața ei neliniștită.

— Nu trebuie să fie deloc plăcut pe mare, pe o astfel de vreme. Dacă debarcarea are loc, nădăjduiesc să nu se facă pe mare. Bieţii soldaţi, nu s-ar simţi deloc la îndemînă... Răul de mare îţi ia toate puterile...

— Cred că te înşeli, mamă. Aliaţii nu pot risca să vină pe-o vreme ca asta.

— Poate. Şi totuşi, de cînd m-am sculat, de dimineaţă, am tot timpul presimţirea că o să se-ntîmple ceva, şi că o să se întîmple *la noi acasă.*

— *La noi acasă? Pe bălţile noastre?* Nici vorbă nu poate fi, mamă ! Ce să caute aliaţii într-un ungher pierdut ca al nostru ?

Mama nu-mi răspunse numaidecît, apoi zise :

— Nu ştiu. Om vedea noi...

Noaptea dinspre 5 spre 6 iunie 1944

Cînd ne întoarcem, găsim focul aprins în amîndouă sobele. E plăcut la noi în casă. Lampa cu gaz filează puţin. Mama îi potriveşte fitilul înainte chiar de a-şi scoate hainele ude de pe ea. Tata a avut fericita idee să facă focul în amîndouă încăperile, în bucătărie şi în camera părinţilor. Cu cîteva săptămîni mai înainte, nemţii l-au mobilizat să păzească noaptea podul căii ferate, între cantoanele 104 şi 103. Dimineaţa doarme, iar după-amiaza se îndeletniceşte cu fel de fel de treburi mărunte. Toată săptămîna şi-a petrecut după-amiezele cu răzuitul, curăţatul şi călăfătuitul micuţei lui bărci, barca aceea care în orele următoare avea să-i îngăduie să salveze atîtea vieţi omeneşti.

De cînd păzeşte podul, nu mai are timp să se înhăiteze cu beţivanii lui de prieteni, iar viaţa în casă se resimte în mod agreabil. Bietul tata, puţin lipseşte să nu-l găsesc simpatic. Dar vai ! Tihna asta relativă n-o să ţină o veşnicie. Nu-i decît o scurtă perioadă de acalmie. Cine se va încumeta, într-o bună zi, să înfăţişeze suferinţa copiilor cu părinţi alcoolici, aşteptarea înspăimîntată a clipei cînd beţivul se va întoarce acasă, singurătatea lor morală ? Copiii care au părinţi buni nici nu-şi dau seama ce fericiţi sînt.

E abia ora şapte seara şi, în ciuda faptului că sîntem în iunie, s-a şi întunecat. Da, ai zice că sîntem în plină toamnă. Întunericul învăluie acum necuprinsa întindere

de apă ce ne înconjoară. Drept cină, mama, ca în fiecare seară, ne dă cîte-o cană mare de lapte cald în care, mari şi mici, muiem o felie groasă de pîine prăjită. Pe urmă, în pat. Dar măicuţa mi-a cerut ca mai întîi să pun la fiert, într-o oală mare, găina cea bătrînă pe care-o tăiase. Dacă tatei o să i se facă frig în noaptea asta, cînd o să treacă pe şină, prin dreptul casei, o să intre să bea o ceaşcă de supă fierbinte.

Umblu pe dibuite cîteva clipe în pivniţă, în căutarea coşuleţului pentru legume. Deodată, o răbufnire de vînt nelalocul ei îmi stinge micuţa lampă cu petrol. Nu-i nici o nenorocire. Umplu coşul. Legumele vin din grădina noastră mare de zarzavat de la Stînă. Draga noastră Stînă, n-am părăsit-o. În fiecare zi ne ducem acolo, cînd unii, cînd alţii, ca să numărăm boii din turmă, ori ca să dăm de mîncare la păsări şi să adunăm legumele. Francis, fratele meu mai mare, a hotărît să doarmă nopţile acolo. Aşa, va putea să-şi facă lecţiile în linişte şi să se pregătească în voie pentru examen, ca să obţină certificatul de absolvire a şcolii. O să aibă grijă şi de Blanchette. Blanchette e vaca noastră, o vacă bună şi mare, pe care proprietarii vitelor i-au împrumutat-o mamei. Mama păzeşte pe gratis turma, în schimb tot laptele pe care-l dă Blanchette e al nostru. În vremurile astea de război, nu-i puţin lucru, ba chiar dimpotrivă. Laptele pe care nu-l consumăm îl facem smîntînă. Smîntîna ne slujeşte drept garnitură la legume şi la multe altele, ori o facem unt.

Tata porneşte în direcţia podului. Schimbarea pazei e prevăzută pentru ora douăzeci şi unu. Vreo zece oameni se înghesuie ca sardelele în micuţa gheretă construită pe pod, lîngă şină. Ce păzesc la drept vorbind ? Habar n-au, bieţii de ei. Au fost mobilizaţi ca să se afle acolo şi se află, asta-i tot. Unii sînt în vîrstă, ca domnul Touzé, pe care-l cunosc bine. Înainte de-a se întoarce la Sainte-Mère-Eglise, totdeauna se opreşte la noi ca să bem împreună o ceaşcă de cafea. Alţii sînt foarte tineri, cum e Gabriel, „Gaby“, un băietan de nouăsprezece ani, ai cărui părinţi sînt din satul Hemevez.

Dorm cam de-un ceas cînd un zgomot surd şi continuu mă face să tresar. E multă vreme de cînd hărmălaia trenurilor care trec pe sub fereastra mea nu mă mai tre-

zeşte. Nu, nu de un tren e vorba. Zgomotul ce se aude acum e cu totul altul. Micuţul Claude mă strigă :

— Auzi, Geneviève ? Ai zice că sînt avioane.

Mă scol şi mă uit pe fereastră. Într-adevăr, avioane sînt. Zboară jos. Li se zăreşte masa întunecată şi masivă detaşîndu-se pe fondul norilor. Zgomotul creşte. Mă culc la loc. Nu-i pentru prima oară cînd trec avioane pe deasupra casei noastre. Aproape în fiecare noapte îi auzim pe prietenii noştri aliaţi trecînd pe sus, pe deasupra creştetelor noastre. De fiecare dată ne rugăm pentru ei. Dar în noaptea asta prea zboară jos şi parcă prea sînt multe. Ce caută pe-aici, pe la noi ? Deodată îmi vin în minte cuvintele mamei. Mama şi presimţirea ei. Şi dacă de data asta e cu-adevărat vorba de debarcare ? Debarcarea ? Visezi, fetiţo. De ce tocmai astăzi, pe-o vreme ca asta ? Nu, nu-i nimic altceva decît nişte avioane care trec pe deasupra bălţilor.

Micuţul Claude vine şi se vîră la mine în pat, şoptindu-mi la ureche :

— Mi-e frică, Geneviève. Dar ţie, ţie nu ţi-e ?

— Nu-ţi fie teamă. Avioanele astea fac un tărăboi nemaipomenit, dar curînd se sfîrşeşte. Dormi, mit...

N-apuc să isprăvesc cuvîntul cînd, de la parter, mama strigă :

— Nu mai terminaţi odată cu tărăboiul ? Dormiţi !

Mă scol, trec prin pod şi, aplecată peste balustrada scării, răspund :

— Nu noi facem gălăgie, avioanele !

Şi adaug :

— Lui Claude îi e teamă. Putem să coborîm ?

— Hai, veniţi.

Zgomotul avioanelor nu ne mai înfricoşează, dar ideea să dormim în patul mare şi moale al mamei ne surîde într-atît încît tragem numaidecît folos de pe urma îngăduinţei. Am ajuns în josul scării cînd tata, foarte însufleţit şi împingîndu-l pe Gaby în faţa lui, intră ca o vijelie în bucătărie. Gesticulează, strigă.

— De data asta, nevastă, au venit ! A început debarcarea ! Sînt prea multe avioane ca să fie ceva normal. Asta-i ! Au sosit, au sosit !

Papa Maurice străluceşte de bucurie. Ridic ochii spre mama şi-i zîmbesc. La urma urmei, se prea poate să fi făcut treabă bună în după-amiaza asta. Punîndu-şi un deget pe buze, mama îmi aminteşte de făgăduiala pe care i-am făcut-o. Clipesc din ochi şi încuviinţez din cap : am înţeles.

Mama îl arată pe Gabriel şi-i spune tatii :

— Şi ceilalţi, ce-ai făcut cu ei ?

Un amănunt neobişnuit o miră. Se apropie de tata şi-l întreabă :

— Ia spune, unde vă sînt banderolele ?

— Păi uite, nevastă... De cum am văzut avioanele, mi-am zis : „Maurice, trebuie să scapi de-aici". Avioanele zburau chiar pe deasupra copacilor, nu era în regulă. Le-am spus băieţilor din gheretă : „Mă duc la mine acasă să mănînc o farfurie de supă. Hai, vă poftesc pe toţi. Care vreţi să veniţi cu mine, băieţi, să sorbiţi un blid bun de supă fierbinte, ai ?" Toţi nişte catîri, băieţii. Nimeni nu s-a clintit. Am zis iar : „Hai, tinerilor, abia vă mai dezmorţiţi picioarele". Dar ei tot n-au vrut. Ziceau că-i prea frig ca să scoată nasul afară. Aşa că am plecat cu puştiul şi le-am zis că ne întoarcem mai tîrziu. Vorba vine. Banderolele, nevastă, le-am înfăşurat de-o piatră şi le-am azvîrlit în baltă. Doi metri de apă le acoperă.

Tata e în al nouălea cer, iar eu îi împărtăşesc bucuria. Pentru el, era un adevărat supliciu să poarte banderola cu zvastică. Îşi freacă mîinile, jubilează. Îţi face plăcere să-l vezi atît de bucuros.

— Şi-acum, nevastă, mă duc s-aduc o butelcuţă de cidru ca să sărbătorim evenimentul. Geneviève, pune pahare pe masă.

Pentru el, totul e pretext să se cinstească. Dar în seara asta n-o s-apuce s-o facă. Izbită brutal cu piciorul dinafară, uşa de la bucătărie, care dă în curte, se deschide larg. Înarmat cu o mitralieră, un bărbat ciudat îmbrăcat ne ocheşte. Rămînem ţintuiţi locului de uimire. Noi aşteptam prieteni, rîsete, îmbrăţişări. Şi iată că soseşte un duşman, un bărbat cu înfăţişare sălbatică. Îşi încleştează fălcile, ne cercetează fără un cuvînt, face un pas spre noi, apoi încă unul.

Cu un picior repezit în spate închide uşa, la fel de violent cum a deschis-o. Uşa scîrţîie. Biata de ea, nu-i obişnuită cu asemenea purtări. Omul din faţa noastră, cu ochii şi urechile la pîndă, continuă să ne cerceteze. Nimeni nu îndrăzneşte să clintească. O mişcare în plus şi ne ucide, cu siguranţă. Îl examinez. De unde-o fi venind ? Hainele îi sînt uscate, prin urmare nu mai plouă şi, fără-ndoială, a sosit pe calea ferată, singurul loc din colţul ăsta uitat de lume care nu-i înecat de apă. Mai apuc să gîndesc : „Doamne, ce murdar e ! Are faţa şi mîinile negre de-a binelea. Ar fi putut să se spele, măcar".

Indiferent la emoţia noastră, vechiul orologiu bate imperturbabil ultimul sfert înainte de ora zece. Minutul pe care-l trăim are ceva ireal. Un necunoscut cu faţa încruntată ne ţine în cătarea mitralierei, ameninţîndu-ne, gata să ne doboare pe toţi. Şi totuşi, nu ne e frică. Sîntem numai paralizaţi de surpriză. În sfîrşit, adresîndu-ni-se într-o franceză fără accent, omul întreabă foarte repede :

— Prieteni sau duşmani ?

De felul cum vom răspunde depinde soarta noastră. Dar nimeni nu pare să-şi dea pe deplin seama de asta. Cum să ne poată lua cineva drept duşmani, pe noi care aşteptăm debarcarea de aproape cinci ani de zile ? Soldatul ăsta e nebun. Nimeni nu mişcă. O tăcere grea pluteşte în bucătărie, tulburată numai de zgomotul continuu al avioanelor care trec şi de tic-tac-ul obsedant al pendulei.

Primul care sparge gheaţa e micuţul Claude. Adevărul iese din gura copiilor. Liniştit, cu mîinile întinse spre mitralieră, se îndreaptă spre soldat şi-i spune zîmbind :

— Prieteni, domnule, sîntem prieteni adevăraţi.

Militarul lasă ţeava armei în jos şi mîngîie părul blond al băieţelului. Aplecîndu-se spre el, îl întreabă :

— *Prieteni,* cu-adevărat, *baby ?*

O dată mai mult nevinovăţia a biruit neîncrederea. Orice primejdie e înlăturată, n-o să murim în seara asta. Urmînd exemplul frăţiorului, mă apropii la rîndu-mi de soldat şi, profitînd de poziţia lui, îl sărut apăsat pe obrazul negru ca ceaunul. Semnul acesta neobişnuit de afecţiune

îl face dintr-o dată să se simtă la largul lui. Atmosfera se destinde, toată lumea răsuflă uşurată. Părinţii mei care, mai mult morţi decît vii, se sprijineau de soba mare de lut din fundul odăii, se apropie şi ei. Şi-atunci, fără să piardă o clipă, cu gesturi precise şi sigure, soldatul scoate din buzunarul uniformei o hartă de stat major, o desface şi o întinde pe masă. Apoi întreabă cu o voce calmă, în care acum se simte o urmă de accent, poate canadian :

— Unde se află nemţii ?

E pentru prima oară cînd tata vede o hartă de stat major. Dar n-are nici timp, nici chef să se lase impresionat. Se apleacă spre masă, apoi înalţă capul spre soldat.

— Unde e casa mea pe harta asta ?

Americanul arată cu degetul un dreptunghi micuţ, negru.

— Aici.

Atunci, cu un capăt de creion moale, pe care militarul i-l dă, tata subliniază cîteva locuri.

— Nemţii sînt aici, la castelul Amfreville, la un kilometru cinci sute de metri. Aici, la Port-de-Neuville, la un kilometru cinci sute de metri. Aici, la gara din Fréville, la doi kilometri. Aici, la castelul din La Fière, la doi kilometri.

— Sîntem încercuiţi, trage concluzia soldatul.

Uluit, papa Maurice se uită la el.

— Cum adică „sîntem" ? Nu eşti singur ?

— Nu, peste tot primprejur se află paraşutişti.

Foarte palidă, mama se apropie de american.

— Vrei să spui, domnule, că şi alţi camarazi de-ai dumitale vor fi paraşutaţi aici ?

— Da, doamnă. Paraşutarea lor se desfăşoară chiar acum.

Înnebunită, mama exclamă :

— Dar nu-i cu putinţă ! Trebuie să împiedici una ca asta ! Or să se înece cu toţii !

— Să se înece ? De ce ?

— Vino să vezi, dragă băiete.

Trăgîndu-l pe soldat de mîneca uniformei, mama îl duce afară, pînă la bariera Bălţii Mici, şi-i arată apa care clipoceşte la picioarele lor. Gîtuită de spaimă, nu poate decît să rostească întruna :

— Vai, domnule, te rog, împiedică una ca asta ! Or să moară toți dacă nimeresc aici.

— Cît de adîncă e apa ? întreabă americanul după ce intră în casă.

Îi răspunde tata.

— Între un metru cincizeci și un metru optzeci, pe baltă. Și asta încă n-ar fi grav. Dar mai e și rîul, și-i cumplit.

Soldatul se gîndește o clipă. Avioanele trec întruna pe deasupra cantonului 104, făcînd un zgomot asurzitor, în timp ce corole mari de mătase plutesc între cer și apă. Zeci, sute de băieți, bieții de ei, vor pieri aici, înecîndu-se sub ochii noștri. Atrași de pămînturile înalte și uscate, vor nimeri în albia rîului trădător, ascunsă sub masa de apă. Capcana ucigătoare, pusă la cale de nemți, va funcționa de minune. Afară de cazul cînd...

Fiecare dintre noi își dă seama că trebuie să acționeze repede, foarte repede. Dacă soldații sînt înalți și dacă echipamentul nu-i împiedică să se ridice după cădere, vor putea scăpa din viesparul ăsta, dar cu o singură condiție : trebuie să-i îndrumăm spre noi, spre linia de cale ferată, singurul loc unde vor fi în siguranță, cel puțin pentru moment. Dacă se îndreaptă spre est, spre pămînturile înalte și uscate, sînt definitiv pierduți. Vor cădea în rîul adînc de cinci-șase metri, și chiar mai mult în unele locuri. Chiar în plină zi, nu-ți poți da seama de diferența de nivel dintre apa bălții și albia rîului Merderet.

Fără să schimbăm un cuvînt, fără să ne fi înțeles între noi, însuflețiți de acel spirit ce-i caracterizează pe oamenii solitari, obișnuiți să ghicim gîndurile celorlalți, ne asumăm pe loc o sarcină foarte precisă. Papa îi face semn lui Gaby, tînărul pe care mai adineauri l-a luat cu el din ghereta unde stăteau paznicii podului, ca să-l ajute să pună barca pe apă. Sub privirea mirată a militarului, împing amîndoi barca pînă la malul Bălții Mici. Tata întreabă :

— Cum se spune pe limba voastră : „Veniți aici, băieți“ ? !

Uluit, americanul răspunde :

— *Come here, boys.*

Ca să-i intre bine cuvintele astea în cap, tata repetă : *Come here, boys, come here, boys* și pornește cu barca

pe Baltă. Iar mama a pus carbid într-un felinar, îi potriveşte fitilul cît mai sus, se urcă pe bariera veche şi începe să mişte încolo şi-ncoace felinarul, în speranţa că va fi zărită de soldaţi.

Fără să mi-o ceară nimeni, dau fuga în pivniţă şi aleg două legături de vreascuri cît mai uscate. Le duc înăuntrul cantonului 104, lăsînd să cadă una dinaintea sobei din bucătărie, iar cealaltă dinaintea sobei din camera părinţilor. Ca toate lucrurile din natură, focul e prietenul meu şi mă bizui în mod firesc pe el, să ne ajute să-i salvăm pe soldaţi. Mai întîi în cameră. În loc să pun vreascurile de-a curmezişul în vatră, aşa cum se face de obicei, le vîr în lung în sus, pe horn. Şi dau foc. Rezultatul nu se lasă aşteptat : lemnul foarte uscat se aprinde dintr-odată. Funinginea care căptuşeşte pe dinăuntru hornul se aprinde şi ea. Curînd, flăcări prelungi ies pe coş, deasupra acoperişului. Un foc pe cinste. Trebuie să se vadă la cîţiva kilometri de jur împrejur.

Mama a ghicit ce vreau să fac. Punînd felinarul pe barieră, încîntată, dă fuga la mine în cameră.

— Ce idee bună, dragă fetiţo. Dar trebuie să aprindem focul în amîndouă sobele.

— Ştiu şi eu. Legătura de vreascuri e însă prea groasă. Nu izbutesc s-o vîr pe hornul de la bucătărie.

— Las pe mine.

Cu un gest brusc, mama smulge cordonul de la cămaşa mea de noapte şi strînge cît poate vreascurile la un capăt cu această chingă improvizată ; acum, vreascurile pătrund fără dificultate prin horn. Numaidecît, funinginea începe să ardă. Amîndouă sobele ard, iar hornurile proiectează pe cer flăcări prelungi, puternice. Urc pe calea ferată şi privesc împrejur. De-ar fi să trăiesc o sută de ani, şi tot n-am să uit spectacolul grandios, neaşteptat, nemaivăzut care mi se oferă privirii. Avioanele trec şi se-ntorc la mică înălţime, zeci şi zeci de paraşute se clatină încet deasupra bălţilor. Vărsînd flăcări uriaşe, cele două hornuri seamănă cu nişte torţe gigantice, pe care un uriaş le-ar ţine la capătul mîinii întinse. Şi nimeni n-ar putea să nu vadă torţele astea, chiar de s-ar afla la kilometri distanţă. Capcana întinsă de nemţi nu va funcţiona. Soldaţii vor vedea

casa înălțată pe taluz și vor veni spre ea. În orice parte s-ar afla, vor scăpa de primejdiile ce-i pîndesc. Nu se vor îndrepta spre rîu. Iar tata, cu barca, va scotoci ungherele cele mai primejdioase ca să-i aducă spre noi pe cei în pericol să se înece în locurile adînci. Bineînțeles, nici cei care cad în Balta Mare n-au de ce să se teamă. Vor atinge fundul cu picioarele. Da, dar Balta Mare dă spre castelul din Amfreville ; și acolo se află o adevărată fortăreață germană. Îndreptîndu-se spre casa noastră, soldații se vor îndepărta de mitralierele ce-i pîndesc. La fel se va întîmpla și cu cei ce vor nimeri spre Fréville : venind spre casa noastră, vor scăpa de o altă garnizoană germană. La cantonul 104, toți oamenii aceștia vlăguiți vor putea să se usuce, să se regrupeze, să se organizeze. Inundarea bălților, capcana diabolică pusă la cale de nemți, se va întoarce împotriva lor. Pentru a ajunge la cantonul 104, nemții n-au decît aceste posibilități : calea ferată — plecînd dinspre Fréville sau dinspre cantonul 103 ; căi de acces foarte expuse de cîteva minute, pentru a risca să vină pînă aici.

Soldatul american intră în bucătărie și o întreabă ceva pe mama. De unde mă aflu, nemaisăturîndu-mă să privesc spectacolul, nu înțeleg ce spune. Se întoarce curînd și-mi acoperă umerii cu un pled. Îi mulțumesc cu un zîmbet radios. Sînt fericită, fericită cum nu e cu putință să fii. Flăcările care ies întruna pe cele două hornuri sînt atît de înalte, încît poți vedea totul jur împrejur, ca în plină zi.

Un poet francez a pus într-o zi întrebarea : „Obiecte neînsuflețite, aveți și voi un suflet ?“ Ei da, în noaptea aceea am știut răspunsul : da, casa copilăriei mele are un suflet ; un suflet viu, cald, matern. În clipele acelea, umila noastră casă era frumoasă, de-o frumusețe fără seamăn. Acoperișul încă lucind de ploaie strălucea sub luminozitatea flăcărilor și fiecare cărămidă, fiecare țiglă tremura de emoție la gîndul că n-ar putea fi zărite. Trebuia, așa voia casa, ca fiecare dintre băiețandrii aceia, aflați în mare primejdie de înec, să o vadă, s-o privească, s-o recunoască. Trebuia să-i simtă chemarea. Numai ea, în noaptea aceea cumplită, putea fi pentru ei limanul, cuibul cald și primitor unde se puteau încălzi, unde își puteau recăpăta forțele.

Casa mea dragă, poate că de-a lungul existenţei tale te-ai întrebat de ce oamenii care te-au construit te-au hărăzit unei atît de mari singurătăţi. Poate că ai suferit din pricina însingurării tale. Neîndoielnic, ai regretat că înăuntru, drept orice sursă de lumină, nu aveai decît o umilă lampă cu petrol. Neîndoielnic pizmuiai celelalte case, casele din oraşe, pline de rîset de copii care, apăsînd pe un mic buton, le luminau în întregime.

În noaptea asta, scumpa mea casă, eşti răsplătită. Străluceşti din toate luminile. Hornurile tale solide şi pline de funingine îţi vor îngădui să joci pînă în zori rolul de torţă a iubirii. Ai să-ţi poţi trăi, clipă de clipă, *noaptea ta,* cea pentru care, fără s-o ştie, oamenii te-au înălţat în locul acesta pustiu. Fii mîndră, casa mea. Ieri, nişte oameni te-au zidit, mîine, alţi oameni te vor dărîma ; dar, împrăştiindu-ţi pietrele, nu-ţi vor putea lua şi gloria, fericirea de a te afla aici, în noaptea asta, pentru a-i primi cu toată simplitatea în pîntecu-ţi matern pe cei pe care Dumnezeu ţi i-a încredinţat.

Soldatul american se apropie de mine, îmi arătă cu degetul o paraşută rămasă agăţată într-un stîlp de telegraf de pe linie şi-mi spune zîmbind :

— Cu asta am venit.

Pînza umflată stă agăţată sus, pe fire. Soldatul trebuie să fi aterizat pe cărare fără mare greutate, căci suspantele lungi se tîrîie pe pămînt. O aterizare nu prea rea, la urma urmei.

— Fiţi bun, domnule, am nevoie de ajutorul dumneavoastră. Curînd, prietenii dumneavoastră vor veni. Aş dori mult să le spun cîteva cuvinte de bun sosit. Cred că nu toţi vorbesc franceza la fel de bine ca dumneavoastră.

— Nu, bineînţeles, foarte puţini americani vorbesc franceza.

— Va trebui să le vorbesc pe limba dumneavoastră. Sînteţi drăguţ să mă învăţaţi cîteva cuvinte ?

— Ce vrei să le spui ?

— Nu prea ştiu nici eu. De pildă, că pe mine mă cheamă Geneviève, că sînt fericită că au venit, cum se simt după ce au fost paraşutaţi în apă, că am pus lapte la încălzit că, dacă vor, pot venit să bea o cană mare la mine în casă, că pot să se şi usuce...

Arătînd spre flăcările mari care dansează deasupra hornurilor, adaug :

— Aş mai vrea să le spun că la mine în casă e cald, că...

— Oh, oh, cîte vrei să le spui deodată ! Prea mult. Bine, să rezum, Dgenevi (nu pronunță „Geneviève", ca pe la noi). Dacă vrei să spui cum te cheamă, zici : *My name is Dgenevi.* Repetă.

— *My name is Dgenevi.*

— Bine. Poţi să adaugi : *How are you,* ceea ce înseamnă : „Ce mai faceți ?" Repetă.

— *My name is Dgenevi, how are you ?*

— Foarte bine. Ce mai vrei să ştii ?

— Cum se spune „dragi prieteni" ?

— *Dear friends.* Înainte de a-ţi spune numele, poţi să începi aşa : *Hello, boys !*

Abia dacă am timp să repet ce m-a învățat amabilul meu profesor că un hîrşîit mă înştiinţează numaidecît că tata s-a întors cu primul transport de soldaţi. Lîngă barieră, pămîntul a fost pe vremuri presărat cu pietre şi înălţat pentru a uşura trecerea carelor cu fîn : frecarea fundului micii noastre bărci de porţiunea asta cu pietre mă înştiinţează de întoarcerea lui papa Maurice.

Pentru a ocupa cît mai puţin loc, paraşutiştii stau în picioare în bărcuţă, vîrîţi unul într-altul, teribil de înghesuiţi. Sînt atît de mulţi şi atît de îngrămădiţi, încît de-aş arunca spre grupul lor compact una din bilele cu care fratelui meu îi place să se joace, n-ar putea ajunge nici pînă la picioarele lor. Barca lui papa Maurice nu are nevoie de multă apă ca să plutească. Fundul ei neted îi îngăduie să se strecoare peste tot. Dar, încărcată cum e acum, îi vine greu, încît papa Maurice depune eforturi mari ca să străbată ultimii metri care-l despart de intrarea în curte. Mai mulţi soldaţi sar în apa foarte puţin adîncă în locul acela şi împing cu mîna barca. Mîndră de cunoştinţele mele nou-nouţe, îi întreb pe cei sosiţi :

— *Hello boys, may name is Dgenevi, how a you ?*

Cîţiva îmi răspund :

— *Very well, Dgenevi, very well !*

Nou-veniţii şi profesorul meu încep să vorbească. Îi conduc în bucătărie pe cei care vor să mă urmeze.

Casa noastră are o particularitate stranie : stă aplecată într-o parte, chiar mult aplecată. Turnate în sol mlăştinos, temeliile s-au afundat şi s-au lăsat în pămînt, dar numai într-o parte. Înclinarea ne obligă să punem surcele sub mobile. Pentru prima oară, mama se bucură de această aplecare accidentală. Apa care picură din hainele paraşutiştilor n-o să ne dea bătaie de cap : e de ajuns să deschidem cepul de scurgere aflat în fundul bucătăriei, în partea cea mai joasă, pentru ca toată apa să dispară şi să se întoarcă, printr-o rigolă, în balta de unde era adusă. Cei care, din clipa asta, vor deveni şi vor rămîne pentru totdeauna soldaţii *noştri*, se scutură ca nişte căţei ce-ar fi fost azvîrliţi în apă cu de-a sila. De bine de rău, îşi usucă hainele ude. Apa se scurge liniştit, urmînd înclinarea firească a pardoselii din bucătărie. Mama avea pusă pe plită o oală uriaşă cu lapte. Nicicînd laptele Blanchettei nu va fi fost mai apreciat ca în noaptea de 5 spre 6 iunie 1944. Fiecare soldat posedă un recipient metalic de capacitatea unei căni. Le dau cîte un rînd de lapte clocotit, în timp ce admir uimitorul echipament pe care-l tîrăsc după ei invitaţii noştri neaşteptaţi. Pumnalul fixat la coapsă mă impresionează la fel de mult ca şi pistolul-mitralieră care li se balansează la piept. Un harnaşament de necrezut, care le-atîrnă şi-n faţă şi-n spate, îi face să semene cu omuleţul de pe ghidurile Michelin. Din numeroasele buzunare ale uniformelor lor bizare scot o mulţime de produse nu mai puţin bizare : ciocolată şi cafea solubilă pe care se grăbesc să o amestece cu laptele dat de mine. Îmi oferă în schimb o mulţime de tablete de ciocolată. Cît de bună e ciocolata asta ! Am fost într-atît lipsiţi de ea în timpul războiului ăsta blestemat, încît îi uitasem gustul de-a binelea...

În ciuda băii forţate pe care-au făcut-o, paraşutiştii au cu toţii faţa neagră. Prima mea reacţie a fost să-mi spun : „Doamne, ce murdari sînt !" Dar acum îmi dau seama că s-au mîzgălit aşa ca să fie mai puţin vizibili în întuneric.

Focul care duduie în cele două sobe răspîndeşte o asemenea căldură încît se vor putea usca într-un timp record. Întorcîndu-şi buzunarele, un tînăr soldat lasă să cadă pe jos în bucătărie un mic peştişor. Rîsetele izbucnesc de peste tot. Toată lumea se aşază în patru labe ca să încerce să prindă mica vietate care sare. În cele din urmă, un soldat

mai îndemînatic decît ceilalți izbutește să-l apuce și arată, întinzîndu-și mîna, jalnica lui captură. Peștele se zbate și mai puternic, rîsetele se întețesc. Intervin și-i cer soldatului să-mi dea mie biata făptură. Dar vai, omul nu pricepe o boabă de franțuzească, iar interpretul meu pentru moment nu-i în casă. Atunci pur și simplu îl trag de mînecă zicîndu-i : *Please*.

Am auzit de mai multe ori cuvîntul ăsta. Știu ce înseamnă : „Fii bun". Adaug și cele două cuvinte pe care tata le tot spunea în timp ce se îndepărta cu barca : *Come here*.

Soldatul înțelege. Docil, mă urmează afară și, împreună, punem peștișorul, gata să se sufoce, într-un șanț cu apă adîncă ; bietul de el, n-a înțeles nimic din ceea ce i s-a întîmplat. Și nu-i vina lui dacă a nimerit din greșeală în buzunarul unui flăcău înalt, căzut din cer. Dar a avut succes. În bucătărie, soldații se amuză care mai de care să-și întoarcă buzunarele pe dos, nădăjduind să găsească alți pești. Dar nu găsesc. Parașutiștii aproape că sînt dezamăgiți. Cînd, deodată, unul dintre ei descoperă în interiorul căștii o minusculă broscuță verde, paralizată de spaimă. Din nou rîsetele se înalță de peste tot. Soldații încep să se joace cu ea : și-o trimit unul altuia, apoi fiecare o azvîrle îndărăt. Din nou intervin. Îl rog pe „soldatul cu peștele" să pună capăt chinului nefericitei creaturi.

Și de data asta înțelege. Își trage după el camaradul pînă la șanț și micuța broască, mai mult moartă decît vie, își regăsește cu ușurare mediul lichid.

Tata se întoarce cu o nouă încărcătură de soldați, la fel de uzi ca și primii. Le mai dau cîte o cană de lapte fierbinte. Provizia scade văzînd cu ochii. Cei doisprezece litri de la mulsul de ieri-dimineață și litrii de alaltăieri vor fi curînd doar o amintire. Dar tot rămîne găina bătrînă care stă și-acum pe un strat de jăratic. Oala în care fierbe domol de mai multe ceasuri are cam cincisprezece litri de supă grasă și îmbietoare. Mama umple ochi oala cu apă, pînă cînd fierbe bine ; găina era foarte grasă, o să iasă o minune de supă. Dacă o dăm foarte fierbinte, îi va încălzi pe parașutiștii pe care papa Maurice îi aduce în al treilea transport.

Mă urc la mine în cameră, mă îmbrac şi mă încalţ pe dibuite. Pe fereastra care dă spre Balta Mică zăresc micuţa flacără tremurătoare a felinarului cu carbid pe care tata l-a agăţat la prova bărcii... Îmi vine atunci o idee aproape nelalocul ei : învingîndu-mi timiditatea şi teama pe care mi-o inspiră papa Maurice, mă reped la barieră şi-l iau de mînă. În vremuri normale, niciodată n-aş fi făcut gestul ăsta. Dar, în seara asta, totul e excepţional ! Îl trag după mine în bucătărie şi-i dau o cană mare de supă în care pun o lingură de smîntînă proaspătă, care-i place atît de mult. Mă priveşte în tăcere, fără să priceapă. Gestul meu îl miră. În noaptea asta totul s-a schimbat : nu mai sînt fetiţa terorizată, care se tîrăşte la picioarele lui. Ci o fată mare, aproape o adultă, care şi-a descoperit vocaţia : să slujească, să-i slujească pe ceilalţi, fie că sînt buni sau răi, bogaţi sau săraci. Tata, istovit, se clatină. Mă uit la el, uimită să-i văd trăsăturile boţite şi ochii larg deschişi de oboseală. Ştiu din experienţă cît de greu de manevrat e micuţa noastră barcă, dacă e prea încărcată. Mi se întîmplă deseori să mă duc la Stînă prin Balta Mică şi să mă întorc cu barca plină de legume de la noi din grădină, cu laptele Blanchettei şi cu lemne pentru foc. Dacă la dus, cu barca goală şi în sensul curentului e totdeauna o plăcere, întorsul e de-a dreptul chinuitor. Trebuie să faci eforturi mari ca să ţii piept curentului. Dar, de obicei, pentru tata nu-i cine ştie ce osteneală. E puternic şi n-are nevoie de îmbărbătare. Astăzi însă e cu totul altceva. Toate sînt altfel. Sînt cît se poate de mulţumită că am îndrăznit să-l aduc pe tata în bucătărie. Cîteva clipe de odihnă şi o supă bună şi caldă îi vor îngădui să-şi reia treaba de salvator cu şi mai mare sîrg.

O lovitură înfundată, urmată de un zgomot de cădere pe acoperiş ne face să tresărim. De emoţie, tata scapă cana din mînă, care se rostogoleşte pe pardoseala bucătăriei. Schimbă cu mama o privire scurtă, plină de îngrijorare. Fără un cuvînt, se reped amîndoi în spatele casei. Tînărul soldat care a căzut acolo, probabil s-a lovit de moarte, izbindu-se de acoperiş. O să se înece fără să-şi dea măcar seama. Părinţii mei ştiu din instinct că nu dispun decît de cîteva secunde pentru a-l scoate din apă. Panta acoperişului şi înclinarea casei, atît de aplecată într-o parte, trebuie

să-l fi împins pe parașutist spre șanțul cu apă adîncă din spate.

Părinții mei aduc, cărîndu-l în brațe, un biet tînăr micuț, ud leoarcă, năucit de lovitură și complet inert. Soldații se dau la o parte. Mama îl așază pe băiatul care și-a pierdut cunoștința pe un scaun, dinaintea sobei. Îi scoate o parte din îmbrăcăminte, cizmele, și-l fricționează energic cu amestecul ei de apă de colonie și calvados. În cădere, nefericitului i-a zburat casca. Nu pare să aibă nici o fractură. Și totuși nu se trezește din leșin. Mama încearcă fără succes să-l facă să vorbească. Ochii soldatului fac toate eforturile să rămînă deschiși. Pare că nimic nu-l va putea scoate din starea asta de semicomă.

Îi întind tatei altă cană cu supă, în locul celei scăpate pe jos. În tăcere îmi face „nu" din cap și pleacă iar în noapte, în căutarea copiilor lui pierduți. N-a stat nici cinci minute în casă.

Din toate părțile sosesc soldați izolați : dinspre Balta Mare, mai întîi, unde apa e mai scăzută, apoi dinspre linia de cale ferată. Cei care nu sînt uzi refuză cu amabilitate să intre în casă, lăsînd camarazilor lor căzuți în apă privilegiul de-a năvăli în încăperile supraîncălzite ale cantonului 104. Le ofer totuși, pe pragul ușii și în curte, cîte o ceașcă de supă fierbinte, pe care nici unul n-o refuză.

Camera părinților și bucătăria sînt acum pline de soldați, atît de numeroși, atît de înghesuiți, că abia pot să mă strecor printre ei. Și nu sînt deloc grasă ! Tata aduce mereu alții. De mult am isprăvit laptele. Și supa de găină începe să scadă simțitor. Cu cît noaptea înaintează, cu atît se face mai frig, iar soldații noștri au nevoie de mai multă căldură. Mama pune la fiert o mare cantitate de apă ; punînd în ea doze de cafea solubilă și lapte praf, cu care buzunarele lor sînt burdușite, americanii vor putea totuși să bea ceva cald. Nu știu ce să mai inventeze ca să ne fie pe plac : rîd, se îmbrîncesc, și-mi oferă, delicatesă supremă, ciocolată și iar ciocolată. Mestecă întruna ca niște rumegătoare. Îmi arată niște tablete micuțe pe care citesc cuvintele *chewing-gum*. În ciuda curiozității mele, nu îndrăznesc să gust. Cu toate că sînt lacomă, rămîn prudentă, guma aceea stranie neispitindu-mă.

Profesorul meu vine să-i înştiinţeze pe paraşutişti că vor porni la atac la ora şase. Aceştia sînt atît de numeroşi, încît el nici nu mai poate pătrunde în casă. Nici un locşor liber.

Înghesuită lîngă uşă, îmi dau seama că părinţii mei, în emoţia care a urmat paraşutării, au uitat ceva : ceva care, dintr-odată, mi se pare de-o importanţă capitală. Izbutesc în cele din urmă să ies din bucătărie şi alerg pe calea ferată să-l ajung din urmă pe profesor. Îl strig în gura mare :

— Domnule, domnule !

Omul se întoarce şi mă recunoaşte.

— Ce s-a-ntîmplat. Dgenevi ?

— Părinţii mei au uitat să vă spună ceva important. În sfîrşit, aşa mi se pare mie... La intrarea în Balta Mare se află un mirador.

— Un mirador ? Ce e asta ?

— Nu prea ştiu cum să vă explic... Ştiţi, e un post de observaţie cocoţat chiar în vîrful unui copac înalt. Sus, în mirador, totdeauna se află un soldat neamţ care stă de pază... Dacă nu vă ascundeţi. cum se luminează de ziuă, o să vă vadă. Nu se află nici copaci, nici tufişuri ca să vă mascheze, ci doar o întindere de apă. cît vezi cu ochii. Dacă vreţi să puneţi mîna pe castelul de la Amfreville. trebuie s-o faceţi acum, în noaptea asta. Prin baltă se află o trecere mai ridicată, unde apa nu-i mai mare de cincizeci de centimetri. Pot să vă conduc pînă acolo. E un drum întortocheat, pe care-l ştiu bine. Ce părere aveţi ?

— Nici una. deocamdată.

— Fiţi atent, nemţii sînt foarte răi.

Omul zîmbeşte la observaţia mea. Ştie el bine că nemţii nu sînt nişte îngeraşi nevinovaţi.

— Spune-mi. Dgenevi. singura ieşire posibilă, pentru oamenii mei, e calea ferată, nu-i aşa ?

— Da, domnule, dar nu în orice sens. Spre Fréville nu trebuie să vă duceţi. Acolo nemţii sînt tot atît de mulţi ca şi la Amfreville. Trebuie să vă duceţi spre La Fière. Acolo sînt copaci şi păşuni minunate. Vă puteţi ascunde şi să-i luaţi prin surprindere. Aici, e imposibil.

Arăt cu degetul în direcția cea bună. Datorită hornurilor noastre care ard, noaptea, jur-împrejur, e la fel de luminată ca la început. Șina se-ndreaptă spre zare, pustie și amenințătoare. Nici un tren nu se zărește. De la o vreme, și-așa nu mai treceau multe. În noaptea asta nu va trece nici unul. Rezistența a avut, desigur, grijă.

— Cum îl cheamă pe tatăl tău, Dgenevi ?

— Papa Maurice, dar de ce ?

Fără să-mi răspundă la întrebare, prietenul meu venit din cer mă trage spre bariera Bălții Mici. Cu mîinile pîlnie la gură, strigă : „Papa Maurice, *come here,* papa Maurice, *come here !*"

De departe, răspunsul ajunge la urechile noastre :

— Sosesc, sosesc.

Profesorul meu interpret și-a petrecut brațele pe după umerii mei. Sprijiniți de barieră, biată barieră derizorie care de mult nu mai slujește la nimic, privim la uimitorul spectacol care ni se oferă ochilor. Parașutările continuă, dar ceva mai departe, deasupra fînețelor de la Stînă. Avioanele fac un tur, două, pe deasupra cantonului 104. Un soldat cu un aparat curios le vorbește piloților. Astfel, noii parașutați nu vor cădea în apă. Omul le indică o zonă mai potrivită, cam la doi kilometri spre interiorul pămînturilor înalte, de cealaltă parte a rîului Merderet.

Motoarele, cu huruitul și mugetul lor, fac ca inima să-mi bată mai repede. Îi pizmuiesc pe piloți, care au norocul să conducă niște avioane atît de frumoase. I-o spun profesorului meu. Îi mărturisesc cît de mult îmi plac avioanele, cît de mult doresc ca, într-o bună zi, să pot și eu pilota. Ofițerul își strecoară mîna în pletele mele lungi și-mi sprijină capul de pieptul lui. Savurez secundă cu secundă noaptea excepțională pe care o trăiesc. Cînd mă gîndesc că, văzîndu-l îl luasem pe omul acesta drept dușman ! Soldații noștri vor fi salvați cu toții. O cred cu toată convingerea. Toți vor veni să se usuce și să se odihnească în casa noastră. Fetița micuță care sînt știe din experiență că, dacă ziua de ieri ne mai aparține, cea de mîine nu poate fi neapărat a noastră. Încît cel mai bine e să trăiești clipa de față în toată intensitatea ei. O bucurie necuprinsă îmi inundă inima. Și încep să cînt. În noaptea asta nu-mi mai este interzis să cînt. Profesorul meu îmi spune zîmbind :

— Foarte drăguţ cîntecul tău. Dgenevi, şi atît de potrivit pentru momentul de faţă.

„Dgenevi"..., dintotdeauna mi-a plăcut numele meu. Dar, pronunţat astfel, mi se pare şi mai frumos. „Dgenevi, Dgenevi" ; îl repet din plăcerea de a-l auzi, cu mîinile înălţate la cer, spre avioanele acelea pe care le îndrăgesc atît şi care trec cu zgomot de tunet. Ofiţerul rîde de accesul meu de exuberanţă.

Flăcările care ies pe hornuri luminează marginea bălţilor, îngăduindu-ne să zărim micuţa barcă, cea care, încă o dată, se îndreaptă spre noi.

Acum nu-i chiar aşa de ticsită. Sau tata s-a grăbit ca să dea ascultare chemării ofiţerului, sau nu mai sînt soldaţi pe Balta Mică.

— Papa Maurice, ai putea să-mi arăţi miradorul cel mai apropiat ?

— Pot face chiar mai mult, domnule, pot să vă duc pînă la el. Cred că i-am adunat pe toţi soldaţii de pe Balta Mică. Nu mai sînt. Totul a mers de minune. Băieţii dumitale au scăpat doar cu o baie, domnule.

Papa Maurice are dreptate, băieţii au scăpat ieftin. O baie cu de-a sila n-a adus pieirea nimănui, niciodată. Mă gîndesc pentru o clipă cum am pescuit eu ouă. Niciodată n-am să mai pescuiesc. Războiul s-a sfîrşit. Tristul, murdarul război s-a sfîrşit ! Îndată ce voi putea, mă voi duce pe bălţi să-i dau ştirea asta bună Domnului Răţoi.

Nici nu-mi dau seama cît de mult mă înşel : războiul e departe de a se sfîrşi, ba, dimpotrivă, în părţile noastre nici măcar n-a început.

Cei doi bărbaţi au traversat calea ferată. Vorbesc, sprijiniţi în bariera Bălţii Mari. Tata arată cu degetul spre castelul de la Amfreville.

— Miradorul cel mai apropiat e cam la doi kilometri de-aici. Ne trebuie trei sferturi de ceas ca să ajungem cu barca pînă acolo. Mai e unul lîngă castelul din La Fière. La ăsta ajungem fără dificultate pe calea ferată şi pe drumurile neinundate. E simplu. În afară de paznicul castelului, nu mai există nici un alt neamţ. Cum intenţionaţi să procedaţi ?

— Vom pleca de-aici mai devreme decît am prevăzut. Fiica dumitale mi-a spus că nu se află nici un loc prin

împrejurimi unde să ne putem ascunde. Noaptea, bineînţeles, nu-ţi poţi da seama. Dar într-adevăr cred că La Fière e un loc mai sigur. Dumneata ce crezi, papa Maurice ?

— Sînteţi cît se poate de descoperiţi aici. În cătunul La Fière nu va fi acelaşi lucru. Dacă vrei, pot să vă călăuzesc pînă acolo, pe dumneata şi pe oamenii dumitale.

— Nu, papa Maurice. Du-te şi te odihneşte. Te-ai ostenit destul în noaptea asta.

— Ştii, domnule, am să le plătesc o poliţă veche ocupanţilor. Dacă mă luaţi, întîi şi-ntîi mie o să-mi facă plăcere. Şi dacă, pe deasupra, mai pot fi şi de folos...

Fără să răspundă, ofiţerul îl bate prieteneşte pe spate pe tata, care pare a-şi aduce deodată aminte de ceva.

— Mă gîndesc la ceva, domnule. Friţii ne-au pus să săpăm gropi pentru mitraliere. Noi nu ne-am zorit, te rog să mă crezi. Aşa că gropile au rămas goale. Am să-ţi arăt unde sînt. Aţi putea să instalaţi în ele propriile dumneavoastră arme. Recunoaşte că ar fi o glumă bună pe care le-aţi face-o nemţilor.

— Ne-am înţeles, papa Maurice, te iau.

Ofiţerul se-ndreaptă spre casa noastră şi, din uşă, le spune ceva oamenilor îngrămădiţi înăuntru. Numaidecît, unii după alţii, şi *în tăcere,* paraşutiştii se duc să se alinieze pe calea ferată.

Ofiţerul vrea să-l ia şi pe nefericitul soldat căzut pe acoperiş. Mama se opune energic :

— Nu, domnule, se simte prea rău. Îl ţin aici. Am să-l îngrijesc cum trebuie şi, cum s-o simţi mai bine, vi-l trimit. Nici măcar nu e-n stare să se ţină pe picioare.

— Dezolat, măicuţă Maurice, trebuie să vină cu noi.

— Fiţi înţelegător, domnule. Nu-i în stare să ţină o puşcă. O să fie ucis fără să se poată apăra.

Vocea micuţei mele mame devine rugătoare.

— Vă rog, domnule, lăsaţi-mi-l pe bietul băiat o zi-două !

Fără să-i răspundă, ofiţerul face semn spre doi soldaţi, care-l iau pe paraşutistul pe jumătate inconştient fiecare de cîte-un braţ ducîndu-l spre restul trupei. Mama aleargă spre el şi îndeasă pe capul bietului băiat o căciulă de lînă. Oftează.

— Am căutat peste tot, drăguţule. Da nu ţi-am găsit casca. Atîta pagubă. Ţine fesul. Dacă nu te apără de gloanţe, măcar o să te apere de frig.

Strecurîndu-mă în mijlocul coloanei, formată din patru şiruri, care ocupă spaţiul dintre şine, ajung pînă la capăt. Soldaţii zîmbesc în întuneric, descoperindu-şi dinţii albi. Vederea unei fetiţe care-i trece astfel în revistă trebuie să-i amuze. Nici unul nu scoate un cuvînt. Tăcerea asta mă impresionează mai mult decît restul. O iau spre celălalt capăt al coloanei şi mă pomenesc lîngă mama.

Americanii pleacă. Îi privim cum se duc. Avem inima frîntă. Nu-mi pot desprinde privirile de şirul lung. Se depărtează în tăcere. Soldaţii, soldaţii noştri dragi ! Cînd o să-i revăd, oare ? Îi voi mai vedea vreodată ? Noaptea îi ascunde curînd privirilor mele, deşi sînt obişnuită cu întunericul. Casa e goală dintr-odată, goală şi îngrozitor de tăcută. Bătrîna pendulă bate de patru fără un sfert. Sînt cinci ore în cap, de cînd cel dintîi paraşutist a păşit brutal peste pragul casei noastre. Cinci ore de neuitat, trăite cu o extraordinară intensitate, secundă după secundă. Cinci ore de care-mi voi aduce aminte toată viaţa.

Obosit, micuţul Claude s-a vîrît lîngă Gaby, în patul mamei. Au adormit. O ajut pe măicuţa să facă puţină ordine în bucătărie. Paraşutiştii au lăsat o provizie uriaşă de bomboane, ciocolată şi ţigări. Dai de ele peste tot : pe pervazul ferestrelor, pe marginea bufetului, pe etajere, pe prichiciul sobei. Ce folos de atîtea bunătăţi, acum, cînd „ei“ nu mai sînt aici, să le împartă cu noi ? O tristeţe nespusă ne strînge inima. Pentru ei, eliberatorii noştri, războiul va începe curînd. Gîndul ăsta mă îngheaţă pînă în străfundul sufletului. Nu ştiu nimic despre război, sau aproape. Niciodată n-am văzut atîţia paraşutişti, atîtea avioane, o asemenea desfăşurare de forţe. Aliaţii nu erau pentru mine, pînă mai de curînd, decît o speranţă îndepărtată, cîteva puncte întunecate pe cer, un zgomot de motor. Şi, în tot timpul războiului, pînă astăzi, n-am întîlnit decît unul singur de-ai lor. Şi nici măcar nu era în uniformă !

Era într-o seară din 1943, toamna. Locuiam pe-atunci la Stînă. Mă întorceam de la Sainte-Mère-Eglise, unde fusesem după cumpărături, pentru mama. Era trecut de opt seara, ora stingerii, şi nu aveam *ausweiss*. Aşa că o luasem

peste ogoare, pe-o scurtătură, care mă scotea drept la Stînă, fără să risc să mă întîlnesc cu vreo patrulă germană.

Lîngă ferma Croitoriei („ce nume curios pentru o fermă“, îmi ziceam în gînd), am văzut, la marginea unui șanț, un bărbat stînd chircit, cu spatele spre mine. Îmbrăcat cu o vestă cenușie, cu pantaloni peticiți și în dungi, cu saboți în picioare, părea foarte ocupat cu ceva. Mi-am spus : „Încă vreun braconier care-și ascunde capcana“. Obișnuită să merg fără zgomot, ca să nu sperii micile animale sălbatice pe care-mi plăcea să le surprind în viața lor de toate zilele, m-am apropiat de el. Nu m-a auzit. Aplecîndu-mă spre urechea lui, i-am șoptit :

— Sst, prea faci zgomot. Ferma e locuită.

Omul s-a întors brusc. În mînă ținea un obiect mare, metalic : un revolver cu țeava îndreptată spre mine.

Am rămas cîteva clipe năucită, fără să mă pot clinti. În sfîrșit, văzînd cu cine are de-a face, omul îmi spuse cu glas scăzut, în franceză :

— Ce faci pe-afară, la ora asta ?

Tot pe șoptite i-am răspuns și eu :

— Mă întorc acasă. Vin de la Sainte-Mère-Eglise. Am luat-o pe-o scurtătură pentru că e tîrziu.

Am arătat spre revolver :

— N-am să spun nimic, să știi.

Omul a zîmbit și a pus arma în buzunar. Apoi mi-a zis :

— Vino să m-ajuți.

L-am ajutat să îngrămădească frunze uscate și pămînt peste ceea ce voia să îngroape. L-aș fi întrebat bucuroasă ce se află dedesubt. Dar n-am îndrăznit. Eram foarte discretă și mi se părea ceva deplasat să pun o asemenea întrebare unui om mare.

O șapcă tare curioasă, făcută din pînză și piele, stătea pe jos. Am luat-o și l-am întrebat :

— Mi-o dai mie ? Ca amintire... O s-o ascund bine.

A șovăit o clipă, apoi mi-a răspuns :

— Dacă ești prinsă cu așa ceva asupra ta, o să ai neplăceri mari. La fel și familia ta.

Știam la ce fel de neplăceri face aluzie. L-am liniștit :

— Nimeni n-o s-o găsească. Nici chiar mama.

— Bine. Dar fii atentă.

Am luat şapca. Omul mi-a cerut să-i arăt drumul spre Saint-Sauveur-le-Vicomte.

— Pe-aici, i-am zis.

Şi-o bucată de drum am mers împreună. Se însera şi mirosea frumos. Mergeam amîndoi unul lîngă altul, eu încălţată cu galoşi, el cu saboţi. Ascunseśem şapca sub cămaşă. Oricine ne-ar fi zărit, ar fi zis : „Uite un flăcău de prin satele astea şi o fetiţă care se întorc la ei acasă". Dealtfel, omul vorbea cu un accent foarte asemănător cu al nostru. Cu ani mai tîrziu am aflat că era canadian. În noaptea aceea din 1943 mi se părea o fiinţă sublimă. Pentru mine, era un om în vîrstă : avea pe puţin douăzeci de ani, dar era frumos şi de treabă. Ce căuta în Normandia, deghizat în ţăran, după ce căzuse din cer, iată ce-mi stătea pe buze să-l întreb. Dealtminteri, nici nu mi-ar fi răspuns. L-am părăsit la locul numit *Laba de Gîscă din Cauquigny*, nu departe de bălţi. N-avea cum să se rătăcească. Saint-Sauveur era drept în faţa lui, la vreo doisprezece kilometri. Înainte de-a porni într-acolo, mi-a strîns mîinile îndelung, zicîndu-mi că sînt o fetiţă curajoasă.

— Nu o fetiţă, domnule, o fată în toată firea.

— Da, o fată în toată firea.

Zîmbi dezvelind în întuneric nişte minunaţi dinţi albi. Deodată îmi adusei aminte de ceva, şi exclamai, fără a ridica vocea însă :

— Cum o să te descurci, domnule ? Dumneata nu ai *ausweiss*...

Băiatul zîmbi din nou.

— Actele mele sînt în regulă.

Şi dispăru.

Cum m-am întors la Stînă, am dat fuga să ascund şapca în fundul pînzei grosolane, cusută în formă de sac, şi plină cu paie tocate, care-mi slujea drept saltea. Pînza avea două deschizături care-ţi îngăduiau să potriveşti paiele din cînd în cînd, ca să nu stea buluc într-o parte. Am vîrît trofeul înăuntru prin una dintre deschizături, cît mai adînc, chiar în grosimea stratului de paie.

Aşa cum făgăduisem, n-am povestit nimănui despre curioasa întîlnire. Şi-am adormit, gîndindu-mă la omul

ciudat care, în clipa aceea, mergea prin noapte, îndreptîndu-se spre o țintă foarte precisă.

Două zile mai tîrziu, mînată de curiozitate, am apucat-o pe același drum, prin ogoare. Scormonind în pămînt, în căutarea obiectului ce mă intrigase atîta, am dat peste o parașută. O parașută întru totul asemănătoare celor care, în noaptea asta, plutesc pe bălțile noastre, singura urmă vizibilă a trecerii prin biata noastră casă a celor care poate că vor muri.

Parașutiștii *noștri* cu rîsete răsunătoare, cu ochi surîzători și malițioși, cu maxilarele veșnic mișcîndu-se ! Cît de mult îmi lipsesc ! Și cît de fericiți au fost că n-au aterizat în niște locuri care să le fie ostile sau indiferente, să dea în drumul lor peste o casă caldă și primitoare, să întîlnească o mamă care din capul locului i-a socotit ca pe copiii ei, care i-a uscat, i-a dichisit, le-a făcut frecții, i-a încălzit. Ce-o să se aleagă de soldații noștri ? Cîți dintre ei or să mai vadă soarele ridicîndu-se ?

Dacă nemții s-ar preda fără să lupte !...

Doamne, de ce n-ai oprit timpul în loc ? Se simțeau bine la noi în casă, ar mai fi putut sta să se odihnească încă un pic. Pe cînd acum... Plîng, gîndindu-mă la toate femeile-mame, surori, soții, logodnice, — care tocmai au aflat, acolo, la celălalt capăt al pămîntului, că ziua „Z“ a început. Cîte dintre ele îl vor revedea viu pe bărbatul pentru care tremură ? Fie-ți milă de ei, Doamne, fie-ți milă de noi !

Fără zgomot, mama a urcat la mine în cameră. Mă ia în brațe și-mi spune :

— Nu trebuie să plîngi. Dormi. Ziua de mîine va fi o zi lungă. O să am nevoie de tine, Geneviève, va trebui să fii în formă.

Mă așază în pat, îmi potrivește pătura.

— Ai fost minunată. Soldații n-o vor uita niciodată pe micuța lor Dgenevi.

— Mamă, vor muri ?

— Ce idee ! Războiul se va sfîrșit repede. Se pare că vor sosi curînd vapoare multe la Ravenoville și la Sainte-Marie-du-Mont. Vor aduce arme și mii de soldați. Parașutiștii noștri nu sînt decît călăuze. Trebuie să cucerească și să-și mențină pozițiile în punctele importante, ca de pildă

podurile, încrucişările de drumuri, şi să-i împiedice pe nemţi să se regrupeze. Nu vor fi singuri multă vreme. Înainte de ora prînzului vor primi întăriri. Nu-i aşteaptă decît o singură dimineaţă grea. Ce mare lucru-i o dimineaţă ? Şi-apoi, poate că nemţii nici nu vor îndrăzni să-şi scoată nasul.

După aceste cuvinte încurajatoare, mama mă sărută şi coboară la parter. Nu mi-e somn. Neliniştea nu-mi dă pace. Bineînţeles, tata e cu ei. E totuşi ceva ! Cunoaşte pînă şi cele mai neînsemnate unghere şi ştie exact unde se află nemţii. De ani de zile am trăit practic pe întuneric. Aşa că ne putem orienta prin beznă fără pericolul de a ne rătăci. La acest capitol, tata e mai tare decît oricine. E atuul principal în partida care se joacă în noaptea asta.

Pentru prima oară în viaţă sînt nerăbdătoare să se întoarcă. Cu siguranţă, o să ne dea veşti, o să ne arate care-i situaţia, o să ne liniştească. El ne va povesti totul, iar noi o să-l ascultăm, fericite, pline de admiraţie. E drept, tata a fost minunat. Un adevărat erou. Am înţeles multe lucruri în noaptea asta, dar cel mai important e că un om îşi poate răscumpăra, în cîteva ore, greşelile unei vieţi întregi. O, nu-mi fac nici o iluzie. Papa Maurice o să se îmbete şi de-acum înainte şi-o să mă bată din nou, cînd va fi beat. Dar faptul nu va mai avea aceeaşi importanţă. În ciuda tuturor acestor lucruri, voi încerca să-l iubesc pe acest tată aspru, chiar şi împotriva voinţei lui.

Avioanele continuă să se perinde valuri-valuri. Trenurile, în noaptea asta, n-au circulat. Dacă linia ar putea fi în întregime în mîinile paraşutiştilor !

Mă sucesc şi mă răsucesc în pat, fără să pot adormi. Degeaba mă forţez, n-o să izbutesc. Atîta pagubă dacă mama o să mă certe. Cobor la parter. Stînd pe un scaun, măicuţa însă a adormit, cu fruntea sprijinită de soba mare de lut. În hornuri, funinginea continuă să ardă, dar ceva mai domol. Micuţele şi curajoasele noastre hornuri.

Nu fac zgomot, ca să n-o trezesc pe mama. Iau de pe masă o tabletă de ciocolată. Cîte am hăpăit în noaptea asta ? Soldaţii noştri m-au îndopat cu ciocolată ! În viaţa mea n-am mîncat atîta. În noaptea asta, printre rîsete şi îmbrînceli, ciocolata avea cu adevărat gustul fericirii. Ronţăi o bucăţică. Dar nu mai are acelaşi gust. Sînt sin-

gura trează în toată casa, iar ei nu mai sînt aici. Adio, fericire. Ciocolata, acum, are gust de tristețe și de îngrijorare.

Ca să-mi mai primenesc gîndurile, mă duc la pompă să iau apă. Mama va fi mulțumită să poată bea o ceașcă de cafea cînd se va trezi. Gaby și Claude dorm în continuare în patul cel mare. Toată lumea doarme, în afară de „ei".

Ce fac ? Unde sînt ? De ce nu se întoarce tata ? Unde i-a dus pe parașutiștii noștri ? În spatele cărui gard de mărăcini, în spatele cărui tufiș i-a așezat, ca să întindă o cursă dușmanului; pe care-l pîndesc în întuneric și care la rîndul lui îi pîndește ?

În ciuda îngrijorării mele, zîmbesc gîndindu-mă la firele de telefon pe care le-a tăiat mama după-amiază. Nu, stai așa, ieri era. Astăzi sîntem în 6 iunie, *marți 6 iunie 1944.*

Marți 6 iunie 1944

Ce noapte, Doamne, ce noapte stranie ! Ora șase dimineața. Lumina abia dacă se vede, cerul e la fel de cenușiu și mohorît. Pe apa liniștită a bălților plutesc sute de parașute de toate culorile, singura notă însuflețită din dimineața asta umedă. S-aud pași pe cărare. Mă reped afară. Se întoarce tata, singur, cu șapca pe ochi, încălțat în cizme de cauciuc. Trenurile tot nu trec. Papa Maurice merge însă reglementar pe linie, după obiceiul lui, pe partea stîngă. Pare oarecum surescitat. Gîfîind de emoție, îl întreb cum s-au petrecut lucrurile acolo, în cătunul La Fière.

— Totul e bine, fată. Unde-i mama ?

— Doarme lîngă sobă. Am făcut cafea. Dacă vrei...

— Bineînțeles. O ceașcă mare.

Intră în casă, s-așază la masă. Mama se trezește.

— Unde i-ai dus pe „băieții noștri", Maurice ?

— S-au regrupat la ferma lui Emile (lîngă cantonul 103). Au făcut treabă bună. Pe cîțiva i-am dus la castelul din La Fière. Frițul din mirador nici n-a apucat să tragă. Parașutiștii au ordin să nu facă prizonieri, cel puțin în prima zi. Nu s-a chinuit. Americanii au pus stăpînire pe castel. Maurice Salmont e în al nouălea cer. Am sărbătorit evenimentul cu cidru. Se pare că un general a fost parașutat undeva pe lîngă casa stăpînului Leroux : generalul Gavin, cred, sau cam așa ceva... Toate podurile, cel din La Fière, cel de pe rîu, cel al căii ferate

sint în mîna americanilor. S-a lăsat și cu bătaie. În gheretă toți colegii mei au fost uciși. De moș Touzé, Garcia spaniolul și de băiatul șefului de district din Valogne sînt sigur. Le-am văzut leșurile. Ceilalți au fost mai mult ca sigur doborîți prin preajmă, doar dacă nu le-o fi venit aceeași idee ca lui Gaby și mie. Dar m-aș mira. Americanii le-au văzut banderolele cu zvastica și gata ! Proștii. Dacă m-ar fi ascultat... Fermierul, nevastă-sa și băiețelul lui nu mai sînt acasă. Și-au luat zborul și ei. Trebuie să fi fugit. Planoare au căzut mai peste tot în La Fière. E unul cît se poate de întreg chiar în față, la Stînă. L-am văzut pe Francis, n-a pățit nimic. I-am spus să nu iasă afară din casă atîta vreme cît va mai fi picior de neamț liber pe-acolo.

Tatei îi strălucesc ochii. Vorbește repede, oprindu-se cînd și cînd ca să-și bea cafeaua, cu sorbituri mici.

— Și cu planoarele a ieșit urît. Două din ele au nimerit în copaci. Au murit o groază. Bieții băieți. N-au avut noroc.

Ceașca tatei e goală. O umplu la loc. Timid, îl întreb :

— Ce-i aia un planor ?

— Un avion fără motor. Ca să-l facă să decoleze, acolo, în Anglia, un avion, unul adevărat, cu motor, îl remorchează. Pe urmă merge singur sus, pe cer. Ca să-l faci să aterizeze, e deajuns să tai cablul care-l leagă de avion. Planorul coboară încetișor pe pămînt și s-așază unde poate.

— Oamenii dinăuntru nu pot să-i schimbe direcția ? Chiar dacă se îndreaptă spre copaci ?

— Drept spre copaci. Așa s-a întîmplat la vecinul nostru. Planorul era din lemn ușor. S-a zdrobit de frasinul cel mare. Nici un supraviețuitor.

Tăcere. Mii de întrebări îmi umblă prin minte, mii de întrebări ce vor rămîne pentru totdeauna fără răspuns.

— Maurice, pentru cînd sînt așteptate întăririle care trebuie să sosească pe mare ?

— Astăzi, pe cît se spune. Sînt fixate pentru la prînz, cel mai tîrziu la primele ore ale după-amiezii. Vor face joncțiunea cu trupele aeropurtate la Sainte-Mère-Eglise. Pentru că obiectivul principal al parașutiștilor e Sainte-Mère. Trebuie să pună mîna pe oraș și să-l țină pînă vine schimbul.

— Marea trebuie să fie furioasă. E o vreme îngrijitoare pentru luna iunie. Mi-e teamă, Maurice, mi-e foarte teamă.

— Ai dreptate, femeie, împuţită vreme. Dar nu trebuie să ne pierdem nădejdea. Şefii cei mari care au organizat debarcarea ştiu ei ce fac. Poate că tocmai pe asta şi contează, pe vremea rea. Trebuie să sperăm, e tot ce putem face noi şi cei de-alde noi. Gata, am de lucru. Mă întorc pe bălţi. Lipsesc trei oameni. Morţi ori vii, trebuie să-i găsesc.

Micuţul Claude s-a trezit chiar acum. Se freacă la ochi, se uită la banderola pe care papa Maurice o are la mînă.

— Ce înseamnă „MP" ?

— Nu ştiu, mititelule.

Tata se scotoceşte în buzunar, scoate o cărţulie micuţă pe care mi-o întinde, zicîndu-mi :

— E un dicţionar. Tot ce vrei să ştii e scris acolo. Ia uită-te puţin, Geneviève.

Pe coperta cărţii, două cuvinte : *French book*. Caut cam la întîmplare. Pînă la urmă dau de sensul celor două litere.

— Uite, MP : *Military Police*, „Poliţia Militară".

Tata se ridică de pe scaun, emoţionat şi mîndru. Onoarea care i s-a făcut, dîndu-i-se banderola asta, îi merge drept la inimă. Ca să-şi ascundă emoţia, îmi spune :

— Ai noroc că ştii să citeşti. Şi mie mi-ar plăcea tare mult să ştiu.

— Am să te-nvăţ, dacă vrei, aşa cum îl învăţ şi pe Claude.

— Nu, n-am destulă răbdare. Dacă ar ajunge o zi, aş încerca bucuros. Dar ştiu că nu se poate. Aşa că prefer să renunţ.

— De ce ? Eşti înzestrat. Nici măcar nu ştiam că vorbeşti atît de bine franceza. Ai vorbit chiar şi englezeşte în noaptea asta. Să înveţi să citeşti nu-i mai greu. Trebuie să-ţi dai cîte puţin silinţa în fiecare zi, ca atunci cînd sapi la tine în grădină.

— Oi vedea, oi vedea eu... În timpul vacanţei mari, poate. Am să fac un efort. Acum, trebuie să mă întorc pe bălţi. Trezeşte-l pe Gaby, îl iau cu mine. Lipsesc trei oameni, dacă sînt răniţi o să m-ajute să-i aduc.

Îi dau numaidecît ascultare. Din noaptea asta mă simt mai puţin intimidată de el, deşi tot îmi mai e teamă. Îi

privesc cum pleacă. Ca să nu fie văzuţi de nemţii din Port-de-Neuville, papa Maurice o ia pe lîngă rambleu, de-a lungul căii ferate. Îl obligă pe Gaby să se culce pe fundul bărcii, ca să-l ferească de-un glonte în cazul cînd, din nefericire, nemţii i-ar repera.

Plecînd în direcţia asta, va căuta prin ungherele pe care nu le-a scotocit în cursul nopţii. O să-i găsească fără doar şi poate pe soldaţii care sînt lipsă la apel.

Ziua care începe îşi păstrează întreaga taină. Ce-o să se întîmple în acest 6 iunie 1944 ? Cîte lacrimi vor curge, cîte strigăte de agonie se vor face auzite, cîte omoruri atroce se vor înfăptui ? În 1918, li se spusese părinţilor mei : „E ultimul război, altul n-o să mai fie". Şi a mai fost încă unul, încă şi mai sîngeros. Ieri-seară, ofiţerul american mi-a spus : „S-a terminat. N-o să mai vezi niciodată aşa ceva, nici tu, nici copiii tăi, nici copiii copiilor tăi". Şi totuşi istoria pe care o învăţăm la şcoală nu-i decît un şir neîntrerupt de masacre. Aşa că de ce să ne-amăgim, de ce să ne minţim ?

...Dar n-am să mor eu ! Ceilalţi vor muri în locul meu, soldaţii aceştia care îmi descoperă ţara pentru prima şi ultima oară. Şi Dumnezeu o îngăduie. Dumnezeu, în dimineaţa asta, nu mai e prietenul meu.

Părintele Roulland, la catehism, ne-a spus : „Infernul e un loc cumplit, unde păcătoşii, după moarte, îndură de mii de ori moartea". Şi el a minţit. Infernul e aici, pe pămînt, iar ziua care abia începe, o să-i întredeschidă, pentru o clipă, uşa. Cei care vor îndura în el mii de chinuri, mii de cazne, sînt tineri şi frumoşi, buni şi curajoşi. Atunci, de ce-ai minţit, părinte Roulland ?

O bubuitură de tun foarte apropiată mă face să tresar, smulgîndu-mă din gîndurile mele triste. Sînt atît de uimită, încît aproape cad în apă. Biata barieră de care m-am sprijinit mă ţine cît poate. Ce se întîmplă ? Cine a tras ? Mi se pare că bubuitura s-a auzit dinspre Amfreville. S-a luminat de-a binelea. Urc în goană pe calea ferată. Alt proiectil explodează. Numaidecît, o casă construită la marginea Bălţii Mari ia foc. S-a sfîrşit. Micuţa Jeannette care trebuia să se mărite curînd nu mai are trusou. Rufăria

frumoasă pregătită cu atîta grijă și dragoste, se preface în fum. Măcar de-ar fi scăpat teferi și cu viață cei din casă. Încă un proiectil. De data asta, micuța fermă a Marthei și-a lui Manuel, din capătul Bălții Mari, e atinsă. Și acolo totul arde.

Înainte ca nemții să inunde bălțile, Manuel venea în fiecare dimineață să numere vitele din bălți. Se oprea puțin la noi și se înfrupta din pîinea pe care o mîncam la ora zece. Să fi murit și el ? Dar nevastă-sa ?

A patra bubuitură. Etajul doi de la castelul din La Fière face explozie. Venind lîngă mine pe calea ferată, mama îmi spune că a văzut ferestrele zburînd țăndări. Poziția noastră înălțată ne îngăduie să vedem la depărtare de kilometri. De nu i s-ar fi întîmplat nimic lui Maurice Salmont ! De mai mulți ani, locuiește la castel. Și el e prieten cu noi, dintotdeauna. Are treizeci de ani, e înalt, e frumos și face niște prăjituri atît de bune ! Acum doi ani, cu prilejul comuniunii lui Francis, ne-a făcut un tort uriaș, cu mai multe etaje. A făgăduit să facă unul la fel și pentru mine, cînd mi-o veni rîndul. Știu bine că-și va ține făgăduiala. Dacă mai e în viață...

Era așa de bun tortul făcut de el ! Și-apoi să te-nfrupți dintr-o asemenea capodoperă cu multă frișcă, sub nasul nemților, ce pleașcă ! Papa Maurice se dusese în taină la Bacilly, unde unul din unchii lui avea o moară, și adusese douăzeci de kilograme de pîine albă, făcută anume pentru noi, și multe kilograme de făină bună. Iar acum, poate că Maurice a murit.

Gloanțele șuieră din toate părțile. Mama mă obligă să intru în casă. În trecere, gloanțele scot un miorlăit ascuțit și se pierd în stiva de lemne care închide curtea spre răsărit. În ciuda pericolului, mama ia hotărîrea să se ducă la Stînă s-o mulgă pe Blanchette, ca întotdeauna cînd rămînem fără lapte. Se duce ca de obicei pe calea ferată venind dinspre cantonul 103. Nu-și măsoară forțele cu barca. E cam plăpîndă, mama.

Înainte de-a pleca, îmi spune să nu-l las pe fratele meu mai mic să iasă din casă, sub nici un motiv. Eu dau din cap. Deși n-o arăt, am înțeles totul : mulsul Blanchettei nu-i decît un pretext. Mama vrea, de fapt, să se ducă să-și

dea seama la fața locului de întorsătura pe care o iau evenimentele și să vadă ce s-a întîmplat cu soldații „noștri". Silueta ei micuță se pierde în direcția cantonului 103. O admir. Ai zice că teama nici măcar n-o atinge, că zgomotele bătăliei dezlănțuite în jur n-o tulbură cîtuși de puțin ; se duce cu mersul ei energic și rapid. Ca de obicei.

Timpul trece încet. Mereu șuierul gloanțelor și bubuiturile de tun. Îmi trec timpul cum pot, făcînd curat în casă. Cînd o să se întoarcă, o să fie mulțumită să vadă că am mai scutit-o de treburile ei de gospodină.

— Nevastă, vino să m-ajuți !

Recunosc vocea tatei. În ciuda interdicției de a ieși din casă, mă reped afară. Tata se pregătește să lege barca de bariera dinspre Balta Mică. Barca e încărcată într-un fel straniu : o scară, pe care o recunosc că-i de la Stînă, e așezată de-a lungul. Pe scară, o parașută albă îndoită slujește drept saltea. Pe această brancardă improvizată zace un om, un parașutist care zîmbește văzîndu-mă că alerg prin apă ca să mă apropii de barcă.

— Unde e maică-ta ? mă întreabă papa Maurice.

— S-a dus la Stînă s-o mulgă pe Blanchette. A spus că se-ntoarce repede. Vrei să te-ajut ?

Dintr-odată îmi dau seama că Gaby nu-i acolo...

— Spune-mi, tată, ce-ai făcut cu Gaby ?

— A rămas lîngă alt rănit, mai puțin grav decît ăsta. Mă duc după ei de îndată ce-l instalez pe ăsta la mine în pat.

În timp ce leagă barca, papa Maurice mormăie printre dinți :

— Fata asta n-o să izbutească în vecii vecilor să-l ducă pe băiatul ăsta, bietul de el. E greu, dobitocul.

Am auzit și protestez.

— Degeaba spui că-mi curge apă prin vine, sînt mai solidă decît îți închipui. O să vezi.

— Bine. Apucă de capetele scării. Cînd o să-ți spun : „Ridică". să le ridici odată cu mine, și-o să trecem scara pe deasupra marginilor bărcii, prin partea asta. Apoi să înaintezi încetișor spre curte. Dar fii atentă. E solid, vlăjganul ăsta, și-i e tare rău. Nu-i cazul să-l scăpăm pe jos.

— Nu te necăji, o să meargă.

Fac pe grozava, dar nu-i prea mare lucru de capul meu.

Știu foarte bine că sînt slăbănoagă și fără putere. Patru ani de lipsuri m-au făcut aproape rahitică. Dar credința strămută munții. Iar eu cred, doresc din răsputeri să-l ajut pe papa Maurice. Așa că de ce să nu-l ridic pe omul culcat pe scară ?

Manevrăm așa cum vrea tata, cu blîndețe, fără izbituri. Pas cu pas, înaintez prin curte. Urcușul e abrupt. simt scara îndoindu-se în partea din mijloc. De nu s-ar rupe ! Nu. Tata a făcut scara asta. E solidă. Micuțul Claude ne deschide ușa. Cu precauții infinite, urc treapta cea înaltă. În spatele meu, tata îmi spune :

— Pune foarte încet capătul scării pe pardoseală. Dar numai cînd am să-ți spun eu „Pune". Nu-ți strivi degetele, ce naiba. Hai... Încetișor. Pune. Bine. Vezi, cînd îți dai silința faci treabă bună.

Mă mănîncă limba să-i dau un răspuns care să-l usture. „Dacă mi-ai cere-o totdeauna la fel de frumos..." Dar să trecem peste asta. Tata e bine dispus. Sau cel puțin are altceva de făcut decît să se înfurie pe mine. Să trag folos.

Mă întorc și mă uit. Omul care stă culcat pe scară zîmbește. Și el are dinți albi, frumoși. Zîmbește, cînd de fapt ar trebui să se strîmbe de durere. Săracul, are piciorul zdrobit : în mai multe locuri oasele îi ies prin cizmă, după ce au împuns pielea. Niciodată n-am văzut o rană atît de gravă. Ce-o să facem ? Ce-o să ne stea în putință să inventăm ca să-i ușurăm suferința ?

Mama sosește în clipa asta, spre marea mea mulțumire. Ea, ea va ști poate ce trebuie făcut. În găleată n-are lapte. Observ acest amănunt nelalocul lui. E și cazul să mă gîndesc la Blanchette. Dintr-o privire și-a și dat seama cum stau lucrurile. Fără să schimbe o vorbă, tata și cu ea se apleacă împreună asupra piciorului rănit. Tata scoate din teacă pumnalul parașutistului și, ajutat de mama, taie cizma încet, foarte încet, centimetru cu centimetru. După ce izbutesc să scoată cizma, fără ca măcar să atingă oasele care o împung, mama taie pînza pantalonului începînd de deasupra genunchiului. Și-atunci, cînd pînza tăiată nu mai e decît o grămadă informă de cîrpe puse jos, iese la iveală piciorul. Dacă se mai poate numi „picior" masa asta uriașă

de carne umflată, tumefiată, vînătă și plină de sînge închegat, din care oasele ies prin trei locuri.

Ne aflăm aici, în fața acestui rănit grav. Pînă astăzi am dus lipsă de toate, dar ne-am obișnuit. Dintr-odată, îmi dau seama de ceea ce ne lipsește *cu adevărat*. Și amețesc. Nici tu pansament, nici tu urmă de dezinfectant. N-avem nici un fel de noțiune medicală, nici cea mai mică idee despre felul cum trebuie procedat în cazul unei fracturi. Nici măcar nu știu dacă o fractură de felul ăsta se poate vindeca. Înțeleg deodată că sărăcia nu e numai materială. Există și o altă sărăcie, cu mult mai profundă, cu mult mai nedreaptă : sărăcia intelectuală. Și tocmai în casa noastră, cei mai săraci dintre săraci, îi trimite Dumnezeu pe copiii lui răniți. Hotărît lucru, pe Dumnezeul acesta n-am să-l înțeleg niciodată.

Săracă ori nu, mama nu-și pierde capul. După ce-a terminat, scoate din dulapul din camera ei un cearșaf uzat și-l sfîșie în feșe late cam de cîte zece centimetri, pe care le înfășoară și le face gheme de mărimea unui pumn. Mă poftește să fac și eu la fel, și mă execut, străduindu-mă să fie cît mai bine. N-am văzut încă fețe adevărate și mă căznesc să-mi închipui ce întrebuințare o să le dea mama.

Tata pune apă la fiert. În clipa cînd dă în clocot, fac gestul să iau oala de pe foc. Mama mă oprește, zicîndu-mi :

— Las-o fetițo, apa trebuie să fiarbă cîteva minute.

— De ce ?

— Doar ai învățat la școală ce sînt microbii, nu ?

— Da, bineînțeles.

— Ei bine, microbii ăștia trebuie distruși. Și, în apă clocotită, mor.

Zîmbesc.

— Ce idee ! Noi n-avem microbi. La oraș da, sînt. Dar la țară totul e curat.

— Te înșeli. Există microbi peste tot. Și în apa asta sînt. E apă de ploaie care se scurge de pe acoperiș prin burlane. Iar burlanele sînt murdare. Locomotivele cu aburi lasă funinginea în ele. Filtrul cel mic de la pompă curăță apa, dar nu omoară microbii. Iată de ce trebuie s-o fierbem cîteva minute.

Duc un deget la frunte. Am înţeles.

După cîteva minute tata ia apa de pe foc. Mă uit cu atenţie la tot ce face. Am multe de învăţat. Toarnă puţină apă clocotită într-o salatieră şi adaugă puţină apă de Javel. Plimbă încolo şi-ncoace apa pe toată suprafaţa salatierei. Mama îmi spune :

— Pentru cazul cînd vreun pui de microb s-ar ascunde în salatieră, tata o dezinfectează.

— Am înţeles. Dar cum o să faci cu piciorul paraşutistului ?

— Ne descurcăm cu ce-avem la îndemînă.

Se aşază în genunchi pe pardoseală şi începe să spele rănile de pe piciorul rupt. În salatiera plină cu apă foarte curată adaugă o jumătate de pahar de calvados. Zîmbesc : de data asta, calvadosul măcar o să folosească la ceva bun. Dacă mama ar putea folosi toată rezerva tatei...

Papa Maurice aduce o scîndură lată cam de douăzeci şi cinci de centimetri şi lungă cît piciorul soldatului. E pentru prima dată cînd văd cum se pune o atelă. După ce a şters şi a pansat piciorul, mama îi cere tatei să-l ridice cu precauţie. Cu gesturi foarte blînde, vîră scîndura sub piciorul bolnav. Apoi, cu ghemele de feşe care-i mai rămîn, mama potriveşte scîndura sub partea de dedesubt a piciorului care astfel e imobilizat.

Soldatul e acum la adăpost, cel puţin pentru un timp. Nu mai rămîne decît să fie pus în pat. Apucînd scara fiecare de cîte un capăt, părinţii mei duc rănitul în camera lor. Cu gesturi de o blîndeţe nespusă, de care nu l-aş fi crezut niciodată în stare, papa Maurice, după ce a pus scara pe marginea patului, trage de paraşută şi, centimetru cu centimetru, face ca bolnavul să alunece în mijlocul patului. După ce americanul e bine instalat în pat, tata ia scara şi paraşuta, devenite inutile. Ca să-l reconforteze pe rănit, care, tot timpul cît a durat operaţia de pansare, n-a scos un geamăt, tata îi aduce un pahar mare de calvados. Intenţia era bună. Americanul o ştie prea bine, ceea ce nu-l împiedică să se strîmbe îngrozitor după ce înghite un gît şi să refuze să termine paharul. Tata nu pune la inimă. Trage numai concluzia că americanul nu nutreşte aceeaşi patimă pentru alcool ca şi el. Zîmbeşte, întoarce spatele

şi se duce spre bucătărie. Mama îl urmează, iar eu rămîn singură lîngă paraşutist. Îl privesc, încercînd să-mi aduc aminte de cele cîteva cuvinte englezeşti învăţate în noaptea asta.

— *My name is Dgenevi, your name, please ?* [1]

— *George. Locotenent George Wingate.*

În bucătărie, părinţii mei şterg pe jos şi ard bucăţile de pansament murdare. Mă reped spre ei.

— Tată, mamă, rănitul vostru e un locotenent. Îl cheamă George Wingate.

— Ştiu, răspunde tata, mi-a spus pe drum.

— Unde l-ai găsit ? întreabă mama.

— Pe păşunea lui Bernard. Părea mulţumit că mă vede venind. Şi totuşi m-a implorat să nu-l dau pe mîna nemţilor.

— Ce idee ! observă micuţul Claude care a asistat fascinat la sosirea locotenentului Wingate.

— Ce vrei, mititelule. Oi fi eu de partea aliaţilor, dar asta nu înseamnă că e scris pe fruntea mea.

În ciuda vîrstei lui fragede, Claude are simţul observaţiei foarte ascuţit. Nimic nu-i scapă.

— Tată, spune-mi de ce-ai rupt doi fuştei de la scară ?

— Ai băgat de seamă ? E bine. Am făcut-o ca să uşurez transportarea locotenentului de la păşunea lui Bernard pînă la barcă, pe care o lăsasem lîngă pod.

— Şi de ce te-ai dus pe-acolo ?

— E mai bine să-i aduni pe cei vii decît pe cei morţi, nu-i aşa, mititelule ? Dacă locotenentul ar fi căzut în bălţi, s-ar fi înecat de mult. Aşa că mai curînd merita să caut prin fîneţile neinundate. După cum vezi, am avut dreptate.

Claude rîde, bate din palme.

— Formidabilă idee ! Eşti un papa formidabil !

Tata îşi ridică în braţe băieţelul şi-l sărută zgomotos pe amîndoi obrajii. Claude roşeşte de plăcere.

Înainte de-a porni iar spre bălţi, ca să-l aducă pe cel de-al doilea rănit, tata aruncă o privire spre paraşutistul

[1] Pe mine mă cheamă Geneviève, pe dumneavoastră, vă rog, cum vă cheamă ?

„lui". E uriaș, locotenentul ăsta. Nu sîntem obișnuiți să vedem oameni atît de mari prin părțile noastre. Are părul castaniu. Ochii lui negri s-au închis. Stăm toți roată în jurul lui, vorbind încet, ca să nu-l trezim.

— Cum ai făcut ca să dai de el ? șoptește mama.

— La fel ca astă-noapte. Am strigat : *Come here, boys, come here*. A auzit și-a răspuns. E foarte simplu.

Foarte simplu, într-adevăr. Pentru tata, în zilele ce vor urma, totul va fi foarte simplu. Va trudi din răsputeri, nu va dormi nopți de-a rîndul, va scotoci peste tot pe întinsul zecilor de hectare de baltă și de pămînt. Niciodată nu va cîrti, niciodată n-o să se laude cu asta. E foarte simplu.

Cocoțat pe niște picioare înalte, vechiul pat al părinților mei e alcătuit dintr-o somieră, o saltea foarte groasă din fulgi de gîscă și dintr-o pilotă moale. „E mai bine aici decît pe iarbă, mai ales pe-o vreme ca asta", pare a spune privirea înduioșată a lui papa Maurice, care pur și simplu îl soarbe din ochi pe locotenentul adormit.

În afară de cîteva tablete de ciocolată, nu ne-a mai rămas nimic de mîncare. Încropesc totuși un mic dejun cu ce se mai găsește. Nu s-a inventat încă nimic mai bun care să calmeze crampele de foame decît cafeaua caldă. Tata nici măcar să s-așeze n-are timp. Își golește ceașca dintr-o sorbitură și pornește în căutarea celuilalt rănit. Umplu termosul cu cafea fierbinte și mă duc să-l pun, fără să întreb pe nimeni, în partea din față a bărcii. Înainte de-a pleca, tata o întreabă pe mama :

— Ai putut ajunge pînă la Stînă, adineauri ?

— Da. Am muls vaca, dar n-am adus laptele. Am făcut ocolul gardurilor de mărăcini și l-am dat să-l bea băieților care stau ascunși la pîndă. Nefericiții ăștia n-au pus nimic în gură de cînd au plecat din Anglia, în afară de supa de pasăre și de laptele pe care Geneviève li l-a dat astă-noapte. Nădăjduiesc că nu te-ai supărat, Maurice ?

— Nu, de ce ? Doar trebuie să pună și ei ceva în gură. Știi unde sînt proviziile lor ?

— Habar n-am.

— Pe fundul bălților, nevastă. Și muniția la fel. Așa că e foarte simplu : cum îl aduc pe cel de-al doilea rănit

și dau de urmele celui de-al treilea, mă duc să scot totul din apă.

— Dar n-o să izbutești niciodată, bietul de tine, trebuie să fie vorba de tone !

— Și ce dacă... O să mă duc de-atîtea ori de cîte o să fie nevoie.

Și spuse drept încheiere, văzînd expresia năucită de pe fața mamei :

— Vezi ? e foarte simplu.

Nu mai ai ce răspunde. Tata cere o perie cu coada lungă și un fular de lînă. Mama se duce să i le caute, fără a îndrăzni să-l întrebe la ce-i trebuie toate astea.

Curajoasa și micuța noastră barcă străbate încă o dată balta. Și „micul flăcău" pe care tata ni-l aduce peste o jumătate de oră mă lasă fără glas. Un uriaș : un adorabil uriaș blond, care rîde din nimica și merge într-un picior, sprijinindu-se în peria cu coadă lungă ca în cîrje. Fularul de lînă înfășoară țepii aspri ai periei pe care parașutistul și-a vîrît-o subsuoară.

Înalt de cel puțin doi metri, are niște ochi mari, albaștri, strălucitori de bucuria de-a trăi și mestecă întruna chewing-gum, fără să se oprească din rîs. Cînd intră în casa noastră, parcă soarele ar începe iar să strălucească, după ce multă vreme nu s-a mai arătat. Sprijinindu-se de umerii părinților mei, uriașul se instalează lîngă soba din bucătărie, în care duduie focul. Se prăbușește pe un scaun cu o mulțumire evidentă. Are o entorsă pe cinste : cizma e prea mică pentru picior, umflătura iese de peste tot. Mama se chinuie mult să i-o scoată fără s-o taie.

Uriașul n-a venit singur. A avut ideea să pescuiască pe fundul bălții o ladă pe care ne cere s-o deschidem. E plină cu rații alimentare : are atîta hrană, încît am scăpat de grija mîncării pentru cîteva zile. Iată cel puțin o chestiune rezolvată.

Mă apropii de uriaș și rostesc fraza mea obișnuită :

— *My name is Dgenevi.*

— *Mine is Kerry. Kerry Hogey.*

Claude se așază lîngă el și-i propune să-l învețe jocul Dada, care seamănă oarecum cu jocul de dame. Kerry acceptă, rîzînd din toată inima. Și iată-l pe uriaș și pe băiețel porniți în discuții interminabile, jumătate în franceză,

jumătate în engleză. În franceză, Kerry știe probabil numai atît : să spună „bonjour" și „bonsoir". Micuțul dicționar *French book* ne va fi foarte folositor.

Tata pornește iar, de data asta spre Fresville. Se întoarce la începutul după-amiezii, aducînd lăzi din lemn cu rații alimentare și lăzi din metal cu muniții. Nici un parașutist nu-i cu el. Mama îl privește apropiindu-se. Are fața mohorîtă, ca în zilele lui rele. Cînd, timid, îndrăznește să-l întrebe : „Nu l-ai găsit pe al treilea...", el clatină din cap, ca apoi, răzgîndindu-se, să dea din cap a încuviințare.

— Nu înțeleg.

— E o parașută în Merderet, la bulboana celor Trei Rîuri.

Nu mai trebuie s-adauge nimic.

Sîntem toți triști, nespus de triști. Dar n-avem încotro și trebuie să ne venim în fire. Un singur mort, e aproape o minune. Și-apoi, parașuta aceea poate nu era a unui soldat... Niciodată n-o vom afla.

Tata descarcă barca. Ce să facem cu toate lăzile astea ? Soldații s-au regrupat la cantonul 103, la un kilometru și jumătate de casa noastră. Nu vor veni aici. Prin urmare hrana și munițiile trebuie duse acolo. Ora două după-amiază. Americanii trebuie să fie lihniți de foame. Canonada asupra tîrgușorului Sainte-Mère-Eglise nu s-a întețit, ceea ce înseamnă că întăririle așteptate n-au sosit încă. Cel puțin așa presupunem noi. Nu vom afla decît mult mai tîrziu cum s-au petrecut lucrurile cu adevărat în oraș.

Orice-ar fi, trebuie să le venim în ajutor soldaților „noștri" de la cantonul 103. Deodată, tata are o idee : scoate roaba din pivniță, o umple cu cîteva lăzi și pornește vitejește spre cantonul 103.

Se întoarce curînd, fără roabă. Ca să cîștige timp, a lăsat-o în curtea fermei unde a depozitat lăzile. Nu mai are nevoie de ea. I s-a încredințat misiunea să scoată lăzile de pe fundul apei și să le depoziteze la noi în curte. Parașutiștii vor veni ei înșiși să le ia, pe măsura nevoilor.

Tata ne aduce totodată și o știre îngrozitoare : doamna Brisset, guvernanta de la castelul din La Fière, care se îngrijea de cele de trebuință pentru Maurice Salmont, care locuia acolo, a fost decapitată de un proiectil. Avea o

fetiță de vîrsta mea, Bernadette. Ce-o să s-aleagă acum de ea, rămasă fără mamă ?

Tata pare neobosit. Mama își dă toată osteneala să-l convingă să se așeze cinci minute și să-l silească să ronțăie cîțiva biscuiți. O ceașcă de cafea, și pleacă din nou pe baltă în căutarea altor lăzi.

Nemții de la castelul din Amfreville continuă să tragă în noi. Kerry deschide o ladă de muniții, scoate piesele componente ale unei mitraliere, o montează într-o clipă, se instalează la bariera dinspre Balta Mică, la adăpost de gloanțele nemțești trase din partea opusă, dar care nu ajung pînă aici, și-l acoperă pe papa Maurice. Nu se știe niciodată. Poate că mai sînt nemți și spre Port-de-Neuville. Dacă tata se apropie ceva mai mult, vor trage în el ca într-un iepure. Mai bine să nu te expui primejdiei.

Pentru piciorul umflat al lui Kerry, mama a pregătit o găleată cu apă caldă în care a topit un pumn de sare. Uriașul blond bombăne puțin, dar mama se arată neînduplecată. Se execută rîzînd, apoi, cu piciorul cufundat în găleată se pregătește să-l acopere pe papa Maurice.

Timpul trece. Nici o împușcătură nu pornește dinspre Port-de-Neuville. Nemții trebuie s-o fi șters de-acolo. Papa Maurice poate recupera lăzile fără să fie în mare pericol.

Mama îl silește apoi pe Kerry să se culce puțin lîngă locotenentul Wingate, despre care Kerry nu știe nimic. După ce primul moment de surpriză trece, cei doi bărbați se simpatizează repede. George vorbește despre părinții mei cu afecțiune și recunoștință. Încep să înțeleg oarecum ce-și spun.

Gaby se instalează lîngă ei încercînd să le vorbească pe cît îi stă în putință. Între timp, mama și cu mine pregătim prînzul. Ouăle de păsări sălbatice pescuite ieri-dimineață de mine (oare cu-adevărat a fost ieri ?) se transformă într-o omletă gustoasă. George se înfruptă din ea, în ciuda durerilor. Trebuie spus că, în afară de înghițitura de calvados pe care a băut-o în silă, nici el n-a pus nimic în gură de cînd a plecat din Anglia. Bem și sticla înfundată de cidru pe care tata n-a apucat s-o bea în noaptea asta. Înțepător și dulce, pare să fie pe placul răniților noștri, care mai cer un pahar.

Mama i-a cerut lui Kerry să nu se dea jos din pat în timpul mesei. Băiatul a început să bodogăne ca mai adineauri. Atunci mama s-a uitat supărată la el, iar Kerry a izbucnit în rîs. Un rîs molipsitor. Veselia devine generală și acoperă șuierul gloanțelor și al proiectilelor.

Atîta pagubă pentru război. Nu va pătrunde aici în casă. Unde noi ne bem cafeaua. Mama a scos cu acest prilej ceștile cele frumoase din porțelan chinezesc, dăruite pe vremuri de tatăl ei, marinar de cursă lungă. Ce bună e cafeaua americană ! Și ce bine e la noi în casă !

Tăcem pentru o clipă, ca să putem savura pe îndelete tihna aceasta șubredă. Dintr-o dată Gaby izbucnește în lacrimi.

Uluită, mama îl cuprinde cu brațul pe după umeri.

— De ce plîngi ?

Printre suspine, Gaby încearcă să se facă înțeles. Se simte bine lîngă noi. Dar părinții lui sînt departe. Cine știe ce s-o fi întîmplat cu ei ?

— Lăsați-mă să mă duc la ei, ne imploră.

— Ar fi o nesăbuință, spune mama. E frumos din partea ta că le porți de grijă. Dar judecă și tu : dacă nu l-ai fi ascultat pe papa Maurice cînd ți-a spus să pleci din gheretă împreună cu el, acum ai fi fost mort. Iar dacă pleci, se va-ntîmpla la fel : părinții tăi n-or să te mai vadă viu. De la noi pînă în satul tău sînt zece kilometri. Iar acești zece kilometri sînt un uriaș cîmp de bătălie. N-ai nici o șansă să-l străbați. Crede-mă, e mai înțelept să aștepți.

Claude se urcă pe genunchii lui Gaby și-i spune :

— Vino să te joci cu mine și cu Kerry.

Gaby îl mîngîie pe păr fără să răspundă. Îi înțelegem durerea și descumpănirea. Și noi avem pe cineva care ne lipsește, cineva care e departe și despre care n-avem știri : Denise, sora noastră mai mare, o fată frumoasă și veselă. Lucrează departe de-aici, la un fermier. Cînd o s-o vedem oare ?

Cei doi răniți adorm. Kerry și-a irosit toate puterile : încercarea de a-l acoperi pe papa Maurice l-a vlăguit. Odihna asta obligatorie o să-i facă foarte bine. Ieșim din cameră în vîrful picioarelor. Papa Maurice nu s-a oprit ca să mănînce împreună cu noi, masă pe care am luat-o la o oră mult mai tîrzie ca de obicei. Face întruna naveta

întrecească și bălți. Lăzile cu provizii și cu muniții încep să se îngrămădească în curte. Dacă întăririle așteptate să vină pe mare sosesc astăzi, vor fi inutile. Soldații au în planoare cu ce să reziste trei zile. Dar trebuie să te aștepți la orice, chiar și la ce-i mai rău. Dacă joncțiunea întîrzie să se facă, atunci da, lăzile astea vor servi la ceva.

Bătălia între Amfreville și La Fière e în toi. Casele ard unele după altele. După casa soților Marthe și Manuel, e rîndul casei stăpînului Jean, apoi a celei a domnului și doamnei Cuquemelle. Satul La Fière este și va rămîne primul sat eliberat din Franța. Parașutiștii l-au ocupat pe de-a-ntregul înainte de ivirea zorilor. Și-l vor păstra, dar cu ce preț !

Bubuiturile de tun se întețesc spre coaste, în direcția localităților Saint-Hubert și Saint-Germain. Nu trebuie să fie prea plăcut pe plajă. Ce se întîmplă de fapt ? Întăririle vor sosi oare cu-adevărat ? Iar dacă nu sosesc, cîtă vreme vor putea parașutiștii să reziste înainte de-a fi încercuiți de nemți ? Obsedante întrebări. Vremea e la fel de cenușie și rece. Păsările, astăzi, n-au cîntat. De obicei, concertul lor ține pînă tîrziu, în cursul dimineții. Rațe sălbatice, lișițe, cîrstei dau glas bucuriei. Prietena mea, ciocănitoarea-verde, care vine în fiecare dimineață să mă întîmpine în pragul casei, ca să mă însoțească pe drumul spre școală, pînă la cantonul 103, astăzi n-a venit. Păsările se ascund. Războiul ăsta, care nu le privește, le-a înfricoșat. Și dacă nu vor mai cînta niciodată ? Dacă zgomotul armelor le va face să amuțească pentru totdeauna ?

Tata aduce lăzi întruna. În curte, grămada crește. Bietul tata, obosit trebuie să mai fie. N-a închis ochii toată noaptea ; iar barca, atunci cînd e încărcată, e așa de greu de manevrat...

Kerry s-a trezit și și-a ocupat locul la barieră, lîngă mitraliera lui. Scrutează împrejurimile. George Wingate, însă, pare să aibă dureri și mai mari. O febră mare se face simțită spre seară. Mama e tare îngrijorată. Soldatul „ei" nu se simte bine deloc.

Se hotărăște ca în seara asta să nu se mai ducă la Stînă. Francis o să aibă grijă de Blanchette și de păsări. Locul ei e lîngă rănit. Prin ușa întredeschisă a camerei o văd punînd comprese reci pe fruntea locotenentului. Lui

Claude și mie nu ne mai e îngăduit să ne apropiem de patul lui. Turbulentă cum sînt, l-aș putea obosi fără voia mea pe bietul rănit. Îl admir pe locotenent. De unde ia o asemenea energie, un asemenea curaj ? Îmi aduc aminte de arsurile mari care m-au țintuit la pat o iarnă întreagă și apreciez „ca o cunoscătoare“ voința lui George. În dimineața asta Claude l-a învățat cîteva cuvinte franțuzești. Le-a repetat fără greș, cu un accent inimitabil, care ne-a făcut să ne prăpădim de rîs. Apelînd la *French book*, am alcătuit o mică compunere cu cuvinte englezești. Am să i-o arăt de cum se va simți mai bine, o să mă învețe să le pronunț cum trebuie. Mîine, poate.

Spre seară, mama mă întreabă :

— Unde e Gabriel ?

— L-am văzut ieșind adineauri. Trebuie să fie la privată sau pe bălți, cu tata.

— Nici vorbă ! Tatăl tău nu vrea să-l ia cu el în barcă. E prea periculos. Mai ales dacă nu sînt acoperiți de nimeni, ca acum.

Gabriel a plecat. N-o să-l mai vedem niciodată. Chinuit de îngrijorare, nerăbdător să-și vadă părinții, ne-a părăsit. Mama găsește pe marginea vetrei cîteva cuvinte scrise în grabă de el. Gabriel ne cere să-l iertăm că fuge ca un hoț. Speră să se întoarcă în curînd, cu vești bune.

Corpul lui, ciuruit de gloanțe, va fi găsit ceva mai departe de gara din Fréville. Bietul Gaby. Dragostea filială l-a costat viața. Nemții se cramponau cu disperare de împrejurimile satului Fréville. Văzînd o siluetă strecurîndu-se în direcția lor, au deschis focul.

Se lasă noaptea. Mama aduce o sarcină mare de fîn și-o pune pe jos, în bucătărie. Paiele slujesc de regulă drept așternut pentru iepuri. Hambarul de la Stînă e plin de fîn, iar aici, la cantonul 104, avem cîteva sarcini de rezervă. În seara asta paiele vor sluji drept pat pentru părinții mei. Mama meșterește un fel de cîrlig de metal, care să țină deschisă ușa de la camera ei. Înclinarea casei noastre e atît de mare că, dacă n-o proptim, ușa se închide singură. Piedica improvizată le va îngădui părinților mei să-i supravegheze mai ușor pe răniți. Claude și cu mine, în ciuda șovăielilor mamei, obținem îngăduința să ne

ducem să-l sărutăm pe locotenent înainte de culcare. Aspectul lui înfrigurat, fața acoperită de sudoare, trădează suferința. Îmi apropii buzele foarte mult de urechea lui și șoptesc, foarte încet, trei cuvinte învățate de Kerry în după-amiaza asta :

— *I love you, George.*

Rănitul nu răspunde. Mă privește îndelung, intens. Două lacrimi îi brobonesc pleoapele. Schițează un gest pentru a-mi mîngîia părul. Mîna îi cade pe cearșaf. E la capătul puterilor. O implor pe mama să ne dea voie să rămînem lîngă ea în noaptea asta. Mi-ar plăcea atît de mult, și mie, să-l pot îngriji pe George ! Dar măicuța nici nu vrea să audă. „În pat !" Mă îmblînzesc, mă uit la ea cu ochi galeși, „cu ochi de ciută". Așa fac ori de cîte ori vreau să obțin ceva. Se spune că am ochi frumoși, verzi, strălucind de raze aurii, ca papa Maurice. Războiul mă va face să-i pierd curînd. Dar astăzi mă slujesc de ei. Fără succes. Mama mă poftește să mă vîr în pat fără mofturi și mă pune să fac rugăciunea în locul ei cu fratele meu mai mic. În seara asta, ea n-are timp să se roage alături de noi. Îi cerem mai întîi lui Dumnezeu să-i vindece pe cei doi răniți și să-i apere mai cu seamă pe părinții noștri, fără de care am fi pierduți. De cum adoarme micuțul Claude, mă scol și îngenunghez lîngă pat. Mi se pare că nu m-am rugat îndestul. Toate fetițele de pe lume, asemeni mie în seara asta, se roagă, fără doar și poate. Îi împărtășesc lui Dumnezeu toate grijile, toate necazurile noastre, ca și amărăciunea necuprinsă a micuței Bernadette căreia, în noaptea asta, mama ei nu-i va mai potrivi așternutul la culcare. Îi mai cer, orice i s-ar întîmpla vreunuia dintre noi, în zilele astea cumplite, curajul de a face față încercărilor ce ne așteaptă. Și mă mai rog încă o dată pentru mămica Bernadettei, care a murit decapitată.

De patruzeci și două de ore n-am închis ochii. Și totuși nu mă simt prea obosită. Sălbatica de pe bălți adoarme în cele din urmă, în timp ce se întreabă ce va aduce ziua de mîine.

Miercuri 7 iunie 1944

Hîrşîitul bărcii pe pămînt mă trezeşte din somn. Abia s-a luminat de ziuă. Fără să fac zgomot, ca să nu-l trezesc pe Claude, mă duc pînă la fereastra podului. Întocmai cum credeam : tata a şi plecat pe bălţi, cu barca încărcată de lăzi. De cîtă vreme a pornit-o ? Pun ceva pe mine. Apoi, ţinîndu-mi pantofii în mînă, cobor încetişor pe scară. Foarte încet ; mă străduiesc să nu scîrţîie treptele. Scara trece chiar pe lîngă odaia părinţilor mei, unde dorm cei doi răniţi. Mamà, care s-a sculat şi ea, se pregăteşte să scoată afară paiele pe care a dormit. Pe plită fierbe apa de cafea. Păşind în vîrful picioarelor, mă apropii de mama.

— Cum se simt în dimineaţa asta ? George a dormit bine ?

Cu glas tare, mama răspunde :

— S-au trezit. Te poţi duce să-i săruţi, dar nu-i obosi.

N-aştept să mi-o spună de două ori. Alerg spre camera lor. Locotenentul Wingate are faţa mai puţin trasă decît aseară. E odihnit, destins. Parcă durerile l-au mai lăsat. Luîndu-i faţa în mîinile mele, îl privesc îndelung. Cum să ne înţelegem ? El nu ştie o boabă pe limba mea, iar eu abia dacă bălmăjesc cîte ceva pe limba lui. Şi totuşi, privirile noastre pline de tandreţe sînt la fel de grăitoare ca şi cuvintele.

Kerry zîmbeşte văzînd că mama aduce două ceşti mari de cafea aburindă şi biscuiţi scoşi din cutiile cu raţii. Mă ajută să-l ridic în şezut pe drăgălaşul locotenent. Ca să stea

bine, mama îi mai pune la spate o perniță. Rănitul refuză să mănînce, în schimb bea cafeaua cu plăcere. Mama îl îmbie cu încă o ceașcă. Clatină din cap, zîmbind. Și adaugă :

— *No, thank you, little mother.*

Numaidecît caut în dicționar ce-ar putea să însemne *mother*. Necazul e că nu știu cum se scrie cuvîntul ăsta. Ghicind ce caut, Kerry se scoală, îmi ia dicționarul din mîini, ca să caute în locul meu. Și-atunci scurta compunere făcută de mine în ajun lunecă și cade pe pat. Kerry ia hîrtia, citește frazele simple alcătuite de mine și se duce să i-o arate locotenentului Wingate. Cu accentul lui nefiresc, George îmi spune :

— Bravo, Dgenevi, e foarte frumos.

Îl corectez :

— Foarte bine ! *Not* : „foarte frumos".

Încîntat, repetă :

— Foarte frumos, *no*, foarte bine, *yes*.

Ușurată să-l văd atît de bine dispus, rîd din toată inima. Mama sosește, își înfige o mînă în părul pe care încă nu mi l-am împletit în cozi și mă trage îndărăt.

— Încăpățînată ce ești ! Doar ți-am spus să nu-i obosești pe răniți.

Și mă ia cu ea în bucătărie. Spre marea mea părere de rău, lecția de engleză s-a terminat. Dar tot am timp să-i trimit din vîrful degetelor o sărutare locotenentului, care rîde văzînd cum măicuța se preface a fi supărată.

E drept, sînt insuportabilă. Ca să obțin iertarea, hotărăsc să mă duc pe rambleuri să culeg nuferi care cresc jos de tot, lîngă calea ferată. Necazul e că trebuie să intru în apă pînă la brîu.

Un sfert de oră mai tîrziu, mă întorc la cantonul 104 udă pînă la piele. Pe deasupra, era cît pe ce să fiu împușcată de cei care trag ascunși în preajma castelului din Amfreville. Atîta pagubă ; sînt mulțumită de ce-am cules. Biata mama nici nu știe dacă trebuie să mă bată sau să mă sărute. Afară, gloanțele continuă să-și șuiere melodia tragică. Numai printr-o minune am scăpat cu viață. Ce-i drept, m-am tîrît pe jos și-am mers în patru labe. Dar am noroc că mamei îi plac atît de mult florile. Altminteri, vai de fundul meu !

Măicuţa mă dezbracă, mă şterge, îmi face o frecţie şi-mi dă haine uscate, în timp ce mă ceartă. Dar ochii mei de ciută sînt mai puternici decît mînia ei. Tremur. Apa era tot rece în dimineaţa asta. Hotărît lucru, vara n-o să mai vină niciodată.

După ce sînt uscată aşa cum se cuvine, curată, călduros îmbrăcată, spun :

— Mamă, lasă-mă să mă duc după tata. O ceaşcă de cafea o să-i prindă bine.

— Asta ar mai lipsi ! Nici să nu te gîndeşti c-ai să mai ieşi din casă ! Strigă-l pe tata pe fereastra de la pod.

Urc cîte patru trepte, deschid fereastra de la pod şi strig, cu mîinile pîlnie la gură :

— *Come here,* papa Maurice, *come here !*

Ocupat cu descărcatul bărcii, tata înalţă capul.

— Ce vrei, otravă ?

— Ţi-am încălzit cafea, vino s-o bei cît e caldă.

— Vin acum.

După ce a dereticat prin bucătărie, mama, ajutată de tata, îl pansează iar pe locotenent. Tata începe să-şi bea cafeaua. Împingînd un scaun spre el, îl întreb :

— De la ce oră eşti pe bălţi, papa Maurice ?

— Pe legea mea, nici eu nu mai ştiu. De luni noaptea, de la ora unsprezece, aşa cred.

— Vrei să spui că nici în noaptea asta n-ai închis ochii ?

— Chiar aşa.

— De ce ?

— N-ai văzut cum clipoceşte apa ? E un semn care nu înşală. Marea e furioasă, mai mult ca sigur. Debarcarea o să fie amînată pînă se face vreme bună. Nu încape nici o îndoială în privinţa asta. Şi dacă debarcarea nu are loc, nici hrana nu soseşte. Aşa că pescuiesc tot ce s-a azvîrlit în bălţi. Nimic nu trebuie lăsat pe fundul apei. Asta-i.

— Pînă una alta, o să dai şi tu în primire, papa Maurice. Mort de oboseală ori de un glonte.

— Şi ce dacă ? Tu o să fii cît se poate de mulţumită. N-o să mai fie nimeni care să te pedepsească. Ai noroc că am altele pe cap, acum. Altminteri, ce-ai mai fi încasat-o tu adineauri...

— Poate că şi eu am chef să-mi las pielea, ca şi tine.

— Termină cu prostiile, măgăriţă ce eşti !

Se scoală de pe scaun. Îl petrec pînă pe pragul ușii. Cu degetul arăt spre grămada de muniții.

— Chiar o să aibă nevoie de toate astea ?

— Tare mă tem că da, fată.

— Chiar așa întorsătură proastă să ia lucrurile pentru ei ?

— Mă tem că da.

Ridică mîinile a neputință și pornește iar spre bălți. E o adevărată forță a naturii. Dar, în ritmul ăsta, n-o s-o ducă mult. Pentru prima oară, simt în mine o admirație puternică față de acest om atît de aspru.

Mama îmi încredințează paza casei și a răniților. Se duce la Stînă s-o mulgă pe Blanchette. De fapt, vrea să știe cum stau lucrurile acolo. A hotărît ca astăzi fiecare soldat care stă ascuns în poziție de luptă să aibă dreptul la cel puțin un litru de lapte. O să se ducă să mulgă și vacile de la fermă. Bietele de ele, ugerul umflat începe să le doară. Animalele, cum o zăresc pe mama cu donița, se reped spre ea. Care mai de care vrea să fie prima.

Mama strînge cam două sute de litri de lapte. Șeful statului-major, care și-a instalat cartierul general la fermă, rămîne uluit văzînd femeia micuță cum transportă o roabă plină cu bidoane. Apoi, cînd ea îi explică ce vrea să facă, dă ordin să vină un jeep care încarcă bidoanele. Mama și șoferul de ocazie fac turul tufișurilor și-al gardurilor de mărăcini, unde se ascund soldații. Înainte de-a pleca, lasă două bidoane la dispoziția celor însărcinați cu paza fermei.

Parașutiștii aflați la posturile lor, la pîndă, sînt încîntați de distribuția aceea neașteptată. Mama îi recunoaște pe mulți dintre soldații „noștri", pescuiți pe bălți. Îi fac o asemenea primire, încît amintirea ei va rămîne una din cele mai frumoase din viață.

Bieții soldați, frînți de oboseală, se pregătesc de luptă și sînt departe de-a bănui că debarcarea a avut loc și că acolo, pe plaje, alții ca ei, în aceeași clipă, își dau viața. N-au nici o legătură cu grosul trupelor aliate. Pierduți într-un colț de țară despre care cu o zi înainte nu știau nimic, vor înfrunta un inamic pe care nu-l cunosc și care nu-i cunoaște. Pentru mulți dintre ei asta va însemna, și chiar înseamnă, botezul focului.

Sîntem, pe cît se pare, singurii civili din partea locului. Locuitorii fermei unde americanii și-au instalat cartierul general au fugit. După cum fugiți sînt și cei care locuiau la cantonul 103. Au dispărut din noaptea de 5.

Mama cere un doctor. Din nefericire, nu există. Nu s-a prevăzut parașutarea unui personal sanitar. Sergentul îi promite totuși mamei ca, de îndată ce va putea da peste cineva competent, să ni-l trimită ca să-l îngrijească pe locotenentul Wingate, într-un mod mai eficient decît o putem face noi, cu puținătatea mijloacelor de care dispunem.

Mama se întoarce acasă pe la ora zece. Îi lipsește botul de la sabotul drept. Degetul gros îi iese prin gaură. Îmi spune rîzînd :

— Va trebui să-mi pun un petec la sabot. Încep s-arăt ca sărăntocii.

— Ce s-a întîmplat ?

— Nimic grav — o schijă mi-a retezat vîrful. Uită-te.

— Nu ești rănită ?

— Nu, am avut noroc.

— Și tu ce-ai făcut cînd s-a întîmplat ?

— Nimic. Mi-am văzut de drum, mulțumindu-i bunului Dumnezeu că m-a apărat atît de bine. Am tras folos de pe urma acestui prilej ca să-l rog să ne aibă în pază. Pe-aici totul e-n regulă ? Răniții noștri au fost cuminți ?

— Da, locotenentul a adormit. Cred că febra începe iar să crească puțin. Ce face Francis ?

— Bine. Nu iese din casă decît atunci cînd n-are încotro. Stîna e solidă, e mai puțin în pericol decît noi. Unde e Kerry ?

— La bariera bălții. Îl apără pe papa Maurice. Am izbutit să-l conving să stea jos și să-și vire piciorul în apă caldă, sărată. Acum face pe supăratul, ca și tine. E nemaipomenit de nostim.

— E drept, am avut noroc că am dat peste niște băieți ca ei. Dar voi fi mult mai liniștită după ce George o să fie îngrijit de un doctor. Cît de curînd o să ne fie trimis, dacă sergentul descoperă vreunul printre oamenii lui.

Mama a păstrat pentru noi laptele Blanchettei. Prepară într-un castron mare lapte cu cacao pentru toată lumea.

Kerry nu prea pare să aibă dureri de pe urma gleznei lui. În schimb, locotenentului îi e rău. Își bea laptele cu cacao în tăcere. Febra crește întruna.

Mama îi desface pansamentul și spală încă o dată rănile cu calvados și cu apă îndelung clocotită. Piciorul lui George e atît de urît, atît de tumefiat, încît ai zice că e atins de cangrenă, răul de care ne temem atît de mult. Sîntem atît de izolați, cum să-l putem salva pe locotenent ? Spaima noastră va spori cu fiece oră, pe măsură ce infecția înaintează.

Privind prin ușa de sticlă care dă afară, zăresc departe, lîngă podul de peste rîu, pe cineva care vine spre noi. Deschid ușa, îl strig pe tata. Ocupat, în partea de jos a rambleului, să descarce un nou transport de muniții, papa Maurice urcă și se uită și el. Vede bine, mai bine decît oricine altcineva ; și totuși nu distinge decît un grup de trei bărbați care merg încet, anevoie. Ia binoclul locotenentului și, după ce-a cercetat îndelung calea ferată, îi spune mamei :

— Tipii ăștia sînt răniți. Să ne înțelegem bine, femeie, n-am să te împiedic să faci ce ți s-o părea de datoria ta. Dar să nu-mi ceri să-ți dau o mînă de ajutor.

— Ia te uită, ce vorbe !

— Ăi de vin sînt friți.

Neîncrezătoare, mama înșfacă binoclul și se uită și ea. Apoi, fără o vorbă, i-l dă tatei.

Cît aș vrea să știu ce e-n mintea ei...

Calmul, seninătatea mamei sînt numai aparente. Ce are de gînd să facă ? Parașutiștii americani au ordine precise : nici un fel de prizonieri în primele zile. Ce-o să se întîmple ? Cu timiditate, îl întreb pe tata :

— Pot să mă uit și eu prin binoclu ?

Fără să fie brutal, dar nici blînd, tata îmi răspunde :

— O să ai ocazia foarte curînd să-i vezi de-aproape.

Și pornește iar pe bălți, după ce i-a înapoiat binoclul locotenentului. Mama are o clipă de șovăială. Cum să ne punem la adăpost față de soldații inamici care vin spre noi ? Sînt răniți. Poate n-au intenții rele.

Și măicuța, deodată, se hotărăște. Îi spune lui Kerry să intre înăuntru și-l silește să se urce în pat. El bodogăne puțin, dar ascultă. Piciorul îl doare mai rău decît vrea

s-o arate. Mama lasă cu bună ştiinţă deschisă uşa care dă afară. Astfel va putea să supravegheze mişcările noilor-veniţi. Ca să compenseze pierderea căldurii, pune şi mai mult pe foc în soba din bucătărie. Acum, mama e sigură : nemţii se vor opri în casa noastră. Unde altundeva să se ducă ? Cantonul 104 e singura casă care mai e locuită pe-o rază de mulţi kilometri jur-împrejur.

— Ne descurcăm noi pe moment, zice mama.

Puşca lui Kerry stă jos, lîngă perete. Mama o ia şi o duce în camera răniţilor. Locotenentul Wingate a aţipit. Mama îşi duce un deget la buze şi face „sst". Kerry o priveşte mirat. Mama îi arată puşca apoi îşi îndreaptă degetul spre calea ferată. Pe urmă, după ce încarcă puşca, o pune pe pat, sub învelitoare, la îndemîna lui Kerry. Înainte de a închide uşa, arată din nou cu degetul spre calea ferată. Kerry dă din cap ; a înţeles. Ridicînd cuvertura, arată spre puşcă şi face cu ochiul. În caz de nevoie, ne va apăra, pe noi şi pe locotenentul Wingate. Cei trei oameni care vin nu par prea agresivi, dar parcă poţi să ştii ? Mai bine să te-aştepţi la orice.

Acum sînt foarte aproape. Doi din ei îl susţin pe după umeri, ca să-l ajute să meargă, pe un tînăr soldat care nu-i deloc în formă. Văzînd că, după ce pătrund în curte, cei trei se opresc pentru o clipă, mama le face semn să înainteze. Nu par să fie înarmaţi. Au uniformele sfîşiate şi pline de noroi. De unde vin ? Prin ce miracol au nimerit pe calea ferată fără să fie doborîţi, de vreme ce întreg ţinutul, de ieri dimineaţă, e în mîinile americanilor ?

Unul dintre nemţi, ne spune într-o franceză foarte curată, cu o voce obosită şi tristă :

— Doamnă, vă rog... Micuţul a pierdut mult sînge. O să moară dacă nu-l ajutaţi.

Micuţul în chestiune n-are decît douăzeci de ani. Un glonte i-a trecut prin coapsă. Sîngerează mult şi are dureri mari. Celălalt neamţ, cu mult mai în vîrstă, s-a ales cu un glonte în călcîi. Rana lui e mai puţin gravă. Mama le dă scaune amîndurora ca să se aşeze şi-mi spune :

— Du-te în pivniţă şi adă-mi o sarcină de fîn cît mai mare.

Neamțul mă întovărășește și mă ajută să ridic uriașa sarcină de fîn, pe care o punem pe jos, în bucătărie. Ocupată cu cel mai tînăr dintre răniți, mama îmi mai spune :

— Adă parașuta de pe scară. O să slujească drept cearșaf.

Neamțul ia pînza cea mare și albă pe care o aducem în bucătărie. O punem pe paie și-l culcăm deasupra pe tînărul rănit, căruia mama i-a scos pantalonii plini de sînge.

După ce l-a spălat, i-a curățat rana și l-a pansat, îi dă să pună pe el o pijama de-a lui Francis. Și de data asta, calvadosul a slujit drept dezinfectant și băutură reconfortantă. Și tînărul neamț, după prima înghițitură, face o strîmbătură.

— Încearcă totuși să bei, bietul de tine. N-am altceva să-ți dau ca să-ți vii în fire.

Neamțul care nu e rănit e înalt și frumos. Are vreo patruzeci de ani. Totul în purtările lui arată că avem de-a face cu un aristocrat și un ofițer. În ciuda stării jalnice a uniformei, distincția și felul de a fi nu te pot înșela. Trebuie să-și fi smuls galoanele. Cît îi privește pe soldați, aceștia și-au smuls nasturii. De ce ?

Dus pe gînduri, s-așază lîngă sobă. Cu îngăduința mamei, îi dau o ceașcă de cafea. Îmi mulțumește, schițînd un zîmbet trist. Îi privește pe nefericiții lui tovarăși culcați pe paie și înveliți în parașută, deasupra cărora mama se apleacă plină de solicitudine.

În clipa asta, Kerry pătrunde într-un picior în bucătărie. Neînarmat.

Tăcere. Stupefacție. Kerry n-a văzut niciodată un neamț. Dar înțelege repede ce se petrece. Din nou tăcere. Kerry și ofițerul neamț se măsoară din priviri. Apoi, spontan, neamțul îi întinde americanului mîna. Kerry șovăie o fracțiune de secundă. Privirea i se încrucișează cu a mamei care-i face un imperceptibil semn din cap. Și uriașul cel blînd acceptă să întindă mîna. Cei doi bărbați se privesc mult, cu prietenie. În casa noastră nu mai există inamici. Nu sînt decît oameni care suferă.

Neamțul și americanul se simpatizează numaidecît. Uluită, mă uit la ei : iată-i că beau împreună, cu picioarele în fața vetrei, în care arde un foc zdravăn, cîte o

dușcă de cafea din America. Și totuși ar trebui să tragă unul într-altul, să se ucidă între ei, așa cum se ucid afară compatrioții lor. Dar la cantonul 104 totul se petrece altfel decît în altă parte. Izolată, pierdută pe cuprinsul bălților nesfîrșite, casa copilăriei mele a devenit și va rămîne totdeauna pentru mine casa amintirilor de nepreţuit.

Cei doi răniți nemți par să doarmă. Cel mai tînăr e sigur că nu se preface. Dar celălalt... Celălalt, fără să știu de ce, îmi inspiră o teamă necugetată. Viața în singurătate pe care am dus-o pînă acum a dezvoltat în mine un simț oarecum straniu : am darul să aud gîndurile oamenilor din jurul meu, dar numai atunci cînd gîndurile sînt ostile sau răuvoitoare. Mama îmi spune adesea că am primit darul ăsta ca să nu devin orgolioasă. Chiar că am de ce să-mi păstrez umilința : gîndurile celorlalți, cele adevărate, nu sînt niciodată prea curate, nici prea plăcute.

Gîndurile bătrînului neamț rănit, ghicesc, sînt răuvoitoare. Mai rău încă : fără să știu prea bine de ce, simt că prezența lui aici, sub acoperișul nostru, *numai* prezența lui, ne pune viața în primejdie. De ce ? Cum ? Nu știu.

Ofițerul neamț scoate din portofel micuțe fotografii de amator și ne arată familia lui. Mama, o frumoasă doamnă cu păr alb, avînd aceeași demnitate și distincție ca și el. Seamănă amîndoi ca două picături de apă. Ca și fiul ei, fața acestei doamne răspîndește sentimentul de dreptate și noblețe. Pe o altă fotografie, soția ofițerului, încă tînără, ține de mînă doi copii de vîrsta mea, un băiat și-o fată. Casa, construită din piatră, e înconjurată de o peluză mare, frumoasă, bine întreținută. Fotografia întruchipează însăși imaginea fericirii liniștite, familiale, departe de zbuciumul focului și-al sîngelui, din a cărui cauză ne aflăm astăzi aici toți cei de față.

Kerry, la rîndul lui, ne arată fotografiile casei, ale părinților lui, foarte tineri pentru niște părinți, ale logodnicei și ale unui cîine drăgălaș, groaznic de flocos. Cei doi oameni nu vorbesc aceeași limbă, dar simpatia ce-i apropie e cît se poate de reală, palpabilă aproape. Și totuși există între ei o deosebire fundamentală : fața, ochii, privirile, atitudinea germanului, întreaga lui ființă trădează o tristețe adîncă, plină de îngrijorare — suferința celui învins. Kerry, dimpotrivă, e însăși imaginea bucuriei de-a

trăi, a speranței, a siguranței de sine a învingătorului, în ciuda rănii lui. Pentru oamenii aceștia, dezlegarea războiului nu lasă nici o îndoială.

Mama ne pregătește la repezeală o masă improvizată și nespus de gustoasă, legume din grădina noastră și carne scoasă din cutiile americane pentru rații. Stăm toți laolaltă, împrejurul mesei, ca o familie. Numai papa Maurice lipsește, vrea să isprăvească odată cu adunatul lăzilor. După-masă, neamțul care nu e rănit își trezește camarazii, obligîndu-i să pună ceva în gură. Ajutată de Kerry, mama îl îngrijește pe locotenentul Wingate. Ne interzice din nou, mie și lui Claude, să pătrundem în camera răniților : probabil că George nu se simte prea grozav. Tunul bubuie întruna în direcția coastelor. Neliniștiți, începem să ne întrebăm dacă debarcarea va avea într-adevăr loc, dacă aliații n-au luat în cele din urmă hotărîrea să-i sacrifice pe parașutiștii rămași izolați în Normandia, pe parașutiștii „noștri". Nu, nu-i cu putință. Nu-i pot abandona pe soldații lor, nu ne pot abandona nici pe noi, pe noi care-i ateptăm de-atîta vreme.

Mă duc la pompă ca să mai scot apă, să pun din nou de cafea. Mama iar o să mă certe că am ieșit. Atîta pagubă ; mi-e foarte greu să stau închisă. Nu sînt obișnuită.

Trecînd pe lîngă linia ferată, zăresc departe, în direcția cantonului 103, ceva cu totul neobișnuit. O mașină automobil de un fel aparte vine spre noi mergînd pe traverse. Soldații dinăuntru nu trebuie să se simtă tocmai bine. Zgîlțîită cu violență, mașina se hurducăie cu fiecare învîrtitură de roată. Mă întreb cum pot sta pe scaune pasagerii din ea. De uimire, am scăpat găleata din mînă. O strig pe mama care vine în fugă. Zîmbește văzîndu-mă atît de mirată. Ea cunoaște felul ăsta de vehicule. A și călătorit cu unul dintre ele.

— E un jeep. A sosit într-un planor. Poate merge pe oriunde, chiar și prin apă. E foarte practic pentru soldați. Practic cu siguranță, dar cît de incomod ! Zîmbind, îi întîmpin pe soldații care sar din mașinăria bizară.

— *How are you, boys ?*

Unul dintre soldați îmi răspunde într-o franceză impecabilă :

— Foarte bine, domnișoară, merge.

Mama îl trage după ea în cameră, la căpătîiul locotenentului Wingate. Cîteva minute mai tîrziu, americanul iese din cameră :

— Lăsaţi pe mine, doamnă. Am să vă aduc cele de trebuinţă numaidecît.

Apoi, întorcîndu-se spre ofiţerul german, îi spune politicos, dar pe un ton care nu admite replică, în franceză.

— Fiţi gata, domnule. Cum mă întorc, veţi urca în jeep împreună cu mine şi-mi veţi arăta unde sînt soldaţii din armata dumneavoastră.

Americanul porneşte singur la volanul maşinăriei lui, cu toată viteza, tot pe traverse. La privirea mea întrebătoare, mama răspunse :

— S-a dus după medicamente pentru locotenent. Febra a crescut şi mai mult, George delirează puţin. Dacă ia medicamente, o să-i fie mai bine.

Şi adaugă, de parcă ar vrea să se convingă pe ea însăşi :

— Bineînţeles că o să-i fie mai bine.

Neamţul prinde prilejul cînd trece pe lîngă el şi-i ia mîna.

— Fiţi bună, doamnă, aş vrea să scriu cîteva rînduri familiei mele. Aveţi cumva o foaie de hîrtie şi un plic ?

Privirea lui atît de tristă, acum imploră :

— Am să mor astăzi, doamnă. Ştiu că n-am să-i mai văd niciodată pe ai mei.

— Ce idee ! Cum puteţi spune asemenea lucruri ? Sînteţi teafăr, sănătos, pentru dumneavoastră războiul s-a sfîrşit. Atunci de ce-aţi vrea să muriţi ? Soţiei dumneavoastră nu i-ar părea bine, de v-ar auzi vorbind aşa.

— Peste cîteva minute americanii mă vor lua cu ei. Ştiu ce înseamnă asta pentru mine.

— Vorbiţi prostii. Americanii sînt oameni de onoare. Nu vor trage asupra unui adversar dezarmat.

Mama a vorbit cu multă convingere. Cu durere, germanul precizează :

— N-aţi înţeles, doamnă. Nu americanii mă vor împuşca.

Atunci mama înţelege. Îşi ascunde faţa în mîini şi exclamă :

— O, nu, nu-i cu putinţă ! Doar nu vreţi să spuneţi că...

— Din păcate, da, doamnă.

El ştie foarte bine că nemţii, văzîndu-l în jeep, lîngă americani, îl vor lua drept un trădător şi-l vor doborî pe el cel dintîi. Afară doar dacă nu fac nici o diferenţă şi trag din oficiu în tot ceea ce mişcă. Oricum ar fi, ofiţerul ştie că e pierdut. Iremediabil.

— Iată de ce ţin atît de mult să scriu pentru ultima oară familiei mele.

Punîndu-şi mîna pe umărul ofiţerului, mama oftează :

— Bieţii de noi, bieţii de noi, ce lucru prostesc e războiul.

Cred că plîng amîndoi.

Iau repede de pe masă ceştile goale de cafea care tot acolo se află, şterg masa şi aduc un top de hîrtie pentru scrisori şi plicuri. Germanul începe să scrie. Din discreţie, Kerry şi ceilalţi soldaţi s-au dus şi s-au aşezat pe treptele care dau în curte. După ce şi-a isprăvit scurta lui scrisoare, germanul strecoară în plic fotografiile pe care ni le-a arătat mai adineauri. În portofel are o oarecare sumă de bani francezi. I-i dă mamei.

— Drept recompensă, spune. Pentru deranjul pe care vi-l pricinuim. Şi, arătînd spre soldaţii germani răniţi, pentru ei.

Mai bine şi-ar fi muşcat de şapte ori limba, bietul de el. Măicuţa a reacţionat foarte violent. Îl priveşte pe ofiţer cu mîndrie şi severitate. Vocea i se schimbă de-a binelea.

— Păstrează-ţi banii, domnule. V-am primit sub acoperişul meu, pe dumneata şi camarazii dumitale, dintr-un sentiment creştinesc. Pentru mine, banii dumitale nu preţuiesc nimic. Poţi să-i păstrezi.

Neamţul e descumpănit şi uluit. Venind din partea unei femei a cărei sărăcie sare în ochi, refuzul tăios îl surprinde şi-l tulbură. Se bîlbîie :

— Nu voiam să vă jignesc, doamnă. Iertaţi-mă. Promiteţi-mi, vă rog, să trimiteţi soţiei şi copiilor mei scrisoarea pe care vi-o încredinţez.

Îmblînzită, mama promite. Ia scrisoarea şi se duce s-o pună în dulapul din camera ei, sub lenjerie. Acolo va sta un an.

Condus de-o mînă sigură, jeepul se întoarce hurducîndu-se groaznic pe traverse. Soldatul care coboară se repede fără să aștepte în cameră, la căpătîiul lui George. Îi dă locotenentului, care se simte tot mai rău, să înghită două pastile mici, cenușii, din care îi dă cîteva cutii mamei, după ce a scris pe ele în ce doză se administrează. Apoi, întorcîndu-se spre cei doi nemți culcați în bucătărie, spune :

— Puteți să le dați și lor. N-o să se vindece, dar vor suferi mai puțin.

Cuvintele acestea cad în mijlocul unei tăceri grele, apăsătoare. A sosit clipa, o știm cu toții. Americanul ăsta atît de sigur pe el se pregătește să facă o faptă necugetată. O să-și pună în primejdie propria viață, cea a oamenilor lui și pe cea a ofițerului neamț, pe care-l consideră prizonierul lui.

Mama și cu mine știm prea bine ce vrea să facă. A spus-o adineauri ofițerului neamț : „O să ne arătați unde sînt soldații din armata dumneavoastră". Ceea ce-l interesează e castelul din Amfreville și împrejurimile, satul și clopotnița ce-l înconjoară. Vrea să localizeze cu exactitate pozițiile inamicului.

La ce bun ? Toată lumea știe că la Amfreville se află o garnizoană germană puternică. Toată lumea, în afară de acest american care, asemenea Sfîntului Toma, nu se încrede decît în el însuși.

Ofițerul german se ridică, îi sărută pe cei doi camarazi, dă mîna cu toți, fără un cuvînt, urcă în jeep.

— La drum, spuse americanul.

Nu, nu-l putem lăsa să facă una ca asta. Trebuie să întreprindem ceva.

Mama îl privește pe american. Și-l imploră. N-au murit destui oameni ? De ce să primejduiască inutil alte vieți ?

— Asta-i adevărul, domnule. La Amfreville se află o garnizoană completă.

Și arată spre Balta Mare, la capătul căreia se zăresc copacii înalți ce ascund castelul.

— Acolo sînt, domnule. Vă rog, nu faceți prostia asta. O să vă omoare pe toți.

Fără să-mi stea ceva în putere, am asistat la întreaga scenă. Încerc la rîndul meu să-l conving pe american. Noi cunoaştem ţinutul, de patru ani trăim sub ocupaţia nazistă. Pe cînd el, abia a sosit. Nu cunoaşte locurile, nu ştie nimic. Fără îndoială că urmăreşte o idee anume : să afle cu precizie locul fiecărei mitraliere inamice. Singurul mijloc de-a afla — să se apropie cît mai mult de ele. E o explicaţie şi nimic mai mult. Dar nu e convingătoare.

După cum nici noi nu l-am convins pe el. Americanul ne priveşte. I-am făcut o adevărată scenă. Dar puţin îi pasă lui. Spune numai atît :

— Ne aflăm aici ca să purtăm războiul.

E un soldat de profesie, un om care-şi cunoaşte meseria. Noi, noi nu sîntem decît nişte bieţi civili, o biată femeie neştiutoare şi un copil. Ce ştim noi despre război ? De ce ne-ar crede americanul ? Nu ţine în nici un fel seamă de avertismentele noastre. Vrea să se ducă să vadă cu ochii lui. O să vadă.

— La drum, spune din nou.

Înghesuit pe bancheta din faţă, între doi soldaţi iancheі, germanul s-a întors spre noi. Aruncă spre casa noastră o ultimă privire, plină de regret şi de spaimă. El, el ştie tot. Ar putea spune cu precizie, chiar de pe locul ăsta, salvîndu-şi astfel viaţa, unde se află compatrioţii lui, îndărătul cărei ferestre, în ce casă se ascund.

Dar el e neamţ. Şi, contrar celor afirmate cu puţin înainte de mama, războiul, pentru el, nu s-a terminat. Nu de tot.

Zgomot de motor, roţile scîncesc. Cu toată viteza, jeepul şi cei cinci pasageri ai lui o pornesc prin apa Bălţii Mari. Apa ţişneşte în toate părţile. Niciodată n-am văzut un asemenea spectacol.

Abia a făcut jeepul vreo sută de metri şi nemţii deschid focul. Gloanţele rătăcite vin să izbească cu toată viteza în faţa dinspre apus a casei noastre. Nu-i momentul să scoţi nasul afară. Un foc întreţinut cu arme automate ne mătură fără încetare. Urc la etaj şi, de la fereastra camerei mele, stînd oarecum piezis, ca să nu primesc un glonte în plină faţă, urmăresc înaintarea jeepului.

Potopul de foc nu se opreşte. Maşina înaintează făcînd să se ridice jerbe de apă de-o parte şi de alta a

drumului înălțat care duce drept la castel și care, în perioada de inundare, nu-i acoperit decît de vreo cincizeci de centimetri de apă. Cînd ajunge la podul de pe Isle, un mic afluent al rîului Merderet, la locul unde drumul inundat, care pînă aici se îndrepta drept spre Amfreville, cotește dintr-o dată spre stînga, șoferul frînează brusc. Americanii sînt prea aproape acum. Nemții își pot regla tirul. Toți cei din mașină se aruncă în apă.

Kerry își blestemă piciorul bolnav care-l țintuiește aici, silindu-l să stea inactiv, în timp ce camarazii lui sînt în pericol de moarte. Plînge de furie.

Și noi la fel. De ce nu ne-au ascultat. De ce au ținut atît de mult să plece în misiunea asta care-i curată sinucidere ?

— Doamne sfinte, Doamne sfinte, pe toți or să-i măcelărească.

Întorc capul. E tata, s-a întors de pe bălți și a urcat la mine în cameră.

— N-ar fi trebuit să-i lăsați nici în ruptul capului să se ducă într-acolo.

Și se uită la mine, furios.

— N-au vrut să ne-asculte.

Urmărește lupta cu binoclul. Apoi, cu un gest spontan, mi-l întinde și mie.

— Ține, fetițo, uită-te și tu.

Îl întreb cum te poți folosi de instrumentul ăsta atît de nou pentru mine. Și-atunci degetele lui trec prin fața ochilor mei și se opresc o clipă. Și văd. *De necrezut, dar adevărat : papa Maurice nu mai are piele pe palme.* Sînt șaizeci de ore de cînd umblă întruna cu barca pe bălți. Pielea de pe palme i-a rămas lipită pe prăjina de care se slujește pentru manevratul bărcii.

Nu mai am nici un chef să văd cum se desfășoară lupta. Știu care-mi este datoria. Trăgîndu-l după mine la parter pe diavolul de tata, îl silesc să se-așeze. Îi pregătesc pansamentul pentru răni. Pe degetele mici și în interiorul degetului mare oasele sînt goale : mușchii și pielea au dispărut. Oare astea mai sînt mîini ? Bietul papa Maurice. Cît de mult trebuie să-l doară ! Și totuși bodogănește de parcă toate astea n-ar avea cine știe ce însemnătate. Să-i pansez mîinile, să-l silesc să mă lase s-o fac — nu-i deloc

treabă uşoară. Dar mă arăt neînduplecată. Trebuie să-l îngrijesc. Nu poate sta aşa, cu atît mai mult cu cît a terminat cu strînsul lăzilor de pe fundul apei. Toate lăzile au fost îngrămădite în curte. Acum e într-adevăr timpul să-l îngrijesc. Să vedem care-i mai tare dintre noi doi, tăticule. Care o să fie cel mai îndărătnic şi mai încăpăţînat. Cum e tata e şi fata. Din clipa asta, n-am să-i mai dau ascultare decît în măsura în care voi considera că e util. Frumoase întreceri în perspectivă. Mă uit la cravaşa agăţată într-un cui pe perete. Nu mă mai înfricoşează, nu mă mai înfricoşează deloc.

Crezînd că-i fac pe plac, îi torn neînduplecatului meu tată o cană mare de calvados. Fatală greşeală : băutorul ăsta înrăit n-a pus picătură de alcool în gură de luni pînă marţi. Pe lîngă asta, n-a dormit şi, practic, nici n-a mîncat nimic. După ce dă de duşcă toată cantitatea asta considerabilă, efectul nu se lasă aşteptat. Frînt de oboseală, trăsnit de alcool, papa Maurice se prăbuşeşte ca un sac, pierzîndu-şi definitiv cunoştinţa.

Mama şi cu mine n-avem atîta putere ca să-l transportăm. Îl tragem, îl tîrîm ca pe un sac cu cartofi şi-l rostogolim pe-o rogojină, aşternută în grabă pe pardoseala din camera părinţilor. Nici măcar nu-i scoatem cizmele din picioare, de care nu s-a descălţat de şaptezeci şi două de ore.

Doarme ca un prunc nevinovat. Mişcată, îl privesc. Prea s-a omorît cu firea, a tras pînă l-au lăsat puterile. Acum, e rîndul nostru să-l veghem.

— Eşti un erou, papa Maurice. Te iubesc.

I-am şoptit declaraţia asta de dragoste foarte încet, la ureche. Nu mă aude, bineînţeles. Din fericire pentru mine. Să-l fac erou ! Ar fi fost în stare să-mi frîngă gîtul.

Pradă unei febre foarte mari, George Wingate somnolează, avîndu-l pe papa Maurice „al lui" foarte aproape. Cînd se vor trezi, vor fi fericiţi amîndoi să fi petrecut cîteva ore unul lîngă altul.

Chiar de la început, locotenentul Wingate a nutrit pentru „salvatorul" lui o adevărată adoraţie. Tata i-o întoarce cu prisosinţă. Ciudate fenomene mai sînt şi bărbaţii. Ce are comun ofiţerul acesta străin, venit de peste ocean, cu ursul ăsta bătrîn şi din topor ? Cine şi-ar fi

putut închipui că apucatul ăsta, morocănos și brutal ar putea nutri pentru o ființă omenească o venerație atît de pătimașă ? Hotărît lucru, oamenii mari sînt greu de înțeles.

Încă din dimineața zilei de 6 iunie, mi-am dat seama cu stupefacție că între tatăl meu și locotenent există relații stranii. Un fel de dragoste, o afecțiune fără margini. În ceea ce-l privește pe locotenent, gratitudinea jucase în apariția acestei adorații un rol primordial. Dar pe papa Maurice ? Ce are se declanșase în mintea lui ? Ce se întîmplase în inima lui ?, Nimeni n-ar putea spune vreodată.

Era un spectacol emoționant. De cum îl zărea pe tata, locotenentul Wingate întindea mîinile spre el. Papa Maurice le lua într-ale lui și rămîneau așa, uitîndu-se unul la altul, fără o vorbă. De fiecare dată cînd se întorcea, papa Maurice arunca o privire rapidă în camera rănitului. Dacă „rănitul lui" se simțea bine, fața îi strălucea de bucurie. Dacă, dimpotrivă, starea bolnavului părea să se înrăutățească, se posomora, se închidea în el. Tata știa că lui Wingate nu-i plăcea deloc calvadosul. Ca să-i dovedească prietenia, îi aducea cafea. Chiar dacă n-avea chef de cafea, George zîmbea, îi strîngea mîinile lui papa Maurice. Și se priveau întruna, cu ceașca de cafea aburindă între ei.

Acum, mama și cu mine sîntem singurii „căpitani" la bord. Papa Maurice a uitat de război, de expedițiile lui obositoare, de furia lui, în clipa cînd a aflat că nu i-am putut împiedica pe soldații americani să se repeadă prostește în fața gloanțelor germane. Și nu va vedea cum jeepul se întoarce la fel de repede pe cît a plecat, dar numai cu patru oameni, și cum trece prin fața casei noastre, fără să se oprească, gonind cu toată viteza în direcția cantonului 103. Nu știm nimic din cele ce s-au petrecut. Americanii au fost oare răniți ? Misiunea aceea absurdă pentru care și-au primejduit viețile a reușit ? Iar nefericitul de neamț, ce s-a ales de el ?

Focurile de armă au încetat. Dar nu-i vorba, vai !, decît de-o scurtă acalmie. Casa stăpînului Jean Leroux și cea a familiei Cuquemelle tot mai fumegă. Un lucru e sigur : spre deosebire de la Fière, Amfreville se află

tot în mîinile nemților. Cu prețul cîtor vieți omenești cătunul acesta își va dobîndi libertatea ?

Mama se agită în jurul răniților. Tînărul german, de cînd a luat una din pastilele cenușii pe care ni le-a dat soldatul american, pare să sufere mai puțin. Mama nu stă degeaba. Se duce de la unul la altul, străbate bucătăria în toate sensurile. La un moment dat se afla lîngă fereastră. Mașinal, se uită afară.

— Vino să vezi, îmi spune.

I se pare că a văzut, la trei sute de metri de casă, un cap ieșind deasupra apei. Mă duc lîngă ea vreme de cîteva minute, ne ațintim privirile asupra locului unde i s-a părut că vede creștetul acela. Nimic. Trebuie să se fi înșelat. Dar e ciudat, totuși. Mai bine să ai conștiința curată. Intrigată, urc la mine în cameră. De acolo, întinderea bălții se vede mai bine. Poate că am mai mult noroc.

Îmi lipesc nasul de fereastra de la etaj.

— Ai dreptate mamă, ai dreptate !

Nu un cap zăresc, ci o mînă, apoi un braț agitîndu-se deasupra apei. Un om, în partea aceea, strigă după ajutor. Omul e nefericitul de ofițer german.

Cobor scările cîte patru și-i împărtășesc mamei cele văzute. Mama ia binoclul și se uită și ea prin fereastra de la bucătărie.

— Ai dreptate, fetițo. Am văzut cu bine. Bietul om e cît pe ce să se înece.

Și-atunci, fără un cuvînt, nedînd ascultare decît curajului, mama se repede afară și sare în ajutorul inamicului nostru aflat la strîmtoare.

Abia a trecut de bariera dinspre Balta Mare că nemții se pornesc să tragă în direcția noastră. Din fericire sînt prea departe și armele lor automate pierd orice precizie. O văd pe mama îngenunchind și aplecîndu-se asupra rănitului culcat în apă. Nimic de făcut : în ciuda ajutorului ei, ofițerul german nu izbutește să se ridice în picioare. Micuța mea mamă se înverșunează să-l tragă după ea în direcția casei. Cu greu, abia înaintează cîțiva metri. Apoi renunță. Nemaiputînd răbda, alerg spre ea. Văzîndu-mă venind, începe să țipe :

— Fugi, te implor ! Fugi de-aici, au să te omoare !
Dar eu continui să înaintez. Apa, care mi-ajunge mai sus de genunchi, îmi încetinește mersul. Sosesc în sfîrșit cu sufletul la gură lîngă mama și lîngă rănit. Nu mai încape nici o îndoială : persoana culcată aici e într-adevăr nefericitul ofițer german care, cu puțin mai înainte, cu moartea în suflet i-a urmat pe americani. E într-o stare jalnică. Un glonte l-a nimerit drept în piept. Sîngele bolborosește făcînd clăbuci mari care se înalță și plesnesc la suprafața apei cu un mic pocnet sec, ca atunci cînd înțepi unul din acele baloane ușoare după care se dau în vînt copiii. Nu trebuie să te pricepi cine știe ce ca să-ți dai seama că bietul om e într-o stare disperată. Dar poate că mai există un dram de speranță, cine știe ?

Primul lucru care trebuie făcut, crede mama, e să fie oprită hemoragia asta catastrofală. Dar înainte de orice capul nefericitului trebuie ținut deasupra apei : el singur nu mai are puterea s-o facă. Faptul că a rezistat atîta timp, că mai e încă în viață, e de-a dreptul o minune. Trebuie să fi fost rănit la podul de pe rîul Isle, chiar în clipa cînd i-am văzut pe soldații americani sărind atît de sprinten din jeep — iar de-atunci sînt cam trei ore. Trei ore ! Vreme de trei ore a luptat așadar, a luptat fără-ncetare, înaintînd centimentru cu centimetru spre casa noastră, care i se părea a fi singurul refugiu posibil. În ciuda rănii groaznice prin care viața i se scurge încetul cu încetul, și-a păstrat speranța de-a ajunge pînă la noi. Ce curaj, ce cumplită lecție de curaj !

Mama mă face să-mi pun la pămînt, în apă, genunchiul stîng ; deasupra genunchiului meu drept, pune cu delicatețe capul rănitului.

— Dau fuga să aduc un prosop gros, îmi spune ea. Dacă strîngem rana puternic, poate că izbutim să oprim sîngele. Rămîi aici. Cred că deocamdată nu sîntem în pericol. Soldații din față trebuie să ne fi cercetat prin binoclu și-au văzut că încercăm să salvăm pe unul de-ai lor. Dacă au un strop de bun simț, n-or să tragă în noi.

Se repede spre casă, apoi se întoarce cu cel mai gros ștergar pe care l-a putut găsi. Descheie cămașa roșie de sînge și aplică pe rană prosopul îndoit în șase. Ofițerul a cărui față devenea tot mai lividă, se însuflețește pen-

tru o clipă. Își ridică cu greu pleoapele și ne privește insistent. O tînguire, o rugăciune mai curînd i se desprinde de pe buze.

— Mi-e sete, mi-e atît de sete...

Îmi vine greu să cred că poate să-i fie sete cuiva care stă în întregime cufundat în apă. Mama a îngenuncheat la rîndu-i și mă schimbă ca să sprijine capul muribundului. Liberă din nou pe mișcările mele, alerg și eu spre casă și pregătesc cît pot de iute o cafea foarte tare, apoi mă întorc iar pe baltă. Mama avea dreptate : cei din fața noastră nu mai trag în noi. Măcar ăsta-i un punct cîștigat. Rănitul bea cu sorbituri mici cafeaua pe care mama i-o toarnă printre buze. Deodată, îi vine o idee :

— Dacă l-am putea face să înghită una din pastilele pe care ni le-a dat americanul, poate că i-ar mai ușura suferința...

Mă întorc din nou acasă. Tata doarme întruna, zdrobit de cele șaptezeci și două de ore cît a umblat pe bălți. Kerry s-a întins lîngă George. Are dureri mai mari decît în cursul dimineții, dar își încleștează dinții. În bucătărie, neamțul cel tînăr geme din cînd în cînd. Neobosit, micuțul Claude răcorește fruntea lui George, punîndu-i comprese cu apă rece. S-a schimbat în cele două zile. Băiețelul zburdalnic și vesel a devenit grav, tăcut. Moartea, suferința, iată tot atîtea încercări care nu sînt pentru vîrsta lui. Nu mai zîmbește. Și niciodată de-acum înainte, în puținul timp pe care-l va mai avea de trăit, nu-l vom mai vedea zîmbind.

Găsesc repede cutiuțele cu pastile care-i trebuiesc mamei. Îl strîng puternic în brațe pe îngerașul meu de frățior și plec din nou. Apa e la fel de rece. Cînd stăm îngenuncheate, ne ajunge pînă la mijloc. Tremurăm. Acum știm că nu-l vom salva pe ofițer. Prosopul, un adevărat burete, e îmbibat de sînge, iar hemoragia continuă. Eforturile violente și disperate pe care rănitul le-a făcut ca să ajungă pînă aici l-au condamnat definitiv, dacă nu cumva era de mai-nainte. Din cauza plămînului perforat respira dureros, șuierător. Mamei îi mai vine o idee : tata l-a transportat pe locotenentul Wingate pe scară. Poate că am putea încerca și noi același lucru. Aflat la

loc uscat, întins lîngă camarazii lui, ofițerul s-ar simți mai bine, chiar de-ar fi să moară.

Zis și făcut. Mama aleargă din nou spre casă și se întoarce cu scara. Din păcate, neamțul e mult prea greu pentru puterile noastre. El singur cîntărește de două ori cît noi la un loc. În ciuda strădaniilor noastre, nu izbutim să-l punem pe targa improvizată. Turbez de furie la gîndul că sînt atît de firavă.

Pastilele împotriva durerii încep să-și facă efectul. Neamțul pare să sufere mai puțin. Din nou îngenunchez în apă. Mama s-a dus să ducă scara la loc. De data asta nu se mai întoarce : a luat hotărîrea să se ducă cu barca pînă la cătunul cel mai apropiat. Poate va găsi pe cineva care să vrea să vină să ne dea o mînă de ajutor.

Iată-mă singură în mijlocul bălții, cu capul ofițerului neamț sprijinit pe genunchiul meu. Pentru o clipă, soarele străpunge norii și vine să lumineze cu o lumină roză fața muribundului. Soarele... E atîta vreme de cînd nu l-am văzut ! Mai există așadar ? Dar dispare repede. Nu mai rămîne decît cerul cenușiu, apa liniștită a bălților și tăcerea care, nici ea, nu ține mult. Pentru că jur împrejurul nostru oamenii se bat.

Militarul neamț respiră mai puțin greu. Deschide ochii, mă privește.

— Acum e bine, spune cu o voce slabă. Nu mă mai doare.

Tăcere. Apoi continuă :

— De ce stai cu mine, fetițo ? Dacă mama ta îngrijește răniții, o face din dragoste creștinească, mi-a spus-o chiar ea. Dar tu ? Ești prea micuță ca să știi ce-i milostenia creștină. Și-atunci ?

— Nu vorbiți, domnule, o să obosiți.

— Nu. Mulțumită medicamentelor date de mama ta, durerea dispare. Mă simt bine. E bine să nu te mai chinui, chiar și pentru puțină vreme. Te rog, răspunde la întrebarea mea. De ce stai aici ? Aș vrea mult să știu...

— Vă răspund bucuros, dar cu o condiție — să nu mai vorbiți și să stați liniștit pînă cînd se întoarce mama. Mai întîi, mă aflu aici lîngă dumneavoastră ca s-o ajut pe mama. A încercat să vă transporte. Dar cum singură nu izbutea, m-am gîndit că i-aș putea fi de folos. Dar, dacă

mă gîndesc bine, mai e încă ceva. Am o datorie. Şi-o plătesc.

— O datorie ? Hai, repede, spune-mi despre ce-i vorba.

Din nou îi poruncesc să tacă, zicîndu-i că mă supăr dacă nu mă ascultă. Îl amenint cu mîna liberă. Şi-atunci zîmbeşte. Găsesc că-i nemaipomenit. Iată un om fără scăpare, cu sîngele scurgîndu-i-se din vine, care o să moară dintr-o clipă într-alta şi care ştie acest lucru. Şi totuşi, pentru că o puştoaică îl ameninţă că se supără, îi vine să rîdă. Hotărît lucru, mai am multe de învăţat despre oamenii mari.

Îi răspund şi eu printr-un zîmbet.

— Ne-am înţeles, îi spun, am să vă povestesc totul, dar vă implor, nu vorbiţi.

De ce n-aş face-o ? Poate că spusele mele îl vor face să-şi uite chinurile. Timpul va trece mai puţin greu.

— Dar vă rog, nu vorbiţi. Sîngele vi se scurge atît de repede cînd vorbiţi...

Clipind din ochi, îmi dă de înţeles că-i de acord.

— Iată despre ce-i vorba, domnule. Într-o seară, pe cînd mă întorceam de la şcoală, mi-era tare foame. Totdeauna mi-e foame. Mă întreb dealtfel cum de-i posibil ca o fată atît de slabă ca mine să poată mînca atîta...

Aşa e, mi-era foame. În seara aceea, în timp ce ieşeam de la şcoală, la Sainte-Mère-Eglise, în faţa casei domnului Deloeuvre, am văzut un soldat german mîncînd o felie de pîine unsă cu unt. M-am oprit să mă uit la el cu ochi pofticioşi. Soldatul acela trebuie să fi fost bucătar. A înţeles din expresia ochilor mei că eram lihnită de foame şi mi-a făcut semn să-l urmez. Am intrat în garajul domnului Deloeuvre, pe care germanii îl transformaseră în bucătărie. Mirosea atît de frumos în bucătăria aceea ! Soldatul mi-a spus să stau jos şi mi-a pus dinainte o gustare copioasă, pe care nu m-am lăsat rugată ca s-o-nfulec. La plecare mi-a strîns mîna, ca şi cum aş fi fost un om mare. Eram încîntată. E atît de bine să mănînci cînd ţi-e foame şi e atît de plăcut să fii tratat cu demnitate ! De atunci soldatul m-a aşteptat în fiece seară în faţa grilajului micuţei curţi. Dacă era singur, îmi făcea semn să intru. O gustare gata pregătită mă aştepta. Soldatul german nu mai ştia

ce să inventeze ca să-mi fie pe plac. Nu schimbam un cuvînt : nu vorbea o boabă franţuzeşte. Se mulţumea să se aşeze în faţa mea şi să mă privească mîncînd, fără să se clintească. Avea poate la el în ţară o soră mai mică, de vîrsta mea, şi care semăna cu mine ? Niciodată n-am să ştiu.

Lucrurile ar fi putut dura aşa mult şi bine. Dar vai, pînă şi ce-i mai plăcut are un sfîrşit. Într-o seară stăteam aşezată liniştit, ca de obicei, pregătindu-mă să mănînc, în timp ce soldatul stătea şi el în faţa mea, cînd am auzit pe stradă un bocănit de cizme care se îndrepta spre noi. Înnebunit, bietul soldat mi-a făcut semn să mă ascund în partea de jos a unui dulap de bucătărie, prevăzut sus cu rafturi pentru pîine, iar jos cu rafturi pentru făină. M-a pus să stau în genunchi între doi saci cu făină şi să-mi acopăr faţa cu alt sac, gol. Dulapul avea o particularitate, şi anume, că se deschidea în două părţi pe lăţime, dar numai de la jumătate. Soldatul mi-a dat de înţeles că trebuie să stau acolo fără să fac nici cel mai mic zgomot. M-am ghemuit aşadar în fundul dulapului, acoperită cu sacul gol.

Germanul care sosise a deschis uşile în partea de sus, şi-a vîrît capul înăuntru şi a aruncat o privire în partea de sus a dulapului. Pe cînd eu, ascunsă în partea de jos, încercam să-mi domolesc spaima care mă făcea să tremur. Atunci i-am făcut o făgăduială bunului Dumnezeu : i-am făgăduit că, dacă nu sînt descoperită, voi găsi fără doar şi poate prilejul să-i dovedesc într-o bună zi recunoştinţa mea. Ofiţerul german nu m-a descoperit. A plecat, iar soldatul bucătar m-a scos din dulap. Dar şi lui îi fusese frică. Nu m-a mai lăsat să intru în bucătărie. Deşi a găsit totuşi mijlocul să mă răsfeţe. Aveam în spate o raniţă în chip de ghiozdan. Soldatul m-a învăţat cum să fac să mă sprijin de grilaj, aşa, într-o doară. Pe cînd el vîra de-a dreptul în raniţă, printre gratii, cînd o felie de pîine, cînd o prăjitură. M-a aprovizionat astfel cîteva săptămîni. Apoi, într-o seară, am aşteptat în zadar. Soldatul bucătar n-a mai venit. N-a venit nici în zilele următoare. De-atunci nu l-am mai văzut.

Iată, domnule. Unul dintre compatrioţii dumneavoastră mi-a dat, într-o zi, pe cînd mi-era foame, pîine. Astăzi, vă

dăruiesc eu puţin din timpul meu. Sînt sigură că astfel mi-am respectat legămîntul.

Ofiţerul zîmbi. Cînd şi cînd îl şterg la gură, pe care iese sînge, cu mîneca de la puloverul meu gros de lînă. Îl întreb iar dacă îi e rău. Închide ochii şi-mi răspunde cu o voce aproape normală :

— Nu, pilulele date de mama ta mi-au anihilat aproape de tot durerile.

„Anihilat" durerile... E pentru prima oară cînd aud asemenea expresie. Nici astăzi n-am uitat-o. Ofiţerul vorbea o franceză desăvîrşită, fără accent, cu o preţiozitate cu care eu nu eram obişnuită. Era senin şi calm ; convins că avea să moară, îşi accepta soarta, iar eu mă aflam acolo ca să i-o îndulcesc.

— Mai povesteşte-mi ceva, îmi spuse.

Şi-atunci, am început o nouă istorisire, mai puţin edificatoare. Săvîrşisem în ziua aceea un „păcat mare".

— Un păcat mare, tu ? Nu te cred.

— Ba da. Părintele Roulland chiar mi-a şi spus, cînd m-am confesat, că am s-ajung drept în infern, dacă mai fac.

Ofiţerul zîmbeşte din nou, închide ochii. Vrea să audă întîmplarea. Trag aer în piept şi încep. E o întîmplare foarte simplă care, în timp normal, n-ar fi interesat pe nimeni, o întîmplare de fetiţă mică.

Era cu puţin înainte de Crăciun. Mîncam pe-atunci de prînz acasă la bătrîna doamnă atît de cumsecade, care locuia chiar lîngă şcoală. Doamna aceasta găzduia un ofiţer german, un bărbat înalt şi frumos, care nu vorbea nici un cuvînt franţuzeşte. Cu puţin înainte de Crăciun, deci, ofiţerul acesta a primit din Germania un colet plin cu dulciuri : bomboane, fructe confiate, alune caramelizate, o mulţime de bunătăţi de care noi nu mai văzusem în Franţa. Totul era pus într-o cutie purtînd o etichetă cu un frumos brad împodobit şi colorat. Era minunat.

Ofiţerul mi-a dăruit cutia cu tot ce avea în ea. Încîntată m-am întors seara acasă ţinînd comoara la piept. Îmi jurasem să nu mă ating de ea. Voiam să le fac o surprinză celor din familia mea. Dar drumul era lung şi era frig. Mi-am spus : „Am să gust o bomboană, numai una". Şi-apoi, din una-ntr-alta, aproape fără să mă gîndesc, am

ronțăit tot ce se afla în cutie, sau aproape. Furioasă, mama m-a silit să mă duc să mărturisesc acest păcat săvîrșit din lăcomie !

Și părintele Roulland m-a amenințat cu infernul. Astăzi știu că m-a mințit. N-am s-ajung în infern. Despre asta, sînt sigură.

— Cum de ești atît de sigură ?

— N-am s-ajung în infern dintr-un motiv foarte simplu, domnule : și dumneavoastră, și eu sîntem în infern, chiar în mijlocul lui. Așa că toate scornelile astea cu focul cel veșnic în care bunul Dumnezeu o să ne ardă, așa cruzi cum sîntem, nu țin.

— Explică-mi cum vine asta, spuse ofițerul german.

Și „conversația" continuă, în mijlocul bălții, sub cerul plin de nori. Nici el, nici eu nu simțeam răceala apei. Continui să-l șterg, cînd și cînd, pe gura însîngerată ; el mă ascultă și cel mai adesea îmi răspunde ținîndu-și ochii închiși, cu capul tot sprijinit de coapsa mea. Avem amîndoi impresia că ne cunoaștem de cînd lumea.

În clipa asta, mă dezvălui lui pe de-a-ntregul. Îi împărtășesc îndoielile, revoltele, certitudinile mele acestui necunoscut, acestui „inamic" care va muri. El mă ascultă și, paradoxal, mă încurajează și mă consolează. Îi spun :

— Isus ne cere să ne iubim unii pe alții. Numai că treaba nu pare să-i fi reușit prea bine. Și ne-a mai spus : „Dacă mă iubiți, veți face tot ce fac și eu". Nici asta nu ține. Nu sînt în stare nici măcar să vă ajut să vă ridicați în picioare, ca să vă duc la căldură, la mine în casă. Sînt convinsă că lui Isus nu la noi îi e gîndul.

— Te înșeli, fetițo, nu ne părăsește. Dar nu intră în vederile lui ca eu să mă vindec, nici măcar să închid ochii la voi în casă, alături de camarazii mei. Mai tîrziu o să înțelegi și o să-ți dai seama că am dreptate.

— Poate. Sînt atîtea lucruri pe care nu le înțeleg, atîtea lucruri care-mi stîrnesc indignarea ! Mama îmi spune întruna că prea despic firul în patru : bunul Dumnezeu cere mai întîi ascultare, și după aceea, numai după aceea judecată. Dar eu sînt ca Sfîntul Toma, îmi place să văd totul cu ochii mei înainte de a-mi face o idee. Mama, în schimb, crede tot ce i se spune în legătură cu Dumnezeu.

Cît despre mine, sînt sigură numai de un lucru. Aş avea să-i spun lui Dumnezeu vreo două-trei lucruri! De ce nu vine să ne ajute? Iar dacă Isus s-ar ivi acum, aici, pe bălţi, i-aş spune: „Ah, iată-te! N-ai sosit prea curînd. Ajută-mă să-l transport pe rănitul ăsta şi grăbeşte-te să-l vindeci!"

— Nu ţi-ar fi teamă că-l superi?

— De ce? Nici el nu-i îngăduitor din fire! Amintiţi-vă de funia ce i-a slujit drept bici ca să alunge negustorii din Templu. Mi-ar fi plăcut să văd isprava asta! Oarecum pentru asta ţin eu la Isus: pentru că nu era un tip comod. O fire veşnic îndatoritoare, veşnic zîmbitoare, pînă la urmă te plictiseşte.

— Ai dreptate, fetiţă dragă. Dacă ar fi să-ţi doreşti ceva, ce-ai vrea?

Plecînd capul, mă uit la faţa lividă a ofiţerului.

— O dorinţă? Aş vrea să-mi pun mîinile pe pieptul dumneavoastră şi să spun: „În numele iubirii, fie ca omul acesta să se vindece".

Germanul zîmbi.

— Aşa ar fi bine, zise. Apoi: Şi ce altceva ai mai cere?

Fără să şovăi, răspund:

— Mintoşenie.

— Mintoşenie? Cum adică?

Îi explic. Nu poate şti toate cuvintele familiare pe care le întrebuinţăm între noi.

— Înţeleg, spuse. Te referi la înţelepciune.

— Şi aş mai vrea să păstrez pentru totdeauna ceea ce am acum: dragostea faţă de arbori şi păsări, iubirea pătimaşă pentru furtună şi ceaţă.

— De ce-ţi place ceaţa?

Încerc să-i explic cu stîngăcie de ce ceaţa care pluteşte deasupra bălţilor mă fascinează atît de mult. Îmi place ceaţa pentru că îmi ascunde ceva. Aici, deasupra apelor, rareori se împrăştie. Pluteşte tot timpul, ca un văl blînd şi uşor. Cînd se subţiază, iar soarele, pentru o clipă, răzbate prin nori, ai zice că, din înaltul cerului, Dumnezeu ne trimite un zîmbet. Razele de lumină care străpung faţa apei seamănă atunci cu balustrada unei scări invizibile.

— O să găsești scara asta, dragă fetiță, sînt sigur.

— Știu. Dar mai întîi va trebui să-mi îndrept purtarea. Sînt atît de încăpățînată, atît de zăpăcită !

Germanul rîde.

— Ai toată viața înainte ca să te îndrepți.

— O, nu-i chiar așa de sigur ! Războiul, prin părțile astea, abia începe. Ne putem trezi în ceruri mai curînd decît ne-am aștepta.

— E drept, nicăieri nu sîntem în siguranță.

— Atîta pagubă. Dumnezeu o să ne ia așa cum sîntem. La urma urmei, sîntem făpturile lui. N-are de ce să fie uimit.

— Ceri înțelepciune, dar sînt încredințat că o și ai.

Schițează un nou zîmbet. Apoi îi vorbesc despre speranțele mele, de vocea mea despre care se spune că e atît de frumoasă, de dorința mea permanentă de-a cînta ; dorință care, în zilele astea, a dispărut pentru prima oară în viața mea. Fără îndoială din cauza războiului. După cum nici păsărilor nu le mai vine să cînte.

Neamțul îmi cere să-i fredonez ceva. Îi răspund că nu-i cu putință. Aici, în apa rece ca gheața, o să-mi tremure vocea. Va fi jalnic. Și-apoi, chiar că n-am nici un chef de cîntat.

— Păcat, mi-ai fi făcut tare multă plăcere. Ultima mea plăcere pe pămînt.

Deschide ochii, mă întreabă dacă mi-e frig. Se scuză. Capul lui sprijinit de piciorul meu și umerii susținuți de brațele mele trebuie să atîrne tare greu.

— Probabil că ești complet anchilozată.

— Da, dar e suportabil.

Dacă aș îndrăzni, i-aș spune că sînt obișnuită să stau în genunchi, iar capul lui nu-i cu nimic mai greu decît cărămizile pe care diavolul meu de tată mă punea să le țin. Dar de ce-aș face-o ? Mă hotărăsc totuși, ca să-i fac pe plac, să cînt. Îl întreb ce i-ar plăcea să asculte : un cîntec vesel sau un cîntec trist.

— Un cîntec trist. Mai mult chiar, cîntă-mi-l pe cel pe care l-ai învățat ultimul.

— Veți fi mulțumit, e un cîntec trist.

Tuşesc puţin, ca să-mi limpezesc vocea, şi încep să fredonez, foarte încet la început, apoi mai tare. În ciuda frigului, în ciuda apei care clipoceşte la pieptul meu, în ciuda înţepenelii care mă cuprinde, cînt. În cîteva clipe, minunea se produce, uit de tot ce ne-nconjoară : bătălia îngrozitoare ce se desfăşoară nu departe de noi, bubuitul tunului, absenţa mamei, care poate a fost ucisă în timp ce se ducea după ajutor, teama, frigul, gloanţele rătăcite care, din cînd în cînd, şuieră pe lîngă noi. Cînt.

Pentru mine, o fetiţă de unsprezece ani, bărbatul acesta care moare în braţele mele devine un copil pe care trebuie să-l adormi. Vocea mea, vocea aceea cristalină şi extraordinară pe care războiul, printr-o rană cumplită la gît, mă va face s-o pierd pentru totdeauna, se înalţă şi vibrează deasupra apei.

Tăticule iubit,
De sus cînd ai privit
Copilu-ţi singur ai văzut în suferinţă...

Ofiţerul ascultă, cu ochii închişi, dar ştiu că nu doarme. Cînt mai departe :

Inima-i s-a stins
De-atîta chin, de-atîta plîns
Tăticule iubit,
Ia-mă şi pe mine
Ia-mă la tine.

— Iertaţi-mă, domnule, dar mama încă nu m-a învăţat tot cîntecul.

— Mama te învaţă să cînţi ?

— Da, deseori seara cîntăm amîndouă. Şi ea are voce frumoasă. Ea îmi scrie cuvintele, iar eu le învăţ în drum spre şcoală. Seara, le ştiu. În felul ăsta timpul trece mai repede. Cîntecele ne ajută să îndurăm o mulţime de necazuri.

— Niciodată n-am auzit o voce atît de frumoasă ca a ta. Viitorul îţi stă deschis în faţă. Dacă vrei, mai cîntă-mi un cîntec.

— Dar e foarte lung, să ştiţi.

— Fii fără grijă. Voi avea putere să-l ascult pînă la capăt.

— E un cîntec despre război.

Încep să fredonez o vreme, ca să mă obişnuiesc. Vocea mi se înalţă din nou. Dar de data asta ştiu că o să plîng. Cîntecul e prea trist; iar cînd cînt, transpun cu-atîta forţă cuvintele în imagini vizuale, încît unele imagini ce mi se înjgheabă în minte ajung de neîndurat.

Noaptea,-ntr-o odaie cu tapete roze
Un copil dormea în leagăn la el
Un zîmbet gingaş i-nflorea pe buze
Căci ce vedea-n vis era un drapel.

Cînt mai departe. Micuţul copil îi cere mamei ştiri de la tatăl lui.

Spune-mi, pe tăicuţul unde să-l găsesc ?
Au războiul aprig a şi început ?
Căci şi eu la luptă aş vrea să pornesc
Cu-ale mele braţe ţara s-o ajut.

Încă nu plîng. Continui :

Cînd deodată, iată-n luminiş soseşte
Bietul soţ de sînge tot acoperit
El lîngă colibă mort se prăbuşeşte
Şi de plîns amarnic fiu-i năpădit.

Nefiind în stare să mai continui, mă opresc. În cupletul următor, inamicul victorios ucide şi mama, şi copilul. Niciodată n-am fost în stare să cînt strofa asta. Încerc să-i explic ofiţerului german ceea ce simt. Dar el insistă.

— Sari peste strofa asta și continuă. Te rog. Fă asta pentru mine.

Termin cîntecul. Peste douăzeci de ani, orfanul, acum om mare, se reculege, în fața mormîntului părinților lui.

A deșteptării clipă n-a prins înc-a suna
Spune orfanul mamei și tatălui său bun
Dormiți pînă ce zorii vor prinde-a lumina
Aici voi fi atuncea, ca țara să-mi răzbun.

Lacrimile mi se rostogolesc pe obraji. Și ofițerul e mișcat.

— În viață, îi spun, totul se întîmplă ca și-n cîntec. Un om e ucis ; douăzeci de ani mai tîrziu, fiul lui va fi ucis la rîndul lui, fără să știm pentru ce.

— Ai dreptate, războiul e peste tot. Pînă și femeile și copiii nu mai sînt la adăpost nicăieri.

Îmi dau dintr-odată seama că nu se mai gîndește la cîntecul meu, ci la cei doi copii a căror poză ne-a arătat-o de dimineață. Nu știu ce să-i răspund. Deodată e zguduit de fiori. Îi pun o întrebare prostească. Bietul om stă cufundat în apă de aproape șapte ceasuri, iar eu nu găsesc nimic mai bun să-i spun decît asta :

— Vă e cumva frig ?

Ca și cum aș putea schimba cu ceva lucrurile.

Îmi răspunde :

— Acum nu mai are importanță. Nu-ți face griji pentru mine, micuțo.

Îngrijorat, adaugă :

— Oare mămica ta se mai întoarce ?

— Bineînțeles. S-a dus cu barca să caute un om puternic care să vă ducă pînă în casă. Dar nu-i obișnuită să mînuiască barca, iar cătunul cel mai apropiat e departe. Îi trebuie timp.

— Știu, și-a dat atîta osteneală ! Dar n-o să găsească pe nimeni care să dea ajutor unui ostaș inamic.

— Chiar așa credeți ? Normanzii sînt oameni de treabă. Iar un rănit e un rănit, indiferent de uniformă. Nu aveți dreptul să vă îndoiți de asta.

— Inutil să ne facem false speranțe, drăguță, sînteți izolate, amîndouă. Nu puteți face nimic pentru mine. Chiar și așa și v-ați primejduit viața ca să mă ajutați. Ce altceva v-aș mai putea cere ?

A spus : „amîndouă". Îmi dau deodată seama că nu știe nimic de existența tatei, un tată puternic și solid care, dacă ar fi în stare s-o facă și dacă ar vrea, ar putea să ne-ajute. Papa Maurice era în barcă pe bălți, în timp ce omul acesta a venit la noi. Nici un moment nu s-au întîlnit. Mai bine așa. Nu m-aș fi simțit la largul meu dacă ar fi trebuit să-i spun acestui om aflat pe moarte că tatăl meu, chiar dac-ar fi fost rugat în genunchi, n-ar fi ridicat un deget ca să-i salveze viața. Tata e „de partea celorlalți". Pentru el milostenia creștină nu înseamnă nimic. Nici pentru nemții din fața noastră, dealtfel. Continuă să ne observe. Nu le-ar fi trebuit mai mult de-o oră ca să vină cu barca să-l ia pe cel care moare la pieptul meu. N-ar fi riscat nimic : parașutiștii, acum, sînt departe. Nu mai e nici unul pe bălți. Dar nemții n-au venit.

Pe uscat, canonada continuă. Bătălia trebuie să fie feroce, sîngeroasă. Războiul, jur-împrejurul nostru, continuă. Îl privesc, căzută pe gînduri, pe rănitul „meu". Încerc să-i zîmbesc, dar fără tragere de inimă. Nu pot face nimic pentru el, nu-i pot stăvili sîngele, nu pot împiedica nici ca viața lui, încetul cu încetul, să se ducă. Și chiar că încep să fiu îngrijorată de-a binelea. Mama a plecat de atîta vreme... Doamne, de nu i s-ar fi întîmplat nimic grav!

Rănitul pare să adoarmă pentru o clipă. Atîrnă mai greu pe genunchiul și pe brațul meu. O tresărire îl zguduie. Deschide ochii și strigă :

— Mama dumitale ! Mama dumitale !

— Vine îndată, domnule, vine îndată.

Am spus-o așa, într-o doară. Stau oarecum cu spatele spre barieră. Dar, uitîndu-mă peste umăr, o zăresc de-a binelea pe mama cum trece peste calea ferată alergînd. Respir ușurată. Dacă aleargă, înseamnă că totul e bine.

— Să-i spui mai cu seamă să nu uite de scrisoare.

— Fiți liniștit, n-o să uite. Odihniți-vă, mama sosește.

Mama aleargă atît de repede cît i-o îngăduie apa. Prea tîrziu : rănitul are un ultim spasm. Suferința i s-a sfîrșit.

Suflarea milostivă a morții i-a închis pentru totdeauna pleoapele. Rămîn în aceeași poziție, în genunchi, cu capul cadavrului pe coapsa mea, fără să mă mișc. Din nou, o rază de soare străpunge norii. Stropii de apă pe care clipocirile ușoare îi depun pe fața ofițerului mort se irizează o clipă și-i dăruie, pentru cîteva secunde, o frumusețe stranie.

Sosind lîngă mine, mama înțelege că neamțul a încetat din viață.

Am vorbit amîndoi cîteva ore. Între momentul cînd mama i-a zărit brațul afară din apă și momentul cînd a murit au trecut cinci ore. A fost lungă „conversația" asta. Neamțul o întreținea, o însuflețea întruna. Iar eu ascultam, grijulie să-i abat gîndurile, ca să moară liniștit, fără s-o știe.

La noi, moartea face parte din viață. E ceva simplu și logic. Un om trăiește, apoi moare : nimic mai firesc. Iată de ce am putut sta îngenuncheată cîteva ceasuri, să vorbesc nestingherită și neînfricoșată cu un muribund. M-a ajutat de minune, trebuie s-o recunosc : nici lui nu-i era teamă.

Punîndu-și mîinile sub ceafa ofițerului, mama îl ridică blînd, lăsîndu-l apoi să lunece la fundul apei. Și-atunci încerc să mă ridic. Dar sînt atît de înțepenită că nu mă mai pot mișca. E nevoie să m-ajute mama, de parc-aș fi paralizată. Mă trage după ea spre casă. Hainele îmi sînt ude de sînge și apă. Simțim nevoia să ne spălăm, să ne schimbăm, să ne uscăm și să ne încălzim. După agonia asta nesfîrșită, casa căldurоasă și tăcută ne pare un liman pașnic în mijlocul furtunii.

Sînt tristă. Mama își petrece brațele pe după umerii mei.

— Important e să încerci, draga mea Geneviève. Era prea grav rănit. Bietul om... Cînd războiul se va sfîrși, o să trimitem scrisoarea familiei lui.

— Da, o vom trimite. E tot ce putem face pentru cel care acum zace pe fundul bălții, pentru dușmanul acesta care, timp de cîteva ore, mi-a fost mai apropiat decît oricine altcineva.

Intrăm în casă. Claude ne iese în întîmpinare voios și se ghemuiește pe genunchii mamei.

— Te duci la Stînă în seara asta ? Am fost singur-singurel toată după-amiaza, împreună cu răniții. A fost tare mult, să știi.

Mama îl strînge la piept. Da, timpul trebuie să-i fi părut lung acestui copil transformat pentru o interminabilă după-amiază în infirmieră. Mama clatină din cap. Rămîne aici în seara asta, nu se duce la Stînă. Francis, acolo, o s-o mulgă pe Blanchette. Aici, la cantonul 104, avem cam tot ce ne trebuie ca să pregătim niște mese acceptabile : avem destul lapte și pîine. Pîinea o cumpărăm duminică dimineața pentru o săptămînă întreagă. Ne mai ajunge cîteva zile.

Locotenentul Wingate cheamă încetișor. Mama se repede. Neîndrăznind să intru, de teamă să nu-l trezesc pe papa Maurice și să fiu certată, întreb :

— Te pot ajuta cu ceva, mamă ?

Mama îmi face „sst" și mă cheamă înăuntru. Locotenentului i-a mai scăzut febra. Medicamentele împotriva durerii și-au făcut efectul. A putut să se odihnească și se simte mai bine. Dar nu-i decît o acalmie. Americanul care ne-a dat medicamentele astea ne-a spus limpede că răniții nu vor mai avea dureri atît de mari, dar nu se vor vindeca.

Mama desface piciorul bandajat. E pentru prima oară cînd văd o rană de felul acesta și care avansează. Mă stăpînesc ca să nu urlu. Ce grozăvie, Dumnezeule, ce grozăvie ! Piciorul e umflat, gata-gata să plesnească. E vînăt, tumefiat, verzui, putred, îngrețoșător. Aduc sticla de calvados. Mama spală încet plăgile. Locotenentul își încleștează dinții. Nu mai avem pansamente ; cearșaful pe care l-am tăiat ieri-seară a fost folosit în întregime. Mama pășește peste rogojina pe care papa Maurice doarme dus, deschide dulapul fără să facă zgomot și-mi întinde două cearșafuri. Amintindu-mi de demonstrația făcută ieri de măicuța, rup în tăcere fîșiile de pînză. Mama îl pansează cu fețe curate pe bolnav. Eu adun pe un carton fețele murdare ; în clipa cînd să le arunc, îmi trece prin minte că dacă ticălosul ăsta de război mai durează, n-o să mai avem pansamente. Avem doi răniți cărora trebuie să le

schimbăm pansamentul în fiecare zi, și, uneori, de cîteva ori pe zi. Și n-avem cine știe cîte cearșafuri.

Hotărîndu-mă dintr-o dată, pun un căzănel micuț cu apă la clocotit. În vatră, focul se încinge foarte repede. Duc apoi apa fiartă în pivnița care ne slujește și de spălătorie. După ce am turnat cenușă în apă, scufund rînd pe rînd înăuntru feșele murdare. Greața îmi întoarce stomacul pe dos. Îmi vine greu să-mi înving sila : sîngele închegat și puroiul vîscos îmi dau o senzație de vomă. Dar trebuie să rezist. Mă țin tare și-mi continui treaba, învîrtind puternic cu un băț bucățile de pînză în vasul de spălat.

După ce fac lucrul ăsta o bucată bună de timp, feșele devin ceva mai puțin murdare. Le scot din apă, golesc căzănelul și-l clătesc bine. Pun apoi totul pe foc la fiert, dar nu cu leșie, ci cu apă de javel. Mama iese din camera răniților ținînd în mînă o lampă cu gaz aprinsă și mă întreabă ce fac. Îi explic. Atunci, grijulie, spală ea însăși unul cîte unul toate pansamentele, le freacă zdravăn cu o perie cu țepi ascuțiți, apoi le lasă mult să clocotească. Tîrziu, în noapte, le clătesc, le storc și le întind în pod la uscat. Începînd de mîine, le vom putea folosi din nou. Procedînd astfel în fiecare zi, nu vom duce lipsă de pansamente, dacă pot fi numite astfel bucățile de pînză grosolană aspră și rezistentă.

Împrejurul nostru războiul e în toi. Sîntem izolați de lume, ca niște naufragiați, niște supraviețuitori mai curînd. Pentru cîtă vreme ? Ca și cum am fi singurii scăpați dintr-un cataclism îngrozitor, sîntem obligați să ne mulțumim cu ce avem la îndemînă. Din păcate, avem atît de puțin... Jalnică, insuportabilă sărăcie, care ne împiedică pînă și să fim miloși ! Îmi vor trebui ani de zile ca să înțeleg că milostenia n-are nimic de-a face cu prețul a ceea ce dai. Pentru că pînă și atunci cînd nu mai ai nimic, tot mai poți împărți cu ceilalți timpul și bucuria de a trăi.

Mama a pregătit cina pentru toată lumea. Mi-a dat să-l hrănesc pe tînărul neamț a cărui rană pare să sîngereze mai puțin. Mîine, dacă o să-mi dea voie, o să mă

duc pe bălţi să culeg călţunul-doamnei şi, pusă pe rană, planta îi va grăbi cicatrizarea. Îi explic toate astea tînărului neamţ, în timp ce-i dau să mănînce. Mă ascultă politicos, fără să priceapă o iotă din cele ce-i spun. Pesemne mă găseşte tare guralivă. Mă răsplăteşte însă cu un zîmbet frumos cînd, după ce-a terminat de mîncat, mă apropii de el cu o mănuşă de toaletă îmbibată în apă de colonie. Îi frec obrajii cu atîta putere, încît faţa începe să-i semene cu a unui beţiv. Apoi îi întind o oglindă. Se priveşte uimit că se mai află încă în viaţă. Barba lui bălană n-a crescut defel.

Neamţul cel bătrîn s-aşază cu noi la masă ca să mănînce. Asta îmi face frică de-a binelea şi-abia aştept să-l văd plecat. Tot nu-mi dau seama de ce. Tata doarme. Mama ia hotărîrea să nu-l trezească pînă mîine dimineaţă. O zi şi-o noapte de odihnă îl vor reface. Hotărîm să stăm de veghe şi să lucrăm, ca în plină iarnă. E drept că timpul e-atît de urît, încît te-ai putea crede pe vreme de iarnă. Claude şi Kerry angajează o partidă serioasă de dada, mama începe să coasă la ceva ce trebuia de mult terminat. Neştiind prea bine cînd o să încep iar şcoala, de-o voi mai începe vreodată, arunc o privire pe cărţi şi teme. Dar n-am nici o tragere de inimă.

Înainte de a mă duce la culcare, fac o provizie bună de lemne pentru cele două sobe. Astfel, mama nu va fi nevoită să iasă noaptea din casă ca să aibă ce pune pe foc, iar răniţilor noştri nu le va fi frig.

Măicuţa e uimită cît de posacă sînt. De obicei veghile noastre sînt foarte vesele. Da, dar astăzi un om a murit în braţele mele, iar starea locotenentului ne îngrijorează mult. Şi-apoi mai sînt toţi răniţii, toţi cei aflaţi pe moarte pe care mi-i închipui împrejurul nostru, prin fineţe şi ogoare, singuri, fără nimeni care să-i ajute. Simt nedeslușit că ia sfîrşit copilăria mea în seara asta, în această miercuri de 7 iunie 1944. Măicuţa şi cu mine nu vom mai cînta niciodată la lăsatul serii. S-a sfîrşit : războiul, care ucide oamenii, a ucis şi cîntecele noastre.

Micuţul Claude vine în patul meu şi mă roagă să-l ajut să-şi facă rugăciunea. Avem atîtea să-i cerem lui

Dumnezeu, că nu ştim cu ce să începem mai întîi. Bineînţeles, locotenentul Wingate şi ceilalţi răniţi au întîietate. Mai e şi sora noastră mai mare, Denise, despre care nu vom şti nimic cît timp vor ţine luptele, mai e şi Francis, rămas singur la Stînă, sînt şi toţi soldaţii „noştri" căzuţi din cer alaltăieri şi care în noaptea asta, în ciuda frigului şi-a vîntului îngheţat, vor dormi încă o dată afară. Şi nici măcar nu ştim dacă vor putea aţipi cîteva clipe. Mai e şi mulţimea aceea de soldaţi care trebuie să sosească pe mare şi pe care vremea rea îi împiedică desigur să acosteze pe malurile noastre. Cît de rău trebuie să le fie, acolo, pe vapoarele lor, pe-o vreme ca asta! E atît de neplăcut să ai rău de mare... Sînt toţi oamenii din Sainte-Mère-Eglise la care ţinem şi care sînt atît de drăguţi, domnul Leblond, directorul şcolii noastre, soţia lui şi băiatul lor, Robert, domnişoara Burnouf, învăţătoarea mea, părintele Roulland, care mă ceartă mereu pentru că nu mi-e gîndul la catehism. Mai sînt Jean şi Hubert Leroux, şi părinţii lor despre care nu mai ştim nimic. Pămînturile Negre nu sînt departe de Stînă. Mîine, în cursul zilei, papa Maurice o să se repeadă precis pînă la ei, să vadă ce fac. Mai sînt Marthe, Manuel, André Cuquemelle, nevasta şi băiatul lui, toţi oamenii aceştia rămaşi fără adăpost şi despre care nu vom avea veşti înainte de sfîrşitul luptelor. Dacă mai trăiesc, unde vor dormi? Maurice Salmont se va pricepe oare s-o mîngîie şi s-o apere pe micuţa Bernadette, care nu mai are mamă? Ne mai rugăm pentru toţi soldaţii, indiferent de naţiunea căreia îi aparţin, pentru răniţi, mai cu seamă pentru cei care n-au norocul, precum Kerry şi locotenentul Wingate, să fie primiţi şi îngrijiţi în sînul unei familii prietene. Luni, în timp ce strîngeam banii pentru lumînare, femeia care mi-a dat cea dintîi monedă mi-a spus că Dumnezeu dă ascultare bucuros rugăciunii copiilor. Dacă-i aşa, în seara asta va avea de lucru.

Somnul ne împiedică să înşirăm toate hatîrurile pe care le cerem. Sînt atît de obosită! Statul în apa bălţii mi-a stors toate puterile.

Adorm. Și visez. Ofițerul neamț mort după-amiază în apa bălții urcă treptele unei foarte frumoase scări. Mîna stîngă i se sprijină de o rază de soare piezișă, ca și cum ar fi o balustradă. În mîna dreaptă ține un foarte frumos chipiu. Se întoarce spre mine și-mi face un semn prietenesc. Observ cu satisfacție că are uniforma uscată, curată și bine călcată, și că și-a găsit galoanele și nasturii.

Joi 8 iunie 1944

Abia se crapă de ziuă, cînd zgomote venite din încăperile de jos mă trezesc. Numaidecît visul îmi vine în minte. Degeaba îmi spun că nu-i decît un vis, trebuie să mărturisesc că-i tare drăguț, oricum ar fi.

Mă ridic încet, cu mare băgare de seamă, ca să nu-l ating pe fratele meu și să-l trezesc. Cele două zile tragice pe care le-am trăit au pus pe fața lui adormită pecetea unei tristeți adînci. Îl învelesc cu drag, rezistînd ispitei de a-i săruta obrăjorul rotund și roz. „N-ai minte, îmi zic, lasă-l să doarmă". Cu pantofii în mînă, cobor desculță scările, nu fără a arunca tradiționala privire spre bălți, pe fereastra de la pod. Timpul e la fel de mohorît : o burniță fină și deasă, împinsă de vînt, biciuiește geamurile, în timp ce apa bălților clipocește și mai tare decît în zilele din urmă. Acolo, pe plajă, furtuna trebuie să fie violentă. Niciodată n-a fost un timp atît de îngrozitor la începutul lui iunie. Dacă întăririle nu sosesc azi, nemții se vor regrupa, iar forța parașutiștilor nu va mai atîrna cine știe cît în cumpănă.

Ca de obicei, la ora asta matinală, mama face cafeaua. Mă sărută, distrată. Mi se pare preocupată de ceva.

— E ceva în neregulă ?

— Locotenentului îi este și mai rău, de astă-noapte. Are febră foarte mare.

— Pot să mă duc să-l sărut ?

— Da, dar fără să faci zgomot. Kerry cred că mai doarme încă.

Locotenentul e lac de sudoare, picături mari i se preling pe față. Găsește puterea să-mi zîmbească. Un zîmbet abia schițat, dar un zîmbet totuși. De ieri, răul care-l macină a făcut progrese. Fața răvășită, paloarea stau mărturie. Îngenunchez lîngă pat și, ținînd una din mîinile lui dogorînde de febră în mîna mea, mă rog. Mă rog din tot sufletul meu de copil. Nu se cade să-l lăsăm să moară pe omul acesta a cărui viață a devenit pentru noi la fel de prețioasă ca și viața noastră. Mama se apropie de pat, mă ia de-acolo, îmi șterge lacrimile.

— Geneviève, mă duc la Sainte-Mère-Eglise. Trebuie să aduc un doctor. Nu putem sta așa, fără să facem nimic. Dacă trece și ziua de astăzi și George nu e îngrijit, o să moară. La Sainte-Mère am să găsesc cu siguranță un doctor care va accepta să vină. N-am bani, dar nu contează. Am să-l plătesc cu viitoarea mea simbrie.

— Ai putea să iei bancnota pe care doamna cea bătrînă ne-a dat-o luni. Dar de ce ții morțiș să te duci după doctor ? Nici el n-o să facă mare lucru față de ce-ai făcut tu. Piciorul lui George trebuie tăiat. Îți pui viața în pericol degeaba. Gîndește-te la mine, gîndește-te la Claude. Nu vreau să mori.

— Fii liniștită. N-o să mi se-ntîmple nimic.

— Cînd pleci ?

— După ce-mi beau cafeaua. Pe urmă mă duc să mulg vacile la fermă. Îl las pe soldat să distribuie laptele camarazilor lui, iar eu pornesc spre Sainte-Mère-Eglise.

Și adăugă oftînd din adînc :

— Bieții de ei ! În ce hal trebuie să arate pe-o vreme ca asta. După trei nopți nedormite și după trei zile fără hrană. Neomenesc lucru, războiul !

— Ce să fac pînă te întorci tu ?

— Ai grijă de răniți și de tot ce le trebuie.

— Dar niciodată n-am să fiu în stare să-l pansez pe locotenent de una singură !

— Fii liniştită. L-am pansat eu. Tatăl tău m-a ajutat. Ai grijă de Claude şi nu-l lăsa să iasă din casă. Ţine minte : n-aveţi ce căuta afară.

— Aş fi vrut să mă duc pe bălţi să culeg călţunul-doamnei pentru neamţul bălai. Nu-i mai sîngerează rana.

— Nu. Nu ieşi din casă. Băiatul ăsta e solid. Cum o să i se refacă sîngele pe care l-a pierdut, o să se restabilească. E tînăr, viguros, rana o să i se închidă de la sine. Nu uita să le dai mereu să bea.

— Tata s-a şi dus la Stînă ?

— Nu, meştereşte în pivniţă. Încearcă să facă un scaun pentru locotenent, pe care să stea ca să-şi facă nevoile. Du-te şi spune că-i gata cafeaua. Aleargă pe lîngă perete. Dacă stai lipită de casă, nu eşti în pericol să încasezi un glonte. Fii prudentă.

Dacă pot să ciuruiască în voie peretele dinspre apus al clasei, nemţii care stau la pîndă în castelul din Amfreville nu pot, în schimb, să atingă faţada dinspre sud. Gloanţele trec şuierînd şi se duc să se piardă în grămada de vreascuri. Dacă mergem aplecaţi din şale, protejaţi de rambelul înalt al căii ferate, putem circula fără pericol din bucătărie în pivniţă. Cu mîna pe clanţa uşii, mă pregătesc să ies. Mama mă cheamă-ndărăt.

— Nu cumva să-i spui tatei că am de gînd să mă duc la Sainte-Mère. Poate n-ar fi de acord.

— Înţeles. Nu suflu o vorbă. Am şi eu să-ţi spun ceva, dar numai ţie, între patru ochi. Dar mi-e teamă c-o să rîzi de mine.

— Hai, spune.

— Atunci, ascultă. Neamţul cel bătrîn mă înfricoşează. Nu izbutesc să-mi dau seama de ce, dar sînt sigură că ne pune viaţa în pericol.

— Nu numai că n-am să rîd de tine, dar chiar îţi sînt recunoscătoare că m-ai pus în gardă. De multă vreme mi-am dat seama că tu nu eşti o fetiţă ca toate celelalte. Dacă simţi o primejdie, înseamnă că există. Dar nu fi îngrijorată deocamdată. Omul ăsta e rănit : pînă una alta, e inofensiv. Cum o să se simtă mai bine, îi spunem să plece. Americanii or să se ocupe de el. Fii totuşi atentă

și cheamă-l pe Kerry dacă ți se pare că e ceva suspect în atitudinea lui.

— Bine. Păcat că n-a murit el ieri, pe baltă, în locul celuilalt. Acela era cu mult mai cumsecade. Și-apoi vorbea franceza ; cu el, barem, te puteai înțelege.

— Da, era un om cinstit și dintr-o bucată. Dar nu-ți poți face prea mari iluzii. Și el era neamț și, probabil, ofițer. Ieri era demoralizat, abătut, dar dacă ar fi sosit în fruntea unei trupe de militari valizi, cine știe ce-ar fi făcut cu noi și cu parașutiștii noștri răniți. Încearcă să ții minte un lucru, draga mea, nu judeca niciodată oamenii după aparențe. Acum, du-te să-l chemi pe tata să-și bea cafeaua. Și adu-ți aminte : cu cît flecărești mai puțin, cu-atît mai bine.

Nu-i nevoie să mi-o spună de două ori. Tăcerea și singurătatea ne-au intrat atît de mult în obicei, încît au devenit felul nostru de a fi, natura noastră cea adevărată. Deviza noastră ar fi putut fi : „Tăcere și eficacitate". Din nefericire pentru locotenentul Wingate, eficacitatea noastră în clipa de față e foarte limitată. Sîntem într-atît de lipsiți de orice, atît de lipsiți de experiență... O să moară oare din lipsă de asistență medicală ? Mama n-are nici o șansă s-ajungă la Sainte-Mère. Dar oricît de redusă ar fi această șansă, are dreptate să încerce.

În pivniță, tata îmi arată scaunul pe care aproape l-a terminat. La prima vedere, lucrul făcut de el mi se pare atît de caraghios, încît abia mă țin să nu izbucnesc în rîs. Închipuiți-vă un scaun foarte vechi, ale cărui picioare ar fi încă o dată pe-atît de înalte pe cît se obișnuiește, și care în locul șezutului ar avea o oală de noapte. Ansamblul e grotesc, dar va fi foarte util. Patul părinților mei e un pat vechi, cu picioare foarte înalte. Împingînd chiar lîngă pat scaunul ăsta special, îl vom putea deplasa pe locotenent fără să-i mișcăm piciorul mutilat.

Tata și cu mine ne întoarcem în bucătărie, unde mama ne dă să bem cafea. Ca de obicei, o bem în tăcere. Deși aș voi atît de mult să le pun întrebări părinților mei ! De ce canonada e mai puternică azi decît în zilele din urmă ? Iată adevărata, unica întrebare. Poate că tata știe, nu ? Deși nu pare să aibă mare chef de vorbă. Îl privesc pe furiș. Pare posomorît, resemnat. De ce ? Numaidecît

voi avea răspunsul. Ca și cum ar vorbi de unul singur, spune :

— S-a terminat, e gangrenă.

— Sigur, oftează mama.

Mă uit din nou la tata. E cu putință ca omul acesta necioplit și aspru să nutrească o afecțiune atît de mare pentru rănitul care stă culcat în camera lui, încît ideea morții acestuia să-i pricinuiască o suferință de neîndurat, fără asemănare cu sentimentele de care-l credeam eu capabil ? Prin urmare, tata avea inimă, iar eu nu știam. Inima lui iubește, suferă, tremură, iar eu nu mi-am dat niciodată seama de asta. Mă va ierta vreodată că l-am judecat atît de greșit ? În atît de puțină vreme am descoperit atît de multe și de neașteptate lucruri despre el, încît îmi vine greu să mă obișnuiesc cu ideea. Am să mă gîndesc mai tîrziu la toate astea, îndată ce îmi voi putea relua hoinărelile nesfîrșite pe-afară.

Kerry se trezește și vine să se-așeze la masă, între părinții mei. Pare a ghici ceea ce-i îngrijorează. Cu afecțiune, îi ia cu brațele pe după umeri și-i trage pe amîndoi spre el, într-un gest de tandrețe filială. În ochii mamei strălucesc lacrimi. Pe limba lui, Kerry încearcă s-o îmbărbăteze. Din nefericire, măicuța nu înțelege nimic din ceea ce spune, iar zîmbetul cald al uriașului nu-i de-ajuns ca s-o liniștească. Se hotărăște să plece numaidecît, fără s-aștepte să se lumineze.

— Abia nu mă vor vedea, zice.

Încep să mă întreb dacă nu fac rău lăsînd-o să plece. Zece kilometri pe jos, în plin cîmp al bătăliei e mult, foarte mult. Și dacă nu se întoarce ? Dacă va fi ucisă, ce-o să s-aleagă de noi, de Claude și de mine ? Ce-am putea face, bieți copii pierduți în lumea asta răscolită de război, izolați cum sîntem, cu patru răniți pe cap, dintre care doi atît de grav ?

Mama se pregătește de plecare. Mi se pare dintr-o dată că se îmbracă mai gros ca de obicei. E drept că în dimineața asta e încă foarte frig. Dar despre altceva e vorba. Îmi dau seama : ca nu cumva tata să-i pună întrebări stingheritoare, și-a pus hainele de lucru pe deasupra celor de oraș. La fermă, după ce-o să mulgă vacile și-o să se îngrijească de distribuirea laptelui la soldați, n-o

să aibă decît să-şi scoată hainele de lucru, să se spele pe mîini, şi-o să fie gata. Fiind o femeie foarte îngrijită, niciodată nu-şi îngăduie să se ducă la Sainte-Mère prost îmbrăcată. Ne-a lăsat şi nouă moştenire grija asta pentru ţinută. Ar fi în stare să-şi taie o mînă mai curînd decît să ne vadă pe Claude, pe Francis şi pe mine îmbrăcaţi de mîntuială.

Îi admir şiretlicul. Mama e cu-adevărat o femeie ingenioasă şi săritoare. Pe drum va înfrunta pericole de tot felul, îşi va pune viaţa în primejdie la fiece pas, dar nu îndrăzneşte să înfrunte mînia bărbatului ei. Mă surprind gîndindu-mă că dintre două rele de temut, mînia tatei şi primejdia războiului, se prea poate ca mama să n-o fi ales de data asta pe cea mai neînsemnată.

Mă uit după ea cum se duce. Semiîntunericul o absoarbe încet. Cotropită încă de întuneric, cărarea o ascunde curînd privirilor mele, deşi sînt obişnuite cu întunecimea. O voi mai vedea ? Se va întoarce teafără, nevătămată ? Dumnezeu cu mila. Ce altceva aş putea spune ?

Cînd mama nu se mai zăreşte deloc, mă resemnez şi plec de la fereastră. Vreme de cîteva secunde, mă silesc să respir prelung, adînc. Respiraţia asta controlată mă ajută să-mi liniştesc îngrijorarea care-mi strînge inima. Inima care-mi bate să-mi spargă pieptul. După cîteva inspiraţii profunde, bătăile se mai domolesc, dobîndesc calmul de care voi avea nevoie. Apoi, la lucru.

Întîi şi-ntîi, strîng de pe masă şi spăl ceştile de cafea din care am băut. Apoi pregătesc micul dejun pentru răniţi. Tata şi Kerry se ocupă împreună de locotenentul Wingate. Îi dau o ceaşcă de cafea şi biscuiţi bătrînului soldat neamţ, care s-a aşezat lîngă foc. În timp ce mă apropii de el, încerc să-mi stăpînesc tremurul mîinilor. Îmi vine foarte greu.

Blonduţul, pe care-l hrănesc apoi ca pe un pui, îmi mulţumeşte cu un zîmbet. Pare că biscuiţii şi cafeaua îi sînt pe plac. Cred şi eu, cafeaua e veritabilă. După ce mănîncă îl pansez. E tocmai aşa cum bănuiam : rana nu-i mai sîngerează şi plaga începe să arate bine. Desigur, n-o să poată merge prea curînd, dar peste cîteva zile, cînd pericolul unei hemoragii va fi dispărut cu totul, îl vom

putea face să se ridice puțin în șezut. Profit de faptul că neamțul cel vîrstnic s-a așezat la locul lui, lîngă foc, ca să afînez grămada uriașă de paie care le slujește drept așternut. Neamțul cel tînăr zîmbește drăgălaș, dar zîmbetul i se preface în grimasă cînd mă vede apropiindu-mă cu un lighenaș cu apă caldă, o mănușă de frecat și o bucată de săpun.

Mă străduiesc să fiu mai blîndă decît ieri, mai cu seamă cînd îi descîlcesc chica blondă. După ce termin cu spălatul lui, arunc apa murdară, frec bine ligheanul, căci nu avem decît unul, și-l umplu iar cu apă caldă. I-l ofer apoi bătrînului soldat neamț. Clatină din cap în semn de împotrivire și-și reia poza meditativă, cu capul sprijinit de sobă. De cînd a venit, refuză să se spele. Poate că e atît de descurajat, încît nici măcar nu-i mai arde s-arate prezentabil ? Greșește : lipsa de igienă influențează totdeauna în rău moralul. Îmi permit să insist puțin, în ciuda fricii ce mi-o inspiră. Dar mă respinge hotărît. Bine, n-am să mai insist.

Bat încetișor la ușa de la camera părinților. Vocea aspră a tatei mă poftește să intru.

— Ce vrei ?

Tonul îi trădează proasta dispoziție. Timid, îl întreb :

— Nu vrei să te ajut să-l speli pe locotenent ? Am pregătit apă caldă.

Brutal, îmi răspunde :

— Lasă ligheanul aici și șterge-o repede.

N-aștept să-mi spună de două ori. Știu ce m-așteaptă dacă mă vîr cu de-a sila. În timp ce ies la repezeală din cameră n-am altceva mai bun de făcut decît să mă pocnesc cu fruntea de ușă. Un cucui cît toate zilele se ivește numaidecît.

Micuțul Claude coboară pe scară. Cînd e pe ultima treaptă, îl iau în brațe, îl strîng tare la piept. Îmi vede cucuiul. Vocea îi tremură.

— Cine te-a bătut iar ?

Cu greu îl conving că de data asta m-am pocnit singură. Nu mă crede. Trebuie să descriu în amănunt cum s-a întîmplat. Apoi îl așez la masă și-i dau să mănînce. Ronțăie în tăcere, dus pe gînduri.

— S-a întîmplat ceva, mititelule ?

— Unde-i mama ?

— S-a dus la Stînă. N-o să se întoarcă repede, fiindcă o să mulgă vacile lăsate la voia-ntîmplării la fermă, o să împartă laptele soldaţilor ascunşi prin tufişuri, pe lîngă gardurile de mărăcini. Sînt ascunşi bine, ştii : o să aibă mult de furcă pînă să dea de ei.

Micuţul meu frate continuă să mănînce fără o vorbă. Ca să-l smulg din gîndurile pe care le bănui prea triste pentru un copil de vîrsta lui, îi spun :

— Tata şi cu Kerry se ocupă de locotenent. Îl spală. Dacă vrei, după ce mănînci, poţi să te duci şi tu la ei. Şi adaug cu un oftat de regret : Tu poţi face asta.

Claude vine şi se ghemuieşte în braţele mele.

— Oare războiul o să se sfîrşească astăzi ?

— Ştii, nu cred. E o vreme prea urîtă ca soldaţii care trebuie să vină cu vaporul să sosească astăzi.

— Dar dacă nu mai vin niciodată ?

— Niciodată ? Ce idee ! Nu se poate ! Şefii care au pus la cale debarcarea nu mai pot renunţa acum, după ce au dat drumul paraşutiştilor printre noi ! Ar fi o prostie !

— Ai dreptate, spune Claude. Ar fi o prostie. Sînt un prost !

— Taci din gură ! Nu eşti prost ! Eşti cel mai drăguţ dintre toţi frăţiorii şi sînt tare norocoasă că eu sînt sora ta.

Se strînge tare la pieptul meu şi spune :

— Să se termine cît mai curînd cu războiul. Mi-ar plăcea aşa de mult să merg cu tine la şcoală, Geneviève.

— Trebuie să mai ai puţină răbdare, puişor. Pentru tine şcoala nu începe decît în octombrie. Încă nu sîntem în luna asta.

— Cîte luni mai sînt ?

— Să vedem... Sîntem la jumătatea lui iunie. Mai e iulie, august, septembrie. Asta face trei luni şi jumătate.

— Ştiu lunile. Le-am învăţat cu mama. Trei luni şi jumătate e mult !

— Ba deloc. Cum se sfîrşesc luptele şi-o să putem ieşi pe-afară fără nici un pericol, o să ne ducem să ne jucăm cu toate paraşutele astea frumoase care zac peste tot. Şi-apoi mai e şi planorul nou-nouţ care e în fîneaţa de

la Stînă. O să ne putem juca înăuntru. Eu voi fi pilotul, iar tu radiotelegrafistul. De acord ?

— De acord. Dar mai întîi trebuie să se termine războiul.

— Nu-ţi fie teamă, o să fiu lîngă tine multă vreme de-acum încolo. Cu toate stricăciunile care au avut loc, nici eu n-o să mă pot duce la şcoală pînă la vacanţa mare. Nu ne mai rămîne decît să aşteptăm şi să dorim să ieşim cu bine din toate astea. Aşa. Acum o să te ajut la îmbrăcat. Cu spălatul, mai stai puţin. Ligheanul e ocupat.

— O, nu-i nimic, nu mă grăbesc.

Şi-mi aruncă o privire ghiduşă. Nu-i place să se spele ; în sfîrşit, nu prea mult. Chiar dacă ligheanul n-o să fie liber toată ziua, n-o să-i ducă lipsa.

Cu toate că e în stare s-o facă şi singur, Claude preferă să-l îmbrac eu. Îl amuz şi mă amuz şi eu făcînd să dispară micuţele-i braţe în mînecile puloverului. De obicei, rîde din toată inima. Astăzi însă cu greu îl fac să zîmbească. Absenţa mamei nu-i dă pace. Şi nici măcar nu ştie ce faptă nesăbuită are mama de gînd să facă ; afară de cazul cînd şi el ar fi dăruit cu un al şaselea simţ care să-l înştiinţeze de primejdie... Dacă-i aşa, a păstrat bine taina : nici chiar mie, confidenta lui, nu mi-a spus nimic. Purtarea lui de copil cuminte mă uimeşte adesea. Pe lîngă mine, care sînt atît de turbulentă, el mi se pare foarte liniştit. Cînd sînt pe cale să fac o prostie, de multe ori mă opreşte, zicîndu-mi :

— Nu face asta, ne necăjeşti.

Ca să-i fiu pe plac, renunţ, ceea ce-l face nespus de fericit. Ţinem atît de mult unul la altul, încît ori de cîte ori i se întîmplă ceva neplăcut unuia, suferă şi celălalt. Împărţim totul : jocurile, bucuriile, necazurile. Tata nu-l bate niciodată ; dar sînt convinsă că suferă cît mine de pe urma pedepselor la care tata mă supune cu regularitate. Uneori se vîră între tata şi mine în speranţa ca eu să nu mai fiu bătută. Vai, blînda lui intervenţie nu-mi schimbă cu nimic soarta. Tata îl dă la o parte cu un gest.

— Lasă-mă, micuţule, asta nu-i treaba ta.

Atunci Claude pleacă, ţinîndu-şi capul în jos, conştient de slăbiciunea şi de inutilitatea intervenţiei lui.

— Geneviève, vino aici !

Mă strigă tata. Alerg în grabă, avînd grijă să nu mă mai pocnesc de uşă. Papa Maurice îmi întinde ligheanul. L-a spălat şi l-a ras pe locotenentul Wingate care, văzîndu-mă, găseşte puterea să-mi zîmbească amical. În privire i se citeşte suferinţa. Îi admir curajul, nemaipomenitul lui curaj. De ieri-seară, plăgile piciorului lui răspîndesc în cameră un miros de nesuportat, care-ţi face greaţă. Bietul George. Fie ca mama să poată aduce un doctor înainte de-a fi prea tîrziu !

După ce bate pernele, Kerry îşi instalează prietenul în mijlocul patului şi vine după mine în bucătărie. Îmi dă de înţeles că ar ţine mult să se poată spăla şi rade şi el. Frec din nou ligheanul şi-l umplu cu apă caldă. Gol pînă la brîu, se spală îndelung. Ca să nu răcească, înteţesc focul în bucătărie. Absenţa mamei, grija s-o ştiu pe drum, în inima bătăliei, fac să mi se pară că timpul trece atît de greu, atît de greu... Inventez fel de fel de treburi ca să-mi umplu orele care nu se mai sfîrşesc odată. Tic-tacul obsedant al vechii pendule mă calcă pe nervi. Pînă la urmă, nu mai rabd : în timp ce Kerry mă priveşte intrigat, opresc balansierul. Tata o să-l pornească din nou, cu siguranţă, dar pînă atunci stau liniştită. Biata pendulă, n-are nici o vină...

Îngrijorarea îmi va fi fost măcar de folos. Cînd se va întoarce mama, dacă se întoarce, o să-şi găsească casa curată ca un pahar. Am pus atîta sîrg la treabă că totul străluceşte : ferestrele, pardoseala, pînă şi cărămizile din vatră, pe care mama nu le dă cu ceară, de obicei, decît o dată pe săptămînă, dumineca dimineaţa. Bătrînul soldat neamţ face ochii mari văzîndu-mă cum apuc cu mîna, fără dificultate, cărbunii aprinşi ca să-i mut, să pot lua cenuşa care prisoseşte, apoi să-i pun la loc fără să mă ard. Ca şi copacii şi păsările, focul e prietenul meu. Uneori stau ceasuri întregi privindu-l, şi nu las pe nimeni să facă surcele uscate, pentru aprins, nici cînd e vorba să-l înteţesc în cele două sobe. Prietenia, complicitatea asta dintre foc şi mine vor ţine toată viaţa şi-mi vor îngădui ca mai tîrziu să ajung „master al vetrei", fără s-o ştiu...

Şchiopătînd, Kerry se îndreaptă spre mormanul de lăzi din curte şi-mi aduce o mulţime de cutii cu raţii pentru prînz. Îi dau de înţeles că e inutil, mama mi-a

lăsat un uriaş iepure de casă tăiat în bucăţi, gata de pus la fiert. Nu prea mă pricep la bucătărie, dar izbutesc să gătesc o masă acceptabilă. Îi spun tatei că nu mai avem legume pentru cină. Grădina de zarzavat a cantonului 104 e la un metru sub apă, aşa că va trebui mers pînă la Stînă. Încuviinţează ; o să se ducă cu barca să reînnoiască provizia. Acolo, avem o frumuseţe de grădină.

Înainte de-a pleca, papa Maurice îmi spune :

— Ai grijă aşa cum se cuvine de „locotenentul meu". Cu siguranţă, o să moară.

Amărăciunea din glasul lui mă răscoleşte. Nu ştiu ce să răspund :

— Nu întîrzia mult, tată. Locotenentul tău o să aibă nevoie de tine. Mori mai uşor cînd se află la căpătîiul tău cineva care ţine la tine.

— Ce te pricepi tu la de-alde astea ? întreabă el blînd.

— Ieri, ofiţerul german a fost fericit că am stat lîngă el. Ba chiar m-a rugat să şi cînt.

— A durat mult agonia ?

— Nu ştiu exact. Mama şi cu mine, cu totul, ne-am petrecut vreo patru ore lîngă el. Dar agonia începuse cu mult înainte ca mama să-l fi zărit în apa bălţii.

— Era aşa de grav rănit ?

— Ştii, un glonte în piept, n-ai scăpare.

— Împuţit război ! Nu-i îngăduit să vezi una ca asta.
În timp ce rosteşte înjurătura printre dinţi, se îndreaptă spre barcă. Dacă un glonte rătăcit l-ar secera acum, sînt convinsă că ar fi fericit, într-atît ideea că locotenentul e pe moarte îi e de nesuportat.

Claude şi cu mine rămînem singuri, pentru cîteva ceasuri, cu răniţii. Surpriză ! La prînz, locotenentul Wingate acceptă să mănînce tot ce-i dau, şi încă cu poftă. Văzînd cît sînt de uluită, îmi spune, ajutîndu-se de *French book :*

— Nu mai am dureri.

Ce înseamnă asta ? Tata, astăzi, nu i-a dat pastile împotriva durerii. Cutiile sînt pe prispa sobei din bucătărie, nimeni nu s-a atins de ele.

Sînt atît de fericită, atît de emoţionată, încît îl chem pe Kerry să constate şi el minunea. Farfuria e goală, goală de-a binelea, şi George cere al doilea pahar mare de

cidru. Încîntată, îl prind pe micuţul meu frate de mîini şi ţopăim ca nişte nebuni. Cu logica mea strict personală, îmi spun că, de vreme ce lui George îi e din nou foame, corpul lui va ieşi triumfător din înfruntarea cu rănile. Speranţa se întoarce în galop. Un glas firav cîntă în mine : „O să se vindece, o să se vindece !"

Ca prin farmec, îngrijorarea îmi piere. Şi cum o bucurie nu vine niciodată singură, acum sînt aproape sigură că mama o să se-ntoarcă în curînd. Buna mea dispoziţie înnăscută, bucuria de-a trăi triumfă şi, fără să-mi dau seama, încep să cînt.

— Sst, Geneviève, răniţii noştri se odihnesc după-masă.

Îi mulţumesc micuţului Claude printr-un zîmbet. Are dreptate. După ce-au mîncat, răniţii au aţipit. Cîteva ore de odihnă o să le facă tuturor cît se poate de bine. Casa calmă şi tăcută tremură cînd şi cînd în ritmul canonadei. Afară, războiul continuă, dar aici, înăuntrul cantonului 104, speranţa s-a întors.

Din nou spăl vasele, le şterg, le-aranjez, deretic încă o dată prin bucătărie, şi aşteptarea începe iar. De data asta nu va ţine mult. Claude abia are timp să mă bată la vreo două partide de dada, că mama, în sfîrşit, soseşte.

A lipsit nouă ore şi jumătate. Niciodată nu ne-a lăsat singuri atîta vreme. O văd cum vine pe cărare, cu mersul ei sprinten şi energic. Singură. Nici un doctor n-o însoţeşte. Intră în casă. E, aici, vie, radioasă. O luminiţă stranie îi luceşte în ochi. Claude, care de multă vreme a ghicit că mama lipseşte din motive grave, se aruncă în braţele ei. Mama îl ridică în braţe, îl strînge la piept şi mă întreabă :

— Totul e bine pe-aici ?

— Da, chiar mai bine decît ai putea nădăjdui. Locotenentul a mîncat ca un căpcăun. Zice că se simte mai bine şi sînt convinsă că e aşa.

— Ştiu, răspunse mama simplu.

— Cum adică, ştii ?

Un mic zîmbet misterios îi luminează privirea. Încep să înţeleg.

— N-ai găsit doctor, îi spun. Şi-atunci, *tu* ai făcut un tîrg cu bunul Dumnezeu.

Nu-i atît o afirmație cît o interogare. Mama zîmbește malițios.

— Nu, nu cu bunul Dumnezeu ; cu Maica Precista.

— Hai, spune odată !

Credința : o altă caracteristică a noastră. Supranaturalul făcea parte din viața noastră : Dumnezeu, Sfînta Fecioară, Isus și sfinții ne erau tot atît de apropiați și familiari ca și oamenii în carne și oase din jurul nostru. Faptul că mama făcuse „un tîrg" cu Maica Domnului mi se părea cît se poate de firesc. O pun să se așeze dinaintea vetrei și, în timp ce-i încălzesc mîncarea pe care-o pusesem de-o parte, o ascult povestind.

— Nu prea am ce să-ți spun. N-am putut ajunge pînă la Sainte-Mère-Eglise. Acolo încă se dau lupte. Soldații americani m-au arestat pe drumul care duce la ferma Croitoriei. M-au dus la un ofițer care vorbea franceza. Domnul ăsta a vrut să știe de ce vreau să ajung la oraș. I-am spus că mă duc după un doctor pentru locotenent. Ofițerul mi-a răspuns că e imposibil. „Sînt prea mulți germani prin împrejurimi, nu se știe prea bine care-i situația acolo. Nici măcar nu știm dacă parașutiștii căzuți la Sainte-Mère mai sînt în viață." Ofițerul ăsta crede că cei mai mulți au fost uciși înainte de-a atinge pămîntul. Pe cît se pare, nemții i-ar fi mitraliat de la distanță mică. De cum se va instala un spital sub un cort, vor veni după George, Kerry și cei doi nemți. Medicii militari îi vor îngriji. Dar, deocamdată, nu se poate face nimic pentru ei.

— Și-atunci ?

— Atunci nimic.

— Isprăvește odată, nu ne mai ține pe jăratic ! Cum ai venit de la ferma Croitoriei pînă aici ? E departe.

— Ofițerul mi-a dat doi soldați ca să mă însoțească pînă la cantonul 103. Dacă aș fi fost singură, de mult aș fi sosit, dar cu băiețandrii ăștia nu era cu putință să înaintez. Cum auzeau o rafală ori un foc de armă mă sileau să mă ascund îndărătul gardurilor de mărăcini ori în șanțuri, pînă nu se mai trăgea. La întoarcere am făcut de două ori mai mult decît la dus. Ofițerul și-a notat locul unde se află casa noastră. Dacă poate, va veni și el împreună cu brancardierii care îi vor lua pe răniți. Ofițerul

Asta mi-a dat ideea să mă rog la Maica Domnului. La despărțire, mi-a spus :

— Îngrijiți-i în continuare pe răniți, cît mai bine, doamnă. Și rugați-vă la sfînta protectoare a orașului dumneavoastră să vă vină în ajutor.

Mi-a sărutat amîndouă mîinile și a adăugat :

— Mulțumesc, doamnă. Domnul să vă aibă în pază !

Era foarte mișcat și avea ochii plini de lacrimi. În timp ce veneam, m-am gîndit la cele ce mi-a spus. Am știut numaidecît că mi se va îndeplini legămîntul pe care l-am făcut.

— Ce legămînt, ce legămînt ?

— Curioasă mai ești ! Dar pentru că te-ai ostenit atîta și i-ai îngrijit cum trebuie pe răniți, am să-ți spun : Dacă George va fi salvat, am să mă duc să dărui, la hramul care vine, panglica săracilor.

— La viitorul hram al Sfintei Margareta ?

— Da, firește.

— Și dacă războiul nu se sfîrșește ?

— O, o să fie sfîrșit de mult pînă atunci.

Panglica săracilor... Ofranda cea mai umilă și cea mai plină de rîvnă din cîte există. Parohia Neuville-au-Plain, aflată la doi kilometri de satul La Fière, o are drept protectoare pe Sfînta Margareta, săracă între săraci în viața ei pămînteană, și care e cinstită în fiece an printr-o slujbă mare și un hram care se termină tîrziu, noaptea. În timpul slujbei are loc ofranda panglicilor. În genere e vorba de panglici albastre și albe, lungi cam de un metru și jumătate și late între cinci și zece centimetri. Preotul parohiei le binecuvîntează. Familiile se duc apoi să le depună pe brațul statuii ce-o întruchipează pe Fecioara Maria. Această ofrandă, de un fel mai aparte, rămîne acolo pînă cînd timpul și intemperiile o nimicesc.

Crezînd din răsputeri, știind că nici un doctor n-avea să vină în ajutorul rănitului nostru, mama își îndreptase privirea spre cer. Și știa cu o certitudine absolută, înainte chiar de a-l fi văzut, că locotenentul avea să se vindece.

În vîrful picioarelor, intrăm în camera unde se odihnesc cei doi americani. Fața lui George e destinsă, liniștită. Sudoarea nu o mai scaldă, ca în cursul dimineții. Nu mai e atît de palid, respiră mai regulat. Dar, mai cu seamă, înspăimîntătorul miros de putreziciune a dispărut aproape cu totul. Mama și cu mine schimbăm o privire fericită, complice. De data asta s-a făcut ; și eu sînt cît se poate de sigură — locotenentul nostru o să scape. Nu știu cînd, nici în ce fel, dar știu că starea nu i se va mai agrava și că va scăpa cu bine de pe urma rănilor.

Să fie din cauza ajutorului nostru ? Sau pentru că a dormit îndestul ? Deodată George se mișcă, se întinde și se uită la noi, mirat că ne vede înțepenite acolo, lîngă patul lui. Luîndu-ne mîinile într-ale lui, gest pe care i-ar fi fost cu neputință să-l facă dimineață, șoptește :

— Mămica Maurice, Dgenevi.

Și un zîmbet frumos, curajos îi luminează fața. Micuțul Claude se apropie și el. Îl iau în brațe și-i aplec fața deasupra rănitului. Băiețelul îl sărută înfocat și zgomotos pe parașutist. Sîntem toți foarte emoționați. Kerry se trezește și el. Bietul Kerry ! L-am cam neglijat în cele două zile care au trecut. E drept că glezna lui nu-i foarte grav atinsă. Se scoală și se îndreaptă spre bucătărie șchiopătînd, sprijinit în peria cu coadă ca într-o cîrjă ; acum știe bine locul obiectelor noastre uzuale. Umple cu cidru un pahar mare, se întoarce și i-l întinde locotenentului care-l bea cu o plăcere evidentă.

În direcția localităților Amfreville și Fresville, luptele continuă. Dar zgomotul canonadei nu ne mai impresionează. Te obișnuiești cu toate, chiar și cu războiul. Puțin ne pasă. Singurul lucru care contează, în clipa asta, e ca George să se vindece.

O întreb pe mama dacă mă lasă să mă duc să-l aștept pe papa Maurice la bariera dinspre baltă.

— Vreau să fiu prima care să-i spun că George o să scape. Tatei îi pare atît de rău de el. Sînt sigură că s-a dus la Stînă numai ca să nu-l vadă murind pe locotenent.

Mama se împotrivește. Îmi spune din nou că nu trebuie să ies din casă sub nici un motiv. Cea mai neînsemnată

încălcare a acestei recomandări l-ar face pe tata să se-nfurie rău. Şi adaugă :

— Poate că a băut...

Încuviinţez din cap. Ştiu ce vrea mama să spună : în pivniţa de la Stînă sînt două butoaie mari, de cîte o mie opt sute de litri fiecare ; primul e plin cu un cidru foarte tare, care prin părţile noastre se cheamă „cidru curat" ; celălalt e îndoit cu apă şi slujeşte drept băutură curentă. E de-ajuns ca tata să bea o cantitate infimă de cidru curat ca să se-mbete pe loc ; şi cînd e în starea asta, devine cît se poate de agresiv. Mama are dreptate : mai bine să nu-i înfrunt mînia, nedîndu-i ascultare.

Şi totuşi eu voi fi prima care să-i dau vestea cea bună. Spre seară, vocea lui puternică şi morocănoasă mă strigă :

— Geneviève, vino să-mi ajuţi să descarc barca.

În vremuri normale, ar fi descărcat-o singur. Dar, de cînd cu escapada lui, cele şaptezeci şi două de ore de umblet pe bălţi, are mîinile bandajate. Ies, avînd grijă să stau lipită de zid : pentru că, de îndată ce văd ieşind pe cineva, nemţii încep să tragă.

Micuţa barcă e burduşită de-a binelea. Tata a adus o provizie serioasă de legume. A mai adus şi o canistră cu lapte, un coş cu ouă, o găină bătrînă şi doi iepuri. Partea din faţă a bărcii nu se mai vede de sub încărcătura unor sarcini uriaşe de fîn, care cu siguranţă vor sluji drept aşternut pentru părinţii mei în următoarele nopţi. Va fi mai confortabil decît un simplu macat aşezat pe jos. Tata n-a uitat că provizia noastră de lemne începe să scadă : micuţa barcă a adus pe puţin un ster.

În tăcere, îmi dau toată osteneala să-l ajut pe papa Maurice. Vestea cea bună îmi stă pe limbă, dar nu îndrăznesc s-o spun. Aştept răbdătoare ca el să vorbească primul. Văzîndu-mă că înşfac una din uriaşele sarcini de fîn şi că mă pregătesc s-o duc în pivniţă, intervine :

— Lasă, slăbătură, e prea grea pentru tine.

Gentileţea asta, atît de neobişnuită la el, îmi dă curaj. Îndrăznesc, în sfîrşit, să-i spun cu timiditate :

— O să ai o surpriză, tată.

I-am aţîţat curiozitatea. Se uită la mine intrigat :

— Ce surpriză ?

— Locotenentul se simte mult mai bine, spun repede. Şi a mîncat foarte bine la prînz.

Fără să se întrerupă din descărcat, îmi răspunde :

— E binele dinaintea morţii.

Vocea i se frînge. Binele dinaintea morţii ; cunosc expresia asta : se întîmplă uneori, se spune, ca, înainte cu cîteva ceasuri de a se stinge, muribundul să aibă o stare de aparentă însănătoşire, ca şi cum corpul lui, dintr-un motiv necunoscut, s-ar simţi dintr-o dată în putere. Dar în cazul lui George, şi eu o ştiu, explicaţia e departe de-a fi asta.

— Te înşeli, tată. Mama a încercat să ajungă la Sainte-Mère-Eglise ca să aducă un doctor, dar n-a putut ajunge pînă-n oraş. Acum, însă, locotenentului îi e mai bine. Asta-i tot.

Tata pune jos canistra cea mare cu lapte pe care-o avea în mînă şi mă priveşte, mai întîi fără să înţeleagă. Mă măsoară cu privirea aceea de linx. Sub privirea asta cumplită, simt cum mi se trezeşte spaima, dispărută pentru o clipă. Ochii îi devin ameninţători.

— Vai de tine dacă minţi ! spune cu brutalitate.

Ştiu la ce se referă. Cît se poate de liniştit, ascunzîndu-mi spaima ce mă cuprinde, îi răspund :

— Du-te să-l vezi, o să te convingi singur. Aranjez eu ce-a mai rămas chiar acum. Ai mîinile prea rănite ca să te oboseşti.

Dar tata rămîne pe loc, fără să se clintească.

— Ei, haide, ce mai aştepţi ? Du-te.

Atunci tata lasă canistra pe locul unde se află. Şi-aleargă, zboară spre bucătărie. Mama îmi va relata mai tîrziu scena care a urmat după intrarea lui în camera răniţilor. A fost nemaipomenit. S-a repezit spre pat. Treaz fiind, George se uita la el cum vine. Tata a luat mîinile delicate ale locotenentului în labele lui mari şi umflate, a căzut în genunchi lîngă pat şi-a început să plîngă ca un copil, cu faţa vîrîtă în pernă. Locotenentul şi-a desprins una din mîini, şi-a pus-o pe părul tatei, zicînd :

— Papa Maurice, papa Maurice !

Adoraţia lor reciprocă a atins paroxismul. Apoi tata s-a liniştit, s-a şters la ochi, s-a ridicat, şi-a tras un scaun lîngă pat şi a rămas aşa pînă la căderea nopţii, fără să

scoată o vorbă, nemişcat, strîngînd necontenit într-ale lui mîinile locotenentului. Nu îndrăznea încă să creadă într-o minune. Şi totuşi minunea se afla acolo, sub ochii lui.

În cele din urmă s-a convins singur cînd, pentru masa de seară, mama ne-a pregătit o oală uriaşă cu varză, la care a adăugat un litru de smîntînă proaspătă. Papa Maurice i-a dat chiar el locotenentului să mănînce şi l-a văzut înfulecînd ca un lup. Nici nu ne băga în seamă pe noi, copiii, care, cu totul excepţional, căpătasem îngăduinţa să mai întîrziem puţin ora culcării. În timp ce ne petrecea în odaia noastră de culcare, mama a băgat de seamă că neamţul cel blonduţ s-a dezvelit: Cu gesturi blînde şi materne, ca şi cum ar fi fost vorba de unul din copiii ei, mama îl acoperă cu pînza de paraşută ce slujeşte drept cearşaf şi cu învelitoarea groasă de lînă, pînă la gît. Mă uit la ea cu admiraţie. Mama îşi dă seama şi-mi spune :

— Vezi, fetiţo, războiul e treaba bărbaţilor. Femeile sînt făcute să iubească.

Şi foarte încet, încet că abia o aud, adaugă :

— Şi ca să sufere, din nefericire !

Din nou Claude pleacă de la el din pat. Patul meu e neîncăpător pentru amîndoi, dar ce importanţă are : ne strîngem un pic. Avantajul e că ne va fi ceva mai cald ! În seara asta, rugăciunea noastră e o rugăciune de mulţumire. Locotenentul Wingate, Kerry, ca şi toţi ceilalţi răniţi, indiferent unde s-ar fi aflat atunci, nu vor şti niciodată cu cîtă însufleţire s-au rugat doi copii pentru ei în noaptea de 8 iunie 1944.

În clipa cînd sînt gata s-adorm, Claude mă întreabă deodată :

— Geneviève, cum funcţionează o rugăciune ?

— Nu ştiu nici eu, ba da, ştiu. Am să-ţi dau un exemplu. Cînd au venit soldaţii nemţi, marţi, am văzut imediat că cel blonduţ pierde mult sînge şi că, dacă nu facem nimic ca să oprim hemoragia, o să moară. Şi-atunci m-am rugat. M-am rugat foarte adînc şi i-am cerut lui Dumnezeu să-mi dea o idee. Mi-a îndeplinit numaidecît rugăciunea. Mama s-a dus să culeagă o mînă de ierburi sălbatice pe lîngă rambleu, le-a zdrobit un pic şi le-a

pus pe rană. După trei minute, blondul nu mai sîngera. Asta-i.

— N-ai fost geloasă cînd ai văzut că tu te-ai rugat, iar mamei i-a venit ideea ?

— O, nu, nici vorbă ! Nu sînt geloasă. Sau, mai bine zis, nu mai sînt. Pentru că gelozia m-a costat scump.

— Povesteşte-mi.

— Într-o zi, cînd bălţile nu erau încă inundate, în timp ce treceam pe lîngă rîu, am dat drumul în apă la o bucată de pîine din care mîncam eu. Un peşte mare s-a repezit şi-a hăpăit-o. Am găsit că-i nostim peştele ăsta. În joacă, i-am mai azvîrlit o bucată de pîine. Şi-a mîncat-o şi pe-aceea. Încet-încet, i-am dat toată pîinea. În toate serile, pe urmă, m-am dus la malul rîului. Seară de seară, peştele venea să hăpăie bucăţile mele de pîine. Şi pe urmă, ţuşti, o ştergea printre ierburi. Atunci am fost geloasă. Vrînd să-i arăt că sînt la fel de sprintenă ca şi el, m-am azvîrlit în apă. Nu ştiu să înot, aşa că îţi închipui... Era cît pe ce să mă înec. De-atunci, am isprăvit cu gelozia.

— Ce îngrozitor ! Mă bucur tare mult că n-ai murit. N-o să mai faci asta niciodată, nu-i aşa ?

— O, fii liniştit ! Prea mi-a fost frică !

Zîmbesc pin întuneric. Şi adormim unul în braţele celuilalt, fericiţi că sîntem în viaţă, fericiţi că şi George, la rîndul lui, e în viaţă şi că o să rămînă în viaţă.

Vineri 9 iunie 1944

Nici ieri păsările n-au cîntat. Va fi la fel şi astăzi ? Pe fereastra de la pod, mă uit la întinderea uriaşă de apă care ne înconjoară. O zi tristă şi cenuşie se vesteşte, încă una. Bălţile noastre sînt de obicei atît de frumoase, în acest anotimp... Să se ivească soarele acolo, spre Pămînturile Negre, şi totul împrejurul cantonului 104 devine feeric. Apele strălucitoare sînt irizate de nuanţe diferite şi blînde, bălţile se însufleţesc : raţe sălbatice, lişiţe, cristei încep un concert care va ţine o bună parte a dimineţii. Ceva mai tîrziu, păsăretul mic îşi va alătura cîntecul blînd şi melodios glasului familiar al raţelor. Tata spune că rareori se întîmplă s-auzi cîntînd vînatul de apă ; dacă avem dreptul la privilegiul ăsta e din pricină că nu mai e împuşcat şi că păsările, de cînd a început războiul, se simt în siguranţă. Astăzi, războiul e la uşa noastră, iar cei vînaţi sînt oamenii. Spaima, tristeţea care s-au abătut asupra pămîntului nostru au făcut ca micuţii mei prieteni să amuţească de groază. Pînă şi soarele stă ascuns, de parcă s-ar împotrivi de acum înainte să ne mai încălzească, de parcă n-ar putea îndura vederea imensei jertfe omeneşti ce se pregăteşte.

Cum va fi ziua asta ? Vom apuca măcar să-i vedem sfîrşitul ? Vom mai fi oare-n viaţă diseară ? Debarcarea să fi avut loc ? Întăriturile vor veni oare în ajutorul paraşutiştilor, care se bat cu îndîrjire ca să păstreze — pînă ce ipotetica echipă de schimb îi va înlocui — punctele strate-

gice cucerite în noaptea de 5 spre 6 iunie ? Iată tot atîtea întrebări fără de răspuns. Iminența unui pericol, pe care-l simt în mod nedeslușit, mă face încă și mai atentă ca de obicei la zgomotele din casă și din împrejurimi. De trei zile, fiecare fapt, oricît de neînsemnat ar fi, mi se întipărește în minte. De-ar fi să trăiesc o sută de ani și tot nu voi uita nici un amănunt al vieții noastre din aceste zile, despre care presimt că vor fi istorice.

Acum, în cursul dimineții, simt apăsîndu-mă o teamă, o neliniște nedeslușită. A-ți tremura mădularele de teamă, iată o expresie cît se poate de îndreptățită. Cobor pe scară. Patru cești stau aliniate cuminte pe masa din bucătărie, cafeaua cu lapte răspîndește un miros plăcut. Dar eu știu că în dimineața asta nu voi putea mînca : îngrijorarea mă face să nu fiu în stare să înghit nici un dumicat. Încerc să-i ascund mamei presimțirea care mă macină. Pe un ton pe care l-aș dori firesc, dar care sună ciudat de fals, o întreb, în timp ce ea unge biscuiți cu unt :

— Cum le merge bolnavilor în dimineața asta ?

Dau cu ochii de bucata de unt proaspăt și adaug :

— Ia te uită, ai bătut untul ? Dar n-am auzit putineiul.

Putineiul din lemn, fabricația „casei“, are un cusur ; scîrțîie neplăcut. Vergelele de metal fac un zgomot surd, continuu și fiecare învîrtitură de manivelă scoate un scîrțîit care se aude de la etaj, chiar dacă ușa de la scară e închisă.

— Da, spune mama, Francis a strîns smîntîna de la laptele pe care nu l-am folosit zilele astea, iar taică-tău a avut ideea bună s-o aducă ieri. Am bătut untul în pivniță, ca să nu-i trezesc pe răniți. N-aveai cum auzi. George, Kerry și blondutul au dormit bine. Dimpotrivă, neamțul cel bătrîn a tușit mult.

— Aha, prin urmare pentru el ai făcut unt ?

— Da și nu. O să ne prindă bine la toți.

Untul e un remediu minunat împotriva tusei. E de-ajuns să-i dai celui care tușește o cană de lapte fierbinte în care ai topit o lingură de unt proaspăt. Tusea se oprește la zece minute după ce-ai băut laptele și, dacă ai grijă să te doftoricești în felul ăsta simplu o dată pe zi, tusea nu se mai întoarce. Noi așa facem de cînd e lumea. În ciuda faptului că stăm mereu în apa rece a bălților, n-am făcut

niciodată nici o complicaţie. Cum începem s-avem un pic de febră, mama ne dă doctoria asta miraculoasă şi boala dispare ca luată cu mîna. În familia noastră, unde sînt mulţi marinari, asta se cheamă „a da drumul la unsoare“, prin analogie cu un termen marinăresc care se referă la acţiunea de-a lăsa să se scurgă unsoarea în partea din faţă a bărcii, ca să se liniştească furtuna. Iarna, tata duce o viaţă aspră. Deseori se scoală pe nepusă masă din pat şi se duce desculţ pe apa îngheţată, ca să ia sau să pună capcanele pentru vînatul de apă. Dar niciodată, mulţumită untului, n-a răcit.

Neamţul cel bătrîn şi tovarăşii lui trebuie să fi mers o bucată bună prin bălţi ca să ajungă la podul de peste rîu ; în ziua aceea trebuie să fi răcit. Dar mîine n-o să mai aibă nimic.

— Ţi-a băut doctoria fără să crîcnească ?

— Da, şi chiar m-a răsplătit cu ceva ce aducea a zîmbet.

— Numai tu poţi îmblînzi un urs ca ăsta !

Mama zîmbeşte şi-mi cere s-o ajut să le ducă răniţilor micul dejun la pat. Noi ne sculăm prea devreme pentru ei, care trebuie să se odihnească mai mult.

Dacă mama le pregăteşte micul dejun înseamnă că i-a şi pansat. În legătură cu asta face cîteva observaţii : ieri, îmi spune ea, am strîns prea tare bandajul blonduţului ; un pansament nu trebuie să fie nici prea larg, nici prea strîmt : dacă-i prea larg, riscă să alunece şi să nu mai acopere rana ; dacă-i prea strîns, strangulează circulaţia sîngelui.

— O să ţii minte ?

— Cred şi eu. Oricum, pînă la viitorul război, cu siguranţă o să am timp să învăţ cum se pansează corect.

— Ce tot îndrugi acolo ? Gata cu războiul. Ăsta-i ultimul. Niciodată n-o să mai fie urmă de război.

Clatin din cap. Cum poate cineva spune una ca asta ? Niciodată să nu mai fie război ? E întocmai cum bănuiam : măicuţa nu trăieşte cu picioarele pe pămînt. Naivitatea ei e de-a dreptul înduioşătoare. Doar dacă...

— Ai făcut istoria Franţei, la şcoală ?

— Bineînţeles, îmi răspunde. Dar de ce ?

Prin urmare cunoaşte istoria Franţei. Ori n-a băgat de seamă nimic, ori a uitat, ori n-a înţeles nimic. Istoria ţării noastre nu-i nimic altceva decît o înşiruire de războaie, unele mai îngrozitoare decît altele, şi din ce în ce mai sîngeroase. În ceea ce priveşte istoria lumii, lucrurile stau la fel. Am citit în Biblia mea că, mii de ani înainte de Isus Cristos, un general pe nume Iosua, pentru că se credea trimisul lui Dumnezeu, a săvîrşit în numele lui primul genocid din istorie. Dintre toţi nefericiţii locuitori din Ieriho, n-a cruţat-o decît pe-o prostituată, care, fără mustrare de cuget, a dat oraşul pe mîna acestui criminal. Astăzi, noul Iosua, Hitler, a comis un nou genocid, dar de data asta la scara planetei. N-am decît doisprezece ani, dar nu e cazul să mi se servească asemenea baliverne, ca de pildă credinţa în viitorul radios al unei lumi lipsite de războaie. Ştiu să citesc, să privesc în jurul meu, să gîndesc. Oamenii mari se înşală mult crezînd că, de la o zi la alta, copiii trăiesc fără să le fie gîndul la nimic altceva decît la joacă, la mîncare şi la somn. Copiii ştiu să vadă ceea ce li se ascunde. Dacă aş stivui toate întrebările mele care încep cu „de ce“ şi care au rămas fără răspuns, aş înălţa o piramidă ce-ar atinge cerul şi-ar trece dincolo de el.

De ce se măcelăresc oamenii ? De ce în familii unii copii sînt iubiţi, iar alţii nu ? Oare nu toţi sînt făpturi plăpînde şi lipsite de apărare, pe care trebuie să le călăuzeşti şi să le conduci cît mai bine cu putinţă spre viaţa lor de adult ?

De ce norii sînt atît de frumoşi pe cerul Normandiei ? De ce pămîntul e atît de trist cînd soarele se ascunde în nori ?

De ce rîul poartă în undele lui peşti a căror inteligenţă mi se pare neobişnuită ? Într-o vară foarte călduroasă, pe vremea cînd nemţii nu inundaseră încă bălţile, peştilor le-a venit ideea, pentru a se despăgubi de căldura prea mare a apei, să sape în pămîntul păşunilor, pe lîngă malul rîului, ca să afle sub pămînt răcoarea pe care albia rîului nu le-o mai dăruia. Terierii ăştia de-o specie deosebită erau adevărate pilde de ingeniozitate. Ştiu ce spun. Am deschis una dintre vizuine cu săpăliga, să văd care era explicaţia dîrelor de iarbă verde care porneau toate dinspre rîu şi se înfundau în fîneţele arse de soare. Numai o inteli-

genţă deplin dezvoltată putea concepe asemenea lucruri: scurgerea apei, o micuţă cascadă pentru a răci şi a oxigena apa, şi, în fundul galeriei, o cameră pentru o familie, unde stăteau în permanenţă toţi membrii ei. Niciodată n-o să mă convingă cineva că instinctul explică totul. Am închis galeria la loc şi am potrivit totul ca înainte. Simţeam un atît de mare respect pentru munca asta ieşită din comun, încît ideea să las galeria destupată nici nu mi-ar fi trecut prin minte.

Şi încă alţi „de ce". De ce unii oameni sînt sortiţi morţii, iar alţii continuă să trăiască? Şi, mai cu seamă, de ce spaima asta tulbure, pe care-o simt în adîncul măruntaielor, şi care mă înştiinţează de o primejdie despre care nu ştiu nimic, în afară de faptul că e iminentă.

— Pari dusă pe gînduri în dimineaţa asta, îmi spune mama.

— Mă gîndeam la atîtea! Pot să duc cana lui George, apoi pe cea a lui Kerry?

— Ţii mult la oamenii ăştia doi.

— Da, tot atît de mult ca şi la Claude.

Şi mama arată spre cei doi nemţi, culcaţi lîngă noi, pe aşternutul lor de paie.

— Dar la ăştia, ţii?

— Nu ştiu. Nu le vreau răul. Vreau din inimă să-i îngrijesc, să veghez la însănătoşirea lor, dar să ţin la ei, ştii...

— Deşi ar trebui...

— Dar sînt nemţi!

— Odată şi-odată tot va trebui să-i iertăm, fetiţo. Aşa că de ce nu chiar acum?

— După tot răul pe care ni l-au făcut, după toţi morţii pentru care sînt vinovaţi? Oare Bernadette va putea uita că din cauza lor a rămas fără mamă?

— Cine-ţi spune să uiţi? Nu avem dreptul să uităm, ci datoria să iertăm. Poate că mai trebuie să creşti un pic, ca să înţelegi...

— Am să mă gîndesc la toate astea. Numai de nu ţi s-ar întîmpla nimic ţie şi lui Claude, asta-i principalul.

— Ţi-e teamă?

Descumpănită că mama a ghicit, roşesc pînă-n vîrful urechilor. Răspund timid:

— Da, am o presimţire rea. Nu ştiu de ce, dar *ştiu* că sîntem în pericol.

Mama mă cercetează îndelung, fără să spună nimic. Treizeci de ani mai tîrziu, facultatea asta de-a simţi primejdia îmi va da posibilitatea să salvez viaţa unei fete izolate, într-o casă pierdută pe întinsul ogoarelor. Era cît pe ce să moară de una singură, neînstare să reacţioneze. Alarmată de cel de-al „şalea simţ" al meu, mi-am trimis copiii la ea. Drept orice mulţumire, părinţii ei m-au făcut vrăjitoare!

Trezit, Kerry refuză să-şi bea cafeaua. Îmi trebuie cîteva clipe pînă să înţeleg că vrea să se scoale şi să ia micul dejun la masă, alături de noi. Locotenentul Wingate se simte foarte bine şi mănîncă cu poftă. Faţa lui şi-a recăpătat culorile, ochii îi sînt mai puţin încercănaţi, nu mai are febră deloc. Îl privesc cu duioşie.

Încă nu ştiu, dar minuni o să mai văd destule în cursul asprelor încercări care mă aşteaptă. Şi unele din ele vor fi încă şi mai uimitoare decît asta.

Mama îmi lăsă în grijă paza casei şi a răniţilor. Se duce încă o dată să mulgă vacile părăsite la fermă şi să împartă soldaţilor laptele. Oricît de stranii ar fi pentru noi zilele pe care le trăim, viaţa continuă, şi fiecare oră aduce cu sine invariabil aceleaşi îndeletniciri pe care ne face să le îndeplinim întru folosul a tot şi în pofida a tot. În cursul dimineţii, după ce i-am încălzit laptele lui Claude, care în cele din urmă s-a sculat, mă hotărăsc să-l poftesc pe tata să vină să bea o ceaşcă de cafea. Îl găsesc în pivniţă, ocupat să migălească pe bancul lui de lucru ceva ciudat.

— E pentru locotenent, îmi spune. Am să i-o dau de cum o să înceapă să meargă.

Mă uit mai de-aproape şi recunosc o cîrjă pe cale să fie terminată. Tata isprăveşte cepurile şi ulucii barei transversale ce va susţine subsuoara. Vrînd să-i fac plăcere, mă ofer ca mai tîrziu să cos pe porţiunea asta o stofă moale şi plină, ca să nu-l rănească sub braţ pe locotenent. Papa Maurice se miră :

— Cum, tu ştii să coşi ?

— Te cred. Mama mă învaţă o groază de lucruri. Dar, fie vorba-ntre noi, mi-ar plăcea să stau aici ca să meşterim împreună.

— Ai vrea să lucrezi în lemn ? Ești nebună. Asta nu-i lucru pentru o fată.

— Nu-i nimic, mie mi-ar plăcea foarte mult.

— Atunci, uite, încearcă să subțiezi scîndura asta, îmi spune, întinzîndu-mi rindeaua.

Potrivesc cam stîngaci scîndura sub clama bancului, o fixez solid și... papa Maurice izbucnește în rîs, vesel foc să constate că înălțimea mea mică nu-mi îngăduie să lucrez la nivelul cuvenit.

— Trebuie să mai mănînci supă, fetițo.

Las' că vede el. Zărind într-un colț al pivniței o ladă de grenade distrusă în timpul parașutării, o tîrăsc lîngă banc, potrivesc ceea ce a mai rămas din capac și mă urc pe ea.

— Vezi, sînt destul de mare.

Papa Maurice mă lasă să dau cîteva rindele, se apropie de mine și-mi ridică încetișor cotul.

— Mai suplu brațul, mai suplă încheietura mîinii. În felul ăsta depui mai puțin efort. Așa, bine, foarte bine. Nu-i rău. Ești înzestrată.

Își trece mîna lată peste scîndura rindeluită și repetă :

— Nu-i rău deloc.

— Îmi place așa de mult lemnul, tată.

— Ia te uită, și ție ? Mie, lemnul îmi place cel mai mult.

— Vrei să mă înveți și pe mine ?

— Vedem noi, în timpul vacanței mari, dacă am timp. Învață mai întîi să citești și să scrii bine. Asta-i cel mai important.

Vocea îi trădează tristețea de-a nu fi decît un biet om ignorant. Mă grăbesc să schimb vorba.

— Claude te cheamă. Se plînge că nu te vede. Vino să bei o ceașcă de cafea.

Zîmbește și lasă unealta din mînă. Băiatul n-o să-l aștepte mult.

Ne întîlnim în bucătărie. Pentru prima oară, mă întreabă ce mi-ar plăcea să fiu mai tîrziu.

— Pilot de avion.

— Ce idee ! Nici asta nu-i treabă de femeie.

— Ba bine că nu. Sînt multe femei pilot : Maryse Bastié, Maryse Hilze, Hélène Boucher...

— De unde ştii tu toate astea ?

— Am citit în cărţi.

— Niciodată n-am să fiu atît de bogat ca să am cu ce te ţine multă vreme la învăţătură. Va trebui să renunţi la ideea asta.

Dacă aş îndrăzni, i-aş răspunde că nu contez pe el ca să-mi plătească, orice-ar fi. Dar unele adevăruri nu-i bine să fie rostite. Pentru liniştea mea, e mai bine să tac.

— Nu-ţi face griji pentru mine. Mă descurc eu. Sînt la fel de încăpăţînată ca şi tine.

Observaţia mea îl amuză. E drept că-i semăn. Am ochii lui, firea lui violentă şi repezită, gustul pentru singurătate şi pentru viaţa în aer liber. Dar pentru nimic în lume n-aş vrea să-i semăn moralmente. Aşa încît lupt ca să mă înfrîng. Şi totuşi imaginea pe care-o am despre el şi care mi se pare vrednică de ură, s-a mai îmblînzit. L-am văzut neprecupeţindu-şi forţele şi viaţa, l-am văzut purtîndu-se ca un erou. Am descoperit un om în stare şi să plîngă de dragul suferinţei altui om.

Eroi, părinţii mei ? Din partea mamei, nu mă miră. Îi trebuie atîta abnegaţie, atîtea renunţări unei femei ca să-şi crească singură copiii, mai ales în condiţiile vitrege în care trăim ! Eroismul devine repede o obişnuinţă. Dar el, „Bătrînul", beţivul, tatăl atît de puţin vrednic în ochii mei de acest nume, cum m-am mai înşelat în privinţa lui ! Bine spune mama : nu trebuie să te încrezi în aparenţe.

În clipa asta, tatăl-erou se joacă cu băieţelul lui. Îmboldită de nu ştiu ce avînt, mă ridic şi-l sărut. Se uită atunci atent la mine, încercînd să înţeleagă.

— Ştii, tată, eu ţin mult la tine.

Roşeşte şi-şi întoarce repede capul. Mărturisirea mea îl răscoleşte mai mult decît ar vrea să pară. Să fi descoperit, fără voia mea, cusurul acestei cuirase cumplite ?

Mama se întoarce, aducînd o găleată mare cu lapte. Dimineaţa e pe sfîrşite. Am gătit mîncarea şi am pus masa. Măicuţa mă laudă, lucru ce i se întîmplă rar. Ştiind că-mi plac la nebunie laudele, le evită cu bună-ştiinţă, temîndu-se că nu voi avea destul discernămînt, cînd voi fi mare, ca să deosebesc complimentele sincere de cele nesincere.

Ne împărţim între noi trei îngrijirea bolnavilor. Tata îşi rezervă, bineînţeles, plăcerea de a-l îngriji pe locotenent. Puţin lipseşte să ne certăm între noi pentru el. E copilul nostru răsfăţat, ce mai. Mama mă ajută să-l ridic pe tînărul neamţ în şezut. Îi sprijinim spatele cu o pilotă uriaşă de puf. Instalat confortabil, mănîncă cu poftă şi obrazul palid îşi recapătă culorile. Kerry şi neamţul cel bătrîn mănîncă la masă. Observ că nu se simpatizează deloc. E drept că faţa morocănoasă a neamţului îţi retează orice elan.

După-masă, mama îl ajută pe Kerry să se ducă în cameră. Ideea să-şi facă siesta nu-l încîntă deloc. Degeaba se alintă ca să rămînă lîngă soba cea mare, nu obţine cîştig de cauză : odihna, pentru răniţi, e lucru sfînt. Mama rămîne neînduplecată. Văzînd că Kerry nu-i dă ascultare destul de repede, mama se preface supărată, ceea ce-l face pe uriaşul nostru să izbucnească într-un formidabil hohot de rîs. O ia pe mama pe după gît, o sărută ca pe propria lui mamă, şi se duce să se întindă în pat, continuînd să rîdă în hohote.

De ce depinde viaţa ? ! Pentru că mama l-a silit în ziua aceea pe Kerry să se odihnească după prînz, era cît pe ce să murim cu toţii, cîteva ore mai tîrziu, de o moarte cumplită.

După ce isprăvim şi noi de mîncat, în timp ce răniţii dorm, ne bem liniştiţi cafeaua. Totul e liniştit, tăcut. Dacă n-ar fi bubuiturile bătăliei care continuă, aproape că ne-am putea simţi în siguranţă în casă la noi. Şi totuşi îngerul negru al Morţii se apropie cu paşi mari sub trăsăturile unui om încă departe de noi, foarte departe, dar pe care tata tocmai l-a zărit. Vine dinspre cantonul 103 şi se îndreaptă spre noi. Nu pare rănit şi are un mers rapid şi sigur. Fără să facă zgomot, tata se duce în cameră şi ia binoclul lui George, care doarme dus. Prin geamul de la uşă, îl cercetează atent pe cel care vine. Apoi, tăcut, ursuz, vine şi s-aşează iar la masă, dinaintea ceştii de cafea.

— Cine e ? întreabă mama.

— Un friţ.

— Înarmat ?

— Nu, după cîte-mi dau seama. Dar trebuie să fim prevăzători.

— Hm, nu-i cine ştie ce pericol. Chiar dacă are intenţii rele, o să-şi dea seama repede că sîntem oameni de treabă, inofensivi.

Arătîndu-i cu degetul pe nemţii adormiţi, adaugă :

— Nu va îndrăzni să ne facă nimic. Cine-i va mai îngriji pe ăştia doi ?

Simt cum se trezesc în mine teama, neliniştea din dimineaţa asta. Mă forţez să respir prelung, adînc.

— Să-l trezesc pe Kerry ? El are puşcă...

Brutal, tata îmi spune :

— Sînt destul de mare şi eu ca să vă apăr cu puterile mele. Vezi-ţi de-ale tale şi lasă-l pe Kerry în pace.

Ca să-mi dau de lucru mîinilor şi minţii o vreme, le mai pregătesc părinţilor cîte o ceaşcă de cafea. Mama îmi mulţumeşte cu un zîmbet. Pentru o fracţiune de secundă, privirea ei se încrucişează cu a mea. Descopăr în ochii ei şovăială, spaimă. Şi mamei îi e teamă. Şi totuşi zîmbeşte.

Casa noastră e singura locuită de pe calea ferată pe o rază de kilometri întregi. Vrînd-nevrînd, neamţul o să treacă pe la noi. Tata deschide uşa şi aşteaptă. Aproape de el, ceva mai retrase spre interiorul casei, mama şi cu mine sîntem cu ochii pe omul care trece de bariera ce dă în curte. E într-adevăr un soldat neamţ, un soldat pe-a cărui faţă se citesc harţagul şi mînia cînd dă cu ochii de cele cincisprezece tone de muniţii grămădite în curte. Dă ocol lăzilor, le mişcă pe unele. Tata îl ia cu îndrăzneală :

— Vino-ncoa !

Neamţul îl măsoară cu un aer arogant. Fără să se lase impresionat, tata insistă, cu vocea lui puternică şi autoritară :

— Lasă lăzile şi vino aici !

Neamţul pare a înţelege franceza. Şovăie o clipă, înainte de-a păşi din curte pe pragul casei. Mama, punîndu-şi un deget pe buze, îi cere să nu facă zgomot. Apoi arătînd spre interiorul bucătăriei i-i arată pe cei doi răniţi. Neamţul se hotărăşte să intre şi cască ochii mari cînd vede doi dintre compatrioţii lui culcaţi acolo, dormind. Crezînd că fac bine, îmi vine ideea prostească să-l îmbii cu o ceaşcă de cafea, zicîndu-mi că gestul ăsta îl va îmblînzi. El mă

respinge brutal, se apropie de neamţul cel bătrîn care doarme şi-l zgîlţîie fără menajamente. Rănitul se trezeşte într-un tresărit. Şi încep amîndoi să discute cu însufleţire pe limba lor. Neamţul cel bătrîn se scoală şi se duce şchiopătînd pînă la uşă. Se uită amîndoi spre grămada cu muniţii. Vorbesc din ce în ce mai însufleţit. Nimeni, dintre noi, nu pricepe o iotă din cele ce-şi spun. Întorcîndu-se spre noi, noul-sosit ne spune răstit, în franceză :

— Să-mi spuneţi numaidecît numele cătunelor care se află în mîinile paraşutiştilor americani.

Întrebarea e fără replică. Neamţul se uită la tata care-i răspunde pe acelaşi ton :

— Îţi lipseşte o doagă, băiete. Eşti ţicnit de-a binelea. Dacă-ţi închipui c-am să-ţi spun unde sînt americanii, eşti un dobitoc.

— Cer să-mi spui imediat numele satelor !

Mă gîndesc în sinea mea că neamţul nu ştie cu cine are de-a face. N-o să iasă bine. Am dreptate : tata se aruncă pe neaşteptate asupra neamţului îl cuprinde cu labele lui mari şi-i răsuceşte o mînă la spate.

— Aici, băiete, comandă moş Maurice. Aşa că o să faci ca toată lumea, o să asculţi. Dacă nu-ţi place, îţi închid pliscul de-a binelea, nerodule.

Uluit, neamţul se prăbuşeşte pe un scaun de lîngă el. Cu glas îmblînzit, aproape rugător, încearcă să se explice :

— Înţelegeţi-mă, domnule. Sînt soldat şi trebuie să ajung la unitatea mea.

Tata dă drumul braţului din strînsoare.

— Şi ce-mi pasă mie ? Pentru tine, războiul s-a sfîrşit. Ai să stai aici.

— Nu, domnule, războiul nu s-a sfîrşit. Încă mai pot aduce servicii. Vă rog, lăsaţi-mă să plec.

— Acu' ţi-a mai pierit ifosul, ai ? Acu' ceri voie. Să te las să pleci ca să începi iar să tragi în noi ? Eşti bătut în cap ori ce ai ? Nu crezi că ajunge tot răul pe care ni l-aţi făcut ? Pe legea mea, nici unul nu e-ntreg la minte în armata germană !

Neamţul arată cu degetul spre ceaşca de cafea respinsă mai adineauri.

— Pot să beau ?

Mama încuviinţează din cap. Omul îşi bea cafeaua în tăcere. Apoi îl ajută pe compatriotul lui mai vîrstnic să se culce la loc. Îi observ şi găsesc straniu felul călduros în care îşi strîng mîinile. Tipii ăştia doi sînt lipsiţi de sentimente umane. O ştiu, o simt. Fără ca noi să ne dăm seama, aici, sub nasul nostru sînt pe cale să pună la cale pieirea noastră a tuturor : a răniţilor americani şi-a răniţilor nemţi, a tatei şi-a mamei şi chiar a noastră, a copiilor. Maşinaţia pe care o pun la cale e atît de bine ticluită, încît nu poate da greş. Cînd ne vom da seama, va fi prea tîrziu. Vom fi prizonieri în propria noastră casă.

Deodată, neamţul sare spre uşă şi începe s-alerge ca un nebun pe cărare, îndreptîndu-se cu salturi mari spre Fréville.

Luat prin surprindere, tatei îi trebuie o bucată de vreme pînă să reacţioneze. Ghicind că fuga acestui om ne pune viaţa în pericol, se repede în camera unde dorm americanii şi ia puşca lui Kerry. Nu-i timp de pierdut. Fără îndoială că rănitul mai în vîrstă i-a sugerat compatriotului lui să se năpustească fără să mai aştepte.

Din nefericire, arma lui Kerry e descărcată şi nu dăm peste încărcător. Furios, tata lasă puşca jos, aleargă în pivniţă, de unde se întoarce cu o grenadă pe care a luat-o din lada stricată. Din două salturi se află pe potecă. Dar neamţul e departe. Îl ştiu pe tata. Dacă ar vrea, l-ar ajunge pe fugar în goana mare. Dar n-o face. Cu capul plecat, se întoarce şi îngînă :

— N-am ucis niciodată pe nimeni, nici chiar un friţ. Nu pot să-i azvîrl aşa, grenada în spate.

— Ai dreptate că dai ascultare conştiinţei, spune mama ca să-l încurajeze în gestul lui. Dacă ei se poartă ca nişte ticăloşi, nu înseamnă că şi noi trebuie să facem la fel. Şi adaugă cu glas scăzut : Ce-o vrea Dumnezeu.

Nici nu ştie cîtă dreptate are : curînd vom avea nevoie de mila soartei. Neamţul s-a dus la Fréville. Işi vîrîse în cap că depozitul de muniţii din curtea noastră trebuie urgent azvîrlit în aer. Noi n-avem cum bănui ; teama noastră era nedesluşită. Adunaţi în jurul sobei, înainte de culcare, mama şi cu mine trăncăneam despre întîmplările din ultimele zile, cînd tata ne spuse deodată :

— Voi, femeile, ia mai tăceți !

Numaidecît punem capăt conversației. Kerry și Claude își opresc partida de dada, George se sprijină într-un cot și ascultă și el.

Un uruit îndepărtat. Nu-i decît zgomotul unui avion. Mama începe din nou să cîrpească, iar eu să fac ghem fețele rupte din cearșafuri, cu care mîine îi vom pansa pe răniți. Noaptea s-a lăsat de-o bucată de vreme.

Tata își reia locul lîngă locotenent. Zbîrnîitul avionului se apropie. Papa Maurice și mama se privesc în tăcere. Fără un cuvînt se ridică amîndoi. Mama stinge lampa cu gaz pusă pe tăblia sobei din cameră. Kerry și Claude protestează : nu mai pot juca. Mama le spune să tacă.

Tata stinge lampa din bucătărie. Apoi iese afară și trage obloanele. Cu o bucată de învelitoare, mama acoperă geamul de la ușa bucătăriei, care nu are oblon. Tata se întoarce și-și ocupă locul lîngă patul unde se odihnește locotenentul.

Avionul ăsta care zboară jos nu-mi spune nimic bun. Caută ceva anume.

Chiar în clipa aceea, neamțul cel bătrîn, care nu dormea, se ridică în șezut și strigă vesel :

— Kaput, voi kaput !

Prin urmare el știe că avionul vine pentru noi. Și ne-o spune. Tata se ridică dintr-un salt, se apropie de el și-i arde o pereche de palme pe cinste. Blondutul se trezește tresărind. Vrea să știe de ce tata i-a pălmuit camaradul. Se explică amîndoi zgomotos pe limba lor și blondutul începe să plîngă.

Tata vine spre pat.

— Avionul caută grămada de muniții din curte, ne spune. Dacă avem un pic de noroc, o să-și greșească ținta. Dar norocul trebuie ajutat. Nici un zgomot, nici o lumină. Tu, mamă, să lași focurile așa cum sînt. M-am uitat de-afară, hornurile nu scot fum. Alegeți bine lemnele.

Tata are dreptate, alegerea lemnelor e foarte importantă : nu trebuie să fie nici jilave, nici prea mari ; numai lemnele mărunte și uscate dau o flacără luminoasă, fără fum.

Sus, pe cer, avionul trece încoace și-ncolo, urmînd direcția căii ferate. Fără doar și poate, o să ne vadă. Casa,

văruită în galben-deschis, trebuie să facă o pată deschisă, vizibilă în noapte.

Clipele par ceasuri. Blondutul plînge întruna. Şi el ştie acum ce ne aşteaptă pe toţi, iar perspectiva morţii apropiate nu-l înveseleşte deloc !

Un şuierat. Explozia primei bombe, căzută în baltă, foarte aproape de noi, ne face să tresărim. Şi totuşi apa a amortizat deflagraţia. Tata şopteşte :

— Greşit. De data asta.

— Ce se întîmplă ? îl întreabă micuţul Claude.

Pentru noi, moartea face parte din viaţă. Fără să se tulbure, tata răspunde :

— Un avion de-al friţilor încearcă să ne omoare, puiule. Dar nu-ţi fie teamă. Mama o să se roage la bunul *ei* Dumnezeu şi totul o să fie bine.

Oare de la ameliorarea spectaculoasă a stării locotenentului Wingate, papa Maurice să fi început să creadă în Dumnezeu ?

Tăcere. Nu se aude decît uruitul avionului şi blonduţul disperat care suspină. Şi-atunci, ca să-l încurajeze pe adolescentul de optsprezece ani, neamţul cel bătrîn întinde mîna înainte şi, aşa cum trebuie să fi făcut de mii de ori, răcneşte :

— *Heil* Hitler !

Strigătul lui sălbatic răsună în casa cufundată în tăcere. De data asta a întrecut măsura. Tata vede roşu de mînie. Cu o mînă îl înşfacă pe bătrîn, îl ridică în sus, apoi îi dă drumul să cadă pe aşternutul de paie.

— Încă o porcărie ca asta şi-ţi dau drumul pe jos !

Neamţul se strîmbă : rana de la călcîi, după exerciţiul ăsta neaşteptat, începe să-l doară. Acum a înţeles.

Bombele încep să cadă. Las lucrul şi frăţiorul meu mi se urcă în braţe. La fiecare explozie, îşi ascunde faţa la pieptul meu. Linişte pentru o vreme. Exploziile încetează. Îşi înalţă atunci spre mine ochii mari, albaştri, şi mă întreabă :

— O să murim cu toţii, Geneviève ?

Foarte încet, la urechea lui, ca să nu mă audă tata, care stă în spatele meu, şoptesc :

— Cred că da, puişorule. Pilotul n-o să ne nimerească el de cîteva ori, dar pînă la urmă tot îşi atinge ţinta.

— Ţie ţi-e frică ?

— Puţin. Dar nu-i aşa rău, de vreme ce sîntem cu toţii la un loc.

— Strînge-mă tare. Vreau să mor lîngă inima ta.

Îl strîng foarte tare la piept. O bombă cade pe calea ferată. Şocul şi impresia pe care-o face asupra noastră sînt greu de suportat. Casa se clatină din temelii, tremură ca şi noi. Să-i fie şi ei teamă ?

— Spune, Geneviève, crezi că o să avem norocul să murim împreună ?

— Bineînţeles. Doar ne iubim atît de mult. N-o să ne putem despărţi !

— Dar mama ? Dar rănitii ? Ce jale !

— Ştii, încă n-am murit. Acolo, sus, pilotul pare să fie al naibii de neîndemînatic. Ori o fi orb ca o cîrtiţă. Încearcă să dormi. Nu te gîndi la tot ce se întîmplă.

— Ce te-ai gîndit să-mi dăruieşti în ziua cînd împlinesc şase ani ?

— E secret ! Curios mai eşti ! Ziua ta e pe 30 septembrie. Aşteaptă pînă atunci.

— Dar dacă tot o să murim...

Claude era intrigat de desele mele şederi în pivniţă. Cînd voia să vină şi el, refuzam de fiecare dată să-l iau, zicîndu-i : „Pentru tine lucrez. Meşteresc ceva frumos pentru ziua ta“.

Acum cred şi eu că trebuie să-i spun despre ce-i vorba. Nu-i pot refuza această ultimă plăcere.

— Bine, atunci ascultă. Am găsit o blană mare de brad care căzuse dintr-un tren de mărfuri. Am luat-o, am adus-o aici, şi cioplesc în ea un cal pe tălpi. Cînd o să fie gata, o să te poţi da huţa pe el, şi cu rotiţe şi fără.

— Cine ţi-a dat ideea asta ?

— Pe lemn era desenat gata un cal frumos : n-am avut decît să decupez urmînd conturul.

Avionul îşi urmează hora infernală deasupra creştetelor noastre. Pentru a doua oară, o bombă cade pe calea ferată. Îl strîng şi mai tare la piept pe fratele meu. Sprijinindu-se de sobă, mama se roagă în tăcere. Nemişcat, în apropierea patului, tata ţine mîinile locotenentului într-ale lui.

Minutele trec şi speranţa revine. Avionul ăsta are şi el un număr limitat de bombe...

— Spune, Geneviève, ce s-ar întîmpla dacă o bombă ar cădea pe grămada de muniţii ?

— Totul ar exploda. N-ar mai rămîne nimic nici din casă, nici din noi. În locul ăsta ar fi o groapă mare, care s-ar umple cu apă.

— Cei din Sainte-Mère ar auzi explozia ?

— Bineînţeles. Dar linişteşte-te. Curînd avionul n-o să mai aibă bombe.

Timpul trece foarte încet. Continuăm să aşteptăm sfîrşitul calvarului. Deodată, avionul pare că se îndreaptă spre cantonul 103 şi că bombardează cam la întîmplare împrejurimile celuilalt pasaj de nivel. De departe, urmărim fulgerele acestor explozii care nu ne mai privesc. Şi totuşi, mama începe iar să tremure pentru Francis, rămas singur acolo, la Stînă. Iar Stîna nu-i prea departe de cantonul 103...

Zgomotele, încetul cu încetul, se estompează. Dar nimeni nu îndrăzneşte să se ducă la culcare. Cine ştie ? Dacă au de gînd să se-ntoarcă ?

Aşa că rămînem acolo, fără să ne clintim. Ne petrecem toată noaptea la gura sobei.

Sîmbătă 10 iunie 1944

Surpriză colosală ! Am avut parte de-atîtea, de la 5 iunie încoace ! Dar niciodată n-am văzut un asemenea spectacol, o asemenea dezolare. Bombele au tăiat liniile spre cantonul 103 şi spre Fréville. Cît despre stîlpii de telegraf, au fost prefăcuţi în surcele. Şinele răsucite ies prin balastul spintecat. În bălţi, gropile bombelor au săpat pămîntul adînc, iar deasupra lor vîrtejuri de apă freamătă şi se-agită. Salba de bombe presărate în jurul nostru formează un cerc cu diametru de o sută cincizeci de metri, în al cărui centru se situează casa şi grămada de muniţii.

La prima vedere pare de neînţeles. Desigur, se prea poate ca avionul german care a încercat să ne azvîrle în aer să fi aruncat numai bombe de calibru mic, şi totuşi cercul acesta perfect care ne înconjoară pare miraculos. Tata, Kerry, mama, Claude şi cu mine privim în tăcere. Cît se poate de serios, tata îi spune mamei :

— Să-i spui bunului tău Dumnezeu că-mi scot pălăria.

— Nimic nu te împiedică s-o faci în persoană.

Tata înalţă din umeri şi intră în casă. Neamţul cel bătrîn care mă înfricoşa atîta şi despre care acum ştim ce sentimente nutreşte faţă de noi pare a nu se simţi prea la largul lui.

Pentru ca păţania de ieri cu soldatul neamţ să nu se mai repete, papa Maurice hotărăşte să-i ceară ofiţerului de la Cartierul general instalat la fermă să ne repartizeze o santinelă înarmată.

Lăsînd la o parte orice prudență, grăbit să ajungă la fermă, tata încalecă pe bicicletă. Îl vedem cum se duce și cum vine, cum umblă în zigzag pe potecă, așteptîndu-ne din clipă în clipă să-l zărim prăbușindu-se, secerat de un glonte. Nemții din castelul din Amfreville n-au depus armele. Din fericire, papa Maurice scapă încă o dată de sub tirul lor neîntrerupt.

Știrile pe care le aduce sînt catastrofale : parașutiștii nu mai au muniții. Sînt nevoiți, ca să păstreze pozițiile cucerite, să se bată cu arme albe. Bătălia cea mai înverșunată are loc la Laba de Gîscă de la Cauquigny. Ceea ce se petrece acolo e groaznic ; instalat în ruinele fermei Leroux, generalul Gavin comandă unor oameni care știu că sînt condamnați la pieire dacă nimeni nu le vine în ajutor în cîteva ore.

Din fericire, există pe lume și papa Maurice. Ofițerul căruia îi arătase stocul de muniții îngrămădit în curte a fost ucis, fără să aibă cînd spune cuiva ceva. Nimeni din cei de la fermă nu știa că tata își petrecuse pe bălți șaptezeci și două de ore ca să salveze lăzile de care luptătorii au atîta nevoie. Isprava asta le pare dealtfel atît de neverosimilă, încît americanii, cînd le-a vorbit despre ea, nu l-au crezut decît pe jumătate. Zece tone de muniții și cinci tone de hrană. E mai mult decît au nevoie.

— Sosesc, spune papa Maurice. Vin să le ia.

Numaidecît, sub tirul neîntrerupt al nemților, soldații americani fac naveta între fermă și cantonul 104. Uluiți, primii care sosesc scot un șuierat de admirație la vederea lăzilor și a salbei de gropi care le înconjoară. Dar n-au timp să se mire. Oamenii generalului Gavin așteaptă cu nerăbdare hrana și mai ales muniția. Cărîndu-le în spate, soldații le iau cu ei. Le va trebui aproape o zi întreagă să le ducă. Mi se strînge inima cînd văd ce s-a ales de parașutiștii „noștri". Băieții cei înalți, veseli și nepăsători, pe care-i primisem în casa noastră, sînt acum niște bărbați cu fața suptă de oboseală și foame, bărbați cu ochi sălbatici, hotărîți să se bată pînă la ultima picătură de sînge. Sînt sacrificați și o știu. Iar nouă nu ne stă în putere să facem nimic pentru ei. Neputința noastră de a-i ajuta mă copleșește de amărăciune. Pentru prima oară îmi pare rău că sînt mică, prea mică. Mi-ar fi plăcut să fiu alături de ei,

să le pansez rănile, să-i țin de mînă ca să le alin clipa morții. Nici măcar atîta nu-mi stă în putință să fac. Iar amintirea bătăliei de la Cauquigny, din acea cumplită zi de 10 iunie, rămîne una din amintirile cele mai crîncene din viața mea. Nici astăzi nu sînt în stare s-o evoc fără să plîng.

Ora șaptesprezece

Sprijinită de pervazul din camera mea, înarmată cu binoclul locotenentului, observ înaintarea unui grup de oameni care merg tiptil, aplecați din spate, pe marginea Bălții Mari. Merg de-a lungul gardului de mărăcini ce împrejmuiește fînețele, pe fîșia îngustă de teren neinundat. În locul acela, pămîntul e îmbibat de apă, dar neinundat pe o porțiune de vreo treizeci de metri. Privirea mi se oprește o clipă pe unul din oamenii rămași în urmă, care deodată se ridică din șale. Scot un strigăt :

— Dar e neamț !

Nici o îndoială : grupul care se furișează în direcția capelei din Cauquigny, aflată în mîinile americanilor, e un grup de soldați nemți. Vin probabil dinspre castelul din Amfreville. Înaintează foarte încet, cu infinite precauții.

Știu că parașutiștii, repliați în capelă, nu mai au muniții. Conținutul lăzilor nu a fost încă distribuit. Cei care le-au transportat le-au depozitat la ferma de lîngă cantonul 103. Distanța dintre fermă și capelă e mare : castelul din La Fière, ferma Leroux, Cartierul general al generalului Gavin, podul de pe Merderet. Soldații care stau de veghe la capelă sînt așadar în avanpost. Numai ei, ei singuri vor suporta asaltul german. Dacă noi nu intervenim, vor fi luați prin surprindere și măcelăriți.

Ce să fac ? Ce să facem ? Hora tuturor acelor „de ce ?" și „cum" începe din nou. Deodată, îmi vine o idee : papa Maurice. Numai el, mergînd pe bicicletă, dacă o ia mai întîi pe calea ferată apoi pe drumul spre castelul din La Fière ar putea ajunge la capelă înaintea nemților. Dacă i-ar înștiința la timp, americanii și-ar putea strînge forțele, s-ar putea organiza.

Ezit o clipă : temerile fetiței din mine sînt mai tari. Dacă îl strig pe tata, voi fi obligată să-i mărturisesc că m-am slujit de binoclu fără să-i cer voie. Are de ce-mi trage o bătaie. Atîta pagubă. Îmi dau drumul pe scări cît pot de repede.

— Mamă, mamă ! Unde e tata ?

— În pivniță. Dar ce s-a întîmplat ?

Fără să pierd timpul cu răspunsul alerg spre pivniță. Apucîndu-l pe tata de mîneca hainei, îl trag după mine fără să-i dau răgazul să scoată un cuvînt.

— Repede !

Cu degetul, arăt spre capătul celălalt al bălții.

— Repede !

Urcăm cîte patru trepte. Tata apucă binoclul și se uită. Scoate o înjurătură.

— Dumnezeii lor ! Ticăloșii ăștia or să-i atace pe băieții noștri !

— Lasă-mă să mă duc acolo ! Trebuie să facem ceva ! Am să iau tot ce-o să găsesc ca să am cu ce face pansamentele. După încăierare, răniții vor avea nevoie de îngrijiri. Te rog, lasă-mă să mă duc !

— Du-te. Dar eu o iau înainte. Tu, mai întîi, cere voie de la mama.

— Și dacă nu mă lasă ?

— Ascultă ce-ți spune conștiința, fato.

— Mă duc. Te întîlnesc acolo. Iei bicicleta ?

— Bineînțeles. Nu sînt sigur că o să pot ajunge pînă acolo, dar am să încerc. În trecere, am să le dau de știre soldaților instalați la ferma de lîngă cantonul 103. Au depozitat munițiile în hambar.

— Au luat tot ce-ai strîns tu ?

— Aproape tot. Nu mai rămîne decît atît cît pot căra vreo cinci-șase oameni o dată sau de două ori.

— Mergem, tată ?

— Mergem, fetițo. Pe drum, încearcă să fii cuminte. Și dacă noi doi n-o să ne mai vedem, îți urez noroc, fetițo.

— *Good luck*, papa Maurice.

Cu un gest spontan, îl apuc de după gît și-l sărut, pentru prima oară în viața mea, cu o plăcere atît de vădită. Coborîm repede la parter. Fără să-i spună o vorbă mamei, tata

își scoate bicicleta din pivniță și se năpustește spre cantonul 103. Încerc să-mi înfrîng emoția care mă cuprinde la gîndul că va trebui s-o înfrunt pe mama. Trebuie să-i împărtășesc hotărîrea pe care tata și cu mine am luat-o și știu că n-o să fie deloc ușor.

— Repede, mamă, dă-mi tot ce ai la îndemînă în materie de rufărie ca să am cu ce face pansamente. Mă duc la Cauquigny cu tata. O să fie mulți răniți.

— De unde știi ?

— Am văzut totul prin binoclu. Un grup de nemți înaintează pe baltă și s-apropie de Cauquigny. Americanii din capelă nu mai au decît pumnalul cu care să se bată. Repede !

— N-ai să te clintești de-aici !

— Nu cred. Tata mi-a dat voie.

— Copiii n-au ce căuta pe cîmpul de luptă. Războiul e treaba oamenilor mari.

— Ți-e teamă să nu fiu ucisă, nu-i așa ? Știi ce ? Nu-i nici o pagubă dacă mor ! Prefer să mor acolo, alături de ei, decît să mai trăiesc într-o familie care se poartă cu mine mai rău decît cu un cîine !

O mînie cumplită începe să pună stăpînire pe mine. Înainte ca mama să-și revină din uimire, intru ca o vijelie în camera răniților, sub privirea intrigată a lui George care se întreabă de ce naiba ne certăm. Deschid dulapul cu un gest violent, iau două cearșafuri apoi alerg spre ușa care dă afară.

Prea tîrziu. Mama a închis ușa și se sprijină de ea, împiedicîndu-mă să ies.

— Liniștește-te și ascultă-mă.

— Îmi pare rău, dar n-am timp.

— Geneviève, te rog, ascultă-mă o clipă.

— Mamă, am să mă supăr de-a binelea !

Nu mă mînii des, dar cînd mi se-ntîmplă, nu mă mai controlez și furia îmi dă o putere herculeană. Iar mama știe asta. Dacă nu se dă singură la o parte, n-o să-mi vină deloc greu s-o împing eu.

Ultimă tentativă de împăcare :

— Hai, mamă, nu merită să-i fi salvat de la înec, ca să-i părăsim acum. Dacă ai avea un singur motiv ca lumea

ca să mă împiedici să mă duc acolo, te-aş asculta, dar nu ai. Să nu-mi spui că sînt prea mică. Sînt la fel de bătrînă ca şi tine ! Şi nici nu-i de mirare, cu viaţa pe care o duc în casa asta ! Ce faci tu ca să-mi alini suferinţa ? Te mulţumeşti să plîngi prin unghere !

Mînia mă îneacă de-a binelea. Am conştiinţa că spun lucruri îngrozitoare care o rănesc adînc pe biata mama. Iat-o că plînge. Dar lacrimile ei mă lasă indiferentă, într-atît de mare e propria mea suferinţă. La gîndul că prietenii noştri vor muri, simt că mi se frînge inima. Mi-aş da bucuros propria viaţă ca să-i salvez, iar mama nu vrea să înţeleagă !

— Geneviève, am un motiv grav ca să te împiedic să te duci acolo. Lasă-mă să-ţi spun motivul ăsta. Pe urmă ai să te gîndeşti. Şi dacă vei fi în continuare hotărîtă să pleci, am să te las.

Mă mai liniştesc puţin. Cu cearşafurile în braţe, o ascult.

— Cînd te plimbi prin fîneţe cu frăţiorul tău, te simţi obligată să-l supraveghezi, să fii atentă să nu se apropie prea mult de apă. Ei bine, cu soldaţii va fi acelaşi lucru. Vor fi îngrijoraţi pentru tine. În loc să se gîndească să se apere pe ei, se vor gîndi cum să te apere pe tine. Şi asta poate să-i coste viaţa. Asta vrei să li se-ntîmple ?

Mînia din mine dă înapoi, mă liniştesc treptat. Mama are dreptate. Nu mă gîndisem la asta. Mişcată, mă uit la ea.

— M-am purtat tare urît, iartă-mă.

— Să nu mai vorbim despre asta. Înţeleg ce simţi, dar ce vrei ? E război.

— Şi chiar nu pot să-i ajut cu nimic ?

— Ba da : poţi să te rogi, să te rogi şi să-ţi oferi propria ta durere, propria ta nelinişte, să te oferi pe tine însăţi...

— Să mă ofer pe mine însămi... Ce mai plocon. Mulţumit o să mai fie bunul Dumnezeu, n-am ce zice !

Mama îmi spune atunci o parabolă făcută de ea.

— L-ai văzut vreodată pe domnul Frossard făţuind un diamant ? Ia un diamant brut, nu prea frumos, care aduce cu o bucată de sticlă şi, cu ajutorul unei dăltiţe şi-al unui ciocănel, face pînă la urmă din el cea mai frumoasă piatră preţioasă din cîte se află. Dacă diamantul ăsta ar

fi înzestrat cu gîndire, ar spune că merită osteneala să fie fățuit și netezit astfel ca să ajungă frumos pe cît e. Diamantul ăsta ești tu. Suferința ne netezește pe toți.

Nu prea înțeleg ce vrea să spună.

— Și nu uita că nu sîntem decît niște naufragiați pierduți într-un ocean de suferințe. Nu ne stau în putință decît bietele noastre mijloace. Dar care pot fi eficace.

Mă uit la ea, tot fără să înțeleg.

— Du-te la tine în cameră și gîndește-te.

Îi mai cer încă o dată iertare, las cearșafurile și mă duc. Am impresia că port pe umerii mei povara întregii suferințe umane. Mă așez o clipă pe pat și încerc să mă gîndesc. Cele spuse de mama mi se par a avea un tîlc tare ascuns. Să-mi ofer propria mea amărăciune, propria mea suferință, viața mea chiar. De ce ? Ce folos imediat ar putea avea de pe urma acestui lucru prietenii mei, soldații ?

Privirea mi se oprește asupra binoclului agățat de cremona ferestrei. Meditez atît de adînc, încît îl privesc fără să-l văd. Oare de ce, dintr-o dată, fără să mă gîndesc, mă ridic, mă apropii de fereastră și iau binoclul în mîini ? De ce ?

Acolo, la Cauquigny, nemții au încercuit micuța capelă. Unul cîte unul, soldații noștri sînt siliți să se predea : de cîteva ore nu mai au muniții. Nu le mai rămîne decît pumnalul. Îi zăresc, încadrați de nemți. Înaintează, încolonați cîte doi, spre marginile Bălții Mari. Îmi închipui că vor fi duși la castelul din Amfreville, unde nemții își au cartierul general. Sînt vreo treizeci de soldați nemți și tot cam pe-atîția parașutiști. Cel puțin așa mi se pare. Americanii merg ținîndu-și mîinile ridicate la înălțimea feței ; într-adevăr, spre castel se îndreaptă.

Au făcut vreo trei-patru sute de metri, cînd doi nemți îl iau pe unul din prizonieri și-l scot din rînd. Amenințîndu-l cu armele, îl obligă să se dezbrace de tot. Apoi azvîrle pe una din crengile unui copac o frînghie cu care mai înainte l-au legat de glezne. Bietul parașutist se pomenește spînzurat cu capul în jos. Nu-mi vine să-mi cred ochilor. Părinții mei mi-au spus adesea că în timp de

război prizonierii și răniții sînt în general bine tratați. Atunci ce va să însemne spînzurarea asta cu capul în jos ?

Continui să privesc. Un neamț care mi se pare a fi înarmat cu pumnal se apropie de spînzurat și începe o groaznică operă de mutilare a trupului acestuia. Omul se zbate, încercînd zadarnic să se apere. Neamțul, calm, ca și cum ar avea tot timpul înaintea lui, își continuă opera de călău. Încep să hohotesc de furie, de oroare, de neputință. Scena asta înspăimîntătoare se desfășoară dincolo de bălțile inundate, cam la un kilometru și jumătate de casa noastră. Distanță de netrecut. Și, totuși, îmi vine să-i cer mamei să mă ajute să aduc barca, aflată la malul Bălții Mici, de cealaltă parte a liniilor. Dacă aș sosi așa, cu barca, neînarmată, eu, o copilă lipsită de apărare, poate că aș avea norocul să-i impresionez pe nemți, să-i fac să se rușineze de purtarea lor ! Poate că atunci, cine știe, s-ar îndura de nefericitul pe care-l mutilează !

Din păcate, proiectul meu nu e realizabil. Mi-ar trebui mai bine de două ore de mers pe apă ca să străbat Balta Mare. Și mi-e teribil de greu să manevrez prăjina cea mare de lemn cu ajutorul căreia faci barca să înainteze, iar în două ore nefericitul pe care l-au spînzurat ar putea muri de nu știu cîte ori. Și-apoi, nimic nu-mi garantează că nemții s-ar lăsa impresionați de durerea mea.

Las pentru o clipă binoclul ca să-mi șterg lacrimile care mi se preling pe față și mă împiedică să văd. Apoi, din nou, privesc.

Ceilalți prizonieri se agită. Deodată, un grup de vreo șase sau zece oameni se năpustesc dintr-un salt asupra nemților, ocupați să se uite cum americanul e torturat. Nu izbutesc să văd dacă au pumnalele asupra lor, dar probabil că nu. O încăierare rapidă urmată numaidecît de pocnete de armă pune capăt eroicei lor tentative. Cad aproape toți în același timp. Am impresia că nemții au țintuit cu bună știință spre picioare. N-am să întîrzii să aflu de ce.

Cei care n-au participat la tentativa parașutiștilor de a-și elibera camaradul spînzurat sînt siliți să-și ridice compatrioții răniți, care au căzut claie peste grămadă. Îi tîrăsc pînă la gardul viu care împrejmuie balta, îi așază cu spatele

la taluz și se îndepărtează, mereu sub amenințarea pistoalelor mitralieră.

Cu niște arme ce mi se par a fi pumnale, dar pe care nu izbutesc să le identific din cauza distanței, dar și pentru că nemții stau cu spatele spre mine, aceștia încep iar groaznicul joc al măcelului. Cu mîinile pe care și le țin în sus, parașutiștii încearcă să-și apere fața. Armele mînuite de nemți aruncă reflexe metalice. Brațele lor se coboară, se înalță. Nu zăresc decît reflexele astea și spatele lor.

Mama îmi spune mereu că nu sînt o fetiță ca toate celelalte. De data asta o să am dovada că așa e. Se creează dintr-o dată între soldații torturați și mine o simbioză stranie : asist la agonia lor, loviturile primite de ei le primesc și eu. Mi-e rău, mi-e atît de rău, ca și cum trupul mi-ar fi vrîstat de mii de răni. Primele două lovituri îmi străpung brațele deasupra coatelor. Pe urmă, nu mai știu. Mi-e atît de rău că mi se face greață. Nu mai pot să îndur. Mă prăbușesc în genunchi.

Și mă rog. Ofer durerea, neliniștea mea, suferințele ce-mi sfredelesc corpul peste tot, pînă și viața mea, pentru ca înspăimîntătorul măcel să se termine. Dar cine să mă audă ? Cine să-mi îndeplinească ruga ?

De cît timp ține măcelul ăsta ? De trei sferturi de oră ? De o oră ? Nu știu. Ultima imagine pe care o am despre măcel sînt cei doi nemți care taie frînghia cu parașutistul spînzurat. Îl tîrăsc și-l aruncă în apa bălților. Apoi, mulțumiți de fapta lor sinistră, își continuă, fără a se ascunde, drumul spre castel. Nici un prizonier nu-i însoțește. Noaptea se lasă acoperind cu un linţoliu negru trupurile nefericiților supuși la supliciu. S-a sfîrșit : bătălia de la Cauquigny s-a terminat. S-a isprăvit prin masacrul unor soldați lipsiți de apărare. Mi-e rușine, deodată, că trăiesc într-o lume în care sînt tolerate asemenea atrocități. Acum știu și nimic nu mă va putea face să-mi schimb părerea : ne aflăm în infern.

Cobor la parter. Santinela americană, pusă la dispoziția noastră începînd din dimineața asta, Kerry și micuțul meu frate, care nu știu nimic despre tragedia ce-a avut loc, joacă pătimaș o partidă de dada. Se uită la mine, abia mirați să-mi vadă fața răvășită de lacrimi și de suferință.

Își închipuie, desigur, că mama m-a pedepsit trimițîndu-mă să stau la mine în cameră.

Fără să fac un zgomot, mă apropii de patul pe care se odihnește locotenentul Wingate, cu intenția să pun binoclul la locul lui, pe noptieră, fără să-l trezesc.

Dar George nu doarme, așa cum credeam. Mă cercetează din priviri și-mi spune :

— Oh, Dgenevi, dumneata mult plîns.

Fac „da" din cap, neînstare să scot un sunet. Iau de pe noptieră carnețelul și creionul care se află totdeauna acolo. Puținele cuvinte englezești pe care le știu le voi scrie mai bine decît le rostesc. Așa că scriu :

— *German soldiers very bad men.* [1]

Nu știu, în vocabularul meu restrîns, alt cuvînt mai tare decît *bad*. Regret. George citește scurta mea propoziție.

— *Why, Dgenevi ?* [2]

Iau carnețelul și scriu din nou :

— *German have killed 30 American soldiers.* [3]

Locotenentul se ridică iute într-un cot, ridică spre fața mea micuța lampă cu petrol și mă privește îndelung.

— *Where, Dgenevi, where ?* [4]

— *Two kilometers, George.* [5]

Am răspuns vorbind, nu scriind și arăt cu degetul spre Amfreville.

— *Are they all dead ?* [6]

— *Yes.* [7]

George pune binoclul pe noptieră, apoi ia un șervet ud pe care îl ține totdeauna la îndemînă. Cu gesturi blînde, îmi șterge fața șiroind de lacrimi.

— *My little Dgenevi, oh my little Dgenevi...* [8]

[1] Soldații germani (sînt) oameni foarte răi *(engl.)*
[2] De ce ? *(engl.)*
[3] Germanii au ucis 30 de soldați americani *(engl.)*
[4] Unde, Geneviève, unde ? *(engl.)*
[5] La doi kilometri de-aici, George *(engl.)*
[6] Au murit cu toții ? *(engl.)*
[7] Da *(engl.)*
[8] Micuța mea Geneviève, oh, micuța mea Geneviève *(engl.)*

Mă simt bătrînă şi obosită, obosită de moarte. Îl sărut pe George şi plec cu gîndul să mă culc numaidecît. În seara asta mama o să se descurce singură cu prizonierii. Santinela abia aşteaptă să-i dea o mînă de ajutor ; Kerry la fel.

Trecînd prin bucătărie, îi spun mamei, ocupată să pună masa pentru seară :

— Să nu-mi mai vorbeşti niciodată despre bunul tău Dumnezeu. Nu mai cred în el. Sînt minciuni.

Mama, care nu ştie nimic şi crede că mă gîndesc la scena de mai înainte, răspunde :

— Spui aşa pentru că ruga nu ţi-a fost îndeplinită numaidecît ? Pentru cîţiva oameni sacrificaţi, ştii oare cîţi alţii va salva Dumnezeu ? Nu, aşa că nu te-apuca să judeci ceea ce nu ştii.

Ridic din umeri. Mă simt atît de tristă, încît nu vreau să spun noapte bună nimănui. Nici chiar frăţiorul meu nu va primi sărutarea mea obişnuită. Cum să poţi ura noapte bună după cele ce s-au petrecut ?

Sfîrşită de oboseală, doborîtă de durere, nu întîrzii să adorm. În seara asta nu-mi voi face rugăciunea. N-am s-o mai fac niciodată. Bunul Dumnezeu nu mai e prietenul meu.

Am aflat pe urmă că papa Maurice n-a putut, aşa cum avea intenţia, să ajungă pînă la Cauquigny. Cînd în sfîrşit a dat de americani, lupta începuse. Cineva care a scăpat cu viaţă din luptă mi-a făcut precizarea că paraşutiştii îşi dăduseră seama la timp de venirea nemţilor. S-au repliat la o distanţă de opt sute de metri de capelă, în ruinele fermei stăpînului Jean Leroux, lîngă podul de pe Merderet, lăsînd şaisprezece voluntari cu însărcinarea să le acopere retragerea. Voluntarii nu erau aşadar în număr de treizeci, aşa cum crezusem. Aceşti şaisprezece oameni au fost capturaţi de nemţi. Din toţi şaisprezece n-a mai rămas nici un supravieţuitor.

Duminică 11 iunie 1944

De la prima privire pe care o arunc pe bălţi, îmi dau seama că se întîmplă ceva. Şi încă ceva neobişnuit. Mai întîi, e lumină de-a binelea : prin urmare m-am sculat mult mai tîrziu ca de obicei. Nu-i nimic anormal într-asta, de vreme ce n-am dormit noaptea dinainte ; pur şi simplu am recuperat orele de somn pierdute. Apa bălţilor clipoceşte la fel ca de obicei, vremea e la fel de rea. Încerc o impresie ciudată, cu neputinţă de definit, o întrebare mi se învîrte întruna în minte : ce se întîmplă oare ? Îmi dau drumul pe scară, mai-mai să-mi frîng gîtul. În josul scării, uşa pe care o izbesc nu izbuteşte să-mi frîneze aterizarea vijelioasă şi ajung, fără să vreau, în braţele santinelei care, în picioare, se sprijină de bufetul din bucătărie. Sosirea mea furtunoasă îl face să rîdă în hohote. Îmi spune pe limba lui cîteva cuvinte pe care, bineînţeles, nu le pricep, iar părinţii mei izbucnesc şi ei în rîs.

Înţeleg din ce în ce mai puţin. Atmosfera e destinsă, faţa tatei şi a mamei parcă strălucesc, bucuria face ca privirea să le fie luminoasă. Dar ce se întîmplă, pentru Dumnezeu ? Trebuie să aflu.

— Mamă, spune-mi repede ce se întîmplă.

— Curioasă mai eşti, dă întîi bună dimineaţa, apoi am să-ţi explic.

Mă execut la repezeală : o sărutare lui Kerry şi lui George, una mamei. Şovăi o clipă în faţa tatei. Apoi îmi iau inima-n dinţi şi, în loc de tradiţionalul „Bună dimi-

neaţa, tată“, îl sărut zgomotos pe obraz. Santinela îşi cere şi el sărutarea. Mă întorc spre mama :

— Ei ?

Fără o vorbă, tata îmi întinde binoclul, mă trage afară după el şi-mi arată cu degetul castelul din Amfreville.

Deodată realizez că ne aflăm pe calea ferată, *descoperiţi*, şi că nimeni nu pare a trage asupra noastră. Tăcere. Potrivesc binoclul şi privesc spre locul indicat. Trec cîteva clipe şi nu observ nimic precis. Tata se apropie de mine şi orientează binoclul în direcţia bună. Şi-atunci văd. Un neobişnuit detaliu, nemaipomenit, fabulos, inimaginabil ! Acolo, pe acoperişul castelului din Amfreville, flutură un drapel american. Îl recunosc numaidecît. Steagul ăsta înstelat, cu liniile lui roşii, domnişoara Burnouf, învăţătoarea noastră, ne-a pus într-o zi să-l desenăm, cu bietele mine grase care ne slujeau pe vremea aceea drept creioane colorate. Niciodată nu ne-am dat într-atît silinţa pentru un desen. Deşi ştiam că n-avem să-l păstrăm, că după ce-l vom fi privit îndelung, îl vom arde în soba cea veche care încălzea clasa. Nici vorbă nu putea fi să ducem cu noi măcar unul singur.

Domnişoara Burnouf ne pusese de asemenea să desenăm şi drapelele aliaţilor noştri englezi şi ruşi. Şi ne promisese să ne înveţe, de cum se va sfîrşi războiul, imnurile acestor ţări şi să le cîntăm în limba lor de baştină.

Mă uit din nou, ca să fiu sigură că nu visez. Nu, nu visez, e cît se poate de adevărat, drapelul american flutură într-adevăr în faţa mea, acolo, pe acoperişul castelului din care nemţii au fugit. Curînd, prezenţa lor printre noi nu va mai fi decît o amintire urîtă. Americanii au cucerit aşadar castelul, deci războiul a fost cîştigat, deci s-a sfîrşit.

Iluzii de copil, iluzii plăcute. Încă nu ştiu că războiul va mai dura încă un an, o veşnicie, că mii de oameni care astăzi rîd curînd nu vor fi decît cadavre sau infirmi pe viaţă, încă nu ştiu de cîte sacrificii va fi nevoie pentru ca lumea să devină liberă.

Dar, deocamdată, nu ştiu nimic din toate astea : nu văd decît drapelul, nu aud decît tăcerea. Şi-mi dau în sfîrşit seama că, ceea ce m-a intrigat atît la trezirea din somn a fost lipsa de zgomot.

Trăisem zile întregi într-un vacarm înspăimîntător, pînă la urmă ne obişnuisem. Astăzi, vacarmul a încetat, putem din nou circula nestingheriţi pe calea ferată, fără să auzim de îndată şuieratul ascuţit al gloanţelor, sîntem sănătoşi şi teferi, sîntem liberi.

— Tată, spune-mi repede ce s-a întîmplat.

— Trupele care trebuiau să sosească pe mare sînt aici. Au reuşit să facă joncţiunea cu soldaţii noştri.

Soldaţii „noştri". În sfîrşit, vor putea să se odihnească. Da, dar cîţi dintre ei au mai rămas ? Dintr-o dată, măcelul de ieri îmi vine în minte. Nu-i cu putinţă ! Oamenii aceia au murit degeaba ! Fără un cuvînt îi dau binoclul tatei şi urc la mine în cameră. De data asta, frăţiorul meu doarme în patul lui. Îl zgîlţîi fără menajamente :

— Claude, dragul meu Claude ! Războiul s-a sfîrşit ! Am cîştigat !

Zăpăcit de trezirea asta brutală, Claude se uită la mine în timp ce se freacă la ochi.

— Mai spune o dată.

Îl iau în braţe, mă apropii de fereastră şi-i arăt castelul. Din locul unde ne aflăm, vedem cît se poate de bine frumosul drapel care flutură pe acoperiş. Fără să-mi dau seama, îl strîng atît de tare în braţele mele, încît Claude e cît pe ce să se sufoce.

— Dacă mă ţii tot aşa, o să mor asfixiat.

Are dreptate. Îl pun cu blîndeţe pe pat. Pe faţă şi în privirea lui este întipărită o asemenea gravitate, încît nu mă pot împiedica să-l întreb de ce nu e fericit. Gînditor, îmi răspunde :

— N-ai uitat nimic ? Dacă războiul s-a sfîrşit, trebuie să-i mulţumim cum se cuvine bunului Dumnezeu. Hai s-o facem chiar acum.

Dînd imediat urmare cuvintelor, se lasă în genunchi lîngă pat şi se cufundă într-o rugă aprinsă. Mărturisesc că n-am nici un chef să-i urmez pilda. Tot mai păstrez în adîncul inimii o rîcă adîncă împotriva lui Dumnezeu. Şi-apoi, astăzi am de făcut ceva mult mai important : să mă deprind cu libertatea.

Ca să nu-l deranjez pe Claude, ies din cameră fără zgomot, cobor aproape calm pe scară şi urc pe calea ferată. Sînt cinci zile de cînd n-am putut face un singur pas

pe linii. Mă uit atent la bălţile devenite tăcute şi-o fluier pe prietena mea, ciocănitoarea verde. Întîrzie să se-arate. Mai fluier o dată. Nimic, nimeni nu răspunde la chemarea mea. Tocmai de asta mă temeam şi eu : păsările au murit sau au amuţit de spaimă. Îngrozitoarele omoruri care au avut loc pe lîngă noi au făcut să le piară veselia. Va trebui să mă obişnuiesc să trăiesc fără ele şi poate chiar fără soare. Căci nici el nu se vede : nori groşi, cenuşii, semănînd cu un uriaş văl de doliu, acoperă cerul de-atîtea zile ! Dacă şi soarele a luat hotărîrea să nu se mai arate pe cer ? Fără soare, fără păsări, cum să îndur eu viaţa ? O tristeţe nespusă mă învăluie. Neliniştită din cauza nemişcării mele, mama, care mă privea de pe prag, vine la mine şi-şi petrece braţul pe după umerii mei.

— Oh, mititica de tine, eşti atît de necăjită !

Izbucnesc în hohote de plîns şi-mi ascund faţa la pieptul ei. Cu blîndeţe, mama mă linişteşte :

— Ai fost atît de bravă zilele astea, că nu e cazul să-ţi pierzi curajul tocmai acum, cînd totul s-a sfîrşit.

— Am chemat păsările şi n-au venit. Soarele nu s-arată nici el. Totul e aşa de trist !

— Au să vină ele, păsările tale. Lasă-le timp să uite spaima pe care au tras-o. Nici tu n-ai cîntat zilele astea. Şi cu toate astea eşti în viaţă. Cît despre soare... Uită-te, norii se împrăştie. La începutul după-amiezii o să fie aici. Şi cînd o să uităm cu toţii cele ce s-au petrecut, totul o să reintre în normal.

— Niciodată n-am să uit !

— Ba da. Timpul şterge totul. Puţin cîte puţin, amintirile se estompează. Mai întîi, îţi scapă un amănunt neînsemnat, apoi o zi întreagă. Degeaba te zbaţi, a dispărut, nu-ţi mai aminteşti de ea.

— Nu, mamă. Eu ştiu că n-am să uit. Cînd voi fi foarte bătrînă, dacă o să am nepoţi, voi putea să le povestesc totul, cu de-amănuntul, fără greş.

— Poate că ai dreptate, la urma urmei. Nu eşti o fetiţă ca toate celelalte. Mai ştii ?

Mama se înşela. După ce-am descoperit războiul şi cortegiul lui de atrocităţi, am devenit o fetiţă ca toate celelalte. Pierdusem nevinovăţia copilăriei, iar păsările nu s-au înşelat. Niciodată n-au mai zburat în întîmpinarea mea cînd

le-am chemat. Cu o singură excepţie, o ultimă oară, dar asta mult mai tîrziu.

Dar acum, sînt departe de toate astea. Păsările sînt supărate pe mine, se ascund, se pitesc în ascunzători. Nu mai am prieteni.

Dacă războiul s-a sfîrşit, cer voie mamei să mă lase să mă duc la slujba de la ora unsprezece, la Sainte-Mère-Eglise. Mai am încă vreme să ajung.

— Nici pomeneală ! Să nu te clinteşti de-aici. Nimeni nu ştie încă ce se întîmplă acolo. Nici vorbă nu poate fi să ne ducem deocamdată la Sainte-Mère. Trebuie să mai aşteptăm.

— Şi comuniunea mea care are loc peste două săptămîni ?

— Degeaba insişti. Dacă eşti cuminte, poate că te las să te duci să-l vezi pe fratele tău la Stînă, în după-amiaza asta. Dar nimic altceva. Ai să vezi ce frumos e planorul ! Şi-ai să-l poţi lua şi pe Claude, dacă-mi promiţi să ai grijă de el aşa cum trebuie.

— Mai e vorbă ? Se înţelege că da !

Mama mă trage după ea în bucătărie şi-mi dă micul dejun. Înainte de a-mi bea cafeaua, urc după micuţul meu frate. Arunc o privire în trecere pe fereastra de la pod şi-l zăresc pe tata pe baltă. Se îndreaptă spre Stînă. Frăţiorul meu e tot acolo unde l-am lăsat. Mă uit o clipă la el.

— Claude, vino să mănînci, ne-aşteaptă mama.

Nu se clinteşte, nu pare să fi auzit. Blînd, îmi pun mîna pe umărul lui.

— Vino, ne cheamă mama.

Atunci, pare să iasă dintr-un vis lăuntric şi mă priveşte fără să înţeleagă. Luîndu-l în braţe îl duc cu de-a sila. Dacă l-aş fi lăsat să aleagă, sînt sigură că ar fi preferat să rămînă singur. Admir felul în care poate să se izoleze şi să se concentreze cu o asemenea fervoare. Eu nu ştiu să mă rog şi cu siguranţă nici nu voi şti vreodată. Cînd îmi cere să-l ajut să-şi spună rugăciunea, mă ofer ca să-i fac plăcere, dar ştiu că el, cel mic, e acela care mi-ar putea da lecţii.

Îl pun pe umăr şi coborîm la parter. Sînt atentă să n-o iau la vale pe scări, cu aceeaşi viteză din dimineaţa asta.

Depun prețioasa povară în brațele mamei, care rîde văzîndu-l cum se zbate. Mîncăm și flecărim amîndoi. Castelul a căzut, războiul s-a sfîrșit. Pentru noi e atît de minunat, că nu ne vine să credem. Am o sumedenie de planuri în minte. Claude mă ascultă, entuziasmul meu îl face să zîmbească. Privirea i se însuflețește cînd îi dau vestea că o să ne ducem cu siguranță la Stînă, în cursul după-amiezii.

După ce terminăm de mîncat, îl urc în picioare pe frățiorul meu pe un scaun, între orologiu și hornul sobei, și încep să-l îmbrac. Îngenuncheată dinaintea vetrei, mama ceruiește și lustruiește cărămizile roșii ale pardoselii, ca în fiecare duminecă. Stînd culcați, cei doi răniți nemți moțăie.

Deodată, scotocind prin buzunarul de sus de la uniformă, „îngerul nostru păzitor", santinela, face o mișcare greșită și una din grenadele lui cadrilate se desprinde, cade pe jos și se rostogolește spre ușa închisă din cauza frigului.

La zgomotul făcut de grenada care a atins pardoseala, mama și cu mine ne întoarcem. Ne trebuie o zecime de secundă ca să constatăm că grenada a rămas accidental fără dezamorsor. Inelul de siguranță e agățat de nasturele de la buzunarul uniformei soldatului.

Am timp să mă gîndesc : „Ce prostie. Războiul s-a sfîrșit și noi o să murim cu toții".

O clipă, întreaga ironie a soartei îmi apare. Omul ăsta, venit aici anume ca să ne protejeze, o să ne provoace moartea fără să vrea, iar el, căruia nu-i știu nici numele mic, de vreme ce l-am botezat din oficiu „înger păzitor", el o să moară împreună cu noi.

Din cauza înclinării casei, grenada se întoarce spre santinelă. Îl lipesc pe frățiorul meu de hornul sobei. Întorcîndu-mă hotărît cu spatele spre grenadă, mă strîng foarte tare de Claude, îi fac o pavăză din trupul meu. Într-o străfulgerare, privirea mea se încrucișează cu a mamei, care stă îngenuncheată în fața vetrei. În ochii ei văd strălucind lacrimi. Mă gîndesc iar : „Ce prostie, ce mai prostie !"

Frățiorul meu a văzut și el primejdia. Cu glas foarte scăzut, șoptește : „Oh, Doamne, pe mine dacă vrei, dar nu pe Geneviève, nu pe mama".

Înspăimîntată pentru o clipă, santinela reacționează. Aud cum face o mișcare. Omul se aruncă asupra grenadei, o ia de jos, se repede spre ușă, iese în fugă din bucătărie și azvîrle departe, pe rambleu, mașinăria aducătoare de moarte. O explozie puternică sfîșie tăcerea ce ne înconjoară. Nu mai îndrăznim nici să respirăm. Ecoul exploziei se îndepărtează.

Mama reacționează cea dintîi. Se ridică și iese. Îngerul nostru păzitor e lungit cu fața la pămînt, în curte, nemișcat. Bietul de el, e mort, cu siguranță. S-a sacrificat ca să ne salveze pe noi.

Îmbrăcat numai pe jumătate, Claude mă trage în curte, lîngă soldatul întins pe jos. Și-acolo răsuflăm ușurați. Soldatul nu e mort, nu, nu e mort. Cu amîndouă mîinile acoperindu-și fața, suspină ca un copil. Îngenuncheată lîngă el, mama îi mîngîie părul, așa cum face cu copiii ei cînd sînt necăjiți. Îi vorbește blînd, duios, îi mulțumește pentru actul lui de eroism care ne-a salvat pe toți. Băietanul cel lung, întins acolo, nu pricepe boabă de franțuzească, dar vocea blîndă și liniștitoare a mamei izbutește să-i oprească hohotele de plîns. Rușinat oarecum că și-a dat drumul, se scoală. De la înălțimea ei de un metru cincizeci, măicuța pare deodată cea mai mare. Stînd în picioare unul lîngă altul, ea și soldatul, se privesc îndelung, fără o vorbă. Căci nu-i deloc nevoie să vorbești ca să te înțelegi, iar ei doi, precum o mamă și fiul ei, lasă să le vorbească din priviri întreaga duioșie a lumii.

Atras de zgomotul exploziei, Kerry se scoală și vine să afle ce s-a întîmplat. Santinela, tremurînd încă, îi explică din ce-am scăpat. Pus la curent, George îl admonestează sever, cerîndu-i să fie mai atent, apoi îl felicită pentru curajul lui și reflexele prompte. Încerc să-i explic locotenentului că numai eu sînt de vină de cele întîmplate : coborînd nebunește scările de dimineață, trebuie să fi desfăcut cu capul, amorsorul grenadei ; la primul prilej s-a desprins.

Ne trebuie o bucată bună de timp ca să ne revenim de pe urma emoției. Spectacol insolit, bătrînul neamț se însuflețește pentru prima oară. Cel puțin pentru prima oară manifestă o bucurie neîngrădită, un sentiment cu-a-

devărat uman. Se ridică, se apropie de santinelă și-i strînge călduros mîna, tînărul lui camarad făcînd apoi și el același lucru, ispravă pentru care se ridică în șezut pe așternutul lui de paie.

Profit de absența tatei, care s-a dus cu barca la Stînă, ca să-i cer lui Kerry să mă învețe să trag cu pușca. Drăguțul nostru uriaș e numaidecît de acord. Îmi cere să agăț o cutie goală, care a conținut o rație alimentară, de bariera bălții și să pun un scaun între cele două linii de cale ferată. În felul ăsta nu-și va obosi glezna rănită. Și astfel îmi dă prima lecție de tir. La început sînt puțin surprinsă de zgomot, atunci cînd pornește primul glonte, dar mă obișnuiesc repede. La al patrulea glonte ating ținta. Uriașul aplaudă. Din clipa aceea și pentru tot restul vieții, cred, am iubit și voi iubi cu pasiune tirul. Micuțul Claude, venit lîngă noi, vrea să încerce și el. Arma e prea grea pentru brațele lui micuțe. Atîta pagubă ! Kerry se ridică, pune pușca pe scaun, îi arată copilului ce trebuie să facă, și micuțul nimerește din primul foc. Fericiți, luăm ținta și ne ducem să i-o arătăm lui George și îngerului nostru păzitor. Cei doi militari îl felicită pe băiețel care, modest, recunoaște că n-a făcut-o dinadins.

Claude își instalează apoi jocul de dada lîngă pat și-i poftește pe cei doi răniți să angajeze o partidă pe cinste. Cei doi americani rîd din inimă la fiecare punct marcat de băiețel, care rîde în hohote ori de cîte ori o aruncătură norocoasă de zaruri îi îngăduie să-și mute cu o pătrățică sau mai multe micuții cai colorați.

Ca să-mi umplu dimineața, o ajut pe mama la treburile casei. Cînd se întoarce tata, casa e dereticată cum trebuie și masa pusă pentru prînz. Claude și cu mine mîncăm la repezeală, ca să plecăm mai repede la Stînă.

Înainte de a ne lăsa să plecăm, mama ne sfătuiește energic să mergem pe sensul invers al potecii, ceea ce, în timp normal ne e categoric interzis. Dar azi, în recomandarea asta, nu vedem nimic anormal. În starea în care sînt liniile, cum ar mai putea trece vreun tren ?

Părăsim cantonul 104 înfofoliți ca în plină iarnă, și, fericiți peste măsură, o pornim la goană spre cantonul 103. E așa de bine să poți din nou alerga, să țopăi după pofta inimii. Escapadele mele neîngrădite prin dragele noastre

ogoare începeau să-mi lipsească. Ne oprim o clipă, uluiți de mulțimea de stricăciuni prilejuite căii ferate de bombele azvîrlite în noaptea de vineri spre sîmbătă. Ca niște brațe ce-ar cere îndurare, liniile răsucite se înalță spre cer. Ce forță colosală se ascunde așadar în bombe, pentru a schimonosi astfel un oțel atît de solid, care suportă, fără să se rupă, ani și ani greutatea trenurilor ? În capul meu, hora întrebărilor începe iar. De ce oamenii mari își pun cunoștințele în slujba distrugerii ? Uneori fac lucruri tare frumoase. Atunci, de ce n-o fac tot timpul ?

Din toate muncile făcute de oamenii mari, ceea ce-mi place cel mai mult e să văd cum cosesc un ogor de grîu. Oamenii, purtînd fiecare unealta pe umăr, se așează disde-dimineață la marginea ogorului, la o depărtare de vreo patru metri unii de alții. Fără grabă, după ce mai dau o ultimă oară cu gresia peste lama strălucitoare ca s-o ascută, se pun pe treabă. Trupul li se clatină în ritmul de dute-vino al coaselor, înaintează regulat, iar spicele cad toate în aceeași parte, la stînga cosașului. Cînd bărbații s-au depărtat puțin, vin femeile. Ridică spicele, le potrivesc în snopi, și în cîteva ore ogorul e cosit. Bine legați în mănunchiuri de cîte cinci, snopii seamănă de departe cu niște cete de copii care pun la cale o șotie. La ce misterios sfat iau oare parte snopii, odată cu scăpătatul soarelui ? Vorbesc cumva despre soarta lor minunată, care mîine îi va preface în hrană pentru locuitorii Pămîntului ? Vorbesc cumva despre preaplinul fericirii ce-o vor cunoaște cei ce se vor înfrupta din Pîinea împărțită ? Sau se gîndesc că oamenii îi vor alege pe cei mai frumoși dintre ei pentru a-i reda pămîntului sub formă de sămînță ? Da, despre asta vorbesc snopii blonzi și aurii, strînși unii într-alții la vremea înserării. Din toate muncile omului, nu știu o alta mai frumoasă.

Fericiți de-a binelea, ne continuăm mersul. Bucuria ne e de scurtă durată. Cînd ajungem la podul de peste rîu, dăm peste două cadavre uriașe, umflate, urît mirositoare, care ne taie calea. Zărindu-le, Claude își înalță spre mine privirile plin de jale. Și eu sînt cutremurată. Și nu înțeleg. Mama, în timp ce se ducea să mulgă vacile la fermă, care se învecinează cu cantonul 103, trecea în fiece zi pe aici. Înseamnă că a văzut cadavrele astea îngrozitoare. Știa așa-

dar că o să le vedem și noi. Și, pe deasupra, a insistat să mergem în sensul invers al potecii. Așadar, mama *voia* să ne izbim de leșurile astea. De ce ? Dorea cumva să ne pună față în față în chip brutal cu înfățișarea cea mai îngrețoșătoare a morții, sau voia numai să ne scutească de-a ne poticni de trupurile acestor nemți la întoarcere, noaptea, ceea ce ne-ar fi înspăimîntat încă și mai mult ? O nouă întrebare ce va rămîne pentru totdeauna fără de răspuns. Un lucru e sigur : dacă mama ar fi ținut să evităm acest spectacol, ne-ar fi încurajat să ne ducem la Stînă cu barca.

Dar n-a făcut-o. Ne-a trimis cu bună știință în fața acestei putreziciuni. De mai multe ori, mai apoi, am întrebat-o de ce hotărîse să ne încerce astfel. De fiecare dată a schimbat vorba.

Cadavrele acelea au rămas acolo, să se descompună și să infesteze aerul, cu un miros de coșmar, pînă în luna august. Apoi, într-o bună zi, au dispărut. Au fost duse desigur la cimitir, afară dacă vreun suflet milos ori cu miros delicat nu le-o fi azvîrlit pur și simplu în albia rîului.

Eu sînt cea mai mare, eu trebuie să am inițiativa. Îmi ajut fratele să escaladeze balastrul și ne terminăm drumul mergînd pe traversele căii ferate. Bucuria de-a fi liberi ne-a pierit cu totul. Răscolit pînă-n străfunduri de evenimentele ultimelor zile, micuțul Claude suportă greu această ultimă încercare. Crezînd că aduc puțină seninătate inimii lui, îi spun în chip de consolare :

— La urma urmei, erau nemți. Iată doi dintre ei care niciodată nu ne vor mai face rău.

Copilul nu răspunde. Mi-e greu să-i înfrunt privirea profund nefericită pe care mi-o aruncă, înălțîndu-și spre mine imenșii lui ochi albaștri.

Vederea planorului perfect intact, așezat ca o pasăre mare în mijlocul gardurilor de la Stînă ne schimbă în chip fericit gîndurile. Doamne sfinte, cît e de frumos, cît e de frumos planorul ăsta ! E frumos și e numai al meu ! Îi dăm amîndoi ocol, cercetîndu-l în amănunt, încercînd să ghicim, după mărimea lui, încărcătura pe care trebuie s-o fi avut : oameni sau materiale ? Mă instalez pe scaunul de comandă. Pentru cîteva clipe, am senzația minunată că

văd înfăptuindu-se visul copilăriei mele. Am un avion numai al meu ! Chiar dacă n-are motor, e totuşi un avion.

Francis vine la noi şi ne spune :

— Am o surpriză pentru voi, puştilor. Hai să vedeţi.

Ne duce spre ceva bizar, ceva ce iese din pămînt, ceva înconjurat de sîrmă ghimpată. Sîntem atît de miraţi, încît fratele nostru mai mare, mai mare doar ca vîrstă, pentru că şi el a suferit de foame ani de zile şi nu-i mai înalt decît mine, fratele nostru mai mare, mîndru de cei paisprezece ani ai lui, amuzat de surpriza „puştilor", vrea să ne pună pe jăratec şi refuză să ne spună ce e conul acela metalic şi straniu care dispare pe jumătate în pămînt. Ne spune doar atît : „Ghiciţi". Şi noi ghicim : e o bombă care n-a explodat atingînd pămîntul. Bine înconjurată de patru ţăruşi înfipţi în pămînt şi împodobiţi cu fire de sîrmă ghimpată, pentru ca animalele să nu se apropie de ea, bomba pare cît se poate de inofensivă.

Mi-e greu să-mi închipui că o maşinărie atît de bizară şi, la drept vorbind, destul de oarecare, poate ascunde o asemenea forţă încît pînă şi şinele de cale ferată nu-i pot opune rezistenţă şi se rup ca nişte neînsemnate fire de paie. Dar încă nu s-a isprăvit cu surprizele : dacă avionul german de vineri seară nu ne-a ucis, în schimb n-a cruţat turma. Nu vom mai avea lapte : Blanchette a murit. Vaca noastră cea de treabă nu mai e decît un cadavru uriaş care începe să se umfle. Şi alte animale au fost îmbucătăţite. Stîna în schimb nu are stricăciuni. Casa e în picioare, fără o julitură.

Francis ne povesteşte ceva aproape de necrezut. Trezit de bombardierul care dădea tîrcoale la mică înălţime împrejurul cantonului 103, el a deschis uşa de la bucătărie ca să vadă ce-avea să se-ntîmple. Sprijinit de uşor, scruta bezna, cînd a auzit deodată un şuierat ascuţit şi-a simţit un suflu şfichiuindu-i degetele : o schijă trecuse, fără să-l atingă, printre arătătorul şi degetul lui gros, ca apoi să se înfigă în cadrul dulapului, unde e şi acum. Apoi Francis ne povesteşte cum i-a primit el în noaptea de 5 spre 6 pe primii paraşutişti şi pe ocupanţii mai multor planoare. I-a dus în pivniţă unde aceştia s-au cinstit, trăgînd cidru de-a dreptul din butoi.

După-amiaza trece repede. Avem atîtea să ne spunem ! Cu un castron de smîntînă proaspătă, zahăr și ultimele mere de anul trecut, fratele nostru mai mare ne încropește o gustare savuroasă. Apoi ne spune să plecăm, nevoind să ne știe pe drum la ora înserării. Încă ceva : înainte de-a pleca, urc în camera mea, la etaj. Pe fereastră, zăresc clopotnița din Sainte-Mère-Eglise. E tot în picioare, dar nici un drapel nu flutură pe ea, nici american, nici german, nici francez. După părerea mea, drapelul victoriei nu putea fi pus decît pe clopotniță. Era pe primărie. Numai că n-aveam cum să-l văd.

La întoarcere, ca să evităm întîlnirea cu cele două cadavre, mergem pe poteca cealaltă. Mama s-a înșelat, soarele nu s-a ivit. E ceva mai puțin frig, dar cerul e la fel de trist. În ghereta de lîngă pod, cadavrele tovarășilor de muncă ai tatei sînt tot acolo, claie peste grămadă, cum au căzut. Domnul Touzé nu va mai veni la noi dimineața, n-o să mai spună, trăgîndu-mă de cozi : „Geneviève, dacă aș avea cu patruzeci de ani mai puțin, te-aș cere de nevastă. Faci o cafea atît de bună..." Bietul de el, nu era pretențios : cafeaua pe care o beam nu era decît orz prăjit. Dar trebuie spus că avea gustul prieteniei sincere.

Mama se liniștește văzînd că ne întoarcem. Mi-ar fi plăcut mult să trec peste linie și să mă duc la fermă, să văd cum s-au organizat soldații noștri acum, cînd schimbul e asigurat. Se odihnesc și sînt deplin îndreptățiți s-o facă. N-am întîlnit nici unul în timpul escapadei noastre. După ce au cucerit castelul din Amfreville, după ce joncțiunea s-a făcut, nu mai au ce căuta prin părțile astea.

Nu m-am dus la fermă. Mama mi-a spus clar : să nu fiu neascultătoare, să n-am nici o inițiativă personală. Altminteri, păzea. Și-am ascultat-o. Loviturile tatei, moralmente, nu mă mai afectează. Dar o palmă din partea mamei m-ar face să mor de rușine. Gîndindu-mă la asta, îmi dau seama că libertatea mea nou-nouță e încă foarte relativă.

Așezat lîngă sobă, Kerry și santinela sporovăiesc. Un foc pe cinste arde în vatră. Bine sprijinit în perne, George îmi face semn să mă duc la el. Îmi dă de înțeles că, a

doua zi, Kerry ne va spune ceva. Curioasă din fire, vreau să ştiu numaidecît despre ce e vorba. George arată atunci spre întunericul ce se lasă şi-mi spune :

— *No, tomorrow.* [1]

Norii groşi par să fure ultimelor ore ale zilei lumina. Oare ce vor să-mi spună George şi Kerry ? Mi-ar plăcea să fie vorba despre o nouă lecţie de tir. În fine, văd eu mîine.

[1] Nu, mîine (engl.)

Luni 12 iunie 1944

Mă scol devreme și o ajut pe mama să pregătească micul dejun. Răniții noștri au dormit bine, iar neamțul cel bătrîn nu mai tușește deloc. Și de data asta doctoria mamei s-a dovedit eficace. Kerry se scoală din pat și vine la masă, ca să mănînce împreună cu noi. Mama observă cît de micuță par eu între cei doi uriași. Îngerul nostru păzitor e la fel de înalt ca și Kerry, pe-atît de brun pe cît de blond e Kerry și la fel de îndatoritor. Îi răspund mamei că Francis, ieri, la Stînă, ne-a măsurat. Claude și cu mine am crescut. Acum, am întrecut-o pe mama cu doi centimetri !

— Nici n-am să mai îndrăznesc să-ți zic „mititico". Crești ca din apă.

Zîmbește și-mi propune să mă apuc să-mi fac trusoul numaidecît după comuniune.

— Rochia aceea albă pe care ți-am promis-o, tot o s-o facem noi. Am să tai o bucată de pînză din parașuta lui George. Ai să vezi ce frumoasă o să fii. O să-ți găsești un iubit printre toți soldații ăștia tineri și frumoși. Și el o să-mi ia fata.

— Te înșeli de-ți închipui cumva că o să scapi așa de repede de mine. Ar trebui să dau peste cineva al naibii de cumsecade ca să mă mărit cu el, știi doar cît de pretențioasă sînt.

— Ai dreptate, e mult o viață întreagă, dacă n-ai nimerit bine !

Zîmbește din nou și mă poftește, pînă cînd o să mă apuc să-mi brodez faimosul trusou, s-o ajut să spele vasele. E mai puțin romantic, dar mai urgent. În timp ce-mi umblă mîinile, mă gîndesc. Sînt așadar fată mare, de vreme ce mama se și gîndește la trusoul meu de tînără căsătorită. Kerry mă strigă și-mi cere să-i dau unul din caietele mele de școală și creioane colorate. Intrigată, mă grăbesc să așez vasele curate și mă aplec peste umărul lui ca să văd ce face. Desenează repede și bine niște obiecte stranii pe care nu le-am văzut niciodată. Sînt de diferite forme. Nu înțeleg nimic, nu văd deloc unde vrea să ajungă cu toate astea. Umple numaidecît pagina cu obiectele astea stranii și necunoscute.

În timp ce desenează, flecărește cu George și cu santinela. Am impresia, fără ca, bineînțeles, să înțeleg în întregime ceea ce spun, că vorbesc despre noi, copiii, și că desenele astea au o legătură strînsă cu noi.

Ajuns în josul paginii, Kerry mai face un ultim desen care să-i întregească colecția și mi-l arată. Pe ăsta îl recunosc numaidecît : e o grenadă cadrilată, din cele pe care santinela le poartă la buzunarul uniformei.

De data asta nu înțeleg chiar nimic. Sub fiecare desen, Kerry scrie un nume cu litere de tipar. Apoi îmi întinde micuțul *French book* și-mi cere să caut sensul acestor cuvinte în franceză. Din ce în ce mai interesat, Claude se uită și el, încercînd să înțeleagă. Explicațiile din *French book* nu sînt foarte clare, totuși găsesc cîteva denumiri ca „grenadă", „bombă", „capcană antitanc", „mină" etc. Constat că toate desenele lui Kerry reprezintă ustensile de război. A desenat o mină, a cărei parte de deasupra seamănă leit cu fundul unei farfurii, o grenadă incendiară, drăgălașă și micuță cutie albastră și rotundă, cu aspect cît se poate de inofensiv, torpile cu aripioare, asemănătoare cu niște jucării de copii, obuze de toate calibrele. Îi dau de înțeles lui Kerry că tot nu pricep unde vrea să ajungă. Uriașul nostru blond se scarpină în cap, căutînd o soluție. Deodată, după ce a discutat o clipă cu locotenentul, îi cere santinelei să-i dea o grenadă și iese în curte, făcîndu-ne semn să-l urmăm. Din ce în ce mai intrigată îl văd punînd grenada în iarbă. Arată cu degetul spre mine apoi spre grenadă. Crezînd că îmi cere s-o ridic, mă aplec și întind

mîna spre ustensil. Atunci Kerry scoate un strigăt cumplit :

— *No, Dgenevi, NO ! Dangerous, Boum !*

De data asta am înţeles. Ne cere să fim precauţi. Kerry vrea să spună că, oricare ar fi obiectele neobişnuite pe care le-am găsi pe jos sau prin iarbă, în nici un caz nu trebuie să le atingem sau să călcăm pe ele. Ca să-i arăt limpede că acum am înţeles, pun degetul la întîmplare (oare chiar la întîmplare ?) pe unul din desene care reprezintă o mină. Îi arăt apoi iarba de pe rambleu şi-i dau de înţeles prin semne că am priceput. N-o să ne atingem de ele.

Intrăm toţi trei în bucătărie, unde îi împărtăşesc mamei învăţămintele trase din curioasa lecţie despre lucruri care ne-a fost ţinută. Dusă pe gînduri, mama observă :

— Vezi ce de treabă sînt ? Ei ştiu că atunci cînd apele din bălţi se vor retrage, vom da peste muniţii împrăştiate peste tot. Vor să fie siguri că voi n-o să puneţi mîna pe ele.

Mişcată de atîta precauţie şi bunăvoinţă, îi sărut pe toţi trei apăsat. Cel mai micuţ dintre ei, locotenentul Wingate, are pe puţin un metru optzeci. Trebuie să mă înalţ pe vîrful picioarelor, şi tot n-ajung să le ating obrazul, dacă nu s-apleacă ei.

După-amiază, primim o vizită. Doi soldaţi americani în jeep vin pe calea ferată. Sînt nevoiţi să lase maşina la vreo şaizeci de metri de casă, acolo unde bombele au rupt şinele. Unul dintre ei cere să-l vadă pe locotenentul Wingate. Mama îl conduce pe vizitator în cameră.

Aflăm după plecarea americanilor că răniţii noştri vor fi transferaţi chiar de mîine dimineaţă într-un spital improvizat sub un cort care se montează acum lîngă cantonul 103. Ne bucurăm cu toţii că în sfîrşit, vor primi îngrijirile cerute de starea lor. Dar sînt sigură că plecarea lui George şi-a lui Kerry va lăsa un mare gol în casa şi în inima noastră. Observîndu-ne tristeţea, Kerry ne scoate afară, pentru o nouă lecţie de tir. E încîntat să vadă cu ca rapiditate reţinem şi aplicăm instrucţiunile lui. Locotenentul Wingate şi santinela, la care venim să le arătăm rezultatul exerciţiului nostru, ne felicită iar.

În timpul ăsta tata e la Stînă, ocupat să îngroape boii şi vacile moarte. Mai tîrziu, văzîndu-l cum se chinuie cu biata lui lopată, americanii vor săpa o groapă mare unde

vor împinge hoiturile cu un tanc de asalt, precedat de o lopată uriașă, ca un buldozer.

După ce se lasă noaptea, Kerry iese din nou afară cu pușca și ne cere să-l urmăm. Golește, trăgînd în aer, o încărcătură completă de gloanțe trasoare. Dîrele luminoase ce pornesc la asaltul cerului ne smulg strigăte de admirație. E un spectacol încîntător. N-am văzut niciodată focuri de artificii și descoperim cu încîntare că cerul poate fi luminat dînd pur și simplu foc la pulbere.

Pentru această ultimă cină pe care o vom lua împreună, mama a gătit bucate festive. Cele două sobe răspîndesc o căldură plăcută. Tunul tot mai bubuie la Montebourg, dincolo de Fréville, și la Chef-du-Pont, dar încercăm să uităm de războiul care s-a depărtat cu zece kilometri.

Mă gîndesc la destinul straniu care ne reunește pentru o ultimă oară pe toți, americani, germani, francezi, împrejurul mesei familiale. Fără să par, cercetez oamenii și încerc să le ghicesc gîndurile. Cei doi americani strălucesc de tinerețe, de bucuria de-a trăi, și visează la un viitor plin de făgăduieli. Sper și le urez din toată inima ca dorințele să li se realizeze. Dar vai ! Contrar celor pe care le credeam, războiul abia începe. Rana lui Kerry îl va imobiliza încă pentru cîteva săptămîni, dar pe urmă ce se va alege de el ? Va porni la luptă, așa cum atît de des și-a dorit-o ?

Iar îngerul nostru păzitor, spre ce cîmp de bătălie va fi trimis ? Va supraviețui primejdiilor ce-l amenință ? Mi-e teamă pentru el, mi-e teamă pentru ei toți. Dacă tînărul neamț zîmbește de fiecare dată cînd unul dintre noi se apleacă să-l servească, neamțul cel bătrîn stă ca o stană de piatră. Ofițerul mort pe baltă răspîndea tristețe și resemnare. Acesta, dimpotrivă, e însăși întruchiparea deznădejdii și a revoltei. Bietul de el ! Amărăciunea și singurătatea lui îmi trezesc mila. La masă stă chiar lîngă mine. Mă uit o clipă la mîna lui pusă cu toată palma pe fața de masă apoi, învingîndu-mi teama și timiditatea, îmi așez blînd mîna pe mîna lui. Uimirea îl face să tresară, își întoarce spre mine privirea sălbatică și îngrijorată. Fără să spun nimic, îi zîmbesc. La rîndul lui, mă cercetează. Văzîndu-i jena și stinghereala, îi întind pur și simplu coșulețul

de pîine. Îmi mulțumește cu un semn din cap. Mi-ar fi plăcut atît de mult să zîmbească...

La ce s-o fi gîndind oare ? Debarcarea, atît de mult temută de armatele țării lui și într-atît de nădăjduită de noi, bate clopotul de îngropăciune a speranțelor lui. Își dă oare seama cît de smintită și criminală a fost întreprinderea lui Hitler ? Ar trebui să fie fericit că a fost primit la noi în casă cu atîta omenie. Oare ce-ar fi crezut despre el ofițerul mort dacă ar fi știut că, drept mulțumire pentru devotamentul nostru, a încercat să ne ucidă pe toți ?

Tata se ridică întruna. Nu lasă pe seama nimănui grija de a-l hrăni pe locotenentul „lui". Ce se va întîmpla cu el, copilul nostru drag ? Oare doctorii îi vor salva piciorul ? Mă gîndesc la mama lui de departe, care va afla curînd că fiul îi va fi repatriat. Cît de fericită o să fie ! Reformat medical, chiar dacă ar fi rămas fără un picior, nu-i prea grav. Mai bine să pierzi un picior decît viața.

Iar cei doi nemți, ce soartă vor avea ? După ce vor ieși din spital, prizonieri de război, vor fi probabil internați într-un lagăr înainte ca viața în țara lor să se organizeze și să se poată întoarce acasă. Atunci vor înțelege oare ? Sîngeroasa lor epopee le va fi învățătură de minte ? Nemții, care de trei ori timp de un secol, au semănat moartea și dezolarea împrejurul lor, vor deveni mai înțelepți, mai umani ?

Vocea mamei mă scoate din visare.

— Tata a hotărît să ne mute mîine. Plecăm la Stînă.

— Cînd ?

— Ți-am spus doar : mîine.

Dintr-o dată simt că pălesc. Mama își dă seama.

— Nu-ți fie teamă, drăguță. Totul va fi bine. Acum ești mare, o să te poți apăra.

— Aveți un motiv anume ca să plecăm acolo ?

— Tata se gîndește că Stîna e mai puțin în pericol decît cantonul 104.

Ideea să locuiesc la Stînă nu mă încîntă deloc. Acolo se află o mare cantitate de cidru, iar tata va avea posibilitatea să se întîlnească în fiecare zi cu bețivanii lui de prieteni. Ceea ce pentru mine va însemna din nou o viață fără bucurie, fără speranță. Să fii țapul ispășitor al lui papa Maurice nu-i o soartă de invidiat. Adio escapadelor

mele prelungi cu barca de la o casă la alta. N-am să le mai văd pe prietenele mele păsările. Domnul Rățoi n-o să mai vină să se pituleze la pieptul meu, lăsînd s-alunece atît de blînd ciocul pe gîtul meu. Mă simt deodată foarte nefericită.

Noi, copiii, avem îngăduința să rămînem lîngă prietenii noștri pînă tîrziu. E ultima noapte. Adunați în camera părinților, unde locotenentul stă culcat, cîrtim cînd sosește ora să ne ducem la culcare și e nevoie de intervenția plină de autoritate a tatei ca să ne oblige să plecăm în camera noastră. Obosit, ghemuit lîngă umărul meu, Claude adoarme numaidecît.

Venită ceva mai tîrziu să ne învelească, mama întîrzie o clipă, înainte de-a stinge lampa, ca să se uite la micuțul ei băiețel adormit. Sărutîndu-mă, mă sfătuiește să-mi fac rugăciunea așa cum trebuie.

— Nădăjduiesc că tata o să fie mai drăguț cu tine, dar nu-i sigur. Trebuie să-i ceri bunului Dumnezeu să te proteguiască.

— Nu mai spune nimic, mamă. N-are nici o putere. Iar eu, eu ce pot să fac ? Să sper. Asta-i tot.

Marți 13 iunie 1944

În dimineața asta nimeni și nimic, nici chiar tata, n-ar putea să mă silească să rămîn în pat. M-am sculat prima din toată casa și pregătesc cafeaua pentru micul dejun, ultima masă pe care o vom lua împreună. Am hotărît să nu-mi fac griji pentru cele ce vor urma. Vedem noi mai tîrziu. Pînă atunci mi-am interzis să mă gîndesc la asta. În timp ce-mi împletesc cozile, mama vine la mine. Santinela, Kerry, George și tata încă mai dorm. În bucătărie, cei doi nemți s-au trezit. Și totuși, n-am făcut zgomot. Au somnul foarte ușor oamenii ăștia doi. Mama așază ceștile împrejurul mesei și cheamă pe toată lumea. În dimineața asta o iau înaintea tatei. Eu îi duc micul dejun locotenentului. Ultima mea bucurie măruntă din casa asta. Merita osteneala să mă scol cu noaptea în cap.

— *Hello, George, how are you, today ?*

— *Very well, Dgenevi, very well, and you ?*

În chip de răspuns, îi dau o mică sărutare drept pe vîrful nasului, ceea ce, de fiecare dată, îl face să rîdă.

După ce-l ajut să se ridice în șezut, sprijinit în perne, îi dau cafeaua cu lapte aburindă. Îmi mulțumește cu un zîmbet fericit și destins. La gîndul că ne va părăsi pentru totdeauna, simt o împunsătură neplăcută în inimă. Văzîndu-mă dusă pe gînduri, cu arătătorul îndoit, George îmi ciocăne în frunte. Aș dori mult să știe la ce mă gîndesc. Pe jumătate în glumă, pe jumătate în serios, răspund :

— Sînt o egoistă. Sînt opt zile de cînd ţi-e piciorul rănit şi ai nevoie de îngrijire. Şi totuşi îmi spuneam că mi-ar fi plăcut să mai fi rămas puţin. Nu-i prea frumos, dar...

— *What do you say, Dgenevi ?* [1]

— Nimic, flecăresc şi eu.

La un moment dat, în cursul dimineţii, tata ne atrage atenţia asupra unui grup care vine spre noi dinspre cantonul 103. Sînt brancardierii : merg unul în urma altuia. Nu sînt decît trei tărgi pentru patru răniţi. Cei doi nemţi pleacă primii. Cel tînăr, emoţionat, îmi zîmbeşte şi-mi zice la revedere. Cel bătrîn, în schimb, pleacă fără o vorbă, la fel de mohorît ca totdeauna.

Dată fiind gravitatea stării lui, George e instalat pe targa ce a mai rămas. Mama îl înfofoleşte într-o pătură groasă. Şi azi e tare frig pe bălţile noastre. Rănitul „nostru" a stat şapte zile şi şapte nopţi în casa noastră, la căldură. Nu trebuie să-l lăsăm să răcească tocmai acum, la despărţire. Înainte de-a pleca îi dăruieşte dragului lui papa Maurice pumnalul de paraşutist şi binoclul. Tare aş vrea să fiu lăsată să-i însoţesc pe răniţii noştri pînă la spitalul improvizat, ca să văd cum vor fi instalaţi. Din nefericire, tata mi-a spus sec „Nu". E drept că avem destulă treabă pe cap. Chiar astăzi ne mutăm.

Sprijinit în mătura cu coadă, de care acum se slujeşte permanent, Kerry o să facă drumul sărind într-un picior. Mă urc pe calea ferată ca să-i văd plecînd. Cînd trece prin dreptul meu, George îmi spune :

— *Bye bye, Dgenevi !*

Şi din vîrful degetelor, îmi trimite o sărutare. Nici măcar nu încerc să-mi ascund emoţia. Cu o voce care abia se-aude, răspund :

— *Bye, bye, George ! Good luck !* [2]

Şontîc-şontîc, Kerry urcă pe potecă. Pentru o ultimă oară, ne strînge mîinile la toţi. Foarte tare. Numai Claude are drept la un sărut apăsat. Uriaşul se îndepărtează. Deodată, încep s-alerg după el.

[1] Ce tot spui, Geneviève ? (engl.)
[2] La revedere, George ! Noroc ! *(engl.)*

— *Kerry, please !* [1]

Se oprește, se întoarce spre mine.

— *What, Dgenevi ?* [2]

— *Please, Kerry, a little souvenir for me !* [3]

Se scotocește prin buzunare și-mi întinde cel dintîi obiect găsit — un încărcător plin cu gloanțe.

— *Thank you* [4], *Kerry. Bye bye, good luck.*

O șterg în fuga mare.

Urc scările spre camera mea, cîte patru deodată, și pun încărcătorul în cutia unde-mi țin toate comorile. Acolo va sta treizeci de ani.

Cobor și rămîn ca o stană de piatră, pe calea ferată, uitîndu-mă la brancardierii care se îndepărtează pe potecă încet, defintiv. Degeaba îmi interzic să nu fiu tristă, îmi vine greu, tare greu. S-a sfîrșit. N-am să-i mai văd niciodată, niciodată. Spitalul improvizat nu-i departe, dar tata mi-a atras atenția : nu-i un loc pentru copii și n-am voie să mă duc acolo. Hotărîrile lui sînt fără drept de apel.

Slavă Domnului, o să am destulă treabă astăzi, ca să nu mă mai gîndesc la ei. O ajut pe mama să strîngă lucrurile. Ducînd o primă încărcătură, barca pornește pe baltă. Colo, pe pămînturile înalte, tata și Francis vor căra singuri lucrurile, ducîndu-le în spate. Nu luăm cine știe ce, de vreme ce mobilele rămîn : la Stînă avem altele.

În lipsa tatei, mama și cu mine ne dăm toată silința să dereticăm în cantonul 104, să-l lăsăm curat. Scoatem afară paiele ce slujeau drept așternut soldaților nemți și cele pe care dormeau părinții mei și santinela.

În timp ce trebăluiește, mama îmi împărtășește un gînd care-o muncește de cîteva ceasuri. N-avem nici timpul, nici uneltele trebuitoare ca să săpăm în apă o groapă în care să se odihnească ofițerul german. Ar voi totuși să aibă un mormînt cuviincios și, mai cu seamă, să evite ca apele, cînd se vor retrage, să tîrască trupul spre rîu. Ideea ei e foarte simplă : ar fi de-ajuns să înconjurăm cadavrul

[1] Kerry, te rog ! (engl.)
[2] Ce e, Geneviève ? (engl.)
[3] Te rog, Kerry, o mică amintire pentru mine ! (engl.)
[4] Mulțumesc *(engl.)*.

cu crengi vîrîte în pămîntul spongios și să acoperim totul cu alte crengi. Dar întrebarea e asta : ar vrea tata să ne dea vreo cîteva ?

Spre marea noastră uimire, la întoarcerea lui de la Stînă, tata nu numai că e de acord, dar se oferă să ne dea și-o mînă de ajutor, ca să le ducem pe baltă și să le batem în pămînt. În mai puțin de o jumătate de oră, părinții noștri construiesc un stăvilar jur împrejurul corpului. Aluviunile duse de ape se vor depune pe el, alcătuind o ridicătură ce va arăta locul unde a murit bietul om. Cel puțin așa speră ei. În realitate, violența apelor, atunci cînd ecluzele au fost deschise, a tîrît crengile. Dar, lucru curios, cadavrul nu s-a clintit. Oameni de treabă din Amfreville l-au îngropat pe locul bălților, ulterior secate, în chiar locul unde l-au găsit. Acolo e și acum.

Împăturesc parașuta locotenentului Wingate cu intenția s-o iau la Stînă. Cum va avea timp, mama o să-mi croiască din ea frumoasa rochie albă promisă. În timpul ultimului transport, tata, care încărcase prea tare barca, a fost cît pe ce să-și dea duhul. De o săptămînă, în Balta Mică nivelul apelor a scăzut mult. Cineva, undeva, a avut cu siguranță inițiativa să deschidă una din ecluzele care opresc cursul rîului. Nivelul fiind mai scăzut decît pe baltă, navigația e cu atît mai anevoioasă : în unele locuri, barca rîcîie fundul, dar nu-i în pericol să se scufunde. Dimpotrivă, pe rîu, pe care tata trebuie să-l străbată pe toată lățimea, lucrurile nu stau așa : micuța barcă, prea grea, se scufundă primejdios. Apa trece peste bord, și o mișcare greșită provoacă, așa cum și era de așteptat, un început de naufragiu. Asemenea unui căpitan ce-ar refuza să-și părăsească nava sortită pieirii, papa Maurice se afla deasupra încărcăturii pe care apele rîului o înghit. De pe fîneața de unde ne uităm la el, nu-i putem veni în ajutor. Dar lui papa Maurice nu-i lipsește nici sîngele rece, nici viclenia : se agață de roaba în derivă și se lasă dus spre fînețe, unde dă de uscat. Încărcătura însă e pierdută.

— Nu erau decît vechituri fără importanță, spune mama.

Da, dar în barcă se afla și călutul de lemn decupat de mine cu-atîta sîrg și dragoste pentru frățiorul meu.

Mama mă mîngîie. Îmi făgăduiește să-mi găsească pe la fermieri, în săptămînile următoare, vreo slujbă care să-mi îngăduie să strîng niște bani de buzunar. În felul ăsta îi voi putea cumpăra lui Claude, de ziua lui, un adevărat căluț de lemn. Nu-mi voi pierde timpul în vacanța mare.

După ce aruncăm o ultimă privire ca să verificăm dacă totul e curat și bine rînduit, închidem ușa cantonului 104. Casă dragă, ne-ai apărat atît de bine în zilele astea cumplite, de ce te-am părăsit ? Dacă am fi rămas între zidurile tale, micuțul Claude ar mai fi încă în viață, iar eu n-aș fi rămas, și-acum, după treizeci de ani, cu urmele unor răni atît de grave, încît niciodată nu vor dispărea cu totul. Da. Dar dacă am fi rămas la cantonul 104, nu l-aș fi întîlnit niciodată pe soldatul minunat, a cărui prezență lîngă mine, vreme de cîteva luni, mi-a luminat întreaga viață.

Așa e alcătuită soarta noastră, din bucurii mărunte și din necazuri mari. Rămîne pe seama noastră priceperea de-a ști să tragem folos din primele, ca să le putem îndura pe celelalte.

Vara lui 1944

Zi după zi, războiul se îndepărtează din părţile noastre, iar pacea, încetul cu încetul, îi ia locul, îngăduindu-ne din nou să umblăm pe unde vrem. La Stînă, viaţa îşi reia cursul normal. Francis, care a tras folos de pe urma zilelor cumplite pe care le-am trăit, între altele şi ca să tocească la materiile lui, trece cu succes examenul pentru obţinerea certificatului de studii. A doua zi după ce află rezultatul, mă anunţă, mîndru nevoie mare, că a găsit un loc de muncă, ceea ce constituie o adevărată faptă de vitejie. Îl întreb cu nerăbdare şi admiraţie despre ce-i vorba. Francis refuză să-mi spună. Dar totul se află. Şi, după cîteva zile, izbutesc să ştiu în ce constă prima slujbă a fratelui meu mai mare : ca mulţi tineri din partea locului, s-a oferit voluntar la îngropatul morţilor, care sosesc de peste tot, camioane pline. Două cîmpuri uriaşe, la ieşirea din Sainte-Mère-Eglise, au fost puse la dispoziţia autorităţilor americane, ca să-şi adune acolo militarii ucişi. Întreaga populaţie e plină de devotament, fiecare după posibilităţile lui. Noi adunăm paraşutele ce mai plutesc încă pe bălţi, ca să facem giulgii din ele. Dar pînza de paraşută se termină repede. Fiecare dă atunci ce poate, cearşafuri vechi, cuverturi, în aşteptarea sicrielor trimise cu vaporul din Statele Unite. Astea sînt urmările războaielor. Eliberarea regiunii noastre s-a făcut cu preţul unui măcel îngrozitor. Toate vieţile astea, secerate în floarea tinereţii, îmi rănesc sufletul cu o rană de netă-

măduit. Şi războiul continuă, departe de noi, în adîncul Franţei, la fel de crîncen. Mi se întîmplă să doresc ca lumea să se oprească în loc, ca în sfîrşit să înceteze măcelul ăsta de nespus.

Iubiţi soldaţi, vieţile voastre aveau pentru mine un preţ inestimabil ! Fără atrocităţile declanşate de criminalul smintit, pe numele lui Adolf Hitler, care v-ar fi fost soarta acolo, lîngă familiile voastre ? Micuţi soldaţi, prietenii mei, sîngerez din toate rănile voastre, îndur toate agoniile îndurate de voi, şi, dacă totuşi am continuat să cînt, e pentru faptul că voi m-aţi învăţat lecţia aspră a curajului şi a speranţei. Nu voi uita niciodată lecţia asta. Îţi trebuie curaj, îţi trebuie speranţă ca să poţi îndura, după toate ceasurile cumplite, dar exaltate, pe care le-am depăşit cu toţii, întoarcerea la rutină şi la viaţa de toate zilele. Aşa cum era de prevăzut, tata începe iar să bea peste măsură. Iată-mă din nou sortită să-i îndur toanele sub privirile neputincioase ale mamei, ale lui Francis şi-ale lui Claude. Aşa trec zilele, odată cu întoarcerea verii. Din fericire, nu seamănă toate între ele.

Într-o după-amiază, mama mă trimite s-adun nişte vreascuri uscate. Maurice Salmont, care trebuie să ne dea lemne în contul celor adunate şi legate de tata, n-o va putea face mai devreme de cîteva săptămîni : are nevoie de căruţă şi cai ca să care fînul acasă. Ca mîncarea gătită de noi să nu aibă gust rău, îi propun mamei să mă duc să tai crengile uscate din copaci. Crengile adunate de pe jos dau gust rău mîncării : noi îl numim „gust de uscătură" sau „gust de fum". Făcute cu vreascuri strînse de pe jos, cafeaua sau supa au un miros greţos. Dimpotrivă, lemnul uscat tăiat din copaci sau pus, verde, în legături şi uscat în stivă nu răspîndeşte asemenea miros neplăcut.

— Vezi, mamă, foloseşte la ceva să ştii să te caţeri în copaci.

— Fă cum vrei, numai vezi să nu-ţi frîngi gîtul. Ştiu că bunul Dumnezeu nu vrea să ajungi la el, dar ar putea avea o toană.

— Mă duc.

Gardurile vii de la Stînă au o particularitate : sînt plantate dublu şi alcătuiesc rînduri largi de doi metri, pentru a opri vîntul mai bine. Deloc proaste, animalele se

adăpostesc pe lîngă ele, culcîndu-se la poalele lor, în partea apărată de vînt. Slăbit de primul rînd de copaci și de tufișuri, vîntul abia de mai trece de-al doilea. Caii și boii pot petrece întreaga iarnă afară, fără să sufere prea mult de frig. Pentru moment, locurile din preajma gardurilor vii sînt ocupate de trupele americane, care se odihnesc. Bine adăpostite de copaci, materialul și micile corturi individuale sînt la fel de invizibile ca și tancurile și camioanele mascate sub rețelele de camuflaj. De departe sau de sus, ai crede pur și simplu că gardul e ceva mai des. Niciodată n-ai putea bănui că un regiment întreg își are tabăra în locul ăsta.

Cîntînd ca de obicei, mă cațăr în copaci, purtînd atîrnat la șold un mic fierăstrău. Cînd ajung sus tai crengile uscate și le las să cadă. Le voi strînge într-o legătură și le voi duce acasă. Mama gătește tot afară, cu vreascuri, și asta dintr-un motiv foarte întemeiat : n-avem sobă de gătit nici cu lemne, nici cu gaz.

După ce-am făcut o primă legătură, hotărăsc să mai fac una, din plăcerea de-a mă urca într-un copac mai înalt decît ceilalți. Găsesc eu un soldat cumsecade care să mă ajute să duc lemnele acasă. Tocmai se află unul lîngă copacul de care mă agăț. Îmi urmărește gesturile cu interes. În timp ce lucrez, continui să cînt. Așezat ceva mai la o parte, ca să nu-i pice crengile în cap, soldatul pare a-mi asculta cîntecele. Mă opresc o clipă. Și-atunci el mă întreabă în franceză, cu un accent pe care-l recunosc numaidecît :

— Spune-mi, micuțo, ești o veveriță sau o privighetoare ?

— Nici una, nici alta, soldatule. Caut crengi uscate pentru gătit.

Mă las să alunec de-a lungul tulpinei și aterizez dintr-un salt lîngă el.

— Un adevărat parașutist, îmi spune soldatul.

Apoi îmi întinde mîna. Îi zîmbesc.

— Mă cheamă Geneviève, dar pe dumneata ?

— Marc Levesque.

— Ce nostim, ai același nume de familie ca mama. Ești canadian francez ?

— Da. Dacă ai avea o clipă liberă, mi-ar face mare plăcere să-mi cînţi cîntecul pe care l-ai cîntat adineauri în copac.

— Cum pofteşti. Numai că deocamdată trebuie să-mi termin legătura. Mamei îi trebuie lemne.

Cîntînd, adun crengile. Soldatul se oferă apoi să mă ajute să le duc pînă acasă. Întocmai cum nădăjduiam şi eu.

— De multă vreme cînţi ? mă întreabă.

— Dintotdeauna.

— Cine te-a învăţat ?

— Mama. Şi ea are voce frumoasă.

— Ai încercat să cînţi şi altceva decît cîntecele astea ?

Mă uit la el fără să înţeleg.

— Arii de operă... Ţi-ar plăcea să cînţi ?

— Bineînţeles. Dar cine să mă înveţe ?

— Eu, spune el.

— Eşti muzician ?

— Profesor de canto. Organizez concerte.

— Şi acum eşti tanchist ?

— Face omul ce poate. N-am avut de ales. M-am angajat şi m-au repartizat unde a fost loc. Dar curînd voi fi mutat şi voi primi însărcinarea să alcătuiesc un teatru pentru regimentul meu. Dacă vocea ta e pe-atît de frumoasă cum cred eu, te iau cu mine. Dacă eşti de acord, bineînţeles...

— Am părinţi, ştii... Mai cu seamă un tată...

— Las' pe mine.

Tot trăncănind, sosim acasă. Drept mulţumire pentru provizia bună de lemne pe care i-o aducem, mama ne dă amîndurora cîte o cafea. Soldatul îi împărtăşeşte planul lui : va sta lîngă casa noastră, la odihnă, o lună întreagă. Într-o lună, va avea timp să mă înveţe cîteva arii de operă şi să-mi meşteşugească vocea.

— Dar Geneviève nu ştie notele. Cum o să faci ?

Canadianul nu se dă bătut. Va găsi cu siguranţă o soluţie. A doua zi, într-adevăr, soseşte la Stînă cu un minunat fonograf cu manivelă şi două discuri cu turaţie 33. Eu bat din palme.

— Oh, Marc, unde l-ai găsit ?

— L-am cumpărat. Nu prea arată grozav, dar tot o să încercăm.

— Ce trebuie să fac ?

— Pune discurile, ascultă liniştit cuvintele şi muzica. Pe urmă am să văd cît eşti de înzestrată.

Canadianul instalează aparatul acela nostim în camera mea şi-mi arată cum să mă slujesc de el. Unul dintre discuri e o înregistrare a operetei *Rose-Marie*, iar celălalt o înregistrare a operei lui Lalo *Regele din Ys*. Marc se întoarce la cortul lui şi mă lasă să ascult singură cele două discuri. Opereta mi se pare mai uşor de învăţat. În mai puţin de o oră învăţ muzica şi cuvintele fără greş. Sub pretext că mă duc din nou după crengi uscate, încep să dau tîrcoale pe lîngă cortul canadianului. Cel care va deveni profesorul meu de canto nu m-a văzut şi nici nu m-a auzit sosind. Am mers pe lîngă gardul cel lat pe tăcute, aşa cum obişnuiesc să fac pentru a nu le deranja pe prietenele mele păsările. Cînd mă apropii de cortul lui, îl zăresc meşterind ceva lîngă tanc. Ca să-i fac o surpriză, în timp ce aduc vreascuri, cînt :

Cînd cîntecu-mi plin de suspine
În zbor se va-ndrepta spre tine
Oh, Rose-Marie...

Marc se întrerupe din lucru, încalecă rîndurile de sîrmă ghimpată prinse de copaci şi vine la mine.

— Cum ai făcut să-nveţi aşa de repede ?

— Nu-i greu să faci un lucru care-ţi place cu-adevărat.

— Cîntă-mi tot ce ştii.

Mă execut bucuros. Abia am terminat, că soldatul îşi cheamă prietenii ocupaţi cu fel de fel de treburi sau odihnindu-se sub corturi.

— Veniţi, băieţi. Trebuie s-o ascultaţi pe fetiţa asta. Vreau să ştiu care-i părerea voastră. Veniţi.

Soldaţii sosesc, se aşază în semicerc împrejurul tancului lui Marc şi profesorul meu mă ridică şi mă aşază deasupra monstrului de fier. Picioarele mi se împleticesc în reţeaua de camuflaj, mă agăţ de tun ca să nu cad. În această poziţie neconfortabilă, pentru prima oară în viaţa mea, cînt o arie de operetă în public. Şi ce public ! Aş putea visa ceva mai bun decît militarii pe care-i iubesc

atît de mult, canadieni în cea mai mare parte, și iubitori de muzică ? Pe deasupra, nici nu sînt zgîrciți cu aplauzele.

— Mai vrem ! Încă un cîntec !

Nu mă las rugată. La al zecelea cîntec, profesorul meu îmi spune să mă opresc. Altminteri, numai noaptea și teama ca tata să nu sosească înaintea mea acasă m-ar fi făcut să-i părăsesc pe noii mei prieteni. Marc mă conduce, ajutîndu-mi și de data asta să duc lemnele acasă. E hotărît să-i vorbească despre intențiile lui chiar în seara asta lui papa Maurice. Nu știe cu cine are de-a face. Beat ca de obicei, tata abia dacă-l ascultă și refuză scurt. Marc insistă și spune că va face din mine comoara teatrului său de front, dar tata nici nu vrea s-audă. N-o să mă lase să plec. Cel puțin de data asta.

Eu mă așteptam. Marc insistă din nou.

— O voce cum are Geneviève, îi spune el lui papa Maurice, nu se întîlnește decît o dată la o sută de ani în lumea întreagă.

— Și ce dacă ?, îi răspunde tata, clătinînd din cap.

Descurajat, Marc se duce la cortul lui. Ca să-l consolez, i-am promis să învăț *Regele din Ys* și să i-l cînt chiar a doua zi.

— În întregime ? E imposibil. Nu trebuie să înveți decît partitura prințesei. Restul nu poate fi cîntat decît de bărbați.

— Bine.

Dar eu am ideea mea. A doua zi, interpretez în fața profesorului meu toată opera lui Lalo, inclusiv rolurile de bărbați, trecînd fără tranziție de la vocea regelui Gradelon, puternică și joasă, la vocea blîndă și ușoară a prințesei Dahut. Marc trece din surpriză în surpriză. În fiecare după-amiază, în timpul celor trei săptămîni de odihnă cîte le mai rămîn, oamenii din unitatea lui se strîng ca s-o asculte pe fetița pe care au numit-o „privighetoarea bunului Dumnezeu", din cauza preferinței mele pentru cîntecele religioase.

Apoi pleacă. Îi văd cum se duc, așa cum i-am văzut pe Kerry și pe George. Am inima strînsă. Cînd coloana dispare cu totul, îmi dau dintr-o dată seama că Marc, ca și George, ca și Kerry, ca toți militarii întîlniți de mine de la 5 iunie încoace, nici măcar nu-mi știu numele de

familie. Pentru el, ca pentru toţi ceilalţi, voi rămîne Geneviève, fiica lui papa Maurice. N-am să-mi perfecţionez niciodată vocea, n-am să cînt în faţa unui public adevărat, n-am să învăţ niciodată opere. Am ratat una din marile şanse ale vieţii mele. Atîta pagubă.

Într-o frumoasă zi de vară, mama ne-a dus, pe Claude şi pe mine, la sărbătoarea Sfintei Margareta. Ofranda panglicilor s-a făcut în anul acela cu o fervoare şi o gravitate pe care n-am mai întîlnit-o de atunci. Deşi împărtăşeam sentimentul de recunoştinţă al localnicilor veniţi în număr mare să aducă mulţumiri pentru că ajunsesem să trăim şi eliberarea, mă simţeam tristă, împovărată, nefericită. Am început să plîng.

Un preot misionar a observat şi-a vrut să ştie, după terminarea vecerniei, ce putea pricinui o asemenea durere. Stînd lîngă el, pe zidul scund de piatră care împrejmuia cimitirul bisericii Neuville-au-Plain, i-am încredinţat ceea ce, de la ziua solemnă a comuniunii mele, îmi apăsa atît de greu sufletul.

Ceremoniile comuniunii au fost întîrziate din cauza debarcării şi amînate pentru finele lui iulie. Aşteptasem atît de mult ziua comuniunii, mă pregătisem cu asemenea sîrguinţă ! Îmi spuneam : „Va fi cea mai frumoasă zi din viaţa mea !“ Şi de data asta m-am înşelat. A fost o zi tristă, umilitoare.

Pentru că trecusem a doua examenul de comuniune, aveam dreptul, ca recompensă, să rostesc un act de credinţă stînd în picioare, în mijlocul mulţimii. Privilegiul acesta, care nu mai există, se numea „a-ţi merita legămîntul“. Numai primii patru aveau dreptul la această cinste. Primii doi, băieţi sau fete, rosteau acest faimos act de credinţă în timpul slujbei de dimineaţă, iar următorii doi copii, băieţi sau fete, în timpul vecerniei. Cînd a sosit rîndul meu, o altă fetiţă, cu acelaşi nume ca şi mine, a fost chemată în locul meu. Ea era ultima în clasament. Mi-am spus : „E o greşeală“ şi m-am ridicat. Cu un aer nefericit, doamna care ne îndrumase la catehism mi-a făcut „nu“ din cap. Nu mai înţelegeam nimic. De ce fusesem înlocuită în ultima clipă, fără să mi se spună? Fata strigată în locul meu a citit cu glas tare o rugăciune scurtă. Apoi, trecînd pe lîngă mine, în timp ce-a

venit să se-așeze în locul corului, unde eram adunați cu toții, s-a aplecat spre mine și mi-a șoptit la ureche:

— Ce te-am mai dus!

Zîmbea răutăcios. M-am uitat la ea, nefiind în stare să-i răspund. După liturghie, am plecat în procesiune la presbiteriu. Fata s-a apropiat iar de mine și mi-a spus:

— Abatele Roulland, știi, e și el om. Îi plac lucrurile bune. Ieri seară, mama i-a dus doi pui, și uite: am citit în locul tău.

Furia mea, deși cumplită, a fost nimica toată pe lîngă furia mamei. E drept că părinții copiilor recompensați aveau însărcinarea să umble cu cheta în timpul ceremoniilor. Noi țineam mult la cinstea asta. Ca să-l pedepsim pe preotul incorect, mama mi-a interzis să-i dau bancnota de o sută de franci, dăruită de doamna cea bătrînă în ziua cînd umblasem cu cerutul pentru lumînare. Mînia mea s-a potolit tot pe-atît de repede pe cît se iscase și i-am luat apărarea părintelui Roulland. Dar mama a fost neclintită în hotărîrea ei. Era pentru prima dată cînd o vedeam că are pică pe cineva. O asemenea pică încît mi-a interzis categoric să mă înscriu la Sainte-Mère în al cincilea an de catehism și pentru reînnoirea legămîntului în anul următor.

Am fost cît pe ce să nu mă mai duc deloc la catehism. Prima mea întîlnire cu preotul fusese mai curînd o ciocnire. În timpul primei lecții, ne vorbise de Dumnezeu, „Tatăl nostru din Ceruri“, asemănător tatălui nostru pămîntesc care ne apără, veghează asupra noastră și ne guvernează viața.

Era prea mult. M-am ridicat, mi-am luat ghiozdanul și paltonul și-am plecat. Părintele Roulland, uluit, a fugit după mine.

— De ce pleci?

— Am un tată care face numai trăsnăi și-mi ajunge berechet. Nu mai am nevoie de încă unul pe același calapod.

— Dar acesta ne iubește, Geneviève, ne iubește mai presus de orice.

M-am oprit, uimită.

— Atunci se schimbă treaba.

Şi-am rămas, părintele Roulland şi cu mine, cei mai buni prieteni din lume. Trădătorul !

Misionarul m-a consolat. I l-am prezentat pe micuţul meu frate, pe care l-a recunoscut numaidecît.

— Te-am văzut în dimineaţa asta, i-ai dat o foarte frumoasă panglică albastră Sfintei Fecioare. Sora ta a trebuit să te ridice, ca să poţi atinge braţele statuii.

Apoi, întorcîndu-se spre mine :

— E încă tare micuţ ca să facă un legămînt.

— Nu el l-a făcut, ci mama.

— I-a fost îndeplinită ruga ?

— Da, altminteri George ar fi fost mort.

— George ?

Misionarul îmi cîştigase încrederea încît îi spun despre cine-i vorba. Îi vorbesc despre casa noastră pierdută în mijlocul bălţilor inundate, despre sărăcia şi despre singurătatea noastră, despre sosirea paraşutiştilor americani, despre rana locotenentului Wingate, despre legămîntul mamei. Îi vorbesc despre neamţul mort în braţele mele şi cît de rău mi-a părut că nu eram destul de puternică s-o pot ajuta pe mama să-l ducem în casă. Îi vorbesc şi despre „J Two".

„J Two" e tovarăşul meu de joacă. L-am botezat aşa pentru că e atît de tînăr, încît ar fi clasat de către serviciile de raţionalizare alimentară în categoria „J 2", ceea ce înseamnă că nu mai e un copil, dar nici chiar adult nu e. Ca mine, la urma urmei.

Se numeşte James Kimble şi nu pare a avea cei optsprezece ani cîţi are. Angajat voluntar, s-a bătut vitejeşte pentru eliberarea localităţilor Montebourg şi Valognes. Peste cîteva zile, după ce perioada de odihnă afectată unităţii lui se va fi scurs, va pleca iar la luptă.

Acum o bucată de vreme, a avut un coşmar. Se făcea că arde de viu înăuntrul tancului lui, la intrarea într-un oraş care se cheamă Saint-Lô. Niciodată n-a auzit vorbindu-se despre oraşul ăsta. M-a întrebat dacă există, am răspuns „da" şi nu m-am priceput să-i aduc mîngîiere. Nu ştiu ce să fac ca să-i alung presentimentul propriei morţi.

Ideea nu-i dă pace o clipă. Mai aproape de lumea copiilor decît de a adulţilor, îşi regăseşte un pic bucuria de-a

trăi numai în tovărășia lui Claude și a mea. Împreună facem nenumăratele șotii pe care le fac toți copiii. Dar nu toți copiii au tancuri la dispoziție. Tancul lui e prevăzut cu opt țevi care scuipă foc. Într-o zi, în joacă, mi-a arătat cum funcționează. Și-atunci, bineînțeles, am vrut să încerc. M-am întors acasă plîngînd. Mama m-a întrebat ce prostie am mai făcut. Drept orice răspuns am dus-o îndărătul casei și i-am arătat șase ulmi mari cu creștetele retezate. Hohoteam.

— N-am vrut decît să învăț să țintesc, și uite.

Mama a început să rîdă.

— Șase din opt, nu-i rău. Dar nu cumva să te lauzi față de taică-tău. Te-ar aranja, așa cum ai masacrat tu bieții copaci. Ei vor crește la loc, dar tu nu.

Iată ce-i povestesc misionarului. Nu prea știe ce să-mi răspundă în legătură cu „J Two". Mă mîngîie pe cît îi stă în putință, zicîndu-mi că visele nu se îndeplinesc totdeauna. Un coșmar e un coșmar. Viața e altceva.

Acestea fiind zise, ne luăm rămas bun de la el. Se înnoptează. Claude mă tîrîie pe la toate barăcile cu bunătăți, în mijlocul petrecerii care e-n toi. Înșelîndu-mă din cauza întunericului, îmi rănesc fața de-a binelea într-un fir de sîrmă ghimpată care slujește drept gard. Pentru noi, sărbătoarea s-a sfîrșit. Mama mă îngrijește cît poate și ne întoarcem acasă triste și tăcute. Nu mă pot împiedica să nu mă gîndesc la „J Two" și la visul lui. Deodată, frățiorul meu îmi spune :

— Știi, Génevièrve, mie puțin îmi pasă dacă mor, dar nu vreau să te văd chinuindu-te.

Bănuia oare și el că mai avea atît de puțin de trăit ?

Cîteva zile mai tîrziu, „J Two" s-a îndreptat spre Saint-Lô. Ne-a făgăduit să se întoarcă după cucerirea orașului, dacă mai e în viață. Și a adăugat :

— Dacă sînt rănit am să vă dau de știre prin cineva.

Timpul a trecut și „J Two", tovarășul meu de joacă, n-a mai venit.

2 octombrie 1944

Claude, în dimineața asta, era fericit să mă însoțească la școală. Dar iată că picioarele se împotrivesc să-l ducă. S-a lovit escaladînd aripile planorului. N-are nici o rană la vedere, dar doctorul hotărăște să fie numai-decît internat în spital. Va fi operat. A făcut o infecție la una dintre coapse. Cîteva săptămîni va sta în spitalul din Valognes.

Pentru mine, viața continuă, împărțită între școală, cumpărături, strînsul buruienii pentru iepuri și vizitele la spital. În fiecare joi, mama și cu mine ne ducem pe jos la spitalul din Valognes, urmînd calea ferată. Dar ne e atît de teamă să-l vedem pe Claude cum plînge în clipa cînd plecăm de lîngă el, încît nici măcar nu îndrăznim să intrăm la el în cameră. Asist, din spatele unei ferestre, dintr-un loc de unde el nu mă poate vedea, la schimbarea pansamentului. Călugărița-soră își vîră foarfecele lungi, care poartă în vîrf bucățica de tifon, în rana ce pare foarte adîncă și pe care drena de cauciuc pusă în funcțiune de doctor nu izbutește s-o curețe. Curajos, copilul strînge din dinți. Numai fața lui crispată stă mărturie a suferinței ce-o îndură.

Absența lui Claude îl face pe tata încă și mai pornit împotriva mea, încît evit cît pot să mă aflu în prezența lui. Plecarea unității lui „J Two“ a pus capăt definitiv prezenței militarilor aflați la odihnă în incinta Stînei. Pot din nou să-mi reiau hoinărelile nesfîrșite prin împreju-

rimi. Fără frățiorul meu, traiul în casă mi se pare cu totul lipsit de interes. Și dacă o să moară ? N-am să șovăi : dacă el moare, eu mă arunc în rîu. Știu o groapă foarte adîncă de unde n-aș putea nicicum ieși deasupra, cu atît mai mult cu cît nu știu să înot. M-am gîndit bine : fără frățiorul meu, atît de blînd și de drăguț, viața mea nu mai are nici un rost.

Din viața asta, o bună parte o țin ascunsă. De pildă furia tatei care, adesea, cînd mama nu-i acasă, se răzbună pe mine. Dar nu pot ascunde totul. Într-o seară, de cum se întoarce de la lucru, îi spun mamei să stea jos și-i mărturisesc :

— Am făcut ceva care poate o să te supere. Dar nu-ți pot spune de ce am făcut-o. Aveam motive întemeiate. Făgăduiește-mi că n-o să mă cerți.

— Doamne sfinte, ce prostie ai mai făcut ?

— Nu-i o prostie, mamă, ci o nevoie.

— Hai, spune-mi despre ce-i vorba !

Fără vreun alt răspuns, îmi scot fularul de lînă de pe cap.

— Uită-te.

Uimită, mama exclamă :

— Ți-ai tăiat cozile ! Ce idee ! De ce ?

— Te-am prevenit. Niciodată n-o să-ți pot spune de ce.

— Cum vrei. La urma urmei e părul tău. Dacă-l potrivești cum trebuie, n-o să-ți stea rău.

După ce mă pune să mă răsucesc, adaugă :

— Te face să pari mai mare. Acum pari o domnișoară.

— Dar chiar și sînt ! Doisprezece ani ! Sînt bătrînă.

Mama rîde și-mi zice :

— N-am să te mai pot apuca de chică !

— Nu-ți face griji, a mai rămas destul.

Vineri 13 octombrie 1944

Un soare blînd de toamnă împodobește Normandia cu cele mai frumoase culori. Domnișoara Burnouf s-a dus la o întrunire a învățătorilor. Ne-a dat drumul și sînt liberă pînă luni dimineață. Tata e acasă. Ideea de a petrece împreună cu el după-amiaza asta însorită nu mă ispitește deloc, așa că hotărăsc să-mi ofer o după-amiază de vacanță. N-am să mă întorc înainte de ora obișnuită. Am tot timpul să hoinăresc.

După ce ies din Sainte-Mère-Eglise, în loc s-o iau pe drumul ce duce spre satul La Fière, o apuc pe o cărare umbroasă și singuratică ce duce la podul de peste Irsa, un pod care trece peste calea ferată la un kilometru de cantonul 103, și pe care nu-l știu prea bine. Înaintez încet, gîndindu-mă la felul cum o să-l alint pe frățiorul meu cînd va ieși din spital. Căci o să se vindece, acum sîntem siguri. Dar trebuie să mai avem răbdare cîteva săptămîni. „Două sau trei, a spus doctorul. Cantitatea uriașă de sînge cu puroi din coapsa lui se resoarbe încet, dar sigur." Nici vorbă, îmi lipsește tare mult, dar sînt atît de mulțumită să știu că se întoarce curînd, încît parcă ar fi și sosit. Simt cum renasc în mine curajul și încrederea, încep să făuresc mii de planuri de plimbări pe care le vom face împreună, de cum va putea să meargă.

La o cotitură a potecii, chiar înainte de pod, dau peste o tabără de soldați americani care se odihnesc.

Soarta mea, cumplita mea soartă făcută din lacrimi și sînge, mă așteaptă aici. Dar înainte de-a mă înfrînge pentru totdeauna, îmi va acorda cîteva luni de răgaz, cîteva luni pline de-o fericire atît de mare, încît îmi vor lumina întreaga viață.

Tabăra e alcătuită din mai multe corturi numite „marabu". În pragul cortului mai apropiat de cărare, un soldat spală conștiincios gamelele. Fără obrăznicie, dar și fără timiditate, mă apropii de el. Omul stă cu spatele la mine. Pășesc fără zgomot, ca de obicei :

— Bună ziua, soldatule.

El tresare și se întoarce. Mirat să mă vadă singură, atît de departe de orice locuință, mă măsoară o vreme. Apoi îmi răspunde în franceză:

— Bună ziua, domnișoară. Te-ai rătăcit ?

— Cîtuși de puțin, domnule. Locuiesc la cîțiva kilometri de aici.

— Și ce faci atît de departe de casă ?

— Dacă ți-aș spune că am venit anume ca să te ajut să speli gamelele, m-ai crede ?

— Firește că nu.

— Și-ai greși. Lasă-mă pe mine, asta-i treabă de femeie.

— Femeia mi se pare puțin cam mică. Ce mai, ți le dau bucuros, dacă-mi promiți c-o să faci treabă bună și dacă-mi spui cum te cheamă.

Remarc cu plăcere că nu-mi vorbește cu „dumneata". Îi răspund cît se poate de serios :

— Mă numesc Dgenevi, soldatule. Și dacă m-ai cunoaște, ai ști că pe ceea ce pun eu mîna iese bine. Cînd nu știu să fac ceva, cer să mi se arate, apoi îmi dau silința și reușesc... Precum vezi, e cît se poate de simplu !

Aiurit de-a binelea, omul cască ochii mari. Amuzată, îl măsor din privire : e înalt, brun, un băiat frumos. Întreaga lui făptură răspîndește blîndețe și drăgălășenie. Cînd rîde, îi ies gropițe în mijlocul obrajilor, iar ochii i se mijesc înconjurați de crețuri mărunte, care-i dau o înfățișare drăgăstoasă și mîngîietoare. Am dinaintea mea, dar încă n-o știu, pe bărbatul care va fi singura, unica dragoste a vieții mele.

Sînt fericită că mă aflu aici. Și, ca totdeauna cînd sînt fericită, în timp ce lucrez, încep să cînt.

Să culeg flori, prin văi eram pornit
Flutur' nepăsător în zbor ce-ar zăbovi —
La vîrsta cînd sufletul, abia trezit,
Pe sine să se știe ar dori

Fără să mă opresc din cîntat și din spălatul gamelelor, trag cu ochiul la soldatul ocupat să deretice prin cort. Am impresia că știe cîntecul. Desigur că se întreabă cum o fată atît de tînără o să poată „lua" ultimele note ale refrenului, atît de grave și joase, rezervate de obicei marilor cîntăreți de operă. Va fi uimit. Scot din vocea mea exact efectele pe care le doresc.

Și împleteam cu dragoste o cunună
Cînd pe cărare, un brad întunecat
Pe iarba verde așeza o umbră
Și iată făr' să vreau cum m-am rugat.

Ultima notă. Admirativ, soldatul fluieră.

— Frumoasă voce ai !

Încîntată de compliment, zîmbesc. Am terminat cu spălatul gamelelor. Soldatul le inspectează și-mi spune:

— Le-ai spălat așa cum trebuie ; n-am greșit că am avut încredere în tine. Ce vrei să-ți dau drept răsplată ?

— Nimic. Nu te-am ajutat ca să-mi dai ceva, ci numai din plăcerea de a fi alături de dumneata cîteva clipe.

— Ești o femeiușcă tare nostimă.

— Știu. Ții cu tot dinadinsul să mă răsplătești ?

— Da, am bomboane. Vrei ?

— Nu, mulțumesc. Aș vrea o recompensă mai trăsnită, așa cum sînt și eu. Dar o să te superi.

— Hai, spune, vedem noi.

Arăt cu degetul spre obrazul meu rotund.

— Sărută-mă apăsat, aici.

Din nou cască ochii, uluit. Bietul de el, trece din surpriză în surpriză. Totuși, fără comentarii, se apleacă spre mine și-mi dă sărutarea cerută. Cu brațele încrucișate,

mă uit mîndră la el: Niciodată n-am văzut pe cineva mai ascultător.

— Care e numele dumitale mic ?

— Mă numesc Robert, Isaac Robert.

— Foarte drăguţ. Ştii, Robert, eşti primul bărbat care m-a sărutat.

— Nu mai spune...

— Ba da. Eu am sărutat uneori bărbaţi, dar ei nu m-au sărutat niciodată. Dumneata eşti primul.

— Prin urmare n-ai tată ?

— Din păcate, da. Dar nu sînt în primejdie să fiu sărutată de el.

— De ce ? Eşti aşa de drăguţă !

— Aşa e, toată lumea o spune, în afară de tatăl meu, bineînţeles.

— Hai, povesteşte-mi.

— Oh, n-am mare lucru de povestit. Şi-apoi, e trist. Prea sînt mulţumită că mă aflu aici ca să vorbesc despre el.

— Bine. O să vorbim despre tatăl tău mai tîrziu. Vrei să guşti ceva ?

— Dacă guşti şi dumneata cu mine, bucuros.

— Ce-ai zice dacă ne-am pune gustarea în coşul tău şi ne-am duce să ne plimbăm amîndoi ? Mi-ai arăta satul unde locuieşti, împrejurimile...

— Minunată idee !

Zis şi făcut. Robert îmi umple coşul cu bunătăţi şi iată-ne porniţi braţ la braţ, ca şi cum am fi fost prieteni de cînd lumea. Ne oprim pe o pajişte, la marginea rîului. Razele soarelui luminează peisajul de ţară dimprejur, e aşa de bine. Cu spatele sprijinit de un trunchi de copac, Robert pune pe iarbă cele din coş. Îi admir mîinile cu degete lungi şi fine.

— La ce te gîndeşti ? mă întreabă, întinzîndu-mi doi biscuiţi unşi cu dulceaţă.

— Aş vrea ca ziua asta să nu se mai termine. Ne simţim atît de bine aici, amîndoi.

Zîmbeşte melancolic.

— Vino aici, lîngă mine, Dgenevi, am să-ţi încredinţez un secret.

Fără să șovăi, mă așez foarte aproape de el. Își petrece un braț pe după umerii mei, mă trage la pieptul lui și-mi spune cu un glas plin de tristețe :

— Nici eu n-am pe nimeni care să mă iubească. Uneori, e foarte greu. Dar eu sînt bărbat. Îndur mai ușor unele lucruri. Tu însă, tu ești prea micuță ca să fii atît de singură. Dacă vrei, ne vom împrieteni. Vei putea să-mi încredințezi toate tainele, toate necazurile tale, iar eu ți le voi încredința pe ale mele. De acord ?

Sînt prea emoționată ca să răspund. Fac numai „da" din cap, fără să-mi pot împiedica lacrimile să șiroiască pe obraji. Luîndu-mi fața în mîini, Robert se pleacă spre mine și-mi șterge lacrimile cu un sărut fugar.

Un prieten numai al meu ! Un prieten blînd și drăguț, un om pentru care nu voi fi o cantitate neglijabilă și care nu mă va socoti o cenușăreasă ! Un prieten ! Cel mai prețios dar pe care Dumnezeu mi l-ar putea face. E prea frumos, nu îndrăznesc să cred. Și totuși e adevărat.

Nutresc dintr-o dată și fără nici o reținere un atașament profund față de acest prieten pe care soarta mi l-a trimis. Ca toți copiii lipsiți de tandrețe în familie, știu să recunosc din instinct sinceritatea sentimentelor care-mi sînt arătate. Ghemuită la pieptul lui Robert, mă simt în siguranță. E un sentiment nou și liniștitor. Cu o mînă, Robert îmi mîngîie, părul. Savurez cu deliciu clipa de fericire pe care o trăiesc. Pentru mine e o mare descoperire. Niciodată n-am încercat o asemenea descătușare, o asemenea seninătate de spirit. Foarte încet, șoptesc :

— Doamne, fă ca ziua asta să nu se sfîrșească niciodată.

Robert a auzit.

— N-o să se sfîrșească, Dgenevi. În fiecare zi ne vom îngădui clipe de fericire ca asta. Acum am șansa de-a avea o fetiță care mă iubește și pe care o iubesc, și n-am s-o las să-mi scape.

— Adevărat ? Ne vom vedea în fiecare zi ?

— Bineînțeles. Dar cu o condiție : să nu-mi mai spui „dumneata". Între prieteni, nu se face.

Primesc fără fasoane. „Dumneata" e într-adevăr un cuvînt prea solemn. Robert zîmbește, se pleacă spre mine.

— Cum o să facem, ca să ne vedem în fiecare zi ?

— Am o idee : începînd de luni, n-o să mai rămîn după-amiaza la școală pentru făcutul lecțiilor. Am să mă grăbesc să vin la tine cînd ies la prînz de la școală și-o să luăm gustarea împreună, ca astăzi. Am să mă întorc acasă la aceeași oră, ca de obicei. Tata n-o să afle nimic, nimic.

— Profesorul tău n-o să se supere dacă o să lipsești după-amiaza ?

— Nici să nu te gîndești ! Dimpotrivă, domnișoara Burnouf o să fie încîntată. E tare îngrijorată să mă știe singură pe drum, noaptea. Niciodată nu plec de la școală înainte de ora șapte, iar acum se întunecă repede. Dar am să-mi fac lecțiile, fii pe pace. Am să-i cer mamei să-mi cumpere lumînări și am să-mi fac lecțiile la mine în cameră, după cină.

— Lumînări ? În casa ta nu e lumină electrică ?

— Nu, e o casă departe de sat. Nici apă n-avem. Vrei să-ți arăt unde se află ?

— Minunată idee. În felul ăsta, joi, dacă nu vii, am să vin eu după tine.

— Joia, de obicei, o însoțesc pe mama la spital, ca să-l vedem pe fratele meu care a fost operat la un picior. Curînd o să se întoarcă. Am să-i cer voie mamei să rămîn cu tine. Așa, o să se poată duce să-l vadă pe frățiorul meu cu bicicleta, în loc să meargă pe jos, cum face cînd mergem împreună.

— E departe spitalul ăsta ?

— La douăzeci de kilometri de-aici.

— Și vă duceți pe jos ?

Da, într-o după-amiază ne ducem și ne întoarcem, și asta degeaba — mama nu vrea să intrăm în camera lui Claude. Îi e teamă să-l vadă plîngînd.

— Ce curajoase sînteți, amîndouă !

— E firesc. Claude e comoara noastră.

— Sînt nerăbdător să-l cunosc.

— Ai să vezi, e adorabil.

— Ei, am să fiu gelos !

— N-ai avea dreptate : un prieten și un frate mai mic, nu-i același lucru.

Robert rîde, și eu la fel. Tot flecărind așa ne îndreptăm spre cantonul 103. Trecînd prin fața castelului La Fière, la cîteva sute de metri de pasajul peste calea ferată, îi povestesc lui Robert tragedia Bernadettei, a cărei mamă a fost decapitată de un obuz la 6 iunie. Maurice Salmont iese din castel. Venind spre noi, îmi spune în *patois* :

— Ai un prieten, după cîte văd ?

Răspunzîndu-i în franceză, i-l prezint pe Robert, ca și cînd ar fi fost vorba de un prieten de cînd lumea. Cei doi bărbați își strîng mîinile cu căldură. Facem cîțiva pași împreună, apoi Maurice se duce într-o fîneață ca să prindă un cal. Ne uităm o vreme la el. Robert mă întreabă :

— În ce limbă a vorbit omul ăsta cînd v-ați întîlnit ?

— Nu e o limbă, e *patois*.

— Adică dialectul pe care-l folosiți între voi ?

— Da. Eu nu vorbesc curent franceza decît de patru ani. Iar cu tata chiar și-acum nu vorbesc decît în *patois*.

— În patru ani ai făcut progrese, nu glumă, spuse Robert rîzînd.

— E drept, m-am îndrăgostit nebunește de limba franceză. Ceea ce-mi place cel mai mult în franceză e imperfectul subjonctiv. Nu e folosit prea des în vorbirea de fiecare zi, dar mie mi se pare atît de frumos, atît de elegant, încît mi-ar plăcea ca toată lumea să-l întrebuințeze de dimineață pînă seara.

— E drept, e foarte frumos, dar cam dificil de folosit, nu găsești ?

— Chestiune de obișnuință. Asta-i necazul : cum aici toată lumea vorbește în *patois*, nu-l aud prea des. Trebuie să mă mulțumesc cu ceea ce învăț la școală.

Flecărim întruna. Îi povestesc lui Robert cum fac copiii din părțile noastre ca să capete mereu bomboane : e de ajuns să strîngă de pe afară toată fierăria pe care o pot găsi și s-o dea americanilor care o trimit în uzine, ca să fie prefăcută, desigur, în armament. Pentru bidoanele vechi care au avut benzină și pe care americanii le numesc *jerrycans* se dă o cantitate dublă de bomboane. Îi mai povestesc cum unii elevi, îndată ce se termină orele de dimineață, pleacă în căutare de capote metalice, care

protejau bombele în timpul transportului, ca să înlocuiască băncile lipsă din clasă. Capotele astea din metal, dacă se pune pe ele o perniță făcută de noi, devin niște taburete minunate și fără moarte.

Ajungem la cantonul 103. Îi arăt lui Robert, acolo, drept în fața noastră, pe calea ferată, cantonul 104, casa noastră. Apoi o luăm oblic, spre Stînă. Și, cînd sosim la bariera care desparte gardurile de drum, îi arăt cea de-a doua casă a noastră, singură în mijlocul a paisprezece hectare. Văzută de atît de departe, pare foarte mică. Îmi ascund coșul în scorbura unui copac și ne continuăm plimbarea în direcția podului de pe Irsa, pe care unitatea lui Robert, care nu se află la odihnă, așa cum am crezut eu la început, e însărcinată să-l apere, ca și calea ferată de dedesubt. Ne îndreptăm spre pod urmînd calea ferată de la cantonul 103, încolo. După un kilometru de mers, ne aflăm pe micuțul pod care va juca un rol atît de mare în existența noastră.

În timp ce mergem, îi cer lui Robert un mic serviciu : dacă tot știe atît de bine franceza, mi-ar putea traduce și mie cuvintele unui cîntec învățat de la soldații americani ?

— Bineînțeles, micuță Geneviève. Hai, începe cîntecul, eu am să traduc pe măsură ce cînți.

Abia fredonez primele măsuri, că Robert mă întrerupe brusc :

— Geneviève, te implor, nu cînta asta. Sînt cuvinte urîte și vulgare !

Fără să știu, am cîntat în engleză un cîntec obscen. Rușinea mă face să roșesc pînă în albul ochilor.

— Iartă-mă, nu știam...

— Nu-i vina ta, Geneviève. Dacă trebuie să-i fie rușine cuiva, acela e soldatul care te-a învățat să-l cînți.

Ca să mă fac iertată, îi spun că am să-i cînt altceva și, pînă la urmă, alegerea mi se oprește asupra unui cîntec în latină, pe care nu-l cînt des, dar îmi place mult din cauza gravității lui. Cînd termin, Robert îmi spune :

— Dar asta-i *Ave Maria* de Gounod !

— Știi așadar toate cîntecele noastre ?

— N-am nici un merit, Dgenevi, Franța e a doua mea patrie. Am locuit multă vreme la Paris.

Și îmi mărturisește că, fiind evreu din America Centrală, ținea la Paris, înainte de război, un magazin de îmbrăcăminte. Imediat după invazia Franței, știind ce soartă le hărăzesc naziștii evreilor, se întorsese în America și, de îndată ce Statele Unite au intrat în război, s-a înrolat, ca să se bată pe pămîntul Franței.

Zîmbesc. Pentru prima oară în viață mă simt pe deplin fericită. Cu brațele lui puternice, Robert mă ridică de la pămînt și mă așază pe zidul scund din cărămizi care slujește drept balustradă podului. E o vreme tare blîndă în acest octombrie. Frunzele încep să cadă, fără să se grăbească, ca și cum ar voi să mă facă să profit cît mai mult cu putință de ultimele zile frumoase. Ultimele, da.

Din ziua aceea, Robert a venit în fiecare după-amiază în întîmpinarea mea, pe cărare. Pe cîtă vreme altă dată mă arătam foarte puțin grăbită să plec din școală, acum ies cea dintîi. Domnișoara Burnouf nu-și revine din uimire : cineva i-a schimbat eleva ! Ca să-i fiu pe plac lui Robert, îmi fac lecțiile cu și mai mare sîrg, sînt mai atentă la cele ce mă învață mama. Domnișoara Burnouf îmi consemnează progresele cu satisfacție. Mama însă știe bine despre ce-i vorba. Cînd i-am dezvăluit taina mea, n-a manifestat nici o reținere. Dar nici nu m-a încurajat. Ci mi-a zis doar atît :

— Fii atentă, draga mea, nu trebuie să crezi tot ce spun soldații.

Prevedere cu totul inutilă. Am o încredere oarbă în prietenul pe care soarta mi l-a trimis. În fiecare seară insistă să-i fac cunoștință cu tata. Ideea asta nu-mi surîde deloc. Papa Maurice, care-mi apăruse într-o lumină atît de nouă și surprinzătoare în timpul războiului „nostru", papa Maurice, la care începusem să țin, a devenit din nou pentru mine ceea ce era înainte. Interludiul exaltant și tragic pe care l-am trăit n-a slujit, în cele din urmă, la nimic.

Obișnuința și ranchiunele lui inexplicabile au fost mai puternice. Așa că nu mă puteam obișnui cu gîndul să i-l prezint pe prietenul meu, un om atît de deosebit de el ! Cum avea să se poarte cu el papa Maurice ? Și totuși va trebui să sar hopul și să-i pun față în față. E inevitabil.

Îi făgăduiesc așadar lui Robert să-l duc la noi acasă de îndată ce voi crede că a sosit momentul favorabil.

În așteptarea acestei zile de temut, face cunoștință cu mama, cu totul și cu totul întîmplător. În timpul uneia dintre plimbările noastre pe balta care din luna iulie e secată, ajungem fără să vrem la cantonul 104. Casa e deschisă. Mama a venit să șteargă mobilele de praf și să aerisească odăile. Foarte mirată că ne vede acolo, tot pe-atît ca și noi, dealtfel, că am dat peste ea, ne pregătește, conform tradițiilor noastre de familie, cîte o ceașcă de cafea.

E numaidecît cucerită de Robert și îl ascultă împărtășindu-i un proiect la care s-a gîndit mult și despre care e prima oară cînd pomenește : vrea să mă înfieze, vrea să-i devin fiică.

Mama îmi împărtășește bucuria. Poate că își amintește de mînia mea cumplită din ziua de 10 iunie. Îi spusesem, în timp ce țineam un teanc de cearșafuri în brațe : „Vă purtați cu mine mai rău decît cu un cîine !“ Lucru care nu-i adevărat, bineînțeles, de vreme ce ea e aici, lîngă mine, de vreme ce-l am pe frățiorul meu cel mic. Cu toate astea mama aprobă proiectul lui Robert. Și cum ar putea să n-o facă ?

Robert apelează la bunăvoința ei cerîndu-i ca, odată, cînd se va duce la Valognes, să-l lase să ceară audiență la judecătorul de copii. Înainte de a clădi castele în Spania, trebuie să știu dacă pot fi sau nu înfiată.

Întrevederea cu judecătorul a fost cît pe ce să ia o întorsătură proastă. Întîi de toate, am fost uluită de îmbrăcămintea lui : niciodată nu mai văzusem un bărbat în robă neagră, cu hermină pe piept și cu un acoperămînt așa de curios.

La început mi-a pus tot felul de întrebări despre viața mea de familie. Mama, care era de față, mă încuraja să răspund.

— Întîi de toate, ești sănătoasă ? mă întrebă judecătorul. Mi se pare că ești tare slabă.

Zîmbesc. Și, fără să mă tulbur, răspund :

— În cei cinci ani de război am trăit și eu ca toată lumea : n-am mîncat pe săturate în fiecare zi.

Judecătorul clătină din cap.

— N-o să-ți fie greu s-o părăsești pe mama ?

— Am să locuiesc la Paris, domnule. Nu-i la capătul lumii.

În clipa aceea, secretara intervine și-mi spune brutal, pe un ton sec :

— Fii politicoasă ! Cînd te adresezi domnului președinte trebuie să-i spui „Domnia Voastră".

Simt că roșesc pînă în vîrful urechilor. Fusesem lovită în susceptibilitatea mea. Cu o voce firavă, strangulată de emoție, paralizată de stingherealã, mă adresez atunci „președintelui".

— Nu știam, Domnia Voastră. N-am vrut să fiu nepoliticoasă.

Se isprăvise cu discuția noastră aproape amicală. Ca un melc pe care l-ai lovi peste coarne, am intrat în cochilie. Președintele reacționează foarte urît. Furios, se întoarse spre secretară :

— Vezi-ți de treburile dumitale și lasă-mă să conduc întrevederea așa cum îmi place mie. Dacă dumneata ai lucra tot atît de bine pe cît de bine se exprimă copila asta, aș avea toate motivele să fiu mulțumit, ceea ce nu e cazul, nici pe departe.

Aha ! În adîncul meu jubilez ; mă surprind zicîndu-i secretarei : „Bine i-a făcut. Asta o s-o învețe minte".

Dar numaidecît revin asupra părerii mele. Biata femeie e descompusă la față. E roșie ca sfecla, buzele îi tremură, abia își ține lacrimile.

Mi-e milă de ea. Fără să cer voie cuiva, mă ridic, mă îndrept spre ea, îi iau mîinile și-i spun :

— Vă cer iertare.

Apoi, întorcîndu-mă spre președinte :

— Îngăduiți-ne, „Domnia Voastră", să ne retragem. Nu pot suporta ca întrevederea dintre noi să ia o întorsătură atît de puțin caritabilă. Dacă părinții mei vor da urmare ideii în legătură cu înfierea, vom mai trece pe-aici.

O iau autoritar pe mama de braț și o trag spre ieșire. Mă mai întorc o dată și spun :

— La revedere, domnule.

Ieșim din birou. Îl aud pe președinte zicînd năucit în spatele meu :

— E pentru prima oară cînd o puştoaică îmi dă o asemenea lecţie. Eu, lipsit de caritate ? Las' că vede ea.

Am străbătut aproape în întregime curtea, cînd un zgomot de paşi grăbiţi ne face să ne întoarcem. E preşedintele care, nemaipăsîndu-i de demnitate, aleargă spre noi, ţinîndu-şi cu amîndouă mîinile poalele robei lui largi.

— Aşteaptă-mă, micuţo, aşteaptă-mă !

Ne oprim. Am impresia că am mers prea departe. Îmi spun : „Ce mai săpuneală o să-mi tragă !"

Preşedintele ajunge lîngă noi. Fără să-şi tragă răsuflarea, îmi spune :

— Vă invit la o gustare. Dumneata primeşti, fetiţă supărăcioasă ?

Nu mă mai tutuieşte. Mă întreb ce capcană se ascunde sub toate astea. Se uită drept în ochii mei.

— Nu răspunzi. Refuzi, prin urmare ? Dă-mi măcar posibilitatea să mă fac iertat.

— Ţineţi cu tot-dinadinsul, Domnia Voastră ?

— Dacă ţi-o spun !

— Atunci duceţi-vă s-o împăcaţi pe doamna care lucrează cu dumneavoastră şi invitaţi-o şi pe ea.

— Înţeles, înţeles. Aşteptaţi-mă doar atît cît să mă schimb şi să-mi anunţ secretara.

Şi dispare la fel de repede precum a apărut, continuînd să-şi ţină poalele robei cu amîndouă mîinile.

— Exagerezi, îmi spune mama. Sînt lucruri pe care o fetiţă mică de vîrsta ta nu trebuie să le spună.

— Am înfruntat războiul, pot să înfrunt şi un judecător ca să-i reproşez lipsa de milă. La drept vorbind, nici nu e lipsit. Are nişte culori atît de frumoase împrejurul capului...

— Ce spui acolo ?

— Nimic.

Mulţi ani mai tîrziu voi descoperi că atît de frumoasele culori, întrezărite pentru o clipă împrejurul creştetului preşedintelui, aveau în realitate o semnificaţie adîncă..., dar asta e altă poveste...

Preşedintele ne duce, pe mama, pe secretară şi pe mine în apartamentul lui, care se află foarte aproape de birou, şi unde o bătrînă doamnă ne serveşte o gustare

copioasă. Vorbim despre Claude, care se plictisește pe patul lui de spital, și despre posibilitățile reale pe care le are Robert de a mă înfia într-o bună zi. Aflu cu acest prilej că legile care privesc înfierea, în Franța, sînt foarte severe și că cea mai măruntă infirmitate, cea mai ușoară deficiență mintală o interzic fără drept de apel.

Vorbim îndelung. E noapte de-a binelea cînd o pornim spre casă. Cei douăzeci de kilometri care despart Valognes de La Fière nu ni se par prea lungi. Sîntem încîntate că am aflat două lucruri nemaipomenite : că, practic vindecat, Claude va ieși din spital peste cîteva zile și că nimic nu se opune ca eu să devin în mod legal fiica lui Robert. Numai tata s-ar putea împotrivi, dar grija asta o ia Robert asupra lui..., cu condiția ca eu să-mi iau, în sfîrșit, inima-n dinți și să i-l prezint.

Ocazia mult așteptată s-a ivit într-o seară cînd mă așteptam cel mai puțin. Cîteva zile mai tîrziu, părinții mei se întrebau cum să facă să-l aducă pe Claude de la Valognes. Ambulanțe nu existau, cel puțin prin părțile noastre, la țară, și nimeni dintre cunoștințele noastre nu avea mașină. Ce-i drept, Maurice Salmont avea căruță ; dar patruzeci de kilometri, chiar pentru un cal, însemna foarte mult. Cît se poate de nevinovat, am zis :

— Un jeep și un șofer, iată ce-ar trebui.

Mama a prins ocazia din zbor.

— Crezi că prietenii tăi din tabăra de pe Irsa ar vrea să ne-ajute ? Crezi ?

— N-am decît să-i întreb. Ce zici, tată ? Îmi dai voie să-i întreb ?

Dornic să-și revadă băiețelul lui drag, tata nu s-a lăsat rugat.

— Bineînțeles, fată, bineînțeles ! Chiar mîine, dacă vrei...

Îl trăsesem pe sfoară. Ocazia era prea frumoasă ca s-o lăsăm să ne scape. Robert a rechiziționat un jeep, un prieten a primit să facă pe șoferul și, cu acest prilej, i l-am prezentat temutului meu tată.

Tremuram puțin. Cum avea să-l primească papa Maurice ? Cum avea să reacționeze cînd Robert îi va dezvălui intenția de a mă înfia ? Poate că, la urma urmei, va fi încîntat să scape de mine.

Soldatul meu are atîta farmec, atîta drăgălășenie, încît îi cucerește, din capul locului, pe toți din familie. Sora mea mai mare, Denise, care e acasă cu totul din întîmplare și căreia i-am împărtășit taina, îmi spune :

— Ai ales bine. E adorabil soldatul tău.

Și, cu un oftat, adaugă :

— Fericirea asta ai plătit-o scump.

Apoi vorbește despre propriile ei planuri, despre felul cum își concepe ea existența pe viitor. Și-mi mărturisește, ca pe un lucru fără importanță :

— Firește, cînd voi fi măritată, n-am să dau decît rareori pe-acasă. O femeie măritată trebuie să stea lîngă bărbatul ei.

— Și să-și părăsească părinții ? Tatăl ?

— Bineînțeles.

Robert îi oferă cu amabilitate tatei un loc în jeep. Tata șovăie dacă să primească, de teamă să nu-l lipsească pe soldatul meu de o plimbare.

— Fii fără grijă, papa Maurice, Geneviève îmi va ține tovărășie. Stai pe locul meu. Băiețelul dumitale va fi atît de fericit să te vadă, nu-i răpi bucuria asta. Cît lipsești dumneata, am s-o ajut pe fată la lecții.

Tata nu se lăsă rugat. Pleacă împreună cu mama, cu Denise, pe care o vor lăsa la Neuville-au-Plain, unde lucrează, și cu șoferul.

Pleacă cu toții, noi le facem cu mîna la revedere. Pe Robert și pe mine nu ne paște primejdia să ne plictisim. Cînd sîntem împreună, timpul ni se pare, dimpotrivă, prea scurt. Îmi fac lecțiile, cum a fost promisiunea, apoi Robert mă ajută să fac focul în soba cea mare. Focul de lemne îi place la fel de mult ca și mie. Cred că am căzut pe gînduri și unul, și altul.

La întoarcere, bucuria mea nu mai are margini. În sfîrșit, micuțul Claude e aici ! I-l pot arăta lui Robert. Și părinții mei se topesc de fericire. Fericiți peste măsură că băiețelul lor e din nou acasă, după o atît de lungă absență, îi poftesc pe cei doi militari la masă. După cum ne înțelesesem, șoferul refuză sub pretext că are de lucru, iar Robert rămîne singur cu noi. Am pus totul la cale așa cum trebuie. Mărturisesc, tremuram puțin. A sosit

ziua cea mare, clipa cea mare. Robert e foarte hotărît să sară peste etape și să-i vorbească tatei chiar din seara asta. Emoția mea sporește din clipă în clipă, în asemenea măsură, încît mi-e greu s-o ascund. Și dacă tata o să se supere și-o să-mi interzică să-l văd pe Robert ? Parcă poți să știi cu el ?

După ce terminăm de mîncat, ne strîngem în jurul sobei celei mari. De obicei, Claude și cu mine ne așezăm de-o parte și de alta a vetrei, în nișa unde mama pune puii de găină abia ieșiți din găoace.

Numai tata mai stă la masă cu un pahar de calvados dinainte. Robert se apleacă spre mine și-mi șoptește :

— Crezi că acum e momentul să-i vorbesc ?

— Încearcă. Vedem noi. Dumnezeu cu mila.

Atunci Robert se întoarce. Se uită la papa Maurice, zîmbește.

— Știi, papa Maurice, vreau să-ți cer ceva mai deosebit.

— Tot ce poftești, domnule Robert, tot ce poftești.

Tata e bine dispus. Numai de-ar ține-o așa ! Am impresia că o să-mi plesnească inima.

— Uite despre ce-i vorba, papa Maurice. O cunosc pe fiica dumitale de cîteva săptămîni. Eu trăiesc singur, n-am copii. Aș vrea s-o înfiez și s-o iau cu mine după război. Vom locui împreună. N-o să ducă lipsă de nimic, te asigur. Am la Paris un magazin de îmbrăcăminte, de care o să mă ocup din nou, cum se va termina războiul. Geneviève o să-mi țină tovărășie și va trăi ca și cum ar fi fiica mea. Ei, ce zici ?

Tăcere. Inima o să-mi plesnească, fără doar și poate. Mă uit la mama. Nici ea nu-i mai la largul ei. Numai Robert e de un calm olimpian. Zîmbește.

În sfîrșit, tata se hotărăște. Ridică ochii, se uită țintă la Robert și-i spune :

— Dacă ești parizian, de ce te afli în armata americană ?

— Foarte simplu. Cînd nemții au invadat Franța, am lăsat magazinul unor prieteni și am plecat. Sînt evreu. Știi cum se poartă nemții cu evreii.

Și Robert îi spune și lui ce-mi spusese mie.

Tata dă din cap. Știe. Dar pentru el faptul că Robert e evreu n-are nici o importanță. Pentru noi antisemitismul nu există.

— Din ce regiune din America vii ?

— Din Guatemala. E în America Centrală. Părinții mei locuiesc acolo.

— Și te gîndești să rămîi în Franța ?

— Bineînțeles, repetă Robert. Am să fiu din nou negustor la Paris și, cu îngăduința dumitale, am s-o iau și pe Geneviève. Dacă ești de acord.

Tata își pleacă ochii, își încrucișează mîinile pe masă și se gîndește o clipă. Minutele trec, nesfîrșite. N-are de gînd să vorbească odată ?

Ba da. Ridicîndu-și din nou privirile, fixîndu-l din nou pe Robert, spune :

— Sînt de acord.

Uf ! Spaima mi se potolește, lasă locul unei bucurii aproape de necontrolat. Deodată, pălesc. Tata a mai adăugat cîteva cuvinte :

— Cu o condiție.

— Te ascult, spune Robert.

— S-o lași să-și dea examenul pentru certificatul de studii. Mi-ar fi rușine să-ți dau o fată ignorantă.

Un zîmbet larg luminează fața lui Robert.

— Certificatul de studii ? Dar Geneviève va face mult mai mult, papa Maurice. Va face studii universitare. Țin foarte mult la asta, și ai cum nu se poate mai multă dreptate : învățătura e un lucru foarte important.

Din nou tăcere. Apoi Robert întreabă :

— Prin urmare ești de acord ?

— În cazul ăsta, răspunde tata, sînt.

Se uită la mine, îmi face cu ochiul.

— Poți s-o iei cînd vrei. E a dumitale.

Îmi vine să sar în sus de pe scaun, să mă ridic, să țopăi de bucurie. Dar rămîn mai departe așezată lîngă Robert care mă cuprinde cu brațele și mă strînge foarte tare. Și el e fericit : a cîștigat.

— Și încă ceva, papa Maurice. Să fii drăguț și să ai grijă de Geneviève pînă la sfîrșitul războiului. O voi lua cu mine îndată ce voi fi demobilizat. Pînă atunci, ți-o încredințez dumitale. Oricum, războiul aproape s-a ter-

minat. N-o să mai țină mult. Am să las pe seama măicuței Maurice grija de-a întocmi actele necesare unei înfieri legale. Îți mai cer să nu lași pe nimeni să-i facă rău Genevièvei. Pe nimeni, ne-am înțeles ? Dacă nu e cuminte, spune-mi mie. Am s-o pedepsesc eu însumi. Pot conta pe dumneata ?

— Ai cuvîntul meu, spune tata.

— Seara, Geneviève se va întoarce tîrziu. În fiecare seară, după școală, o să treacă pe la mine prin tabără. Dacă vine ceva mai tîrziu decît ora convenită, n-o s-o certi, nu-i așa ?

— Fii liniștit, o să se poată duce și veni cînd poftește. Acum e sub responsabilitatea dumitale. Pe dumneata te privește, domnule Robert.

Nu-mi vine să-mi cred urechilor. Tata a jurat ! Iar pentru el un jurămînt e ceva sacru. Am scăpat de pedepse, de izbucnirile lui neașteptate, de persecuții. Sînt liberă. Liberă...

Profit imediat.

— Pot să-l conduc pe Robert o bucată de drum ? N-o să închizi ușa cu cheia, tată, chiar dacă te culci pînă mă întorc eu ?

Aproape cu blîndețe, tata îmi răspunde :

— Du-te liniștită, fetițo. Ușa n-o să fie închisă, chiar dacă te întorci în zori.

Îmi vin lacrimile în ochi. Puțin lipsește să-l sărut. Îmi pun o haină pe mine, îmi iau un fular de lînă pe cap, Robert își ia rămas bun de la părinții mei și plec împreună cu el spre tabără, fără ca măcar să mă duc să-i dau o sărutare lui Claude care, acolo, în camera de sus, doarme ca un îngeraș.

E un clar de lună minunat, se vede ca în plină zi. Țarinile adormite mi se par încă și mai frumoase ca de obicei. Și, totuși, rămîn ciudat de tăcută. Robert e îngrijorat.

— Ceva nu e-n regulă, Dgenevi ? Sau bucuria te-a făcut să amuțești ?

Fără să răspund, mă strîng tare lîngă el. Îi țin mîna aproape de obrazul meu și din cînd în cînd o acopăr de sărutări. Ajungem la micul nostru pod. Tot nu mi-am

descleştat gura. Mirat şi îngrijorat, Robert mă ridică şi mă aşază pe parapetul de cărămizi.

— Şi-acum trebuie să-mi spui ce nu e-n regulă. Adu-ţi aminte, mi-ai promis să nu-mi ascunzi nimic. Orice-ar fi.

— O să te superi, ai să vezi.

— De ce să mă supăr ? Ştii bine că niciodată n-am să mă supăr pe tine. Vorbeşte.

— Atunci, uite. Sînt foarte mulţumită că tata e de acord ca tu să mă înfiezi.

— Foarte bine.

— Dar eu nu vreau să fiu fata ta. Nici în ruptul capului.

— Asta-i bună ! Şi de ce ?

Mă gîndesc la ce mi-a spus Denise, la cuvintele ei care m-au urmărit tot drumul : „O femeie măritată trebuie să stea lîngă bărbatul ei. Pentru el trebuie să-şi părăsească părinţii".

Prin urmare va trebui ca mai tîrziu, sau poate curînd, dacă mi se va găsi un logodnic, să-l părăsesc pe Robert ! Va trebui să-l urmez pe un bărbat pe care nici nu-l cunosc încă şi să-l abandonez pe el, singurul meu prieten. Asta nu. Niciodată n-o s-o pot face.

N-am nici cea mai mică idee despre ceea ce se întîmplă între un soţ şi-o soţie. Ştiu doar atît : femeia nu-şi părăseşte niciodată bărbatul. Aşadar, ca să nu-l părăsesc pe Robert, ca să-mi petrec toată viaţa lîngă el, trebuie să devin soţia lui. E foarte simplu.

Simplu, poate, dar greu de spus.

— De ce ? repetă Robert.

— Nu ghiceşti ?

— Nu, chiar că nu.

Şi-atunci, ascunzîndu-mi faţa la pieptul lui, înspăimîntată de mărturisirea pe care o să i-o fac, şoptesc încet de tot :

— Pentru că te iubesc. Vreau să fiu nevasta ta.

Am spus-o calm în aparenţă, dar inima îmi bătea nebuneşte. Dacă trăsnetul i-ar fi căzut la picioare, Robert n-ar fi fost mai mirat. Nu rîde de mine : blînd, cu mişcări de-o nespusă duioşie, îmi ridică faţa şi mă priveşte lung, foarte lung.

— Vezi tu, drăguță, nu se poate. Sînt mult prea bătrîn pentru tine.

— Ce importanță are ? Asta n-o să te-mpiedice să mă faci fericită. Bineînțeles, sînt încă prea mică, dar în Normandia fetele cresc ca iarba de pe cîmp. Ne-am putea căsători cum împlinesc cincisprezece ani. Pînă atunci războiul o să se termine cu siguranță și n-o să ne mai despărțim. Ai să vezi, o să fie minunat.

— Nu te pot lua în căsătorie. Sîntem de religii diferite.

— Să fim serioși ! Dumnezeul tău și Dumnezeul meu e unul și același.

— De multă vreme mă iubești așa ?

— Dintotdeauna. De cum te-am zărit.

— Și nu mi-ai spus nimic !

— Mi-era teamă c-o să rîzi de mine. Sînt atît de mică !

— Atîta tot ?

— Te-ai supărat ?

— Da de unde, sînt doar mirat. Pune-te în locul meu. E pentru prima oară cînd sînt cerut în căsătorie. Și-apoi, ești atît de mică ! Atît de mică...

— Pe tine te iubesc. Niciodată n-am să iubesc pe altcineva. Iar dacă tu, dacă tu nu mă iubești, spune-mi-o numaidecît. O să fiu necăjită, dar atîta pagubă : tot o să te iubesc.

— Și eu te iubesc, răspunde Robert. Te iubesc atît de mult... Dacă nu te-aș iubi, crezi tu că le-aș fi cerut părinților tăi să te iau cu mine ?

— Dar nu vreau să mă iubești ca un tată. Copiii cresc și-și părăsesc părinții, iar eu nu vreau să te părăsesc niciodată, chiar și-atunci cînd vom fi foarte, foarte bătrîni. Chiar și după ce vom fi murit, voi continua să te iubesc. Înțelegi ?

— Da, înțeleg. Numai că înainte de-a lua o hotărîre atît de importantă trebuie să ne gîndim bine. O viață întreagă e mult. Nu trebuie să ne înșelăm. Și-apoi mai e și diferența de vîrstă. E o chestiune foarte serioasă.

— Prefer să fiu fericită cu tine decît nefericită cu altcineva mai tînăr. Dar dacă-ți trebuie timp de gîndire, să așteptăm pînă mîine. Gîndește-te în voie. Dacă ești de

acord, vino să mă aştepţi, ca de obicei, pe cărarea noastră. Dacă nu te găsesc acolo, o să înţeleg că nu mă vrei şi n-am să mai vin. N-o să ne mai vedem. O să-mi fie tare greu, dar asta e. Şi-acum e tîrziu, plec. Vreau să fiu în formă ca să răspund mîine bine la şcoală, să nu te fac de ruşine. Ai să vezi, dacă accepţi, n-o să regreţi niciodată, nimic. Sărută-mă.

Primul meu sărut adevărat îmi dă aripi, zbor pînă acasă. Niciodată n-am fost atît de fericită : o fericire minunată, necuprinsă, prea mare ca să-mi poată încăpea în inimă.

Tata s-a ţinut de cuvînt, uşa nu e închisă cu cheia. Fără zgomot, îmi scot pantofii. Străbat bucătăria încetişor, trec pe lîngă intrîndul unde se află patul părinţilor mei, mă urc pe scăriţa aproape dreaptă care duce în odaia copiilor şi, nemaifiind în stare să stăpînesc valul de bucurie care mă inundă, cad în genunchi şi mă rog. Mă rog din toată inima, cerîndu-i lui Dumnezeu să ne apere, pe Robert şi pe mine, orice s-ar întîmpla.

A doua zi dimineaţă nu-i nevoie ca mama să mă strige de două ori ca să mă scol, să înghit la repezeală micul dejun şi s-alerg spre şcoală. În după-amiaza asta am întîlnire. O întîlnire foarte importantă care o să-mi hotărască viaţa. Nici o clipă n-am putut închide ochii peste noapte. Îndoiala mi s-a strecurat încet în suflet. Dacă Robert n-o să vină ? Dacă într-adevăr va socoti că sînt prea mică ? Şi dacă nu mă vrea deloc, nici ca soţie, nici ca fiică ? Din vina mea voi fi pierdut singura-mi raţiune de-a trăi. Bolnavă de îngrijorare, îmi pun tot timpul întrebările astea. Ziua mi se pare nesfîrşită.

Cum se termină orele, ies cea dintîi. Alerg ca ieşită din minţi pînă la micuţa potecă ce duce la podul de pe Irsa. Cînd pătrund pe cărare, mă silesc să merg normal, cu pas liniştit. Inima îmi bate din răsputeri. Pe măsură ce înaintez pe cărare, îngrijorarea îmi sporeşte, ajunge de neîndurat. Copacii cei mari fac să pară mai adînc întunericul ce domneşte pe drumul ăsta desfundat. Dacă Robert vine, o să mă aştepte, ca în fiecare după-amiază, la ieşirea dintr-un cătun micuţ, alcătuit din numai cîteva case. Inima îmi bate şi mai tare.

Apoi își încetează o clipă bătăile, înainte de-a se porni și mai și. Cum trec de ultima casă zăresc, stînd nemișcată în mijlocul cărării, silueta înaltă a celui pe care-l iubesc și care acum e toată viața mea. Blînd, crezînd desigur că nu l-am văzut, mă strigă :

— Dgenevi, sînt aici.

Mă arunc în brațele lui. Mă strînge tare la pieptul lui, mai-mai să mă sufoc.

— Te-ai gîndit la mine astăzi, Dgenevi ?

— Oh, te cred ! N-am făcut decît asta. Cu toată bunăvoința mea, n-am reușit să mă concentrez în timpul lecțiilor. Domnișoara Burnouf și-a dat seama și și-a închipuit că tata s-a purtat urît cu mine. A vrut să mă consoleze. Și ce crezi c-am făcut drept mulțumire ? M-am pus pe plîns ca un puști.

— De ce ? Ți-era teamă că n-am să vin ?

— Tare teamă ! Mi-a fost teamă toată noaptea și toată ziua. Nu m-am putut opri din tremurat.

— Vezi, degeaba te-ai temut. Am venit. Sînt chiar eu, nu visezi. Ești fericită ?

— Oh, da, atît de fericită ! O să-mi plesnească inima.

Se depărtează puțin de mine și mă privește.

— Și-acum, draga mea ?

Sînt o femeie. Mi-a spus „draga mea". Îi răspund :

— Foarte simplu „dragostea mea", tu termini războiul, iar eu mă grăbesc să cresc, pe urmă mă iei de nevastă.

— Hei, oprește ! Nu-i chiar așa de simplu. Ai uitat de învățătură. Țin la asta, să știi. Ai să intri la Universitate cum o să se termine războiul și o să ai vîrsta care trebuie. I-am spus tatălui tău ieri că nu vreau o *fiică* ignorantă. Iar astăzi susțin că pentru nimic în lume nu vreau o *soție* ignorantă. Dacă nu-ți continui studiile, nu te iau de nevastă ! Înțeles ?

— Fac ce vrei tu, am să fiu supusă și îndatoritoare, o să fii mîndru de mine.

— Așa sper și eu. În după-amiaza asta am fost s-o văd pe mama ta și-am flecărit mult împreună. A fost oarecum mirată. Deși cam bănuia ea ce se petrece în mintea ta. E de acord, dar nu vrea ca tatăl tău să afle decît peste cîteva luni, ca să nu poată, în ultima clipă, să se opună plecării tale. În rest, nimic nu se schimbă, în afară de fap-

tul că nu voi face demersurile necesare înfierii. Ai cîştigat, drăcoaică ce eşti, te iau de nevastă ! Grăbeşte-te să creşti. O să am cea mai drăguţă nevastă pe care şi-o poate visa un bărbat. Şi cea mai tînără.

— E prea frumos ! Am impresia că trăiesc un vis minunat. O, Robert, te rog, nu mă lăsa să mă trezesc.

Rîde şi mă strînge la piept.

— Un amănunt : mama ta ţine să-ţi faci singură trusoul. Va trebui să înveţi să coşi. Se pare că nu te dai în vînt după îndeletnicirea asta...

— Am să învăţ. Ca să-ţi fac pe plac, nimic n-o să mi se pară prea greu.

— Şi încă ceva, Dgenevi. De ce ţi-ai tăiat cozile ?

— Mama ţi-a cerut să-mi pui întrebarea asta ?

— Da.

— Atunci regret. N-am să spun nimic.

— Bine.

Am ajuns la micul pod. Robert, aşa cum face în fiecare seară de o lună încoace, mă ridică şi mă aşază pe parapetul din zid. În picioare, în faţa mea, se uită drept în ochii mei. Frumoşii lui ochi întunecaţi se învăluie de tristeţe.

— Ai şi început să umbli cu ascunzişuri ? N-ai încredere în mine ?

— Ba da, sigur că am. Dar nu vreau ca mama să ştie de ce mi-am tăiat cozile. Ţie vreau să-ţi spun, dar dă-mi cuvîntul că faţă de ea n-o să scoţi o vorbă.

— E atît de grav ?

— Nu. Sînt obişnuită cu răul. Dar nu vreau s-o necăjesc pe mama.

— Nu mai înţeleg nimic.

— Chiar ţii cu tot dinadinsul să ştii ? Îmi dai cuvîntul tău de onoare că n-o să spui nimic ?

— Pe cuvîntul meu. N-am să spun nimic.

— Atunci ascultă. În bucătăria de la Stînă sînt bîrne groase în tavan, iar în bîrnele astea sînt bătute cuie mari, de care tata îşi agaţă puşca.

— Ce legătură are asta cu părul tău ?

— O să vezi. În ajunul zilei în care am venit aici pentru prima oară, tata băuse mai mult ca de obicei. Lipsa lui Claude îl făcea şi mai furios. Mi-a înnodat amîndouă cozile, m-a ridicat în braţe şi m-a agăţat cu părul de ta-

van. Am stat agățată așa o jumătate de oră. Mă durea atît de tare țeasta, că nici nu mai îndrăzneam să mă mișc. Aveam impresia că o să mi se desprindă pielea cu păr cu tot și că o să rămînă agățată de tavan. Din fericire, nu atîrn cine știe ce... Cînd tata m-a coborît, am luat numaidecît foarfeca și mi-am tăiat cozile, ca să nu mai facă și altă dată la fel. Asta-i. Înțelegi de ce nu vreau ca mama să știe ? Și-așa are destulă bătaie de cap din cauza tatei.

Robert mă strînge îndelung la pieptul lui. Luna s-a înălțat și văd lucind lacrimi în ochii soldatului meu. Încet de tot, îmi spune :

— Acum eu veghez asupra ta. Îți promit că n-o să mai înduri nimic de felul ăsta. Poți fi liniștită ; viața ta o să se schimbe.

Luîndu-l cu amîndouă brațele pe după gît, îl trag spre mine. Azi e rîndul meu să-i sorb lacrimile cu un mic sărut.

Prietenii lui vin spre noi și ne poftesc, ca în fiecare seară, să mîncăm împreună cu ei sub cort. Sînt definitiv adoptată de toți. Robert are dreptate. De la o zi la alta, viața mi se schimbă din temelii. Tata nu mă mai bate. Nu mai sînt fata lui ; pentru el, de acum înainte, îi aparțin lui Robert. A jurat să vegheze asupra mea și o face. Niciodată nu l-am văzut pe omul ăsta necioplit și lipsit de educație călcîndu-și cuvîntul. Pentru prima oară în viața lui, are grijă de mine, mă întreabă dacă am mîncat destul, mă sfătuiește să mă îmbrac gros cînd ies afară. Îmi vorbește politicos, fără urmă de brutalitate. Puțin lipsește să se poarte cu mine de parcă aș fi o prințesă ! Găsesc că-i tare nostim, dar mă abțin, nu las să se vadă. Tata e mîndru, nespus de mîndru : se laudă față de prieteni că a găsit pentru fata lui cea mică un om nemaipomenit, care o s-o dea la învățătură. Bietul tata, pentru el numai asta contează.

24 decembrie 1944

Primul meu Crăciun ! Primul meu brad, primul cadou. Şi ce cadou ! Cel mai frumos, cel mai neaşteptat pe care o fată şi-l poate visa.

După ce ne-am aşezat pe zidul cel scund din cărămizi, aşa cum facem în fiecare seară, de aproape trei luni de zile, Robert îmi spune dintr-odată să întind mîinile şi să închid ochii. Ascult numaidecît. Simt cum îmi strecoară pe deget ceva ce cred a fi un inel micuţ. Cînd deschid ochii, am cea mai frumoasă surpriză din viaţă : nu un inel mic, obişnuit, mi-a pus Robert pe inelarul de la mîna stîngă, ci o minunată şi micuţă verighetă. Pentru o clipă, de emoţie îmi piere glasul, mă uit la veriga cea frumoasă şi la cel care mi-a dăruit-o. Simt că mor de fericire. Inima o să-mi plesnească de atîta fericire. Şi, ca de fiecare dată cînd mă copleşeşte bucuria, încep să cînt singura melodie „de circumstanţă“ care-mi vine pe buze.

Cînd pe deget am simţit
Inelul ce soarta ne-o unea
Înfiorată-am tresărit,
Iar inima năvalnic îmi bătea
Şi fericită-am cugetat
Tu şi cu mine pe veci că ne-am legat
Nicicînd că ne vom despărţi.

Prin viaţă alături unul de altul tot păşind
Durerea ta durerea mea va fi
Din fericirea mea te vei împărtăşi
Şi fi-vom strînşi, mereu legat
Alături unul de cel'lalt.

— Ai cîntece puse de-o parte pentru fiecare împrejurare din viaţă ? şopti Robert.

— Cîteva, da, care îmi plac mult. Dar cel care-mi place cel mai mult n-a fost încă scris.

— Ia te uită...

— Ar fi un cîntec care s-ar numi *Geneviève* şi care ar povesti toate bucuriile şi necazurile unei fete de vîrsta mea, un cîntec atît de frumos, încît i-ar face să plîngă pe toţi cei care l-ar asculta.

— Dar ştiu că eşti pretenţioasă ! Un cîntec ca ăsta n-o să existe niciodată, afară de cazul în care tu însăţi l-ai scrie.

— Aşa cred şi eu. Dar nu cunosc regulile.

— Ce reguli ?

— De versificaţie. Nu ştiu să număr picioarele. Aşa că prefer să mă abţin.

— Versificaţia e ca toate celelalte : se învaţă.

— Unde ? La Sainte-Mère nu există bibliotecă. Nici măcar poezii n-am posibilitatea să citesc, sau foarte rar. Am citit cîteva de Lamartine. Nu pare să fi fost prea vesel omul ăsta.

— Artiştii nu sînt niciodată veseli. Viaţa pe pămînt e aspră cu cei care visează. Dar destul cu flecăreala. Hai să le arătăm părinţilor tăi verigheta asta drăgălaşă, micuţă doamnă.

Sar jos de pe zid şi Robert mă duce spre casă. Mama a fript pe jar cea mai frumoasă curcă din cîte are. Cinăm cu toţii laolaltă. De trei zile, tata n-a plecat de-acasă, de trei zile n-a băut. Pentru el e un adevărat record. Petrecem împreună o seară foarte frumoasă. Am pregătit pentru toată lumea mici cadouri drăgălaşe. Cel mai frumos, cel pentru care m-am ostenit cel mai mult, i-l ofer alesului inimii mele : am brodat pentru el, de una singură, şase batiste albe, drăguţe. Într-o bună zi tot o să învăţ eu să cos.

În ultimele zile ale lui decembrie, Robert mă înștiințează că tabăra lor va fi transferată în altă parte. Încă nu știe unde, dar ceea ce știe e că va fi tot prin împrejurimile tîrgușorului Sainte-Mère-Eglise. În ultima seară, lîngă micul nostru pod, unde am fost atît de fericiți, mă pune să-i făgăduiesc că n-am să mai vin niciodată pe locul ăsta.

— De ce ?

— Sînt gelos ! Alți soldați vor veni aici să se instaleze pentru paza podului. Promite-mi că n-ai să te duci să-i vezi.

Promit : nu voi veni la podul de pe Irsa, cîtă vreme vor fi soldați cu tabăra instalată prin apropiere. Oh, de ce nu i-am promis că n-am să mai vin *niciodată !* Claude ar mai fi și-acum în viață, iar eu mi-aș fi păstrat dragostea.

Vacanța de Crăciun îmi îngăduie să hoinăresc cît îmi poftește inima. A doua zi după plecarea lui Robert, în timp ce, împreună cu mama, plecăm din Sainte-Mère-Eglise, îi cer, „ca să-mi facă mie plăcere", să ne schimbăm drumul de întoarcere și s-o luăm prin altă parte ca de obicei. Mama, care nu-mi refuză nimic, acceptă, cu toate că ocolul ăsta ne prelungește drumul cu doi kilometri. I-am cerut hatîrul ăsta dintr-un motiv foarte simplu : intuiam că tabăra lui Robert se află în direcția asta.

Nu mă înșel. La cinci sute de metri după ce ieșim din tîrgușor, pe stînga, într-un ogor, o tabără e în curs de instalare. E cu mult mai mare decît tabăra de pe Irsa. Și totuși, fără să șovăi, pătrund în incinta ei. Cum îmi arunc privirea asupra cîtorva corturi gata înălțate, fără să văd pe lîngă ele fețe cunoscute, dau nas în nas cu unul dintre tovarășii de arme ai lui Robert. Mă recunoaște și își strigă camarazii. Numaidecît sînt luată pe sus și purtată în triumf, sub privirea amuzată a mamei. Atras de zgomot, Robert sosește. Cînd tovarășii lui binevoiesc să mă lase liberă, alerg spre el. Dar Robert îmi întoarce spatele cu ostentație. Îl aud spunîndu-i mamei, cu un glas plin de ciudă :

— Geneviève mă iubește, măicuță Maurice, dar am impresia că-i iubește pe toți soldații.

Reproșul lui mă lovește drept în inimă. Cum poate crede una ca asta ! Bineînțeles că-i iubesc pe toți soldații.

Am mii de motive s-o fac, mii de motive pe care el nu le știe de vreme ce nimeni din familia noastră nu i-a vorbit despre cele prin care am trecut între 5 și 13 iunie. Și de ce-am fi făcut-o ? Nu avem obiceiul să ne lăudăm.

Da, îi iubesc pe toți soldații. Dar n-am decît o singură dragoste, *for time and for eternity.* [1]

Eram atît de fericită că l-am găsit ! E cu putință ca o bănuială absurdă, un cuvînt nefericit să nimicească într-o clipă atîta fericire ? Îl trag pe Robert la o parte ca să încerc să mă justific. Din fericire, reticența îi dispare repede. Nu sînt eu de vină pentru exuberanța camarazilor săi. Îi arăt cît de neîntemeiată e gelozia lui și, în același timp. îi spun cît de fericită sînt că e gelos. Oare nu se spune prin părțile noastre că nu poți fi gelos decît pe cine iubești ? Zîmbește, se apleacă spre mine. Apoi mă conduce acasă, uluit că am putut să-l găsesc așa, prin simplă intuiție. Sînt atîtea locuri pe lîngă Sainte-Mère-Eglise unde se instalează alte tabere... Și totuși, eu aici am venit, fără să șovăi. L-aș fi găsit și cu ochii închiși.

Pentru prima oară, cînd încep școala, în ianuarie, fratele meu merge și el cu mine. Piciorul i s-a vindecat pe deplin și e o adevărată plăcere să vezi cu cîtă nerăbdare așteaptă să meargă la școală. În aceste prime zile ale anului 1945, războiul, de care aproape că am uitat, se întoarce spre noi, moartea ne dă din nou tîrcoale. Tata, mama și Francis sînt la lucru, Claude și cu mine sîntem la școală, încît casa rămîne goală toată ziua. Într-o seară, pe cînd se întoarce acasă, tata găsește ușa spartă cu toporul. Fratele lui, vecinul nostru cel mai apropiat, vine și-i spune că, neliniștit de comportarea curioasă a doi oameni care izbeau în ușa noastră, i-a înștiințat pe soldații americani aflați în cantonament, lîngă casa lui. Poliția militară a trimis cîțiva oameni cărora nu le-a fost deloc greu să-i prindă la noi în casă pe doi prizonieri nemți evadați. Cei doi se și îmbrăcaseră în hainele tatei.

Comentăm evenimentul în timp ce stăm așezați împrejurul mesei. Mama se grăbește să aprindă focul în sobă

1. Pentru totdeauna și pentru veșnicie *(engl.)*.

ca să încălzească mîncarea, cînd îi atrage atenția o cantitate prea mare de cenușă, gata să se reverse din gura vetrei. Îmi cere să-i aduc găleata și lopățica de care se slujește de obicei ca să scoată cenușa. În timp ce vorbește, trebăluiește liniștit. Deodată, lopățica izbește un obiect ascuns sub cenușă și care scoate un sunet metalic.

— Maurice, Francis, veniți să vedeți. Cred că prizonierii evadați ne-au lăsat un cadou înainte de-a pleca.

Cu precauții nespuse, tata degajează o parte a obiectului, ca să-l poată identifica. E o torpilă cu aripioare. Ne trec fiori pe șira spinării. Dacă mama ar fi aprins focul liniștit, fără să-i pese de cenușa multă din vatră, am fi sărit cu toții în aer.

În seara asta nu mai încălzim mîncarea. Mîine, tata se va duce după echipa de deminare, ca să ne scape de amintirea asta împovărătoare.

Mama vine cu noi să ne culce și ne ajută să ne facem rugăciunea de seară, o rugăciune lungă, de mulțumire ; una mai mult.

Și adormim nevinovați. Abia a doua zi dimineață, în timp ce ne face paturile, mama descoperă pe locul unde de obicei punem buiotele, bine ascunse în așternut, două ustensile identice, potrivite în așa fel încît să explodeze la cea dintîi atingere.

O altă minune : nici Claude, nici eu n-am atins cu picioarele cele două mașinării aducătoare de moarte. Pentru Claude, explicația e destul de simplă : e prea micuț ca să ajungă cu picioarele pînă în fundul patului lui atît de mare. Dar eu ! De ce oare în noaptea asta am dormit ghemuită, cu genunchii la gură, cînd niciodată nu dorm în felul ăsta ? Cum să te mai îndoiești de soarta ce ți-e hărăzită, după o întîmplare ca asta ?

Înștiințat de mama, Robert, atît de blînd și de calm de obicei, e apucat de o furie cumplită. Cere să fie pe loc transmis un raport poliției militare. Cei doi prizonieri vor fi judecați nu pentru a fi evadat, ci pentru a fi voit să ucidă doi copii, minîndu-le patul. Atmosfera în casă e încărcată de mînie, de ură. Izbutesc să le descrețesc frunțile zicîndu-le cît se poate de liniștit :

— V-am spus eu că bunul Dumnezeu nu mă vrea la el. Atîta vreme cît sînt pe lîngă voi, n-aveţi a vă teme de nimic. Lui Dumnezeu îi e prea frică să nu-i întorc paradisul cu fundul în sus. Nu mă credeţi ? Rău faceţi. Se vede cît de colo că am dreptate.

Buna mea dispoziţie devine repede molipsitoare pentru toată lumea. „Incidentul" e iertat. Dar dreptatea oamenilor nu iartă atît de uşor. Nimeni nu pune mare preţ pe viaţa celor doi prizonieri evadaţi.

9 aprilie 1945

E ziua mea de naştere. Robert a fost la Paris. O surpriză. Îmi aduce o încîntătoare rochie bleu. A mai dat la lucru pentru mine, în mare taină, o adorabilă brăţară făcută din monezi de argint cu efigia regelui George al V-lea al Angliei. Domnul Fossard, giuvaergiul, a realizat o adevărată capodoperă. Niciodată n-am fost atît de copleşită de atenţii. Merg pe-al treisprezecelea an. Peste doi ani mă voi putea mărita. E singurul lucru care contează.

1 mai 1945

Robert a cărui tabără a fost din nou mutată, vine așa cum face în fiecare zi, să mă vadă. Blosville, unde se află acum, nu e departe de Sainte-Mère-Eglise și nimic nu ne împiedică să fim împreună, cum avem unul sau altul o clipă liberă.

1 mai e zi de sărbătoare, deci nu avem școală. În dimineața asta, cînd m-am trezit, am avut o surpriză plăcută : cîmpul era acoperit de zăpadă și continua să ningă cu fulgi mari, molcomi și ușori. Îmi place zăpada la nebunie, la fel cum îmi plac ceața și păsările. Simpatia pe care o nutresc pentru zăpadă s-a ivit în timpul unei pedepse la care m-a supus tata pe vremea cînd aveam cam opt luni. Iată cum s-au petrecut lucrurile, cele mai multe amănunte fiindu-mi povestite de mama. Era prin preajma Crăciunului din 1933 și ningea. Ca pe toți copiii mici, mă dureau și pe mine dinții, mă dureau probabil foarte tare și-l împiedicam pe tata să doarmă. Mînios, s-a sculat și mi-a dus leagănul afară, pe pășune, în ciuda implorărilor și plînsetelor mamei. A venit îndărăt să se culce și, ca să fie sigur că mama n-o să-mi vină în ajutor, a ținut cheia strînsă în mîna lui. Zadarnic l-a rugat mama, l-a implorat, l-a amenințat că o să cheme jandarmii, nimic nu l-a clintit, a rămas nestrămutat în hotărîrea lui și, în ciuda vîrstei mele fragede, iată ce-mi amintesc : norii treceau, luna strălucea, zăpada cădea. Zăpada mi-a atras și mi-a reținut atenția cel mai mult. Mi-am scos mîinile de sub cearșaf și pleduri și-am încercat să prind frumoșii fulgi albi care

zburau pe lîngă leagănul meu. Aş fi vrut să mă ridic în şezut ca să-i prind, dar eram ostatecă în propriile mele scutece. N-am izbutit. Îmi amintesc foarte limpede de o vacă şi de un mînz care s-au apropiat de mine şi au adulmecat lucrul acela neobişnuit, apoi au plecat. Îmi amintesc că multă, multă vreme m-am uitat la zăpada aceea minunată care cădea... Îmi mai amintesc că am trecut prin clipe lungi de spaimă, cînd luna s-ascundea îndărătul norilor... Pînă la urmă am adormit. Amintirile mele se opresc aici. Dar din acele timpuri îndepărtate am îndrăgit atît de mult zăpada şi clarul de lună... şi am rămas cu o anume spaimă faţă de întuneric. Mult mai tîrziu, mama mi-a povestit că, a doua zi, a crezut că o să mă găsească moartă de frig. Un strat gros de zăpadă acoperea leagănul, faţa şi mîinile îmi erau vinete de frig, dar, înfăşată à la française, n-am putut să mă dezvelesc, restul corpului mi-era călduţ şi nu păream a fi pătimit prea mult de pe urma acestei prime nopţi petrecute sub cerul liber.

Dar să ne întoarcem la această zi de 1 mai.

Robert mă ia să facem o plimbare lungă. Zăpadă pe merii înfloriţi ! Normandia n-a fost niciodată mai frumoasă. Obosiţi de-atîta umblet, ne aşezăm pe trunchiul unui măr pe care furtuna l-a doborît de curînd. Soldatul meu mă cuprinde în braţe şi-mi spune :

— Va trebui să fii curajoasă, drăguţă. Am să-ţi dau o veste proastă. Şi eu sînt foarte supărat din cauza asta.

— Nu-mi spune mai mult, am înţeles : pleci.

Robert încuviinţează din cap. Un nod mi se pune în gît şi simt cum îmi vin lacrimile în ochi. Ca să-mi ascund tulburarea, rup o margaretă, o scutur de zăpada aşternută pe ea şi încep să-i rup petalele : mă iubeşte, puţin, mult, cu pasiune...

Şi încep să cînt :

Spuneţi, margarete, voi flori drăgălaşe,
Acele dulci vorbe ce la nesfîrşit
Îndrăgostiţii le spun neobosit.
Că-i vorba, spuneţi, de iubiri pătimaşe
Iubiri pătimaşe
Iubiri pătimaşe
Spuneţi, margarete, voi flori drăgălaşe...

Lacrimile mi se rostogolesc pe obraji. Robert mă ia în brațe și încearcă să mă mîngîie.

— Nu plînge, mă faci să-mi vină și mai greu. Am să-ți scriu în fiecare zi. Și-apoi, o să am permisii, am să vin să te văd cît mai des cu putință. Războiul o să se termine în scurtă vreme. Nici n-or să treacă șase luni și o să fiu demobilizat, așa că o să vin la tine. Și n-o să ne mai despărțim niciodată. Curaj, draga mea Dgenevi. Făgăduiește-mi că n-o să mă uiți.

— Să te uit ! Chiar de-ar fi să trăiesc o sută de ani și să nu te mai văd niciodată, n-am să te uit. O să-mi scrii des ?

— În fiecare zi, făgăduiesc. Și nu uita că am să pic pe neașteptate. O să vin cînd o să te-aștepți cel mai puțin. O să-ți facă plăcere ?

— Îndrăznești să mă întrebi ? Ai merita să-ți vîr zăpadă pe gît !

Adăugînd vorbei fapta, îl frec pe nas cu un pumn de zăpadă și începem să ne fugărim ca nebunii prin pășunea acoperită de un covor alb de zăpadă.

Sînt zile ce n-ar trebui să se sfîrșească niciodată...

Se lasă seara. După o ultimă sărutare nesfîrșită, bărbatul pe care-l iubesc, cel care curînd va fi soțul meu, tovarășul întregii mele vieți, se îndepărtează în jeep. De zeci de ori se întoarce și-i aud vocea atît de dragă strigîndu-mi întruna : *Bye bye, Dgenevi, bye bye, dragostea mea.*

Timpul trece. În fiecare zi, poștașul aduce scrisoarea promisă și-atît de nerăbdător așteptată. Cum am o clipă liberă, mă duc singură, sau însoțită de frățiorul meu, la micul pod de pe Irsa și-acolo, stînd pe parapet, îmi petrec ore întregi, gîndindu-mă la zilele fericite pe care le-am trăit aici. Războiul s-a sfîrșit, Robert va fi curînd eliberat de obligațiile lui militare și va fi numai al meu. De data asta cred în fericirea mea viitoare.

Robert-Geneviève. Iubitul meu a săpat numele noastre în piatra de pe pod. Mă uit lung la ele, dusă pe gînduri. Robert-Geneviève, pe veșnicie. Biet vis, ce n-are decît cîteva săptămîni de trăit...

Și totuși, înaintea ceasului încercării. și-al nenorocirii, o ultimă bucurie îmi este dăruită. Într-o seară, după ce mă întorc de la școală, mama îmi cere :

— Fii drăguță, du-te la tine în odaie și dă-mi jos din pod un coș de castane. Am să le pregătesc pentru masă.

Nu mă las rugată. Îmi plac la nebunie castanele. Provizia pe care o avem scade văzînd cu ochii. N-o să țină pînă la recolta viitoare.

Fără să bănui nimic, urc la mine în cameră. Și, de emoție, scap coșul din mîini.

— Cucu, sînt aici !

El e, da, Robert, ascuns după ușă. Mă arunc la pieptul lui.

— Ai crescut, în două luni. Și te-ai mai îngrășat. Te faci din ce în ce mai drăguță.

— Totdeauna îmi țin promisiunile. Și ți-am promis că o să mă grăbesc să cresc. Vezi, m-am ținut de cuvînt. Cînd ai sosit ?

— După-amiaza asta. N-am vrut să vin să te iau de la școală. Am preferat să-ți fac o surpriză aici. Ești mulțumită ?

— Mai întrebi ! Ești liber pentru mai multe zile ?

— Da. Trei zile întregi alături de tine. Anul școlar e pe sfîrșite, așa că mama ta se va duce să ceară îngăduința să rămîi lîngă mine, acasă, cît timp stau eu. Nici o clipă n-o să ne despărțim.

Are dreptate. Fericirea e o marfă prea rară ca să lași să-ți scape chiar și o singură fărîmitură. Claude îi dă bucuros soldatului meu patul lui mare. El o să doarmă în pătuțul lui de copil, care e la parter, încîntat să se joace de-a bebelușul timp de trei zile. Pentru prima oară, Robert și cu mine vom dormi în aceeași cameră. Cînd vine ora de culcare, mă culc cea dintîi. Trăgîndu-mi cuverturile peste cap, mă prefac că dorm, neînstare să-mi stăpînesc rîsul nebun care mă cuprinde.

Și Robert se culcă. Sau cel puțin încearcă.

— Spune-mi, Geneviève, cine mi-a făcut patul ?

— Eu, de ce ?

— Atunci grăbește-te repede să-l faci cum trebuie, otravă mică ce ești, altminteri mă culc pe jos. Nu sînt obișnuit să dorm într-un așternut făcut plic.

Rîzînd în hohote, ies de sub cuverturile mele. În timp ce-i fac patul, Robert se așază pe patul meu.

— Da ştiu că-i tare patul tău, drăguţă. Poţi să dormi în el ?
— Te cred. Sînt obişnuită : are saltea de paie.
— Eşti singura din toată casa care ai un pat ca ăsta, nu-i aşa ?
— Da, ceilalţi au somiere cu saltele de puf.
— Şi tu de ce n-ai ?
— Habar n-am. Mama spune că am un pat de penitentă. Zice că nici călugării, în chiliile lor, n-au paturi mai tari. Nu mă plîng. Bineînţeles, dac-ar fi să aleg, aş vrea şi eu să dorm într-unul ca al tău. Gata. Ţi-am făcut patul. Vino să te culci. Ca să-mi cîştig iertarea, am să-ţi potrivesc păturile.

Robert se vîră în aşternutul curat şi, de data asta, întins aşa cum trebuie. Îi potrivesc marginile. Foarte încet, îi şoptesc la ureche :

— E loc destul în patul tău. Pot să dorm şi eu lîngă tine ?

Blînd, dar hotărît, îmi răspunde :

— Nu, drăcoaică mică ce eşti, nu se poate.
— De ce ?
— D-aia. O să dormi lîngă mine cînd o să fim căsătoriţi. Nu înainte.
— Dar m-aş simţi foarte bine dac-aş dormi în braţele tale toată noaptea. Chiar tu mi-ai spus că patul meu e prea tare. Iar într-al tău e loc berechet pentru două persoane. Dă-mi un singur motiv întemeiat pentru refuzul tău. Unul singur.
— E unul foarte serios şi foarte important : acela că te iubesc.
— Asta-i bună ! Nu mai înţeleg nimic. Îmi spui că mă iubeşti şi, pentru că mă iubeşti, nu vrei ca eu să mă simt bine. E întocmai ce credeam şi eu : oamenii mari sînt nebuni. Nici tu nu eşti în toate minţile. Nu-i nimic, te iubesc aşa cum eşti. Dar tare mi-e greu să te înţeleg.

Robert mă strînge puternic în braţe.

— Ai încredere în mine. Spune-ţi că eu aş fi încă şi mai fericit decît tine să te am lîngă mine o noapte întreagă. Oamenii mari nu sînt cu toţii smintiţi, aşa cum crezi tu. Înainte de a se gîndi la fericirea lor, sînt uneori obligaţi să se gîndească la îndatoririle lor. Şi sînt clipe

cînd îţi vine foarte greu să-ţi îndeplineşti îndatoririle. Nu-mi îngreuia şi mai multe clipele astea. Vîră-te la tine în pat, fără să-ţi baţi capul să înţelegi. Ţi-o cer ca pe-o dovadă de dragoste. Ei, primeşti ?

— Primesc.

Vocea îi e atît de schimbată, trăsăturile feţei îi sînt atît de răvăşite, încît sînt foarte impresionată. Fără să mai zic nimic, mă culc pe salteaua mea tare de paie.

Copil singuratic, trăind în armonie deplină cu natura, deşi foarte curioasă să ştiu totul, nu-mi pusesem niciodată întrebări în legătură cu reproducerea speciei umane. N-aveam nici cea mai mică idee, nici pe departe, despre legăturile care unesc un cuplu. Din fericire. Pentru că, logic vorbind, cum sînt foarte curioasă din fire, aş fi voit să experimentez numaidecît felul acesta de lucruri, aşa cum într-o zi voisem să-i arăt prietenei mele, ştiuca, un peşte mare din rîu, că nu sînt mai proastă decît ea şi că nu-i mare lucru să ştii să înoţi. Bietul peşte ! Atît de supărată am fost pe el, încît două săptămîni l-am lipsit de bucăţile de pîine pe care i le aduceam de obicei.

Da, dacă aş fi ştiut că între bărbaţi şi femei se petrec lucruri pe care eu nu le cunoşteam, aş fi voit să aflu totul, numaidecît.

Din fericire, Robert era un om de onoare.

Mă trezesc cea dintîi şi-mi ofer plăcerea de a-i aduce micul dejun la pat.

— Grăbeşte-te să mănînci. Te iau la plimbare.

— Unde mergem în dimineaţa asta ?

— La podul de pe Irsa, bineînţeles.

— Parcă ţi-am interzis să treci prin părţile-acelea. Nu mi-ai dat ascultare, cumva ?

— Mi-ai cerut să nu dau pe-acolo atîta vreme cît vor fi instalate alte tabere militare. Şi e mult de cînd nu mai sînt !

— De unde ştii ? Înseamnă că te-ai dus să vezi.

— Nici pomeneală ! Tata lucrează din cînd în cînd pe-acolo. El mi-a spus, asta-i tot.

Mă uit la el, mînioasă.

— Totdeauna mi-am ţinut cuvîntul. Ar trebui să nu uiţi asta. Altminteri, între noi doi, lucrurile n-or să meargă.

— Ai dreptate, sînt îngrozitor. Vino lîngă mine.

Văzînd că nu mă clintesc, Robert adăugă :

— Iartă-mă, sînt atît de gelos. Şi asta numai pentru că te iubesc atît de mult. Nu sînt înţelegător.

— Promite-mi că n-o să mă mai necăjeşti niciodată. Promite-mi. E foarte important.

— Îţi promit. Voi fi un soţ desăvîrşit.

— Ai tot interesul ! Altminteri te mănînc de viu !

După ce dau la o parte tava pe care a mîncat, mă azvîrl asupra lui şi-l muşc de urechi. Robert rîde şi se zbate, făcîndu-mă sălbatică.

Cît de repede au trecut, şi cît de departe sînt acum aceste ultime trei zile de fericire, într-o viaţă care nu va mai cunoaşte altele...

14 august 1945

E abia ora nouă dimineața. Frățiorul meu și cu mine ne și aflăm pe micul pod de pe Irsa unde ne place atît de mult. Ne vine ideea să coborîm pe linia ferată și să ne ducem să ne jucăm în cariera cea mică din josul podului. Cunoaștem toate cotloanele carierei : veneam în fiecare zi aici împreună cu Robert și prietenii lui. Era un loc ideal ca să ne exersăm la tir. Știu că am făcut progrese, în interiorul acestei mici cariere, trăgînd zi de zi asupra unor ținte cît se poate de variate ! Claude a învățat chiar să tragă cu mitraliera. Îl neglijam mult, pe vremea aceea, pe drăgălașul meu frățior. Dar el nu se supăra, dimpotrivă, era cît se poate de mulțumit să mă știe fericită. Schimbarea din purtarea tatei față de mine îl mirase mult. Deseori îmi spunea :

— Nici dacă ai fi ajuns castelana din sat și tata nu ți-ar vorbi cu mai multă... „deferență".

Da, morocănosul meu tată se îmblînzise. Minunea asta i-o datoram lui Robert.

Robert... Curînd vom fi împreună pentru totdeauna. Totdeauna. Curînd va fi demobilizat și va veni la mine.

Vocea lui Claude mă scoate din visare.

— Geneviève, vino să mă ajuți, am căzut !

E lungit cu fața în jos la vreo treizeci de metri de mine, aproape în mijlocul carierei. Alerg în grabă.

— Ce s-a întîmplat, puișorule ?

— Nimic. Doar un fir de sîrmă care mi-a pătruns prin găurile şireturilor de la pantofi.

— Te-ai lovit ? Nu plînge, nu-i nimic grav. Uite, vin să-ţi desprind piciorul.

Încerc să descîlcesc firul de sîrmă care imobilizează piciorul băieţelului. Fără să izbutesc. Atunci mă las pe vine, îmi încovoi spinarea, ca să am putere mai multă, şi trag. Din toate puterile.

O explozie sfîşie liniştea. Firul era legat de o mină şi, fără să vreau, am declanşat detonatorul.

Mult mai tîrziu aveam să aflu că tot terenul era minat. Ne jucasem acolo, cu soldaţii, de sute de ori, şi nimeni nu bănuise nimic.

Explozia ne proiectează pe fiecare în direcţii opuse. N-am să-l mai văd niciodată pe frăţiorul meu. Luni de zile mai tîrziu mi se va dezvălui faptul că a murit înfiorător de mutilat. „N-avea nici un centimetru de piele neatinsă, îmi va spune mama, nici un singur loc pe care să-l poţi săruta."

Azvîrlită de explozie spre linia de cale ferată, am izbutit de bine de rău să mă ridic în picioare. Făcînd eforturi de voinţă, reuşesc să străbat cei cîţiva metri care mă despart de cărare. Păşesc peste firul de apă care slujeşte la drenajul apei de ploaie şi mă urc pe terasament, cu intenţia să trec peste linii şi să mă servesc de telefonul prins de semafor, aflat drept în faţa mea. Din păcate, mi-am supraapreciat puterile. Nu pot merge mai departe. În ciuda strădaniilor mele supraomeneşti, nu izbutesc să păşesc nici peste prima şină.

Pe deplin conştientă de cele ce mi s-au întîmplat, încerc să-mi trec în revistă rănile. Sînt dezbrăcată pe de-a-ntregul, pantofii mi-au dispărut din picioare. Îmi văd corpul aşa cum a devenit într-o secundă. Am pîntecele sfîrtecat în mai multe locuri. În partea dreaptă, o rană deschisă face ca intestinele să mi se prelingă încet, de-a lungul coapsei. Mîinile îmi sînt arse şi pline de fracturi pe toată lungimea lor. Pe deget, micuţa verighetă s-a topit, iar metalul fierbinte mi-a intrat în carne. Cu bietele mele mîini, cu rămăşiţele lor, izbutesc să opresc ca măruntaiele să se scurgă din mine. Reuşesc să le salt un pic şi să le ţin, mirată foarte să constat că sînt albastre, aproape vinete. Şi

nu e singura mirare ce mă cuprinde. Şi picioarele îmi sînt sparte în mai multe locuri. Tibia de la piciorul drept împunge în afară ca vîrful unei săgeţi ce s-ar fi înfipt aici, rotula de la genunchiul stîng nu mai există ; o gaură căscată se află în locul ei. Am impresia că ochiul drept mi-a fost smuls : e numai ciuruit de schije de mină. Faţa mi-e arsă, nu mai am piele nici pe faţă, nici pe mîini. La gît am probabil o plagă îngrozitoare, pentru că, de cum deschid gura, un val de sînge roşu-aprins se revarsă în ţîşnituri prelungi şi sacadate. Nu simt nici un fel de durere. Mă gîndesc.

Un tren care face manevră în gară la Chef-du-Pont şuieră. Am prezenţa de spirit să-mi spun că, dacă rămîn acolo, pe linie, o să fiu fără doar şi poate călcată. Trebuie cu orice preţ să plec de-acolo. Încerc să mă ridic. Nimic de făcut. Pierd prea mult sînge, nu mai am putere. Cu o energie sălbatică, lupt împotriva acestei slăbiciuni care se accentuează din clipă în clipă. Dîndu-mi seama că n-o să mă pot scula, mă culc pe terasament sau, mai exact, mă prăbuşesc. Înclinarea mă face să mă rostogolesc spre cărare şi cad în rîu. Acum e secat, dar malurile foarte înalte mă apără de soare. Continui să mă gîndesc. Mă întreb ce-o să s-aleagă de mine. Îmi vine ideea că Robert n-o să mă mai iubească dacă mă vede în starea asta. Aşa că trebuie să mor. Trebuie. Fără el, n-o să pot trăi. Nu există altă soluţie, trebuie să mor. Îmi aduc deodată aminte că a doua zi e 15 august. Gîndul să ajung în ceruri de ziua Sfîntei Fecioare mă face să zîmbesc. Nădăjduiesc că sufletul nu-mi e la fel de ciopîrţit precum trupul. Altminteri, bunului Dumnezeu îi va fi greu să mă recunoască. O mare veselie mă invadează gîndindu-mă la mutra pe care o va face Sfîntul Petru văzîndu-mă în halul ăsta. Cu vocea lui joasă şi morocănoasă, o să-mi spună :

— Ce prostie ai mai făcut, zevzeaco ?

Îmi vine să dorm, dar trebuie să mă împotrivesc somnului. Nu trebuie să dorm. Vreau să-mi trăiesc moartea. Aşa cum mi-am trăit viaţa, dezghiocînd fiece clipă.

Tot nu simt nici o durere şi faptul mă miră.

Zdrobită cum sînt, ar trebui să urlu de durere. În loc de asta, mă simt veselă şi destinsă. Ştiu că o să mor şi faptul nu mă nelinişteşte. Vor trece poate cîteva zile pînă

să mă descopere cineva aici. Dar nici asta n-are vreo importanță.

Singurul meu orizont e micul „nostru“ pod strălucind în soare. Încerc să-mi amintesc ultimul cîntec pe care i l-am cîntat lui Robert. Ia să vedem, ce era ? Mi-e greu să-mi aduc aminte. Ba da... Era o arie din opera lui Lalo. Soldatul meu drag fusese foarte mirat să mă audă trecînd fără tranziție de la vocea prințesei Dahut la cea a regelui Gradelon. Mi-a spus : „Ai aur în voce. O să ajungi bogată și celebră“. Am rîs și i-am răspuns : „Niciodată n-o să cînt pentru altcineva în afară de tine. În felul ăsta n-o să fii gelos“.

De vreme ce era scris ca pentru mine timpul să se oprească astăzi, mă bucur că am venit aici, foarte aproape de locul unde am fost atît de fericită. Nici c-aș fi putut alege mai bine. Bunul Dumnezeu a potrivit cum se cuvine lucrurile.

Ațipesc cîteva clipe. Aș vrea să-mi amintesc. Robert mi-a spus într-o zi că „bye bye“ înseamnă... Ce-o fi însemnînd oare ? Nu izbutesc să-mi aduc aminte. „Ia-mă la tine, Doamne.“ Nu, nu-i asta. „Vin la tine, Doamne.“ Nici asta. Nu mai știu. Îmi vine să cînt. Intonez primele măsuri din *Ave Maria* de Schubert. Numaidecît, un val de sînge îmi țîșnește din gîtul ciuruit. Atîta pagubă, n-am să mai cînt.

Mă gîndesc deodată că sînt mai puțin norocoasă decît ofițerul german care a murit în brațele mele, pe baltă. N-o să am parte, așa cum a avut el, de-o ultimă bucurie pe pămînt, un ultim, ultim cîntec. S-a isprăvit. Trebuie să renunț la tot, chiar și la asta. Adorm puțin, sau așa mi se pare. Deodată, un bărbat se apleacă asupra mea.

— Biată micuță, ai căzut din tren ? Cum te cheamă ?

— Geneviève, domnule, sînt fata lui papa Maurice. Mama e de pază la cantonul 103.

La fiece cuvînt pe care-l rostesc, un val de sînge îl împroașcă pe bietul om aplecat spre mine. Înnebunit, îmi spune :

— Nu mai vorbi, micuțo. Am să telefonez după o targă și o drezină. Nu-ți fie teamă, ne ocupăm de tine.

Îl aud cum trece peste linii și ia telefonul din furcă.

Straniu, omul ăsta. De ce să-mi fie teamă ? Am să mor, asta-i tot şi-i foarte simplu. Măcar am aflat un lucru : nu e greu să mori. Printr-un noroc cu totul deosebit, oamenii grav răniţi nu simt durerea. .

Omul se întoarce la mine şi mă acoperă cu haina lui albastră de lucru.

— Mă duc la cantonul 103 s-o înştiinţez pe mama ta, îmi spune. Sînt cu bicicleta, aşa că n-o să lipsesc mult. Ai ceva să-i spui ?

— Da. Spuneţi-i că vreau să fiu înfăşurată într-un drapel francez şi acoperită de un drapel american. Spuneţi-i să-i scrie lui Robert că am murit cu gîndul la el... Şi că nu vreau ca el să plîngă. Nici dumneavoastră nu trebuie să plîngeţi, domnule. Nu-i cine ştie ce să mori. Cum vă numiţi ?

— Maurice, Maurice Friouze. Taci, micuţo, te rog. Se porneşte hemoragia cum deschizi gura. Nu mai vorbi. Ai răbdare, mă întorc numaidecît.

Mi-e sete şi mi-e atît de somn. Omul mi-a promis să acţioneze repede. Dar mama n-o să poată veni. Regulile de securitate ale pazei cantoanelor sînt categorice : nu trebuie să-şi părăsească postul sub nici un motiv, nici chiar dacă, aşa cum se-ntîmplă astăzi, copiii ei sînt pe moarte, în vecinătatea ei. Mai bine aşa. Nu vreau să mă vadă în starea asta.

Căldura mare de august mi-a coagulat aproape numaidecît sîngele de pe răni. Numai hemoragia de la gît continuă, şi asta numai dacă deschid gura. Mă simt bine, n-am conştiinţa timpului care trece. De mult mă aflu aici ? Mi-e atît de somn ! Mă lupt din răsputeri ca să rămîn trează. Vreau să-mi aud ultima bătaie a inimii.

Oh, am uitat să-i spun acelui domn, mai adineauri... Dar nu-i nimic, mamei cu siguranţă că o să-i dea prin minte. Aş vrea să am lîngă mine în sicriu toate comorile dăruite de prietenii mei, soldaţii, casca cea micuţă din piele, ecusoanele Diviziilor 82 şi 101 Aeropurtate, ecusonul lui Robert, care reprezintă un cal înaripat, încărcătorul lui Kerry, bricheta metalică a lui George, un nasture de la uniforma lui „J Two". Dar mamei o să-i dea prin minte. Bineînţeles că o să-i dea prin minte. Adorm din nou. Un zvon de glasuri mă trezeşte din somn. Tata se

află aici, aplecat deasupra mea și, împreună cu el, domnul de adineauri. Vocea groasă a lui papa Maurice ajunge la mine ca printr-un zid :

— Înțelegi ce ți se spune ?

Întrebarea mi se pare atît de absurdă, încît șovăi înainte de a răspunde. Apoi :

— Bineînțeles, ce întrebare ! Încă n-am murit !

— Atunci spune-mi unde e Claude ?

— Dar e aici, în carieră, trebuie căutat numaidecît, cu mine s-a sfîrșit. Vezi bine că eu o să mor, dar poate că pentru el mai e oarecare speranță. Te implor, caută-l repede.

Doi oameni își unesc puterile să mă scoată din albia rîului. Atrase de mirosul de sînge, muștele au venit să-și depună ouăle pe corpul meu care nu-i decît o plagă imensă. Probabil că nu arăt prea frumos : unul dintre oameni se întoarce și începe să vomite.

Sînt pusă pe o targă și urcată în drezină. Abia am fost ridicată, că o undă de durere mă străpunge dintr-o parte într-alta. E groaznic ! De ce nu m-au lăsat să mor acolo, în fundul șanțului ? Mă simțeam atît de bine și nu mă durea nimic.

Cu neputință să fiu dusă cu drezina. Fiecare întrerupere a șinelor îi imprimă o asemenea zgîlțîitură, încît îmi smulge răcnete de durere. Cum deschid gura, noi valuri de sînge îmi ies din gît în jeturi sacadate. Oamenii se tem că voi muri pe drum, așa că hotărăsc să mă poarte pe cărare pînă la Chef-du-Pont. Tot timpul drumului nu încetez să-i implor să mă lase în plata Domnului cu soarta mea și să se întoarcă la carieră, să-l caute pe Claude. Domnul Pottier, brancardierul voluntar care e cu fața spre mine, hohotește de plîns ca un copil. Prin părțile noastre nu mai sînt ambulanțe și nimeni nu are mașină. După războiul ăsta îngrozitor, am rămas fără de nici unele.

Un camion american îmi este pus la dispoziție. De bine de rău, targa pe care mă aflu e instalată în mijlocul lui. Puținul cîmp de observație pe care-l am îmi îngăduie să urmăresc toate gesturile oamenilor, fără să pierd nici unul. Simțurile îmi slăbesc, și-mi dau seama de asta. Și totuși, în ciuda amorțelii ce mă cuprinde, îi aud pe salvatorii mei luînd hotărîrea să se întoarcă numaidecît pe

Irsa ca să-i dea primul ajutor lui Claude. Şeful de district le cere domnilor Legoupillot şi René Lemière, aflaţi acolo întîmplător, să se alăture echipei de salvare. Cu cît vor fi mai mulţi, cu atît vor avea şanse mai mari să-l găsească pe băieţel. Îl văd pe tata că se aşază pe bancheta instalată de-a lungul prelatei. De cealaltă parte a tărgii, un tînăr soldat american se aşază şi el. Vrea să mă întovărăşească pînă la spitalul din Cherbourg. Continui să-mi ţin intestinele cu amîndouă mîinile. Tare aş vrea să-mi eliberez una din mîini ca să-i fac semn soldatului să se apropie. Imposibil : par sudate de pîntecele meu. Soldatul îşi dă seama de eforturile pe care le fac şi vine el singur şi îngenunchează lîngă targă.

— *You're a very courageous girl, Dgenevi.* [1]

Cu o voce care nu mai e decît un suflu, îl întreb :

— *What time is it please, little soldier ?* [2]

Soldatul se uită la ceasul de la mînă.

— *Ten past one, Dgenevi.*

— *Thank you.*

Ten past one... Unu şi zece. Ia să vedem... Am fost rănită în dimineaţa asta pe la nouă şi jumătate. Aşa mi se pare... Nu mai ştiu... Ah, îmi amintesc ce însemna pe vremuri *bye bye*. Mi-am amintit, sînt foarte mulţumită de asta.

Mi-e rău, mi-e atît de rău. Cît de nefericit ar fi Robert dacă ar şti ce mult sufăr. În colţul lui, papa Maurice plînge. Aşadar tot mă iubea puţin ? Nu ştiu că plînge numai şi numai pentru că încă n-a fost găsit corpul băieţelului lui adorat. Bietul micuţ a fost îngropat în uriaşul crater pe care mina l-a săpat la picioarele noastre. Nu va fi găsit decît la ora cinci după-amiază, după ce artificierii vor fi curăţat în întregime terenul şi vor fi dat la iveală patru mine germane antitanc ale căror detonatoare ruginite erau în perfectă stare de funcţionare.

Zdruncinăturile camionului care mă duce spre spital îmi smulg gemete prelungi. Sufăr aşa cum n-ar fi îngăduit

[1] Eşti o fetiţă foarte curajoasă, Geneviève (engl.)
[2] Cît e ceasul, te rog, micule soldat ? (engl.)

să suferi. Tînărul soldat american stă tot aplecat spre mine, îngenuncheat lîngă targă. Îl privesc o ultimă oară, înainte de-a rosti cu greutate :

— *Dgenevi is dying, little soldier. Bye bye.*

Soldatul are fața scăldată în lacrimi. Tare aș vrea să-l liniștesc, dar nu pot. Am rezistat cît mai mult cu putință. Am conștiința că mi-a venit sfîrșitul. Mai am timp să gîndesc :

„Adio Robert, adio dragostea mea. Nu uita că te iubesc pe viață și în eternitate."

Aproape de ureche, de nu cumva va fi în adîncul sufletului meu, aud pentru ultima oară vocea lui atît de blîndă, de duioasă, răspunzîndu-mi :

— *Bye bye, Dgenevi.*

Apoi nimic, întunericul.

Mă cufund într-o stare adîncă de comă care avea să țină nouă zile.

August-decembrie 1945

Cînd ies din comă, prima persoană pe care o văd e o călugăriţă micuţă îmbrăcată toată în alb. Adesea mă plîngeam că sînt mică, dar de data asta văd pe cineva cu-adevărat mic. Salonul în care mă aflu e uriaş şi are nu mai puţin de douăzeci de paturi, ocupate toate de fetiţe de vîrsta mea. Văzînd de departe că m-am trezit, călugăriţa vine spre mine. Acestei surori minuscule nu-i trebuiesc decît cîteva clipe ca să ajungă la căpătîiul meu. Mă uit la ea, mirată să descopăr un om în toată firea atît de scund. Îmi pune un deget pe buze şi-mi spune :

— Te-ai trezit ? E bine. Dar să nu vorbeşti sub nici un motiv. Ai o rană mare la gît şi cel mai mic efort poate provoca din nou hemoragia. Fă-mi semn din cap dacă înţelegi ce-ţi spun.

Dau din cap a încuviinţare. Călugăriţa zîmbeşte.

— Bine. Foarte bine. Stai liniştită. Mă duc după chirurg. Vrea să-ţi vorbească.

Cu mersul ei mărunt, se îndepărtează în graba mare. Se întoarce curînd însoţită de un domn de vreo cincizeci de ani, îmbrăcat şi el tot în alb.

— Fii atentă, îmi spune, dacă vrei să-ţi salvezi vocea, nu trebuie să vorbeşti. Nu acum. Trebuie să ai răbdare. Peste cîteva zile vom face o probă. Înţeles ?

Fac „da" din cap. Doctorul îmi pune atunci o mulţime de întrebări la care mă străduiesc să răspund cît mai bine, fără să vorbesc.

— Eşti şcolăriţă ?

Semn afirmativ.

— Învăţătoarea v-a învăţat fracţiile ?

Ciudată întrebare. Răspund totuşi afirmativ.

— Prin urmare dacă îţi vorbesc despre zece sau de douăzeci la sută din ceva, o să ştii despre ce-i vorba ?

Din ce în ce mai intrigată, fac semn că da.

— Bine. Atunci uite ce voiam să-ţi spun. Eşti grav rănită.

E ţicnit doctorul ăsta. Ştiu că sînt grav rănită. Ar trebui să fii orb ca să nu-ţi dai seama. Din fericire, doctorul nu-mi aude gîndurile. Şi continuă :

— Poţi să scapi. Dar numai cu o condiţie. Ascultă-mă cu atenţie ! Trebuie să vrei cu tot dinadinsul. Optzeci la sută din vindecarea ta depinde de tine, numai de tine. Eu, cu ştiinţa mea, mai adaug zece la sută. Cît despre restul de zece la sută care mai rămîne, îl lăsăm pe seama lui Dumnezeu. Ei, ce zici ?

Cu mîna dreaptă, singura care e liberă, îi dau de înţeles că vreau să scriu răspunsul. În patul de lîngă mine, o fetiţă desenează pe o tăbliţă. Doctorul îi cere o clipă tăbliţa şi condeiul. Mă ajută să mă ridic în şezut şi-mi sprijină spatele cu încă o pernă. Iau condeiul, îl strîng între degete. Dar nu izbutesc ca, numai cu o mînă, să şi scriu, să şi ţin tăbliţa nemişcată. Doctorul mă ajută, ţinînd tăbliţa puţin oblic. De data asta scriu fără dificultate.

„Am înţeles. Nu-mi rămîne decît să mă pun pe treabă. Vindecarea mea e o provocare pe care trebuie s-o accept. Am să fac tot ce-mi veţi spune ca s-o grăbesc cît mai mult cu putinţă. OK ?“

Doctorul se uită la mine, mirat şi cu admiraţie. Îmi spune :

— Şederea ta în spital va fi lungă şi grea, dar cred că ai o fire pe deplin călită. Amîndoi o să izbutim.

Fac „nu“ din cap şi, cu mîna liberă, arăt spre Cristul pe care călugăriţa îl poartă prins de un uriaş şirag de mătănii, cu boabele mari, ca nişte ouă de mierlă, apoi alcătuiesc cifra trei ridicînd trei degete. Călugăriţa rîde din toată inima.

— Are dreptate, domnule doctor. Nu amîndoi, ci toţi trei laolaltă.

Şi-mi întinde Cristul acela mare de vreo cincisprezece centimetri, prins de neobişnuitul lui şirag de mătănii. Ducîndu-l la buze, nu mă pot împiedica să gîndesc : „Hotărît lucru, Tu, Banditule, chiar că n-ai chef de mine. Şi de data asta mi-ai trîntit uşa-n nas". La gîndul ăsta îmi vine să rîd în hohote, dar pansamentele care-mi strîng capul împiedică orice manifestare de acest fel. Îmi muşc buzele. Doctorul şi călugăriţa îşi dau seama.

— De ce rîzi ?

Scriu pe tăbliţă : „E o taină între Isus şi mine". Zîmbesc şi ei. Apoi scriu din nou : „Aş vrea să ştiu mai multe lucruri. Mai întîi, unde e frăţiorul meu Claude ?"

Doctorul răspunde :

— Nu ştiu. O s-o întrebi pe mama ta. O să vină să te vadă în fiecare joi după-amiază.

„Ştiţi dacă Robert e la curent cu ceea ce mi s-a întîmplat ?"

Doctorul citeşte pe măsură ce scriu.

— Cine e Robert ?

Călugăriţa răspunde în locul meu :

— E viitorul tată adoptiv. Mama ei mi-a povestit că fetiţa va fi înfiată de un soldat din armata americană. Acţiunea de înfiere e în curs.

Doctorul clatină din cap. În starea în care sînt, o înfiere definitivă i se pare puţin probabilă.

Călugăriţa se îndepărtează şi pătrunde într-un intrînd din faţa patului meu, unde se află biroul şi patul ei. Se întoarce repede cu paşii ei mărunţi şi-mi întinde o scrisoare ce vine din nordul Franţei. Recunosc numaidecît scrisul lui Robert.

— Vrei să ţi-o citesc ? mă întreabă călugăriţa.

Nu. Iau scrisoarea, o acopăr de sărutări şi o vîr sub cămaşă, lîngă inima mea.

— Aşa de mult contează pentru tine soldatul ăsta ? întreabă doctorul.

Dînd din cap, scriu : „E unica mea raţiune de-a trăi".

— Nu-i prea frumos faţă de bunul Dumnezeu, observă călugăriţa.

Mîzgălesc din nou :

„Bunul Dumnezeu n-are de ce să fie gelos. E şi va rămîne singura mea raţiune de-a muri."

Doctorul începe să rîdă.

— Îmi place hazul tău, Geneviève. Aveam îndoieli, dar acum m-am liniştit : facultăţile tale intelectuale nu sînt atinse, nici pe departe.

„Asta ar mai lipsi. La drept vorbind, sînt stîlcită rău ?“

— Bine de tot, răspunde doctorul cu o strîmbătură.

„Îmi puteţi da amănunte ?“

— Nu, nu astăzi. Trebuie să te odihneşti. Şi să dormi. Nu-i aşa, dragă soră ? Am flecărit o mulţime. Pentru prima zi, e prea destul. Mai tîrziu am să răspund la toate întrebările tale. Adu-ţi aminte de ce mi-ai spus : „O provocare pe care trebuie s-o accept“. Trebuie să te vindeci.

„Înţeles, o să dorm. Pot să citesc scrisoarea mai întîi ?“

— Dacă vrei să afli părerea mea, e mai bine s-o citeşti după ce dormi un pic.

Încuviinţez, înapoindu-i tăbliţa şi condeiul. Pun mîna pe draga mea scrisoare, sub cămaşă, şi închid ochii. Călugăriţa îmi potriveşte perna. Îl aud pe doctor zicîndu-i :

— E formidabilă mititica asta. Sînt sigur că o să scape. Ce voinţă are !

Complimentul îmi merge drept la inimă. Încerc să-mi alung toate gîndurile din minte, miile de întrebări care mi se învălmăşesc în cap. Am promis că voi dormi, trebuie să dorm. Izbutesc pînă la urmă, fără mare greutate.

Cînd mă trezesc, micuţa călugăriţă stă aplecată deasupra mea, ţinîndu-şi un deget pe buze.

— Adu-ţi aminte, nu trebuie să vorbeşti. Nu încă.

Dau din cap ca să înţeleagă bine că îmi amintesc de amănuntul ăsta. Doctorul, care se află lîngă o fetiţă operată de curînd de apendicită, se apropie şi el în grabă.

— Ei bine, Geneviève, cînd te-apuci să faci un lucru, ştiu că nu-l faci pe jumătate. Ai dormit o după-amiază, o noapte şi o dimineaţă întreagă. E foarte bine. Probabil că te simţi în formă. Ţi-am adus un caiet mare şi un creion. Acum poţi să-mi pui orice întrebare vrei.

Scriu.

„Aş vrea mai întîi să-mi citesc scrisoarea, dacă îmi daţi voie.“

— Desigur. Dă-mi-o, o să ţi-o deschid.

Scot de sub cămaşă plicul foarte mototolit. Doctorul îl netezeşte pe cît îi stă în putinţă şi taie partea de sus cu o

foarfecă ce-i atîrnă de cordonul de la bluza lui albă. Îmi întinde două foi pline cu scrisul celui pe care-l iubesc. Scrisoarea poartă data de 22 august 1945.

Draga și micuța mea Geneviève,

Am aflat prin măicuța Maurice de marea nenorocire care v-a lovit, pe fratele tău Claude și pe tine. Nu găsesc cuvinte, scumpa mea, să-ți spun cît de nefericit sînt să te știu atît de grav mutilată, cu toate că, îngerașule, trebuie să-ți păstrezi speranța și să consideri că toate șansele sînt de partea ta. Chirurgia modernă face progrese considerabile în clipa de față. Te vom vindeca, fii sigură. După ce am primit scrisoarea mamei tale, am cerut să fiu demobilizat cît mai curînd posibil. Procedura e în curs și nu va dura mai mult de zece săptămîni. De cum voi fi liber, voi veni lîngă tine și nu te voi mai părăsi. Ai să vezi, scumpa mea, în timp și cu răbdare, te vom vindeca. Pînă cînd voi fi complet liber, fii cuminte și lasă-te îngrijită, chiar dacă îngrijirile ce ți se dau sînt dureroase. Trebuie să fii curajoasă și foarte ascultătoare. Nu uita că tot ceea ce doctorii vor fi nevoiți să te facă să înduri va fi numai și numai *spre binele tău. Nu uita nici o clipă că e vorba de viitorul tău. Trebuie să accepți totul, oricît de dificil, oricît de penibil ți se va părea. Nu uita că te iubesc mai mult decît orice pe lume și vreau să te vindeci complet și cît mai repede posibil.* Trebuie să faci totul pentru asta. *Dacă îmi poți scrie, fă-o repede, dacă nu poți, din cauza rănilor de la mîini, cere-i mamei tale să scrie în locul tău, dar, mai cu seamă, draga mea, nu mă lăsa fără vești. Vindecă-te repede, inimioara mea. Nu scriu mai mult astăzi, dar îți voi mai scrie.*

Cu toată duioșia lui Robert al tău.

P. S. De cum voi căpăta o permisie, am să vin să te văd.

Închid ochii cîteva clipe. Prin urmare, în ciuda celor ce mi s-au întîmplat, Robert tot mă iubește. E cel mai important din toate motivele care mă încurajează să-mi doresc vindecarea. Doctorul îmi respectă tăcerea. Deodată îmi spune :

— Hai, Geneviève, nu trebuie să plîngi. Veştile sînt bune, nădăjduiesc.

Fac „da“ din cap, ştergîndu-mi repede lacrimile ce curg peste pansamente. Apoi iau caietul pus lîngă mine pe cearşaf, iar doctorul îmi întinde creionul. Scriu :

„Soldatul meu va încerca să obţină o permisie cît mai repede, ca să vină să mă vadă. E momentul să vorbim despre cît de stîlcită sînt, nu credeţi ?“

— Ce vrei să ştii ?

Creionul aleargă pe hîrtie :

„Îmi veţi putea salva toate membrele sau veţi fi nevoit să mă amputaţi ?“

— Cred că o să scapi. Mîinile îţi sînt cu totul intacte. Dacă nu poţi mişca braţul stîng, e pentru că l-am imobilizat eu. Acul fixat în vena de la cot aduce un lichid care te hrăneşte de cînd ai venit aici. Cînd te vei putea alimenta normal, nu voi mai branşa aparatul şi-ţi vei putea mişca şi cealaltă mînă. Rănile de la mîini sînt superficiale : ai vreo două-trei fracturi, dar deloc grave ; se vor vindeca repede.

„Dar cu picioarele cum stau ?“

— Dreptul evoluează bine. A trebuit să extirp o parte din tibie şi să cîrpesc cu ce s-a nimerit, dar totul pare pe calea cea bună. Cît despre stîngul, lucrurile sînt mai puţin limpezi. A trebuit să-l pun în ghips de la vîrful degetelor pînă în partea de sus a coapsei, pe cînd, pentru dreptul, o gutieră a fost de ajuns. Să pui în ghips cînd dedesubt sînt fracturi deschise şi purulente, nu-i bine, dar n-am avut încotro. Oricum, vom urmări cele ce se-ntîmplă foarte de-aproape. Dacă observi ceva anormal, nu care cumva să eziţi : semnalează-mi imediat, chiar dacă, la prima vedere, pare un fleac. O să rămîi cu nişte cicatrici pe cinste, dar o să te vindeci. Vei şi putea merge într-o bună zi, dacă depui energia şi voinţa necesare. Ţi-am spus-o : vindecarea ta depinde în mare parte de tine. Eşti de acord şi de aici încolo ?

Da. Scriu :

„Şi restul ?“

— Dintre toate rănile tale, cusătura de la stomac se va vindeca cea dintîi.

„Care va fi partea din corpul meu ce se va reface cel mai greu ?"

Doctorul şovăie o clipă.

„Trebuie să-mi vorbiţi sincer, domnule doctor. Sînt de acord să contribui la propria mea vindecare, dar întîi de toate trebuie să ştiu cum stau lucrurile. Ei ?"

Încet, cu părere de rău parcă, îmi spune în cele din urmă :

— Faţa, Geneviève. Va trebui să recurgem la chirurgia estetică şi, din nefericire, nu-i specialitatea mea.

Ridic repede mîna şi pipăi pansamentele ce-mi strîng capul, nelăsînd să se vadă decît ochii şi buzele.

Creionul îmi aleargă din nou pe hîrtie.

„Desfaceţi-mi pansamentele numaidecît şi daţi-mi o oglindă."

— Nu, Geneviève, e prea devreme. Nu ai destul curaj. Peste cîteva zile, dacă vrei, dar nu acum.

Mă ridic repede în şezut, cu riscul să-mi scot tubul vîrît în braţul stîng.

„Vreau să ştiu. Arătaţi-mi faţa sau îmi desfac pansamentele eu singură."

— Ţii cu tot dinadinsul ?

Scriu :

„Sînt mai tare decît credeţi. Am să suport şocul. Cu cît voi şti mai repede, cu atît va fi mai bine. Atunci îmi voi putea organiza vindecarea, cu ajutorul dumneavoastră".

— De acord. Dar află mai întîi că chirurgia estetică a făcut progrese uriaşe de la începutul războiului. Vei profita de toate progresele astea. Am să-ţi dau un exemplu : un inventator englez a descoperit un medicament nou, care pare să facă minuni. Prin intermediul Crucii Roşii americane, am să-mi pot procura medicamentul ăsta şi, dacă eşti de acord, o să-l folosim în cazul tău, ca să combatem infecţia recalcitrantă de la picioare.

„Sînt de acord. Cum se numeşte medicamentul ?"

— Penicilină.

„Dacă sînteţi drăguţ, o să vorbim mai tîrziu despre asta. Pentru moment, desfaceţi-mi pansamentele şi arătaţi-mi faţa."

Cu părere de rău, se execută.

— Nu care cumva să strigi. Nici măcar să nu încerci să vorbești. Dacă vrei să-ți salvezi vocea, trebuie să fii calmă.

„Voi mai putea cînta pe viitor ?“

— Bineînțeles, nu-i nici un motiv care să te împiedice. Rana din gît o să se vindece. Nu ai nici o rană la exterior, ci o bucată de schijă ți-a sfîșiat gîtul pe dinăuntru. Cicatrizarea merge bine. Dar nu care cumva să strici totul strigînd sau încercînd să vorbești. Ai răbdare. Săptămîna viitoare vom face o încercare.

Cu blîndețe, a desfăcut pansamentele. Nu-mi pot împiedica inima să bată mai tare. Călugărița aduce o oglindă micuță. Doctorul se apleacă spre mine.

— Ține minte. Nu trebuie să strigi, chiar dacă fața ta ți se pare foarte urîtă. Spune-ți hotărît că o să te vindeci. Pot conta pe tine ? O să rămîi liniștită ?

Încuviințez dînd din cap. Am înțeles că ceea ce voi descoperi va fi oribil. Am o clipă de șovăială. O clipă, o clipă doar, sînt ispitită să nu mă uit în oglindă. Respir prelung, adînc. Mă gîndesc la toți soldații care, cu cîteva luni înaintea mea, au trăit același calvar. Voi fi mai puțin curajoasă decît ei ? N-am dreptul. Ei mi-au arătat calea, eu trebuie s-o urmez. Brusc, apuc oglinda și mă uit. Fața îngrozitoare pe care o zăresc mi-e complet necunoscută. Îmi vine greu să-mi imaginez că toate cărnurile acelea arse, tumefiate, umflate e ceea ce a mai rămas din trăsăturile mele de adolescentă. Numai buzele și bărbia nu-mi sînt estropiate. Părțile cele mai atinse sînt pomeții : pielea, cicatrizîndu-se, începe să se lipească de oase. E atît de cumplit, încît îmi vine greață. Doctorul îmi ia oglinda și-mi spune :

— Ai un curaj nemaipomenit, fetițo. Ai încasat lovitura asta ca un soldat adevărat.

Scriu :

„Nici că se putea un compliment mai frumos. Aveți dreptate, mă voi vindeca. O vreau cu tot dinadinsul. Un singur lucru nu vreau, un lucru pe care-l refuz categoric : ca Robert să mă vadă în starea asta“.

— De ce ?

„Nu m-ar mai iubi. Prefer să mor decît să-i pierd dragostea.“

Aş fi putut adăuga : pentru nimic în lume nu i-aş putea suporta mila.

— Nu-i deloc complicat, îmi spune doctorul. Cînd va veni să te vadă, îţi pun pansamentele.

„Aşa da, OK."

Doctorul pleacă şi se îndreaptă spre micul intrînd unde se află călugăriţa. Îi aud vorbind cîteva clipe. Apoi se întorc amîndoi la patul meu. Doctorul îmi spune :

— O să-ţi dăm să bei ceva ca să vedem dacă ţi s-a vindecat gîtul. Ai vreo preferinţă ?

„Aş putea încerca, dacă vreţi, cu puţină cafea cu lapte."

Micuţa soră pleacă şi se întoarce după cîteva minute ţinînd în mînă un recipient mic, al cărui capac, în formă de cioc, le îngăduie bolnavilor culcaţi să absoarbă hrana lichidă.

— Recipientul ăsta mic se numeşte raţă, îmi spune ea. din cauza formei pe care o are gîtul prin care iese lichidul.

Numele lui mă face să zîmbesc. Gîndurile îmi zboară numaidecît spre „Domnul Răţoi", prietenul meu de pe bălţi. E mai bine de un an de cînd nu l-am mai văzut. Ce s-o fi întîmplat cu el ? Îl voi mai vedea într-o bună zi ? Am petrecut clipe atît de plăcute împreună, şi el şi eu... Continui să zîmbesc. Înşelîndu-se, călugăriţa îmi spune :

— Îţi place mult, nu-i aşa ? Cu el o să înveţi să te hrăneşti din nou. Vrei să încerci singură sau preferi să te ajut ?

Îndreptînd degetul spre ea îi dau de înţeles că prefer ca ea să fie cea care să facă prima încercare. Atunci sora îmi vîră printre buze ciocul raţei şi ridică încetişor micul vas, pentru ca lichidul călduţ să se poată scurge fără dificultate. Abia mi-a atins fundul gurii cafeaua cu lapte, că scot un urlet de durere. Luată prin surprindere şi înspăimîntată, călugăriţa scapă recipientul din mînă, iar acesta se sparge. Doctorul, ocupat cu micuţa operată, vine alergînd spre mine.

— Geneviève, te implor, nu striga !

Mă doare, mă doare atît de rău ! Plîng în hohote, disperată, şi mă gîndesc : „Dar ştiu că o să am de furcă !"

Doctorul îmi spune să deschid gura şi trece în revistă stricăciunile. Nu sîngerez, dar durerea e atît de violentă încît am certitudinea că iar mi s-a rupt ceva înăuntru.

Îmi trebuie cîteva minute bune ca să mă calmez. În sfîrşit, pun mîna pe caiet şi scriu :

„Trebuie să mai încerc o dată ?"

— E destul pentru astăzi, răspunde doctorul zîmbind. Încearcă să dormi. O să mai faci o încercare diseară, dacă te simţi în formă. Nu pot să te alimentez la nesfîrşit din şmecheria asta, spune arătînd spre sticla cu ser.

Înţeleg, înţeleg chiar foarte bine. Nu-mi fac nici o iluzie. Ştiu că o să mă vindec, dar cu ce preţ ? Cîte suferinţe mai am încă de îndurat ? Voi fi destul de puternică pentru a suporta tot ce m-aşteaptă ? Viitorul îmi apare foarte întunecat. Cîteva clipe, regret că nu am murit. E atît de uşor să mori şi atît de greu să trăieşti. O invidiez pe micuţa operată. Sora ne-a spus să ne rugăm pentru ea : n-o să supravieţuiască operaţiei. Peritonita acută nu iartă. Are zece ani şi e frumoasă ca un înger. E singură la părinţi, iar mama şi tatăl ei o adoră. Tocmai ea o să moară. De ce ea şi nu eu ? Lumea e cu-adevărat rău întocmită. Ca să-mi dau puţin curaj, recitesc scrisoarea lui Robert. Robert, singura mea raţiune de a trăi şi de a lupta. Cît de mult aş dori să fie alături de mine pentru totdeauna. Aşa mi-a făgăduit : din a doua jumătate a lui decembrie, va fi liber şi va putea să se ocupe de mine în fiecare zi. Zece săptămîni, zece săptămîni nesfîrşite de aşteptare, apoi nu ne vom mai despărţi.

Îmi dau dintr-o dată seama că nu ştiu în ce zi ne aflăm. Aş vrea mult să ştiu. Îi întind caietul micuţei surori ocupată să strîngă bucăţile raţei împrăştiate pe pardosea. Întrebarea mea o amuză, zîmbeşte.

— Sîntem în 28 august. De paisprezece zile eşti aici. Asta-i tot ce voiai să ştii ?

Nu. Scriu :

„Îmi puteţi spune ce aţi făcut cînd m-aţi văzut venind în halul în care eram ?"

— Ceea ce mi s-a părut a fi cel mai urgent : l-am chemat în graba mare pe preot ca să-ţi dea ultima împărtăşanie. După cum vezi, n-ai murit, dimpotrivă.

„Oricum, puteţi fi liniştită, nu mă paşte primejdia să mor".

— De unde ştii ?

„Foarte simplu : am avut ocazia să fiu ucisă de zeci de ori, și de fiecare dată bunul Dumnezeu a zis nu. I-aș întoarce cerul cu susul în jos. Nu-l încîntă deloc să mă vadă sosind colo, sus la el. Păcat pentru mine."

— De ce ?

„Pentru că viața pe pămînt nu-i prea nostimă.»

— Înțeleg, șoptește călugărița. În starea în care ești... Dar viața e un dar și trebuie s-o iei ca atare.
atare.

„Darul ăsta a fost deseori pentru mine mai mult o caznă decît o răsplată. Pot să vă asigur de lucrul ăsta. Și am impresia că nu sînt decît la început."

— Păstrează-ți speranța, Geneviève, totul se va aranja. Dar n-o să te vindeci decît dacă stai bine cu moralul. Așa că nu mai vreau să văd cum umblă gîndurile rele, în căpșorul tău, ca niște fluturi negri.

Scriu :

„Ca să-i fac pe plac doctorului, o să încerc să dorm".

Hotărîtă, închid caietul. Din clipa aceea, decid să nu-mi consider corpul decît ca pe un vehicol pe care trebuie să-l aduci din nou în stare de funcționare. După cum iau și hotărîrea să nu mă mai las bîntuită de gînduri negre, și îmi interzic să regret că n-am murit. În timp ce mă gîndesc la toate astea, adorm.

Călugărița mă trezește pentru masa de seară și mă întreabă dacă mă simt destul de pregătită să fac o nouă încercare.

„Aș prefera să încerc cu lapte pus într-o lingură, nu în rață."

Călugărița aduce laptele și-mi dă o lingură. De data asta încerc nu să înghit lichidul, ci să-l lipăi cu vîrful limbii, așa cum am văzut că fac pisoii. Rezultatul e mai puțin dureros decît la prima încercare, deși durerea rămîne totuși foarte puternică. Nu insist. Mîine, voi încerca iar. Tot m-am ales cu ceva : chiar dacă n-am băut decît o jumătate de lingură, n-am strigat.

Plecînd de la căpătîiul micuței operate, doctorul vine la mine și-mi spune :

— Bravo, Geneviève, e prima ta victorie. O să vezi, vor mai fi și altele. Sînt mîndru de tine !

După ce aruncă o privire în gîtul meu, doctorul îmi explică motivele acestei răni cumplite : în clipa în care mina a explodat, printr-un reflex firesc, fără îndoială că am țipat de groază. O bucată de schijă mi-a pătruns astfel în fundul gîtlejului, sfîșiind totul în drumul ei. Îmi va trebui așadar o lungă ucenicie pînă să pot mînca singură. Poate că va trebui să învăț din nou să vorbesc. Rănile interioare sînt prelungi și adînci. Va trebui să treacă o bucată bună de vreme pînă să se cicatrizeze în întregime.

În toiul nopții, micuța operată care simte că va muri, cere să vină preotul. Preotul sosește în graba mare și-i dă ultima împărtășanie. Pentru ea, va fi într-adevăr ultima. Părinții ei vor sosi prea tîrziu : drăgălașa fetiță, cu zîmbetul pe buze, va fi încetat să mai trăiască. Văzîndu-mă trează și sprijinită într-un cot, preotul se apropie de mine.

— De ce nu dormi ? Doar n-am făcut zgomot.

Iau caietul ca să răspund.

„Am somnul foarte ușor, o nimica toată mă trezește. Micuța a murit, nu-i așa ?"

— Da.

„N-a avut noroc. De ce ea și nu eu ?"

— Nu știu, Geneviève, Dumnezeu hotărăște. Poate că așteaptă din partea ta lucruri atît de grele, încît trebuie să te înveți să suferi.

„Vă înșelați. E multă, foarte multă vreme de cînd am început învățătura asta."

Conversația ne e întreruptă de sosirea părinților fetiței. Suspinele mamei îmi fac rău și gîndul îmi zboară cu cîteva luni în urmă, pe cînd asistam, neputincioasă, la agonia soldaților noștri. E oare atît de greu să-i vezi murind pe cei ce-ți sînt dragi ?

În primele zile ale lui septembrie, doctorul Blanchard, chirurgul de la salonul 17, unde mă aflu eu, pleacă în concediu. Înainte de-a pleca, hotărăște să facă o încercare în legătură cu vocea mea. Într-o după-amiază, după orele de odihnă, vine, se-așază lîngă patul meu și-mi spune :

— Astăzi o să încerci să vorbești. Ești gata ? Bine. Mai întîi o să rostești un singur cuvînt, dar așteaptă să-ți spun care anume. Dă-ți capul pe spate. Așa. Rostește cuvîntul *„Va"*.

Își pune degetele pe lîngă gîtul meu.
— E rîndul tău acum, fără să te forțezi. Încearcă.
— *Va.*
Sunetul care îmi iese din gît e răgușit, înfundat, neșlefuit. Zîmbind, doctorul îmi spune :
— Bine, Geneviève. Încearcă din nou, fără să te forțezi.
Respir adînc.
— *Va.*
Și adaug :
— *Tout va bien.* [1]
— Taci, guralivo. Nu trebuie să vorbești dacă te doare, mai cu seamă prima dată. Deschide gura... E bine, nu sîngerezi. Reparația mea pare să țină. Ai băut puțină cafea în dimineața asta ?
Dau din cap.
— Încearcă să spui fără să te forțezi.
— Am... băut... puțină... cafea... în dimineața asta și la prînz două linguri.
Sunetele stranii ce-mi ies din gît mă uimesc tot mai mult. Doctorul își dă seama.
— Nu-ți face sînge rău. O să se aranjeze. Te doare ?
— Cînd înghit, da, dar cînd vorbesc, deloc.
— Păcat că te doare cînd înghiți. Speram să nu te mai țin branșată la sticla cu ser înainte de-a pleca în concediu.
— Plecați ?
— Da, în seara asta. Pentru o lună. Sînt bătrîn și obosit.
— Vă cred. Ați stat lîngă fetiță trei nopți la rînd, iar ziua nu v-ați odihnit.
— De unde știi ?
— Am ochi și văd.
— Nu. Un singur ochi... Numai unul.
— Dar îi am pe amîndoi !
— Da, dar stîngul e mort. E ciuruit de așchii. Doctorul Cau n-a putut face nimic ca să-l salveze.
— N-o să mai văd niciodată cu el ?
— Nu.

[1] Totul merge bine *(fr.)*.

— Iată ceva de care nu mi-aţi pomenit cînd v-am întrebat.
— Ştii, sînt atîtea ciopîrţeli în tine, că de asta am uitat.
— Aţi mai uitat şi altceva ?
— Da.
— Ce anume ?
— Nu mai eşti o fată, ci o adevărată mină de fier. Ai sute şi sute de schije împrăştiate în corp.
— Mi le puteţi scoate ?
— Nu pe toate. Sînt prea multe. Am să ţi le scot numai pe cele care-ţi fac rău.
— Vreţi să spuneţi că toată viaţa mea o să mă plimb cu fierăraia asta în mine ?
— Da. Şi dacă ceea ce se spune e adevărat, o să ajungi uriaşă.
— Ce anume se spune, vă rog ?
— Că fierul ajută la creşterea copiilor.
— Nostim. Dar aflaţi că eu nu mai sînt copil. Sînt o fată mare.
— Glumeam, Geneviève. Doar n-o să începi să cîrteşti tocmai acum, cînd ţi-ai recăpătat vocea. Nu mă face să-mi pară rău că ţi-am redat vorbirea.
— De ce ? Putem s-o pierd ?
— Bineînţeles ! Cu toate rănile pe care le aveai în gît, e o minune că lucrurile merg atît de bine.
— Aţi scos toate bucăţelele de schijă ?
— Nu, nu pe toate : mai ai în gingii vreo zece părticele de metal. Aş fi riscat să stric dinţii tăi frumoşi, aşa că am preferat să nu mă ating de ele.
— Bine aţi făcut. Dinţii sînt tot ce-a mai rămas frumos din mine, nu-i aşa ?
Oarecare amărăciune i se citeşte în glas :
— Fii atentă, fetiţo. Fără regrete. Regretele aduc supărare şi supărarea te împiedică să te vindeci.
— OK, doctore. Sînt obosită. Am să încerc să dorm. Concediu plăcut. Odihniţi-vă aşa cum trebuie. Dar, la drept vorbind, de ce-a murit fetiţa ?
— Părinţii ei au adus-o cu trei zile prea tîrziu. Au crezut că durerile de stomac vor trece de la sine, ca de obicei. Oamenii de la ţară sînt aspri. Nu se lasă înduioşaţi de plînsetele unui copil. Şi iată ce se întîmplă.

— Acum nu le mai rămîne decît s-o plîngă. Păcat, oricum ar fi.

— Mie îmi spui ! Am făcut tot ce-am putut. Şi rezultatul e ăsta. Sînt zile cînd aş vrea să nu-mi fi ales niciodată meseria pe care o am.

— Ce-i asta, doctore ? Cine vorbea de supărare, mai adineauri ? Fiţi atent, avem nevoie de dumneavoastră. Ce s-ar fi ales de mine dacă n-aţi fi fost aici ?

— Mai există şi alţi doctori. Nu sînt singurul.

— Da, dar dumneavoastră v-aţi zbătut să mă salvaţi.

— Şi n-a fost uşor, să ştii. N-arătai prea frumos, cînd se uita omul la tine.

— Ştiu, mi-amintesc. Am stat patru ore în soare. Eram plină de muşiţă. Îmi închipui cam cum trebuie să fi arătat. Ce-aţi făcut întîi de toate ?

— Te-am cufundat într-o cadă cu apă călduţă, ca să te scap de larvele care începeau să te mănînce. Pe urmă te-am dus pe masa de operaţie. Nu ştiam cu ce să-ncep mai întîi.

— Sînteţi nemaipomenit. Dovada, iat-o ! Încă mai sînt în viaţă.

— Şi guralivă, pe deasupra.

— Şi încă n-aţi auzit nimic. Să vedeţi cînd voi începe să cînt. Atunci chiar că o s-aveţi motive să vă plîngeţi.

— De ce ?

— Am o voce care se întinde pe şase octave şi cînt tot timpul. De dimineaţă pînă seara şi de seara pînă dimineaţa. Bat toate recordurile. Izbutesc să cînt chiar şi cînd mănînc, între două îmbucături. Vă închipuiţi cam cum trebuie să fie.

— N-am să mă plîng. Abia o să aduci puţină însufleţire în salon. Chiar îţi place să cînţi atît de mult ?

— Da, atît de mult, încît aş prefera să-mi pierd vederea decît vocea.

— Nu spune prostii. Vederea e şi ea preţioasă. De unde ştii că vocea ta se întinde pe şase octave ?

— Am cunoscut, printre soldaţii americani, un profesor de canto. El mi-a spus. Voia să mă ia cu el, la teatrul armatelor. Tata n-a vrut.

— Dar atunci cum se face că i-a îngăduit prietenului tău Robert să te înfieze ?

— Foarte simplu : nu voi pleca împreună cu Robert decît după ce va fi demobilizat, în decembrie care vine.

— Nu eşti fericită, acasă, la părinţii tăi ?

— Aşa şi-aşa. Tata bea mult. Aşa că înţelegeţi... Am norocul să fi dat peste un soldat care vrea să mă înfieze. Mă iubeşte ca şi cum aş fi cu-adevărat fiica lui, iar eu îl iubesc mai presus decît orice pe lume. Aşa că totul ar trebui să iasă bine. Mi-a scris că pentru el n-are nici o importanţă că sînt rănită, chiar dacă rămîn desfigurată. Dar eu sînt convinsă că mă voi vindeca. Cîtă vreme Robert ţine la mine, totul va fi uşor ; dar dacă n-ar mai ţine, n-aş pune mare preţ pe viaţa mea.

— Am şi eu o fetiţă de vîrsta ta. De cînd te cunosc, îmi spun că e într-adevăr norocoasă. Eşti rănita cea mai curajoasă pe care am îngrijit-o de cînd s-a încheiat pacea. O să te ajutăm cu toţii să iasă bine. Cred că toţi de-aici te iubim mult.

— Voi putea cînta curînd, domnule doctor ?

— Cînd o să mă întorc din concediu, vom face o încercare. Vom începe cu melodii uşoare, fără note înalte sau joase. Dacă totul merge aşa cum trebuie, peste cîtva timp o să cînţi din nou. O să fii mulţumită ?

— Încîntată ! Totul va merge bine, fiţi fără teamă. Sînt tare ca stînca.

Deocamdată stînca mi se pare cam slăbuţă şi în stare proastă.

— În schimb sînt veselă ! Am un moral de oţel.

— Crezi că nu mi-am dat seama ?

Micuţa călugăriţă întredeschide uşa.

— Domnule doctor, înlocuitorul dumneavoastră a sosit. Vă aşteaptă în birou.

— Îndată, dragă soră.

— Înainte de-a pleca, domnule doctor, fiţi drăguţ şi întrerupeţi contactul cu serul. Asta o să mă oblige să mă alimentez normal.

— Şi dacă n-o să izbuteşti ?

— Am să izbutesc.

Clătinînd din cap cu scepticism, doctorul întrerupe branşarea la ser şi pleacă, după ce mi-a scos acul din braţ. Înainte de-a închide uşa, face un gest de rămas bun cu mîna.

— *Bye bye, Geneviève. Good luck.*
— *Bye bye,* domnule doctor, vacanță plăcută.

După această primă și lungă conversație, nu mai am decît o dorință : să dorm, să dorm cel puțin douăzeci de ore. Și adorm, mulțumită că mi-am recăpătat vocea, chiar dacă mi se pare puțin bizară. Încă o lună de răbdare și voi putea cînta din nou. Dar voi avea oare răbdare să aștept o lună ?
Doctorul care-i ține locul doctorului Blanchard mă trezește fără blîndețe, dar și fără brutalitate. La prima vedere îl găsesc destul de simpatic, cu mult mai tînăr decît doctorul Blanchard. Această primă impresie, mai curînd bună, n-o să țină mult.
Întîi de toate îmi ia gutiera de la piciorul drept, desface fesele și stratul gros de vată în care e învelit. Trage și dezlipește puțin un capăt de tifon din partea de sus a coapsei. Apoi, fără să-mi dea de veste, trage dintr-o dată întreaga suprafață de tifon care-mi acoperă rănile. Puțina piele ce-mi rămîne, carnea, chiar și cea de pe locurile unde începea să se refacă, sînt smulse brutal. Durerea e de nesuportat. Nu mă pot împiedica să urlu. Plăgile au început iar să sîngereze. Micuța călugăriță încearcă să mă calmeze, spunîndu-mi că o să-mi distrug vocea pentru totdeauna. Prea mă doare ca să țin seama de ce-mi spune. Fără menajamente, doctorul curăță, freacă, răzuie tot ce i se pare că trebuie înlăturat. Cînd în sfîrșit își termină treaba, eu sînt gata să leșin. Mă cunosc : știu că nu voi îndura de două ori o încercare ca asta.
Doctorul inspectează ghipsul în care e pus piciorul stîng și o întreabă pe soră de unde vine mirosul neplăcut care se simte. Sora îi spune că partea din rotulă smulsă de mină a lăsat o plagă uriașă care supurează sub ghips. Mirosul de infecție vine probabil de-acolo.
Uimit la început, doctorul se scarpină o clipă în cap apoi se hotărăște să-mi înlăture ghipsul. Ceea ce am îndurat pînă acum, nu-i nimic față de ceea ce mă așteaptă. Foarfecele de tăiat ghipsul e o unealtă uriașă care seamănă cu foarfecele de tăiat tablă. Infirmierul care a primit însărcinarea să execute operația asta se sprijină

cu toată greutatea pe unealtă, ca să taie mai cu spor. Procedînd astfel, îmi apasă fără să vrea rănile, iar unul din colţii foarfecelui pătrunde adînc în plaga căscată, în ceea ce mi-a mai rămas din rotulă.

Durerea e atît de cumplită, încît cad în sincopă. Îmi recapăt cunoştinţa ceva mai tîrziu. Călugăriţa îmi curăţă plăgile. Procedează prin ştersături uşoare. De data asta durerea e suportabilă. Doctorul nu mai e de faţă. A fost chemat la o urgenţă, în altă secţie, şi se va ivi abia peste cîteva zile. De acum înainte, numai micuţa soră se va ocupa de pansarea mea.

În cursul după-amiezii, primesc vizita mamei. N-am văzut-o de la 14 august. Pare palidă, slăbită. E îmbrăcată toată în negru. Tristeţea ce-i umbreşte faţa dispare puţin cînd vede că mă trezesc. Mă strînge puternic în braţe. Întreb :

— Unde-i micuţul Claude, mamă, hai spune-mi !

Fără să se tulbure, mama răspunde :

— E la spitalul din Valognes, la aceeaşi secţie ca şi anul trecut. E mult mai grav decît tine.

Imediat, rup o foaie din caietul devenit inutil acum, de cînd pot vorbi, şi-i scriu o scrisoare lungă micului meu frate la care ţin atît de mult. Mama i-o va citi cu prilejul primei vizite pe care o va face la Valognes. Îi cer lui Claude să aibă răbdare şi să fie curajos. Îi făgăduiesc să mă vindec repede şi să-l alint cît mai mult, cum voi fi în stare să merg...

A doua vizită a doctorului X, care-l înlocuieşte pe doctorul Blanchard, e cît pe ce să ia o întorsătură catastrofală. Văzînd cantitatea mare de puroi ce-mi mînjeşte piciorul stîng, ia hotărîrea să mă amputeze neîntîrziat la nivelul coapsei. Sora susţine sus şi tare că pansamentul meu e murdar numai pentru că n-am fost cuminte. Mă învinuieşte cu răceală, în timp ce mă imploră din priviri, că m-am zvîrcolit ca o diavoliţă. Biata soră... Minciuna o face să roşească pînă în vîrful urechilor sub boneta albă, imaculată. Nepricepînd unde vrea să ajungă, eu mă abţin de la orice comentariu.

Pînă la urmă, izbuteşte să smulgă de la doctorul X o amînare de o zi.

— Dacă mîine piciorul e mai puţin purulent, nu-l tai. Dacă nu...

Şi se întoarce spre mine şi-mi spune :

— Nu-ţi rămîne decît să fii cuminte. Altminteri, vezi ce te-aşteaptă.

Şi iese din salon. Numaidecît, micuţa soră, care l-a condus pînă la uşă, vine la mine.

— Nu fi mirată de ce i-am spus doctorului. Are mania asta de temut de-a amputa răniţii. E în stare să taie un picior deasupra genunchiului chiar şi cînd e vorba de-o bătătură în talpă ! Ei, nu chiar aşa, exagerez ! Dar trebuie cu orice chip să facem ceva. Doctorul Blanchard e sigur că-ţi poate salva piciorul. Numai că va dura multă vreme. Pînă la venirea lui, iată ce-ţi propun : doctorul X îşi face totdeauna vizita la aceeaşi oră. Cu o jumătate de oră înainte de venirea lui, am să-ţi schimb pansamentul murdar, îţi şterg rănile şi te pansez cu bandaje curate. Nici usturoi n-am mîncat, nici gura nu ne-a mirosit : doctorul n-o să ştie nimic.

— O să ne pună întrebări, veţi fi obligată să minţiţi. Ideea că o călugăriţă ar fi în stare să mintă mi se pare atît de neverosimilă, încît nu m-am putut abţine să remarc acest lucru. Sora răspunde, înălţînd din umeri :

— Ca să-ţi salvăm piciorul, merită să spunem nişte minciuni, acolo. Preotul o să-mi dea dezlegarea. Minciunile există : trebuie să ne slujim de ele spre binele semenilor noştri. Ca să nu ţi se mai audă strigătele în celelalte saloane, cînd am să-ţi schimb pansamentul, am să-ţi aduc o mască şi eter. O să inspiri des sub mască şi, în felul ăsta, aproape că n-o să simţi durerea. Aşa, nimeni n-o să ştie nimic.

— Dar fetiţele din salon n-or să-i spună nimic doctorului ?

— Nu. Am să le-atrag de partea noastră şi-am să le răsplătesc cu bomboane din rezerva uriaşă dată de Crucea Roşie americană.

Neliniştită, micuţa soră adaugă :

— Dar tu, tu n-o să spui nimic, nu-i aşa ?

— Asta-i bună !

— Dar eşti atît de... guralivă !

— Nu vorbesc decît cu oamenii care-mi sînt simpatici. E departe de-a fi cazul cu doctorul X.

— Nici mie nu prea-mi e pe plac, tocmai din cauza maniei lui de-a amputa oamenii pentru nimica toată.

Zis şi făcut. Luna septembrie s-a scurs destul de repede. Dorinţa de a-mi salva piciorul a făcut ca timpul să mi se pară destul de scurt. Întoarcerea doctorului Blanchard a fost întîmpinată în salon cu oftaturi de uşurare. Începusem să-i simţim lipsa cît se poate de serios acestui doctor de treabă. Prima lui grijă a fost să-mi pună la loc piciorul în ghips. Nenumăratele aşchii de os spart, singura mărturie a ceea ce pe vremuri fusese rotula mea, nu aveau nici o şansă să se prindă fără ca piciorul să stea multă vreme imobilizat în ghips, chiar dacă pentru asta trebuia să lăsăm în voia soartei plăgile pe cale de cicatrizare.

Gîndul că aveam să pierd anul şcolar m-a făcut să-mi piară oarecum buna dispoziţie şi veselia. Doctorul mi-a propus atunci să-mi aducă în fiecare zi temele copiilor lui. Perspectiva de a-mi continua lecţiile m-a încîntat atît de mult încît, într-un exces de exuberanţă, l-am luat pe doctor pe după gît şi l-am sărutat zgomotos. Bietul de el, a fost mai emoţionat decît voia să pară.

Din ziua aceea m-a considerat într-adevăr ca pe copilul lui şi n-a mai ştiut ce să inventeze ca să-mi fie pe plac. Ştiind cît de mult îmi plac florile, făcea în aşa fel încît micuţa vază pe care mi-a dăruit-o să fie totdeauna plină, iar florile să fie schimbate de cum începeau să se ofilească. Mai mult încă : ajutat de micuţa soră, atrase pe marginea ferestrei de la căpătîiul meu o mulţime de păsări. Raţiile noastre alimentare sînt cît se poate de drămuite, dar tot izbutim să le lăsăm şi lor cîteva firimituri de pîine, iar doctorul aduce adesea cîte un săculeţ cu boabe. E o adevărată sărbătoare pentru mine să văd tot păsăretul ăsta zburînd încoace şi-ncolo, pe marginea ferestrei mele. Chiar dacă încă nu-mi pot mişca picioarele, trag folos de pe urma prezenţei noilor mei prieteni şi mă uit peste cap.

Într-o zi, o învăţătoare din Sainte-Mère-Englise îmi aduce o păpuşă mare, umplută cu paie. E mult de cînd nu mă mai joc cu păpuşile. Doctorul îmi spune să folosesc

păpușa în chip de *aide-mémoire*. De fiecare dată cînd va trebui să urc pe masa de operație voi face în corpul ei o tăietură, pe care apoi va trebui s-o cos cît mai delicat cu putință. În felul ăsta, cînd voi părăsi spitalul din Cherbourg, voi ști exact cîte intervenții am suferit. Se amuză omul cum poate...

Continui să-i scriu în fiecare zi micuțului meu frate. Joia, mama îmi duce toate scrisorile. Mai ia și scrisorile pentru Robert, pe care le pune la poștă. De la înapoierea doctorului Blanchard, timpul trece mai repede. În fiecare zi fac temele pe care mi le aduce, apoi mi le înapoiază corectate. Anul e pe sfîrșite. Curînd, Robert va fi demobilizat. Starea mea se ameliorează pe zi ce trece. Picioarele tot prizoniere sînt, unul în ghips, celălalt într-o gutieră, dar mă dor mult mai puțin. Fața mea arată cît de cît onorabil. Poate că va fi nevoie de o grefă sau două, dar nu e sigur. Îl voi lăsa pe Robert să ia hotărîrea asta gravă. Grefele îmi vor fi făcute la Paris. Robert își va fi reluat activitatea profesională, dar își va face totuși timp să vină să mă vadă în fiecare zi la spital. Totul e cum se poate mai bine.

Așteptam bucuria Crăciunului, dar am trecut prin încercarea Calvarului, care s-a abătut asupra mea pe neașteptate.

22 decembrie 1945

Din salonul 17, unde mă aflu, aud înălţîndu-se de la etajul de dedesubt, unde ştiu că e capela, cîntul coriştilor care repetă colindele de Crăciun. Doctorul Blanchard nu-mi dă voie nici acum să cînt şi amînă din zi în zi prima încercare. Auzind vocile care urcă dinspre capelă, nu mai rezist. Trebuie să mi se dea voie să particip la repetiţie. Pot fi coborîtă foarte bine pe targă. Faptul că stau culcată nu mă va împiedica să cînt. Dar doctorul Blanchard, căruia i se aduce la cunoştinţă intenţia mea, nici nu vrea să audă. Încep să ghicesc că-mi ascunde ceva. Îi cer să-mi spună exact cum stau lucrurile şi asta numaidecît. Deznădăjduit la culme, doctorul îmi mărturiseşte atunci că vocea îmi e iremediabil pierdută. În ciuda îngrijirilor lui, nimic, nici acum, nici mai tîrziu, nu mi-o va putea reda. Refuz să cred. Cîntecul, din cea mai fragedă copilărie, e principala mea raţiune de-a trăi. Nu-i cu putinţă. Plîng, hohotesc, ca şi cum revolta mi-ar putea schimba cu ceva soarta. Doctorul încearcă să mă consoleze zicîndu-mi că, la urma urmei, poate că nu orice speranţă e pierdută şi că, dacă voi dovedi aceeaşi îndărătnicie în reeducarea vocii pe cît de vitejeşte am îndurat îngrijirile cerute de picioare, voi putea, poate... Mă agăţ de speranţa asta firavă. Dar instinctul îmi spune că e vorba de o falsă speranţă. Totuşi, mă calmez puţin şi hotărăsc să fac de una singură, acum, pe loc, o primă în-

cercare. Dar vai! Vocea mea vibrantă şi melodioasă a lăsat locul unui sunet dezacordat, strident şi foarte dezagreabil. Sînt distrusă. Mă surprind gîndindu-mă că nimic mai groaznic nu mi se putea întîmpla. Dar nu ştiu că ceea ce-i mai groaznic încă n-am aflat. Aş vrea să fiu moartă. Se înnoptează. Nu izbutesc să-mi aflu somnul, şi în mintea mea, vlăguită de această nouă încercare, încep să se învîrtejească gînduri de sinucidere.

23 decembrie 1945

Mama trebuie să sosească astăzi cu un cadou de Crăciun şi, sper, cu vestea sosirii apropiate a lui Robert. O aştept cu nerăbdare. Ce-o să spună cînd va afla că privighetoarea ei n-o să mai cînte niciodată? Oare va înţelege cît de nefericită sînt? Va şti să găsească cuvintele care să-mi aducă puţină mîngîiere, puţină speranţă?

La ora vizitei am o asemenea surpriză încît, în ciuda picioarelor ce-mi sînt imobilizate, mă ridic dintr-un salt în şezut, lucru pe care de obicei mi-e cu neputinţă să-l fac. Omul care străbate salonul cu pas greoi, învîrtindu-şi şapca în mîini, omul acesta pe care nu l-am văzut de patru luni e... papa Maurice.

Şi-a pus hainele de duminecă. O panglică neagră îi împodobeşte reverul hainei, pantofii cei noi scîrţîie la fiece pas pe care-l face. Şovăie, se uită la fiecare pat, rînd pe rînd, ca pînă la urmă să se apropie de mine. Nici măcar nu îndrăznesc să-l întreb de motivul vizitei lui. Din instinct, ştiu că mă va face să sufăr. Dar n-aveam cum bănui că-mi va aduce atîta suferinţă încît îmi voi pierde minţile.

Muţi de emoţie, eu din cauza prezenţei lui, iar el la vederea tuturor pansamentelor ce-mi înfăşoară capul, ne privim unul pe altul în tăcere. Continuînd să-şi învîrtă şapca în mîini, începe pe neaşteptate să vorbească. Inconştient de răul ce mi-l face, nefericitul îşi goleşte sacul dintr-o dată.

— M-am săturat de comedia asta. Fratele tău Claude a murit. N-a supraviețuit rănilor grave pe care le avea. Maică-ta nu voia să afli. Eu am venit anume, pentru că socot că trebuie să știi adevărul. La urma urmei, din cauza ta a murit. Aveai însărcinarea să veghezi asupra lui. Ești vinovată de ce s-a întîmplat. Asta-i părerea mea. Nu văd de ce te-aș cruța. Toată viața ta n-o să fie de ajuns ca să ispășești moartea micuțului *meu*. Îți începi pedeapsa chiar acum : soldatul tău n-o să vină ; în starea în care ești nu poți fi înfiată. I-am interzis să te mai vadă ; nici acum, nici altă dată. Pricepi ? Niciodată. N-o să-l mai vezi niciodată.

Mă uit la tata de parcă nu l-aș mai fi văzut vreodată. Nu-i omul cel rău pe care l-am cunoscut, ci un biet tată zdrobit de durerea de a-și fi pierdut băiatul la care ținea atît de mult. Venirea lui aici, la mine, n-are alt scop decît să-și descarce inima copleșită de suferință. Durerea lui îmi stîrnește mila. Aș vrea să-l mîngîi, dar nu sînt în stare să scot un singur cuvînt. Un vîrtej de gînduri îmi năpădește mintea. „Claude a murit, a murit din vina ta.“ Așa e ! Trăgînd de firul de sîrmă, am provocat explozia. Nu puteam prevedea ceea ce avea să se întîmple, *dar am făcut-o*. Și micuțul a murit. Iar Robert nu va mai veni. Niciodată. Ieri am aflat că nu voi mai putea cînta. Astăzi îi pierd pe Claude și pe Robert. E prea mult. Puțina viață ce mi-a rămas și de care mă agăț cu disperare de patru luni de zile mă părăsește deodată. Mă prăbușesc pe spate, în pat. Vecina mea își dă seama și o strigă pe micuța soră, care stă de vorbă ceva mai departe cu o soră din altă secție. Cele două surori dau fuga. Micuța soră îmi ia pulsul, îmi ridică pleoapele. O aud zicînd, ca printr-un strat de vată :

— Doamne sfinte, biata copilă, moare ! Soră Augustine, du-te repede și cheamă-i pe preot și pe doctorul Blanchard.

Sunetele ajung pînă la mine înăbușite, vătuite. Și totuși am senzația că o aud alergînd pe soră. Doctorul sosește numaidecît și mă ascultă. Întreabă ce s-a întîmplat.

Vecina mea de pat răspunde :

— Un om a venit s-o vadă. I-a spus că frățiorul ei a murit și că tatăl ei adoptiv n-o să mai vină niciodată.

— Cine a spus asta ?

— Domnul care ținea o șapcă în mîini. Trebuie să vă fi întîlnit cu el la intrare. Vorbea destul de încet. N-am auzit tot, dar cred că era necăjit, pentru că plîngea.

În starea mea de semi-comă, rețin acest amănunt : *plîngea.*

O mai aud pe micuța soră cum întreabă :

— Să trag paravanele, domnule doctor ?

— Din păcate, da, dragă soră.

Paravanele... Asta înseamnă că voi muri. În sfîrșit ! Ideea asta mă reconfortează pe deplin. S-a sfîrșit, s-a sfîrșit de-a binelea. N-am să mai sufăr. Paravanele... În timpul zilei nu erau puse decît în ultima clipă, atunci cînd bolnavii intrau în agonie. Simt că doctorul îmi face o injecție în mîna stîngă. Știu că e vorba de o intravenoasă, singurele care nu-mi dau dureri. Reacția nu se lasă așteptată : deschid ochii. Îngenuncheată la marginea patului, micuța soră îmi ține capul la pieptul ei. Crucifixul cel mare care-i împodobește șiragul de mătănii stă drept în sus, sprijinit de pieptul meu. Îl privesc îndelung, intens, și deodată mă aud șoptind :

— Oh, soră dragă, din toate calvarele cîte sînt pe lume, știi altul mai necruțător ca acela prin care sînt țintuiți pe cruce copiii ?

Vederea mi se tulbură din nou, abia îl deslușesc pe preot, venit să-mi dea ultima împărtășanie. Nu sînt în stare să rostesc după el rugăciunea celor aflați pe moarte. Micuța soră o face în locul meu, plîngînd. Lacrimile îmi cad pe mîini. O aud spunîndu-i preotului :

— S-a sfîrșit, părinte, micuța Geneviève n-o să mai sufere.

Și mă cufund într-o noapte preafericită, o noapte unde nu mai e loc pentru amintirile care sfîșie inima. O noapte din care aș fi vrut să nu mai ies niciodată. Dar am putut oare alege vreodată ?

24 decembrie 1945

N-am murit. Am ieşit din această gravă sincopă încă şi mai împuţinată. Ajunsă oarbă, am fost internată la Paris, în secţia profesorului Offret, la spitalul Cochin. După cîteva luni de îngrijire, acest mare medic mi-a redat vederea la ochiul stîng. Nu-mi amintesc de nimic. Ceea ce am luat la început drept o amnezie era în realitate o scădere a capacităţii intelectuale, datorită unei distrugeri de celule cerebrale, lipsite de oxigen în urma unui stop cardiac prelungit. Niciodată nu mi-am recăpătat pe de-a-ntregul inteligenţa vioaie şi alertă pe care o aveam în copilărie.

Se cuvine ca aici să-i aduc omagiul meu lui papa Maurice care i-a interzis chirurgului însărcinat cu cazul meu să-mi facă electroşocuri şi să mă trepaneze. Tata credea că numai timpul şi constituţia mea robustă vor învinge în cele din urmă. Şi avea dreptate.

Mi-au trebuit exerciţii multe pentru a reda creierului plenitudinea posibilităţilor lui. După cîteva luni de asemenea exerciţii făcute de una singură, fără nici un ajutor, am izbutit ca din nou să-mi coordonez gîndurile şi cuvintele pe care şocul le disociase complet, şi am început din nou să învăţ, după ce cu voia mea am părăsit spitalul. Domnişoara Burnouf m-a ajutat pe cît i-a stat în puteri şi am obţinut certificatul de studii la Sainte-Mère-Eglise fără prea mare efort, la vîrsta de cincisprezece ani.

După treizeci şi trei de ani de la accident, totalizez peste cinci ani de spitalizare şi treizeci de intervenţii chirurgicale. Şi asta încă nu e totul. Mi-a mai rămas o

operație de făcut la ochiul drept, dar nici un doctor din Franța nu vrea să-și asume riscul s-o întreprindă. Păcat : în caz de reușită, mi-aș recăpăta vederea aproape normală.

Corpul meu e constelat de aproape trei sute de schije de mină a căror mărime variază între aceea a unei gămălii de bold (cele mai mici) și aceea a unei nuci (cele mai mari). Chirurgia estetică mi-a dat o înfățișare aproape acceptabilă, dar, din păcate, am pierdut ușurința de exprimare care mă făcea să fiu, pe cît se spune, un copil atît de plăcut. Nu mai cînt ; mi-am pierdut vocea pentru totdeauna. Mi se întîmplă uneori chiar să nu mai pot vorbi, fără vreun motiv anume, perioade destul de lungi.

Dar cel mai sfîșietor lucru e că l-am pierdut pe Robert. Pus la curent de mama de înspăimîntătoarea stare în care mă aflam după sincopă și după hotărîrea irevocabilă a tatei de a nu-i mai îngădui să se ocupe de mine, Robert a plecat în America, descurajat și, peste cîteva luni, s-a căsătorit cu o alta. Era singura hotărîre înțeleaptă și rezonabilă. Mă cutremur și acum la gîndul că m-ar fi putut vedea așa cum eram pe-atunci. Dorisem dragostea lui, nu i-aș fi suportat mila.

Pentru a-mi ocupa lungile ore de ședere în spital, am descoperit în lumea mare cîțiva corespondenți amabili care au acceptat să-mi scrie cu regularitate. Unul dintre ei, de origine poloneză, mi-a povestit în scris marea dezamăgire sentimentală a cărei victimă fusese cu cîteva luni în urmă. Pentru a mă scuti să mă întorc în casa părinților mei, mi-a propus să-l iau de soț. Am acceptat pe loc, fără să-l fi văzut vreodată. N-aveam decît șaptesprezece ani.

Soțul meu și cu mine știam de la bun început că inimile noastre nu se vor vindeca niciodată de rănile primite de fiecare în parte. Dar eram hotărîți ca cel puțin, dacă nu alcătuiam un cuplu perfect, să constituim o echipă bună. Nașterea primului copil, atins de o malformație la stomac și care a murit după două luni, ne-a zdrobit din nou inimile. Echipa noastră, din ce în ce mai puțin sudată, a slăbit de-a lungul anilor. Într-o bună zi, marinarul polonez și-a părăsit „portul de ataș", iar eu am rămas singură cu cei cinci copii ai noștri.

Atunci am înțeles ce voise să spună tata în seara cînd îmi vorbise atît de straniu în vîrful unui copac înalt.

Nu se afla lîngă mine pentru a-mi îngreuia povara, precum credea el, ci pentru a mă pregăti fără s-o știe, ca să pot face față nenorocirii și să îndur totul, orice ar fi fost. Fără creșterea pe care mi-a dat-o, o creștere spartană, n-aș fi rezistat niciodată la ceea ce mi s-a întîmplat după aceea. Căci acum pot spune că doar copilăria, oricît de aspră mi s-ar fi părut, a fost singura perioadă din viața mea cînd am avut parte de puțină fericire.

Papa Maurice și măicuța s-au despărțit după treizeci și șase de ani de viață în comun. Papa Maurice a devenit cu mult mai blînd la bătrînețe. Bea mai puțin alcool. Dintre toți copiii lui, sînt singura care continui să-l vizitez din cînd în cînd. Acum, el e cel care plînge cînd mă vede. Blîndețea și duioșia pe care le am față de el nu izbutesc să-l facă să uite trecutul. Timpul s-a scurs, dar uitarea n-a venit. Cum am putea uita moartea atîtor ființe tinere venite să se sacrifice pentru a ne aduce o libertate de care nici măcar nu sîntem vrednici ? Cum să uităm atîtea lacrimi, atîtea suferințe, atîtea dureri ?

Nici Robert n-a uitat. Se vor împlini curînd douăzeci de ani de cînd mi-a cerut printr-o scrisoare să fie nașul micuței mele Stéphanie. Și el are o Stéphanie încîntătoare, ceva mai mare decît a mea. Amîndouă sînt acum măritate.

Da, timpul a trecut. Și singurele clipe de fericire pe care le cunosc uneori sînt scrisorile lui Robert, expediate de undeva din America Centrală.

Rănile inimii mele sînt ca și ale trupului meu, nu se vor vindeca niciodată pe deplin. Bărbatul pe care niciodată n-am încetat să-l iubesc e fericit, iar asta e pentru mine singurul lucru care contează. N-am trăit alături decît o mică parte din timpul nostru. Ne rămîne eternitatea.

La 24 decembrie 1945, „bunul Dumnezeu“, o dată mai mult, mi-a dat de înțeles că nu mă vrea. M-am înfățișat dinaintea porții paradisului. Nici acest „tată“ nu trebuie să mă fi iubit prea mult, de vreme ce poarta a rămas cu îndărătnicie închisă, iar eu am coborît din nou în infern. Un infern despre care nimeni nu-și poate închipui ce a fost și ce mai este încă.

În ciuda tuturor acestora, mi-am păstrat veselia și bucuria de-a trăi. Împart în jurul meu, pe cît îmi stă în

putință, fericirea aceea de care am fost atît de lipsită. În casa mare și frumoasă pe care am clădit-o cu mîinile mele, nu există broaște la uși și nu e nevoie să-ți spui numele ca să-ți dobîndești locul la masa la care se-nfruptă întreaga familie. Îmi însușesc fericirea pe care o văd strălucind pe fețele celor care, prea obosiți, vin să se încălzească la focul meu de lemne, înainte de-a porni pe deplin îmbărbătați la atacul altor zile ce le stau în față.

Cînd se schimbă vremea, cicatricile vechilor mele răni mă dor, după cum sufăr și de pe urma rănilor pe care nu le-am primit : îndur torturile pe care le-au îndurat soldații aliați masacrați sub ochii mei la 10 iunie 1944 și pe care le-am împărtășit în ziua morții lor. Oricît de cumplite au fost suferințele pe care le-am simțit după accident, intensitatea lor n-a atins-o niciodată pe aceea a durerilor care m-au doborît în ziua aceea. N-am găsit încă o explicație rațională a acestui fenomen straniu de simbioză care mă leagă pentru totdeauna de soldații aceia martiri, în asemenea măsură, încît mi se întîmplă și acum, în zilele cu vreme rea, să nu mă pot sluji de brațele mele ore întregi. Explicația există, numai că trebuie găsită. Poate că nu e de competența mea, și-atîta tot !

Tinerețea mea a zburat, dar, ca și-atunci, pun și-acum o mulțime de întrebări... Îmi pot oare îngădui ca și aici să mai pun una ?

La ce rană primită în inima dumitale te gîndeai, domnule de Lamartine, cînd ai scris poemul acesta al cărui ecou îmi răscolește sufletul ?

Cartea Vieții — suprema carte e,

Nu ți-e dat s-o deschizi, nici s-o-nchizi după plac ;
Multîndrăgita filă n-o poți citi-niciodat'
Căci fila cea fatală se-ntoarce de la sine.
Ai vrea să te întorni la fila de iubire
Cînd foaia morții vine degrab', ne'nduplecat...

Redactor : VIORICA NEAGU
Tehnoredactor : GH. CUCOȘ

Bun de tipar 08.09.1981. Apărut 1981.
Coli tipar 18. B 175.

Comanda nr. 10 378
Combinatul poligrafic „Casa Scînteii",
Piața Scînteii nr. 1, București,
Republica Socialistă România

EDITURA MILITARĂ

Lei 10